

Revistă
metodico-științifică
trimestrială

ISSN 1813-8489
Tipul B

ADMINISTRAREA PUBLICĂ

2

2021

aprilie - iunie

ISSN 1813-8489

Tipul B

<https://doi.org/10.52327/1813-8489>

Administrarea Publică

*Revistă metodico-științifică
trimestrială*

**Nr. 2 (110)
aprilie-iunie 2021**

**Chișinău,
2021**

Administrarea Publică

Revistă metodico-științifică trimestrială

Fondată în noiembrie 1993 de Academia de Administrare Publică.

Revista este înregistrată la Ministerul Justiției al Republicii Moldova
cu nr. 172 din 15 septembrie 2004.

**Acreditată științific la profilul:
științe politice, științe juridice, științe economice,
la Tipul B.**

**Decizia Consiliului de Conducere al Agenției Naționale
de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (ANACEC)
nr. 19 din 6 decembrie 2019.**

Indexată în baze de date internaționale.

Nr. 2 (110), aprilie-iunie 2021

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\)](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110))

COLEGIUL DE REDACȚIE

BALAN Oleg - redactor-șef, rector al Academiei de Administrare Publică, doctor habilitat în drept, profesor universitar

PALIOVICI Serghei - redactor-șef adjunct, prorector al Academiei de Administrare Publică, doctor în științe politice, conferențiar universitar

GROZAVU Nistor - prorector al Academiei de Administrare Publică, doctor în științe tehnice, conferențiar universitar

BARTIȚ Igor - director al Institutului Serviciului de Stat și Administrare din cadrul Academiei de Economie Națională și Serviciul Public de pe lângă Președintele Federației Ruse, doctor în științe juridice, profesor

BĂRBULESCU Iordan-Gheorghe - doctor în științe politice, profesor universitar, președinte al Senatului, Școala Națională de Studii Politice și Administrative, București, România

DULSCHI Silvia - șef Direcție știință și cercetare, doctor în istorie, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică

GORIUC Silvia - șef Catedră științe juridice, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică

GUCEAC Ion - academician, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Academia de Administrare Publică

IJA Nikolai - director al Institutului Regional Odessa al Academiei Naționale de Administrare Publică de pe lângă Președintele Ucrainei, doctor în științe politice, profesor universitar

KERIKMAE Tanel - director al Școlii de Drept din Tallinn, Universitatea Tehnologică din Tallinn, Estonia, doctor în drept, profesor universitar

KŘÍŽ Jiří - vice-decan pentru afaceri, Facultatea de Afaceri și Management, Universitatea Tehnică din Brno, Cehia, doctor inginer, asistent profesor

MAU Vladimir - rector al Academiei de Economie Națională și Serviciul Public de pe lângă Președintele Federației Ruse, doctor în științe economice, profesor

MORARU Victor - vicepreședinte al Academiei de Științe a Moldovei, membru corespondent, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

ZELENSCHI Angela - șef Catedră științe administrative, doctor în filosofie, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică

POPOVICI Angela - șef Catedră științe politice și relații internaționale, doctor în istorie, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică

SOLOMON Constantin - doctor habilitat în științe istorice, profesor universitar

ȘAPTEFRAȚI Tatiana - doctor în științe biologice, conferențiar universitar, Catedra științe administrative, Academia de Administrare Publică

TOFAN Tatiana - șef Catedră economie și management public, doctor în științe economice, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică

ȘLEAHTIȚCHI Mihail - doctor habilitat în psihologie socială, conferențiar universitar, Academia de Administrare Publică

MANOLE Tatiana - doctor habilitat în științe economice, profesor universitar

VIJULIE Violeta - președinte al Agenției Naționale a Funcționarilor Publici, Secretar de Stat, România, specialist în comunicare instituțională, trainer autorizat

Echipa redacțională

Redactor-șef: **BALAN Oleg**, rector al Academiei de Administrare Publică, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Redactor-șef adjunct: **PALIOVICI Serghei**, prorector al Academiei de Administrare Publică, doctor în științe politice, conferențiar universitar

Redactori științifici: **DULSCHI Ion**, decan, Departament studii superioare de master, Academia de Administrare Publică, doctor în istorie, conferențiar universitar, **ȘAPTEFRAȚI Tatiana**, doctor în științe biologice, conferențiar universitar, Catedra științe administrative, Academia de Administrare Publică

Direcția editorială AAP: **VLADÎCA Sergiu**, **GOREA Ana**, **AXENTI Ion**, **PAȘNIC Ana-Laura**, **PASTUH Marina**

SUMAR

ADMINISTRAREA PUBLICĂ: TEORIE ȘI PRACTICĂ

Angela ZELENSCHI

Calitatea vieții și formarea valorilor semnificative contemporane ale vieții 12

Ludmila ROȘCA

Conlucrarea instituțiilor în statul democratic. Modelul Uniunii Europene 37

SOCIETATEA CIVILĂ ȘI STATUL DE DREPT

Natalia CTITOR

Sisteme și mecanisme internaționale de protecție a drepturilor omului aplicabile în Republica Moldova 55

Vasili SACOVICI

Evoluția conceptului de securitate în diferite epoci și culturi în contextul dezvoltării sociale și istorice 67

ECONOMIE ȘI FINANȚE PUBLICE

Tatiana TOFAN

Rolul inteligenței emoționale în activitatea managerului de top din instituțiile publice 80

Tatiana MANOLE

Finanțarea învățământului superior în Republica Moldova în bază de cost standard per student echivalent 84

INSTRUIREA FUNCȚIONARILOR PUBLICI: STRATEGII ȘI TEHNOLOGII NOI

Ion DULSCHI, Aurelia ȚEPORDEI

Formarea și dezvoltarea profesională a personalului din administrația publică: provocări și soluții 97

RELAȚII INTERNAȚIONALE ȘI ÎNTEGRARE EUROPEANĂ

Aurelia PERU-BALAN, Corina CALUGĂRU

Comunicarea strategică și noua diplomatie publică: consubstanțialitate și percepție în spațiul public național 105

Svetlana CEBOTARI

Activitatea organizațiilor internaționale în gestionarea crizei COVID-19 114

Petru FURTUNĂ

Pacea democratică în teoria relațiilor internaționale 128

TRIBUNA TÂNĂRULUI CERCETĂTOR

Oleg BAXAN

Eficiența și eficacitatea instituțiilor publice - instrument de bună guvernare
a comunităților locale 135

Sorin BRADU

Considerații ale sistemului serviciilor publice din municipiul Botoșani prin prisma
reformării administrației publice 139

Nicolae PASCARU

Licența în activitatea de întreprinzător – instrument indispensabil în circuitul civil 146

Olga PSAROVA

Turism medical: tendințe mondiale și priorități de dezvoltare internă 151

CONTENTS

PUBLIC ADMINISTRATION: THEORY AND PRACTICE

Angela ZELENSCHI

Quality of life and formation of contemporary life meaningful values 12

Ludmila ROSCA

Cooperation of institutions in the democratic state. European Union model 37

CIVIL SOCIETY AND THE RULE OF LAW

Natalia CTITOR

International protection systems and mechanisms of human rights applicable
in the Republic of Moldova 55

Vasilii SACOVICI

Evolution of the concept of security in different epochs and cultures in the context
of social and historical development 67

ECONOMICS AND PUBLIC FINANCES

Tatiana TOFAN

The role of emotional intelligence in the activity of the top manager
in public institutions 80

Tatiana MANOLE

Financing of higher education in the Republic of Moldova on the basis of standard
cost per equivalent student 84

TRAINING OF CIVIL SERVANTS: NEW STRATEGIES AND TECHNOLOGIES

Ion DULSCHI, Aurelia TEPORDEI

Training and professional development of public administration staff:
challenges and solutions 97

INTERNATIONAL RELATIONS AND EUROPEAN INTEGRATION

Aurelia PERU-BALAN, Corina CALUGARU

Strategic communication and the new public diplomacy: consubstantiality and
perception in the national public space 105

Svetlana CEBOTARI

The activity of international organizations in COVID-19 crisis management 114

Petru FURTUNA

The democratic peace in the theory of international relations 128

THE TRIBUNE OF THE YOUNG RESEARCHER

Oleg BAXAN

Efficiency and effectiveness of public institutions - instrument for good governance
of local communities 135

Sorin BRADU

Considerations of the public services system in Botosani municipality through
the prism of public administration reform 139

Nicolae PASCARU

Analysis of the concept of license in entrepreneurship 146

Olha PSAROVA

Medical tourism: world trends and domestic development priorities 151

ОГЛАВЛЕНИЕ

ГОСУДАРСТВЕННОЕ УПРАВЛЕНИЕ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Анжела ЗЕЛЕНСКИ

Качество жизни и формирование значимых современных жизненных ценностей 12

Людмила РОШКА

Сотрудничество институтов в демократическом государстве. Модель Европейского Союза 37

ГРАЖДАНСКОЕ ОБЩЕСТВО И ВЕРХОВЕНСТВО ЗАКОНА

Наталья КТИТОР

Международные системы и механизмы защиты прав человека применяемые в Республике Молдова 55

Василий САКОВИЧ

Эволюция представления о безопасности в различных эпохах и культурах в контексте общественно - исторического развития 67

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ЭКОНОМИКА И ФИНАНСЫ

Татьяна ТОФАН

Роль эмоционального интеллекта в деятельности топ-менеджера в государственных учреждениях 80

Татьяна МАНОЛЕ

Финансирование высшего образования в Республике Молдова по стандартной стоимости на эквивалентного студента 84

ОБУЧЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЛИЦ: НОВЫЕ СТРАТЕГИИ И ТЕХНОЛОГИИ

Ион ДУЛЬСКИ, Аурелия ЦЕПОРДЕЙ

Обучение и повышение квалификации сотрудников государственного управления: проблемы и решения 97

МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ И ЕВРОПЕЙСКАЯ ИНТЕГРАЦИЯ

Аурелия ПЕРУ-БАЛАН, Корина КАЛУГЭРУ

Стратегическая коммуникация и новая публичная дипломатия: консубстанциональность и восприятие в национальном публичном пространстве 105

Светлана ЧЕБОТАРЬ

Деятельность международных организаций в управлении кризисом COVID-19.....114

Петру ФУРТУНЭ

Демократический мир в теории международных отношений 128

Трибуна Молодого Исследователя

Олег БАКСАН

Эффективность и действенность государственных институтов - инструмент
надлежащего управления местных сообществ 135

Сорин БРАДУ

Соображения по поводу системы государственных услуг в муниципии
Ботошань через призму реформы государственного управления 139

Николае ПАСКАРУ

Диплом бакалавра предпринимательской деятельности - незаменимый
помощник в гражданском кругу 146

Ольга ПСАРОВА

Медицинский туризм: мировые тенденции и приоритеты внутреннего развития 151

Administrarea publică: teorie și practică

CALITATEA VIEȚII ȘI FORMAREA VALORILOR CE DAU SENS VIEȚII ÎN SOCIETATEA CONTEMPORANĂ

QUALITY OF LIFE AND FORMATION OF CONTEMPORARY LIFE MEANINGFUL VALUES

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).01](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).01)

CZU: 316.42:330.59

Angela ZELENSCHI,
PhD in Philosophy, Associate Professor,
Academy of Public Administration

SUMMARY

The article is devoted to the representations of the quality of life in various fields of socio-humanistic sciences, influenced by the dynamics and evolution of such disciplines. The article tackles the quality of life as a mechanism of social development, whereas the formation of values in the organizational environment is analyzed throughout its contribution to the development of human potential and the achievement of the organizational mission, both requiring standards of quality. The philosophical analysis of the essence and content of the quality of life category offered the possibility to reveal its ontological, axiological and ethical aspects.

Keywords: *quality, quality management, quality of life, standard of life, life satisfaction, happiness, subjective well-being, development of human potential, formation of life-meaning values, values of good governance.*

REZUMAT

Articolul este dedicat reprezentărilor calității vieții în diferite domenii ale științelor socio-umane, influențate de dinamica și evoluția unor astfel de discipline. Articolul abordează calitatea vieții ca mecanism de dezvoltare socială, în timp ce formarea valorilor în mediul organizațional este analizată de-a lungul contribuției sale la dezvoltarea potențialului uman și la realizarea misiunii organizaționale, ambele cerând standarde de calitate. Analiza filosofică a esenței și conținutului categoriei calității vieții a oferit posibilitatea de a dezvălui aspectele sale ontologice, existențiale, axiologice și etice.

Cuvinte-cheie: *calitate, managementul calității, calitatea vieții, standardul de viață, satisfacția de viață, fericire, bunăstarea subiectivă, dezvoltarea potențialului uman, formarea valorilor cu sens de viață, valorile bune guvernării.*

1. Introducere. În pofida unei perioade scurte de timp, începutul secolului al XXI-lea este caracterizat de schimbări sociale profunde, evenimente și transformări de anvergură. În prezent, focarele unei epidemii se transformă într-o situație pandemică,

1. Introduction. Despite a short period of time, the beginning of the 21st century is characterized by huge social changes, large-scale events and transformations. Presently, outbreaks of an epidemic, local conflicts, terrorist attacks, an environmen-

un conflict local, atac terorist sau dezastru ecologic se află în centrul intereselor vitale ale milioaneilor de oameni. Devine evident faptul că, indiferent de locul de trai al unei persoane și de ocupația pe care o are, soarta sa este indisolubil legată de soarta altor oameni.

Fără îndoială, acesta este procesul obiectiv de globalizare, care, de rând cu progresele înregistrate, a provocat și consecințe sociale negative. În opinia noastră, cele mai importante probleme sociale globale actuale sunt: insecuritatea socială și economică, indiferența și intoleranța crescândă față de violență, nedreptatea socială, abuzul de putere, încrederea redusă a cetățenilor în autoritățile publice și criza valorilor umane.

Contextul socio-cultural actual necesită o analiză a posibilităților și metodelor de creare a unei noi paradigme morale, centrată pe principiile umaniste, conținutul căreia rezultă din asupția că cultura societății trebuie să fie orientată spre gestionarea comportamentului uman cu scopul de a dezvolta o personalitate deschisă și cooperantă, capabilă de autocritică și orientată spre acțiune. Considerăm de o importanță majoră formarea integrității și creativității individuale, dezvoltarea capacității de a percepe și accepta nu doar valorile materiale, ci cu precădere valorile moral-spirituale.

2. Aspecte teoretice și metodologice privind calitatea și managementul calității. Interpretările privind calitatea sunt numeroase și adesea specialiștii din diverse domenii de activitate au o idee vagă cu privire la esența și structura categoriei de calitate. Din punct de vedere filosofic, conceptul de „calitate” exprimă ceva inseparabil de obiectul dat, ceva ce îl distinge de celelalte, similare sau cu aceeași destinație. Hegel a definit calitatea ca semnificând modul determinant de a fi a ceva, „a fi înseamnă a poseda anumite calități concrete” (Magee 2010, 192). Cu alte cuvinte, calitatea este un sistem al celor mai

tal or man-made disaster reflect the center of the vital interests of millions of people. It becomes obvious that no matter where a person lives, no matter what he does, his fate is inextricably linked with the fate of other people.

Undoubtedly, this is an objective process of globalization, which, in turn, has caused both positive and negative social consequences. In our opinion, one of the most important global social problems at the present stage is social and economic insecurity, growing indifference and intolerance to violence, social injustice, arbitrariness, declining trust in government and the development of a crisis of traditional universal values.

The current socio-cultural situation requires an analysis of the ways and means of creating a new vital, practical and humanistic moral paradigm, including contents based on the principle that the culture of modern society should be focused on the development and creation of a person who is simultaneously open to the world and at the same time capable of looking at himself critically. And, most importantly, a person who is able to perceive and accept priorities not so much material, but also, predominantly, moral and spiritual values.

2. Theoretical and methodological aspects regarding quality and quality management. Interpretations of quality are numerous and specialists in various fields of activity often do not have well-defined ideas about the essence and structure of the quality category. In the philosophical literature, the concept of “quality” is defined as a stable, internal definite essence of an object. Hegel defined quality as “to be is to possess certain definite qualities” (Magee 2010, 192). In other words, quality is a system of the most essential properties of an object, and, therefore, an attribute of any object, phenomenon, process, in the Hegelian sense, a thing.

esențiale proprietăți ale unui obiect și, prin urmare, un atribut al oricărui obiect, fenomen, proces, în sens hegelian, ceea ce este un lucru în el însuși.

La nivel esențial, calitatea unui lucru poate fi definită ca totalitate, identică cu determinarea internă a lucrului studiat. Totodată, nu trebuie de uitat, că nivelul esențial, adică noumenologic, este indisolubil sau, mai bine zis, organic legat de cel fenomenologic și, prin urmare, definiția calității necesită a fi completată. În consecință, calitatea apare nu numai ca determinare internă, ci și externă, ca un sistem al tuturor celor mai importante trăsături și caracteristici ale lucrului.

Reprezentările sociale despre lume, sistemele de valori și experiența joacă un rol esențial în construcția realității. În acest sens, nu există o realitate obiectivă diferită de modul de percepție. Societatea este în mod constant recreată prin activitatea umană. O nouă paradigmă în cadrul științelor socio-umane, constructivismul, pune accent pe interpretarea clară a esenței fenomenelor și obiectelor realității, pe formarea conștiinței proprii de înțelegere a existenței. Pentru constructivism, cunoașterea nu este un model al realității, ci o funcție a procesului cognitiv.

Conform concepției integrate asupra științelor sociale a lui Johan Galtung, dezvoltarea științei sociale are loc în baza a trei poli: date, teorie și valori. Criticismul pune în aplicare înțelegerea datelor empirice și conexiunea cu valorile relevante derivate din conștientizarea critică. Empirismul reiese din sinteza datelor empirice și a teoriei, încearcă să înțeleagă de ce lumea empirică este așa cum este și să prezică viitorul probabil al acesteia. În constructivism teoria și valoarea sunt combinate pentru a genera scopuri și explica o lume potențială care să includă, ca o posibilitate, o imagine a viitorului dorit. Analiza constructivistă oferă posibilitatea de a stabili, prin formularea și

In this context, it is important to emphasize that, at the essential level, the quality of something can be defined as integrity, identical to the internal determination of the object under study. At the same time, of course, the essential, i.e. the noumenological level is inextricably, or rather organically, connected with the phenomenological one; therefore, the definition of quality should be supplemented. As a result, quality appears, not only as internal certainty, but with external determination, as a system of all the most important features and characteristics of the object.

Human representations about the world, value systems, and experiences play a critical role in the construction of reality. In this regard, there is no objective reality different from the way of understanding it. The social world is constantly being recreated by human activity. Constructivism, as a new paradigm in the sciences about man, focuses on the active interpretation of the essence of phenomena and objects of reality, the formation of consciousness of one's own understanding of the surrounding world. For constructivism, knowledge is not an example of external reality, but a function of the cognitive process.

According to Johan Galtung's integrated conception of social science, the development of social science takes place in the constant motion between three poles: data, theory, and values. Criticism implements the understanding of empirical data from a value perspective. Empiricism emerges from the synthesis of theory and empirical data. The synthesis of theory and values provides constructivism as an opportunity to build an image of the desired future. The constructivist analysis of the possibility of achieving a preferred world opens up the possibility of developing proposals for arbitrary changes, embodying a new or correcting an old reality (Galtung 1977, 41-71).

analiza propunerilor de schimbare, viabilitatea și realizabilitatea lumii preferate (Galtung 1977, 41-71).

Un rol determinant în relația cu alte obiecte îl are omul, care, evaluând anumite obiecte, fenomene și procese, stabilește conformitatea cu ceea ce este de dorit și necesar. „Orice enunț evaluativ implică o judecată de valoare din partea persoanei care-l formulează” (Flew 2006, 140). Evaluarea presupune stabilirea valorii unui obiect de către un individ, care acționează în baza opiniei sale despre obiectul respectiv. Orice evaluare presupune că obiectul posedă proprietăți care îl apropie de un anumit model sau standard. O evaluare calitativă, din punct de vedere al unui sens absolut, reprezintă cel mai înalt standard, adică o calitate superioară înseamnă îmbunătățirea ei, o tendință spre standarde înalte. Calitatea, ca sens relativ, presupune un set de caracteristici ale unui obiect, care corespund standardelor și cerințelor consumatorilor.

Omul are capacitatea de a oferi produse și servicii de calitate și de a organiza procese. Ideile (know-how) sunt forme de înțelegere a realității și mijloace posibile pentru atingerea rezultatului dorit. Întruchiparea unei idei presupune formularea unui scop, ca imagine a rezultatului dorit și stabilirea mijloacelor necesare pentru realizarea scopului. Respectarea anumitor norme și asigurarea cu resurse permite obținerea rezultatului dorit. Obiectele și procesele create de oameni, care corespund scopului dorit, sunt valoroase. Astfel, calitatea poate fi abordată ca fiind rezultatul activității umane și posibilitatea de a o obține.

Pentru a înțelege mecanismul de formare a calității, este necesar să determinăm sensul și importanța calității ca valoare a activității manageriale. Calitatea managementului atât la nivel de administrație publică, cât și la nivel de management organizațional, reprezintă o prioritate a organizației și o caracteristică

The key role in relation to other objects is the person himself, who, giving an assessment to certain objects, phenomena and processes, establishes compliance with the due, necessary. “Any evaluation statement implies a value judgment on the part of the person formulating it” (Flew 2006, 140). Evaluation is a way of establishing the significance of something for an acting and cognizing subject. Any assessment means that an object has properties that bring it closer to a sample or standard. A qualitative assessment from the point of view of an absolute concept is the highest standard, i.e. high quality means improving quality as a pursuit of the highest standards. Quality, as a relative concept, involves a set of characteristics of an object that meet both standards and consumer needs.

A person has the ability to provide quality products, services and organization of processes. Ideas (know-hows) are forms of understanding reality and of the possible means for achieving the desired outcomes. The fulfilment of an idea involves the formation of a goal as an image of the desired result and the establishment of means for the realization of the goal. Following certain norms and securing resources need allows one to achieve an estimated result. Objects and processes made by humans consisted with the desired goal are valued. Thus, quality can be framed as the result that emerges from the consequential aspects of performed activities, intimately related to the set of opportunities that makes each of these activities possible.

In order to comprehend the mechanism of quality formation, it is necessary to determine the meaning and significance of quality as the value of management activity. The quality of management at various levels, whether it be public administration or organization-wide management,

a activității umane de efectuare a schimbărilor în cadrul sistemului social global. Responsabilitatea pentru calitate o poartă conducătorii de nivel superior. Prin urmare, definim calitatea managementului ca fiind starea potențialului de conducere și măsura utilizării acestuia. În acest sens, calitatea reprezintă aspirația, determinată de importanța și valoarea calității pentru subiectul și obiectul gestiunii, în conformitate cu nevoile din prezent ale beneficiarilor și schimbarea opțiunilor în viitor. Astfel, în calitate ca valoare se manifestă orientarea spre acțiune.

Reieșind din importanța categoriei calității vieții au fost elaborate standardele internaționale de calitate. Conform standardului ISO 9000: 2015 Sisteme de Management al Calității. Noțiuni fundamentale și vocabular:

„O organizație orientată spre calitate promovează o cultură care se reflectă în comportamentul, atitudinile, acțiunile și procesele, care creează valoare prin intermediul satisfacerii nevoilor și așteptărilor consumatorilor și ale altor părți interesate.”

Din această definiție desprindem ideea că managementul calității se bazează pe o cultură a calității, creșterea gradului de implicare a personalului și satisfacerea așteptărilor consumatorilor. Sistemul de management al calității este un sistem de stabilire a politicilor privind calitatea, a obiectivelor de îmbunătățire a calității și a mecanismelor de atingere a acestor obiective.

Cercetările efectuate în ultimii ani în domeniul managementului calității și a aplicațiilor lui practice la soluționarea problemelor sociale au contribuit la răspândirea în organizații a tehnicilor Managementului calității totale (TQM). TQM este un mod de conducere bazat pe premisele interdependente cu privire la calitate, angajați, organizații și rolul conducerii de nivel superior. Cu scopul de a instituționaliza schimbarea, determinând membrii organizației

is a certain property of the transformative human activity within the global social system. In this regard, it is possible to define the quality of management as the state of the management potential and the measure of its use, in which quality is the point of aspiration, due to the significance and value for the subject and object of management, in accordance with the established or anticipated needs of the consumer. There through, an orienting influence manifests throughout quality as a value.

International quality standards have been developed based on the importance of the category of quality in human life. According to the standard ISO 9000:2015 Quality management systems. Fundamentals and vocabulary:

“An organization focused on quality promotes a culture that results in the behavior, attitudes, activities and processes that deliver value through fulfilling the needs and expectations of customers and other relevant interested parties.”

Quality management is defined as the practical implementation of meeting needs and expectations. A quality management system is a system for setting a quality policy, quality objectives and achieving these objectives.

The research conducted in recent years in the field of quality management and its practical applications to social issues has contributed to the spread in organizations of the technique Total Quality Management (TQM). TQM is seen as management based on interrelated assumptions about quality, people, organizations and the role of senior management. In order to institutionalize change in the style of collaboration of the members of the organization, so as to meet the client's requirements, basic assumptions must be analyzed, which according to Edgar H. Schein, “have become so taken for granted that one finds little variation within a social unit” (Schein

să colaboreze pentru a satisface cerințele consumatorilor, este necesar să fie analizate asumptiile de bază, care, potrivit lui Edgar H. Schein, „sunt atât de evidente pentru membrii grupului, încât variațiile în comportamentul lor sunt reduse la minimum” (Schein 2004, 31). Asumptiile de bază intră în joc la nivelurile inconștient, patetic și afectiv. Desemnează ceea ce, în mod fundamental, individul trebuie să-și asume pentru a face parte dintr-un grup.

Analiza valorilor permite implementarea unor programe de schimbare organizațională. Valorile expuse, declarate sunt cele formulate și evidente. Ele „determină ceea ce vor spune oamenii într-o varietate de situații, însă, s-ar putea să nu corespundă cu ceea ce ei vor face” (Schein 2004, 30). La nivelul asumptiilor de bază, pot exista valori ascunse, neevidente, dar care ghidează comportamentul. Astfel, poate exista un decalaj între valorile declarate și cele împărtășite de membrii organizației. Astfel, poate exista un decalaj între valorile declarate și cele împărtășite de membrii organizației.

Menționăm aici că hotarele culturii organizaționale și ale Managementului Calității Totale nu se reduc la limitele organizației, la mediul său intern. Factorii de interes din mediul extern sunt inerenti nucleului organizațional, fiind o parte componentă a mediului operațional. Cultura organizațională se poate manifesta sub forma unor valori acceptate de membrii organizației, iar esența sa constă dintr-un set de asumptii de bază cu privire la comportamentul în mediul organizațional.

Anume cultura organizațională, ca mod de gândire și de acțiune a grupului uman, este un instrument strategic important, ce poate fi utilizat pentru a orienta angajații spre realizarea obiectivelor comune, cu scopul de a îmbunătăți calitatea. Realizarea caracteristicilor de calitate depinde de managementul strategic al personalului

2004, 31). Basic assumptions come into play at the unconscious and affective levels. Designates that which, fundamentally, the individual must assume in order to be part of a group.

The analysis of values enables the implementation of various programs of change in organizations. Exposed values, the declared values, are formulated and obvious. They “predict well enough what people will say in a variety of situations but which may be out of line with what they will actually do in situations in which those beliefs and values should, in fact, be operating” (Schein 2004, 30). At the level of basic assumptions, there may be hidden, non-obvious values. Thus, there may be a gap between the declared values and those shared by the members of the organization. Organizational culture and Total Quality Management are not limited by the boundaries of the organization, by its internal environment. External stakeholders of the organization are an integral part of the core of the organization, being part of the operational environment. Organizational culture can manifest itself in the form of upheld values, but its essence is a coherent set of basic assumptions about behaviour in the organizational environment.

It is the organizational culture, as a way of thinking and a way of acting, which becomes an important strategic tool that allows employees to focus on the implementation of common goals, which allows them to achieve quality. The achievement of quality characteristics depends on the strategic management of personnel in an effective organizational culture. Thus, for the implementation of a quality management system in various organizations, it seems relevant to study the vital needs, values, aspirations and interests of various social groups and each individual separately in a particular area of society.

în contextul unei culturi organizaționale eficace. Astfel, pentru a implementa un sistem de management al calității în diverse organizații, considerăm actuală cercetarea nevoilor, valorilor, aspirațiilor și intereselor grupurilor sociale și ale fiecărui individ în parte, în anumite domenii ale vieții sociale.

3. Conținutul de bază al categoriei calitate vieții. Calitatea vieții, ca domeniu de cercetare cu importantă valoare socială, a devenit actuală în anii '60 ai secolului XX, ca urmare a reevaluării nevoilor societății din țările dezvoltate. Societatea occidentală a realizat posibilitățile limitate de utilizare a creșterii economice ca fiind singura condiție pentru dezvoltarea durabilă, lipsită de dezastre ecologice și probleme sociale. S-a produs o schimbare a priorităților de la valorile materiale la dezvoltarea culturală, asigurarea sănătății publice, îmbunătățirea mediului ecologic și a altor condiții de viață.

La momentul actual, problemele calității vieții au devenit obiectul unei analize științifice speciale. Societatea internațională pentru studii privind calitatea vieții (ISQOLS) a fost înființată pentru a promova și încuraja cercetările în domeniile calității vieții, fericirii și bunăstării. ISQOLS este o organizație profesională recunoscută la nivel global, a cărei misiune este schimbarea de paradigmă în cadrul disciplinelor academice tradiționale și transformarea studiilor privind „Calitatea a vieții” într-o disciplină academică. Cea mai importantă instituție de cercetare științifică dedicată calității vieții și politicilor sociale din România este Institutul de Cercetare a Calității vieții al Academiei Române, care combină o tradiție deja valoroasă în cercetarea socială cu o perspectivă modernă, realizând în același timp cercetări fundamentale și aplicate. În prezent, problema calității vieții este discutată activ în cadrul comunităților academice.

În lume se formează o puternică mișcare

3. The main content of the category quality of life. The quality of life, as a subject area with social value, became up-to-date in the 60s of the 20th century as a result of the reassessment of the needs of society in developed countries. The Western society has realized the limited possibilities of using the economic growth as the only condition for sustainable social development of society, without the threat of environmental and social disasters. There was a change in priority from material values to cultural development, health strengthening, improvement of environmental and other living conditions.

At the present stage, the problems of the quality of life have become the object of special scientific analysis. The International Society for Quality-of-Life Studies (ISQOLS) was established to promote and encourage research in the areas of quality of life, happiness and well-being. ISQOLS is a globally-recognized professional organization, whose mission focuses on creating a paradigm shift within traditional academic disciplines and to transform “Quality-of-Life” studies into an academic discipline in its own right. The most important scientific research institution dedicated to the quality of life and social policies is in Romania. The Research Institute for Quality of Life, Romanian Academy, is a leading research institute in the field of quality of life and social policy, which combines an already valuable tradition in social research with a modern outlook, while carrying out both fundamental and applied research. Currently, the problem of quality of life is being actively discussed within scientific communities.

A powerful intellectual movement is being formed in the world associated with the study of the parameters of the quality of life at the intersection of various sciences: sociology, psychology, medicine, political science, in theoretical studies of prob-

intelectuală, preocupată de studiul parametrilor calității vieții, la intersecția diferitor științe: sociologie, psihologie, medicină, politologie, studiile teoretice ale problemelor economice, precum și în domenii ale filosofiei precum axiologia și antropologia filosofică. Cu toate acestea, în pofida unui număr mare de lucrări științifice ale cercetătorilor, categoria calitatea vieții este abordată în literatura științifică prin debateri cu caracter polemic. Reprezentanții diferitor domenii științifice nu au ajuns la o opinie comună cu privire la conținutul și structura categoriei calitatea vieții.

Este unanim acceptată ideea că calitatea vieții reprezintă o categorie complexă și multiaspectuală. Conform Dicționarului de calitate a vieții, conceptul de calitate a vieții se definește ca fiind „ansamblul elementelor care se referă la condițiile în care trăiesc oamenii (fizice, economice, sociale, culturale, politice, de sănătate etc.), conținutul și natura activităților pe care aceștia le desfășoară, caracteristicile relațiilor și proceselor sociale la care participă, bunurile și serviciile la care au acces, modul de consum adoptat, mod și stil de viață, evaluarea împrejurărilor și rezultatele activității lor, așteptările pe care le au, precum și stările subiective de satisfacție/insatisfacție, fericire, frustrare etc. (Mărginean, Marian 2015, 43). Considerăm rezonabilă și prioritară opinia cercetătorilor care susțin că calitatea vieții, prin natura sa, este o caracteristică obiectiv-subiectivă a existenței umane, care include, de rând cu condițiile obiective ale vieții și activității umane și o componentă subiectivă, ce presupune o atitudine personală și o evaluare a gradului de satisfacție a nevoilor, importanța anumitor domenii ale vieții pentru o persoană.

Interpretările conceptuale ale calității vieții pot fi divizate în două abordări: obiectivă și subiectivă. Abordarea obiectivă a calității vieții se bazează pe datele statistice ce caracterizează existența și dezvolta-

lems of modern economics, as well as in such philosophical areas of knowledge as axiology and philosophical anthropology. However, despite a sufficient number of scientific developments of scientists, the category of quality of life remains in the modern scientific literature quite controversial. Representatives of various fields of knowledge have not come to a common opinion on the content and structure of the quality of life category.

It is generally recognized that quality of life is a complex and multifaceted category. According to the Dictionary of Quality of Life, the concept of quality of life is defined as the set of elements that refer to the conditions in which people live (physical, economic, social, cultural, political, health, etc.), the content and nature of activities they carry out, the characteristics of the relationships and social processes in which they participate, the goods and services they have access to, the manner of consumption adopted, the way and lifestyle, the assessment of circumstances and the results of their activity, their expectations and subjective states of satisfaction/dissatisfaction, happiness, frustration, etc. (Mărginean, Marian 2015, 43). We consider the position of researchers to be reasonably justified and, accordingly, a priority. They argue that the quality of life, by its nature, is an objective-subjective characteristic of human existence, which includes, along with the objective conditions of life, a subjective component, which presupposes a personal attitude and an assessment of the degree of satisfaction of human needs, the importance for a person of certain areas of life.

Conceptual interpretations of the quality of life can be divided into two approaches: objective and subjective. The objective approach to the quality of life is based on statistical data characterizing the existence and development of all spheres of

rea tuturor domeniilor sociale. Abordarea subiectivă implică o evaluare de către individ a condițiilor obiective de existență, care se relevă prin gradul de satisfacție/insatisfacție a individului de condițiile de viață și activitate. Combinarea acestor două modele oferă o caracteristică holistică a calității vieții.

În accepțiunea economică, calitatea vieții este înțeleasă ca fiind asigurarea populației cu bunurile materiale și serviciile necesare, un nivel înalt de consum și un grad mare de satisfacere a nevoilor raționale. Altfel spus, aceasta este bunăstarea materială și prosperitatea. În această abordare, conceptul de calitate a vieții coincide, în mare parte, cu conceptul „standard de viață”, deoarece include aceiași indicatori esențiali atribuiți standardului de viață, cum ar fi condițiile de trai confortabile, condițiile bune de muncă, gradul de ocupare a forței de muncă, un trai decent, agrement, sănătate, educație și altele.

„Standardul de viață este un concept larg, care integrează un număr relativ mare de indicatori analitici obiectivi ai statutului, reprezentativi pentru relevarea dimensiunii economice a condițiilor de viață ale populației.” (Mărginean, Marian 2015, 219).

În baza analizei cercetărilor științifice la tema dată, se poate afirma că conceptele de „calitate a vieții” și „standard de viață” sunt asemănătoare după conținut, însă diferă ca volum. Studiile privind calitatea vieții le înglobează pe cele ale standardului de viață.

Standardul de viață este mai mult o categorie socio-economică, reprezentând un indicator al bunăstării după nivelul veniturilor și oportunităților reale de satisfacere a nevoilor vitale de alimentare, condiții de trai, acces la serviciile sociale, precum educația, sănătatea publică, asistența socială, calitatea mediului natural, gradul de siguranță și securitate al persoanei etc. Creșterea economică a ridicat nivelul de trai

society. The subjective approach involves an assessment by the individual himself of the objective conditions of existence, which is revealed through the degree of satisfaction/dissatisfaction of the subject with the conditions of life. The combination of these two models gives a holistic characteristic of the quality of life.

In the classical sense in the economic literature, the quality of life is understood as the provision of the population with the necessary material goods and services, a high level of consumption and the degree of satisfaction of rational needs. In other words, this is material well-being and prosperity. With this approach, the concept of quality of life, in fact, coincides with the concept of “standard of living”, since it includes the same essential indicators attributed to the standard of living, such as comfortable living conditions, work, employment, everyday life, leisure, health, education and others.

“The standard of living is a broad concept, which integrates a relatively large number of objective analytical indicators of status, representative for revealing the economic dimension of the living conditions of the population.” (Mărginean, Marian 2015, 219).

Based on the analysis of scientific literature on the given topic, it can be stated that the concepts of “quality of life” and “standard of living” are similar in content, but differ in scope. Quality of life studies integrate those of standard of living.

The standard of living, to a greater extent, a socio-economic category, representing an indicator of well-being in terms of income and real opportunities to satisfy basic vital needs in nutrition, housing conditions, access to some social services such as education, public health or social assistance, the quality of the natural environment, the degree of safety and security of the person, etc. Economic growth

din întreaga lume. Cu toate acestea, economiile moderne au pierdut din vedere faptul că standardul pentru creșterea economică, produsul intern brut (PIB), măsoară doar dimensiunea economiei unei națiuni și nu reflectă bunăstarea unei națiuni în ansamblu.

Categoria bunăstării națiunii constă din două aspecte. Primul se referă la condițiile materiale de viață, care acoperă factori precum venitul și averea, locurile de muncă și câștigurile, locuința și altele. În cadrul disciplinelor economice, studiile au operaționalizat inițial bunăstarea socială, utilizând criterii obiective precum produsul intern brut care reflectă prosperitatea relativă a comunităților și societăților. Un nivel înalt de bunăstare personală este atins datorită disponibilității resurselor suficiente pentru a crea condiții de viață mai bune. Recent, pe lângă statisticile macroeconomice, au fost propuse criterii suplimentare pentru a măsura mai bine percepțiile indivizilor asupra bunăstării și progresului.

Este necesar să recunoaștem limitările PIB-ului și să extindem dezvoltarea măsurilor economice, astfel încât să se țină seama și de calitatea vieții unei societăți. Astfel, apare un cel de-al doilea aspect - calitatea vieții, al cărei element principal este bunăstarea subiectivă. Noua fundație economică propune date despre bunăstarea subiectivă pentru orice națiune. Modelul este construit pe două măsuri care surprind bunăstarea personală și bunăstarea socială, reflectând aspecte cruciale ale modului în care oamenii își experimentează viața.

„Bunăstarea personală este împărțită în cinci componente principale cu o serie de subcomponente: bunăstarea emoțională (sentimente pozitive și absența sentimentelor negative); viață satisfăcătoare; vitalitate; reziliență și stima de sine (stima de sine, optimism și rezistență); și funcționare pozitivă (care acoperă autonomia, competența, implicarea și sensul și scopul). Bunăstarea socială este alcătuită din două componen-

has raised the living standards around the world. However, modern economies have lost sight of the fact that the standard metric of economic growth, the gross domestic product (GDP), merely measures the size of a nation's economy and doesn't reflect a nation's well-being.

The category of nation's well-being consists of two aspects. The first is material living conditions, covering factors such as income and wealth, jobs and earnings, housing and others. Within economic disciplines, studies have initially operationalized social well-being using objective criteria such as gross domestic product that reflects the relative prosperity of communities and societies. A high level personal well-being is achieved due to the availability of sufficient resources to create better living conditions. Recently, besides macroeconomic statistics, additional criteria were proposed to better measure individuals' perceptions of well-being and progress.

It's necessary to acknowledge the limitations of GDP and expand economics measure development so that it takes into account a society's quality of life. Thus, a second aspect appears – the quality of life, the main element of which is subjective well-being. New economics foundation proposes dataset on subjective well-being for any nation. The model is built on two measures which capture personal well-being and social well-being, reflecting crucial aspects of how people experience their lives.

“Personal well-being is broken down into five main components with a number of subcomponents: emotional well-being (positive feelings and absence of negative feelings); satisfying life; vitality; resilience and self-esteem (self-esteem, optimism and resilience); and positive functioning (which covers autonomy, competence, engagement, and meaning and purpose).

te principale: relații de susținere și încredere și apartenență.” (Michaelson 2015, 4).

În cea mai mare parte, economiștii care se ocupă de problema calității vieții reduc acest concept la indicatorul bunăstării națiunii, care include nu numai aspecte materiale, ci și aspecte sociale și spirituale ale vieții umane, exprimate prin noțiunea de bunăstare subiectivă. Pentru evaluarea bunăstării, este importantă o combinație de componente obiective și subiective.

În prezent, cercetătorii au început să ia în considerare un alt concept - dezvoltarea umană.

„În 1990, primul Raport privind Dezvoltarea Umană a introdus o nouă abordare pentru promovarea bunăstării umane. Dezvoltarea umană - sau abordarea dezvoltării umane - se referă la extinderea bogăției vieții umane, mai degrabă decât la simpla bogăție a economiei în care trăiesc ființele umane. Este o abordare care se concentrează asupra oamenilor și a oportunităților și alegerilor acestora”. (Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare. Rapoarte privind Dezvoltarea Umană).

Cele mai importante elemente de alegere sunt: să trăiești o viață lungă și sănătoasă, să obții o educație și să ai un nivel de trai decent. Elementele suplimentare ale alegerii includ libertatea politică, drepturile omului garantate și respectul de sine. Toate acestea sunt orientate spre îmbunătățirea calității vieții și extinderea capacităților umane. Aceasta implică formarea unei creativități inventive și intelectuale a societății și cuprinde nivelul de educație, comportamentul civilizat, relațiile umane și toleranțe între membrii familiei, a diferitor organizații și grupuri informale.

Unul dintre criteriile principale ale politicii socio-economice a statului este gradul de satisfacție a nevoilor populației. Conceptul de calitate a vieții populației este utilizat pentru a analiza gradul de satisfacție a nevoilor materiale, spirituale

Social well-being is made up of two main components: supportive relationships, and trust and belonging.” (Michaelson 2015, 4).

For the most part, economists dealing with the problem of the quality of life reduce this concept to the indicator of the nation's well-being, which includes not only material aspects, but also social and spiritual aspects of human life, expressed through the notion of subjective well-being. For assessing well-being, a combination of objective and subjective components is important.

At the present stage, researchers have begun to consider another concept – human development.

“In 1990 the first Human Development Report introduced a new approach for advancing human wellbeing. Human development - or the human development approach - is about expanding the richness of human life, rather than simply the richness of the economy in which human beings live. It is an approach that is focused on people and their opportunities and choices.” (United Nations Development Programme. Human Development Reports).

The most important elements of choice are to live a long and healthy life, get an education and have a decent standard of living. Additional elements of choice include political freedom, guaranteed human rights and self-respect. All this is focused on improving the quality of life and expanding human capabilities. This implies the formation of a resourceful and intellectual creativity of the society and includes the level of education of the society, civilized behavior, truly humanistic and tolerant relations between people in the family, various organizations and informal groups.

One of the main criteria for the socio-economic policy of the state is the degree of satisfaction of the needs of the population. The concept of the quality of

și sociale ale cetățenilor. În încercarea de a construi un model global al calității vieții populației, cercetătorii au elaborat o listă a dimensiunilor și indicatorilor calității vieții populației, care cuprinde 24 de dimensiuni, cu indicatori obiectivi și subiectivi (Mărginean, Precupețu, 20-22). Modelul elaborat, aduce în prim plan importanța calității vieții și a bunăstării oamenilor din diverse domenii. Cercetările efectuate au drept scop o creștere a preocupărilor privind calitatea decentă a vieții, atât din partea comunității academice, cât și a guvernelor și a factorilor de decizie din domeniul politicilor publice.

În baza celor menționate mai sus, ajungem la concluzia că categoria „calitatea vieții” are un domeniu de aplicare mai larg și include atât standardul de viață, cât și bunăstarea. Mai mult, ea sintetizează în sine caracteristicile tuturor domeniilor de viață și activitate.

„Calitatea vieții este un concept multidimensional care include o serie de domenii: condițiile materiale de viață, sănătatea, locuirea, locul de muncă, viața de familie, echilibrul între viața privată și viața profesională, bunăstarea subiectivă. Chiar dacă se concentrează în mod esențial asupra individului și circumstanțelor vieții personale, abordarea calității vieții surprinde și relația persoanei cu comunitatea/societatea în care trăiește (încrederea în oameni, instituții etc.), cât și aspecte ale calității societății ca atare (calitatea serviciilor publice).” (Calitatea vieții în România în context European. Raport de cercetare. Institutul de Cercetare a Calității vechi 2018, 4).

În opinia noastră, categoria „calitatea vieții” este mai mult filosofică decât economică și poate deveni un fundament pentru analiza tuturor proceselor și tendințelor actuale din domeniile economic, social și politic.

În cadrul reprezentanților gândirii filosofice occidentale, unde există tradiții înrădăcinate ale concepției utilitariste și au

life of the population is used to analyze the degree of satisfaction of the material, spiritual and social needs of citizens. In an attempt to build a global model of population's quality of life, researchers have developed a list of dimensions and indicators of population's quality of life, which includes 24 dimensions of objective and subjective indicators (Mărginean, Precupețu, 20-22). The elaborated model brings to the foreground the importance of the quality of life and the well-being of the people in various fields. The carried out research aims to raise concerns about the decent quality of life on behalf of the academic community, governments and public policies makers.

Based on the above-mentioned, we come to the conclusion that the category “quality of life” is broader in scope and includes both the standard of living and well-being. Moreover, it synthesizes in itself the characteristics of all spheres of human life.

“Quality of life is a multidimensional concept that includes a number of areas: material living conditions, health, housing, work place, family life, balance between private life and professional life, subjective well-being. Even if it focuses essentially on the individual and the circumstances of personal life, the quality of life approach also captures the person's relationship with the community/society in which he lives (trust in people, institutions, etc.) and aspects of society quality as such (quality of public services).” (Calitatea vieții în Romania în context European. Raport de cercetare. Institutul de Cercetare a Calității vieții 2018, 4).

In our opinion, the category “quality of life” is more philosophical than economic and can become the basis for the analysis of all modern trend processes in the economic, social and political spheres.

Among the representatives of Western philosophical thought, where there are

luat amploare cercetările privind studiul sănătății organizaționale și a stării de bine în organizații, s-au creat condiții în care a ieșit în prim plan conceptul percepției calității vieții. În lucrările consacrate problemelor percepției subiective a calității vieții, determinate prin autoevaluarea gradului de satisfacere a nevoilor, sunt explorate conceptele de satisfacție a vieții, fericire și bunăstare subiectivă. Aceste trei concepte sunt adesea utilizate interșanabil.

Satisfacția față de viață este un concept care se referă la o „evaluare individuală, globală a stării actuale prin comparație cu un standard subiectiv al vieții bune, standard care poate avea o formă precisă sau care poate fi doar o reprezentare vagă despre ceea ce înseamnă să trăiești o viață de calitate” (Mărginean, Marian 2015, 202). Individul este cel care decide cât de bună, de calitativă sau satisfăcătoare este viața lui. Fiecare om este o personalitate și are propriul set subiectiv și obiectiv de preferințe, ceea ce face ca starea sa să fie sublimă. Conceptul general al satisfacției de viață este completat de alte concepte privind satisfacția pe domenii concrete ale vieții, cum ar fi: viața de familie, viața comunitară, viața profesională, calitatea mediului natural, încrederea în autoritățile publice și altele.

Categoria fericirii este analizată pe larg în raport cu calitatea vieții. Teoriile filosofice ale fericirii se pot referi la cel puțin două lucruri diferite: bunăstarea și sănătatea mintală.

„Există două seturi de lucrări filosofice despre „fericire”, fiecare corespunzând unui sens diferit al noțiunii. În unele texte cuvântul „fericire” se folosește ca noțiune de evaluare, sinonimă cu bunăstarea sau prosperitatea. Celălalt set de lucrări folosește cuvântul ca un termen psihologic pur descriptiv, asemănător cu „depresie” sau „tranchilitate” (Haybron, 2011).

Sensul termenului de fericire ca stare psihologică este satisfacția, plăcerea, sta-

strong traditions of utilitarian philosophy and where research on the study of human mental health has spread, conditions have formed where the concept of the perceived quality of life has come to the fore. In works devoted to the problems of the subjective, perceived quality of life, determined through self-assessment of measures of satisfaction of needs, the concepts of life satisfaction, happiness and subjective well-being are explored. These three concepts are often used interchangeably.

Life satisfaction is a concept that refers to an “individual, global assessment of the current state in comparison with a subjective standard of good life, a standard that can have a precise form or that can only be a vague representation of what it means to live a quality life” (Mărginean, Marian 2015, 202). The individual is the one who decides how good, qualitative or satisfactory his life is. Each person is individual and has his own subjective and objective set of preferences, which makes his condition sublime. The general concept of global life satisfaction is complemented by other concepts of contentment with specific areas of life, such as: family life, community life, professional life, quality of the natural environment, trust in public authorities and others.

The category of happiness is extensively analyzed in relation to the quality of life. Philosophical theories of happiness can refer to at least two different things: well-being and mental health.

“There are roughly two philosophical literatures on ‘happiness’, each corresponding to a different sense of the term. One uses ‘happiness’ as a value term, roughly synonymous with well-being or flourishing. The other body of work uses the word as a purely descriptive psychological term, akin to ‘depression’ or “tranchillity” (Haybron, 2011).

The meaning of the term happiness as

rea emoțională. Starea de fericire/nefericire este o stare de intensitate maximă.

Ruut Veenhoven, directorul Bazei de date mondiale a fericirii și fondator al Journal of Happiness Studies oferă o definiție a fericirii bazată pe evaluarea oamenilor în dependență de cât de bine trăiesc. Ruut Veenhoven a definit fericirea ca fiind evaluarea generală a vieții:

„Fericirea este nivelul conform căruia un individ judecă favorabil despre calitatea generală a vieții sale. Cu alte cuvinte: cât de mult îi place viața pe care o duce. Ca atare, fericirea poate fi numită și „satisfacție cu viața”. Când această evaluare a vieții se cristalizează într-o perspectivă stabilă, putem vorbi despre fericire ca o „atitudine” față de viața personală.” (Veenhoven 1991, 2).

Potrivit lui Veenhoven, fericirea are două componente: afectivă și cognitivă. El a distins componentele fericirii care implică evaluări afective și cognitive specifice: respectiv nivel hedonic de afect și mulțumire. Componenta afectivă este „gradul în care diferitele afecțiuni ale unei persoane sunt plăcute” și se va numi nivel hedonic. Componenta cognitivă este „gradul în care un individ își percepe aspirațiile spre a fi îndeplinite” și este etichetată drept mulțumire” (Veenhoven 1991, 2). Ruut Veenhoven sugerează că aceste componente servesc drept surse de informații la care oamenii recurg atunci când ating echilibrul general al vieții lor. Cercetătorul argumentează că „aprecierea generală a vieții (fericirea) nu rezultă exclusiv din comparația conștientă (mulțumirea), ci depinde și de cât de bine ne simțim afectiv (nivelul hedonic al afectului)” (Veenhoven 1991, 16). Concluzia la care el ajunge este următoarea:

„Într-o mare măsură, fericirea depinde de satisfacerea nevoilor bio-psihologice înăscute care nu se adaptează la circumstanțe: nevoile marchează de fapt limitele adaptabilității umane. Cu cât aceste nevoi sunt mai satisfăcute, cu atât ne

a mental state is contentment, pleasure, emotional state. The state of happiness/unhappiness is a state of maximum intensity.

Ruut Veenhoven, director of the World Database of Happiness and a founder of the Journal of Happiness Studies offers a definition of happiness based on the people's assessment of how well they live. Ruut Veenhoven defined happiness as the overall evaluation of life.

“Happiness is a degree to which an individual judges the overall quality of his life favourably. In other words: how well he likes the life he leads. As such, happiness can also be called ‘life-satisfaction’. When this evaluation of life crystallizes into a stable view, we can speak of happiness as an ‘attitude’ towards one’s life.” (Veenhoven 1991, 2).

According to Veenhoven, happiness has two components: affective and cognitive. He distinguished components of happiness involving specific affective and cognitive appraisals: respectively hedonic level of affect and contentment. The affective component is the “degree to which the various affects a person experiences are pleasant” and will be called hedonic level. The cognitive component is the “degree to which an individual perceives his aspirations to be met” and is labeled contentment” (Veenhoven 1991, 2). Ruut Veenhoven suggested these components serve as sources of information on which people draw when striking the overall balance of their life. The researcher argues that “the overall appreciation of life (happiness) does not result from conscious comparison (contentment) exclusively, but depends also on how well we feel affectively (hedonic level of affect)” (Veenhoven 1991, 16). The conclusion he arrives to is the following:

“To a great extent happiness depends on the gratification of innate bio-psychological needs which do not adjust to cir-

simțim mai bine și suntem mai mulțumiți de viață” (Veenhoven 1991, 18).

Într-o abordare subiectivă, calitatea vieții se reduce adesea la studiul bunăstării subiective, care este un termen general pentru desemnarea modului în care simțim și gândim despre viața noastră. Bunăstarea subiectivă „este starea transpusă în gânduri (cognitiv) și sentimente (emoțional). Prin urmare, conceptul are două dimensiuni. Pe de o parte, este o evaluare generală a calității vieții concrete, care este adeseori denumită satisfacție de viață, iar pe de altă parte, este un set de sentimente plăcute și neplăcute pe care persoana le trăiește într-un anumit cadru de timp.” (Mărginean, Marian 2015, 31). De asemenea, termenul de bunăstare subiectivă este utilizat cu referire la evaluarea mulțumirii cu diferite aspecte importante ale vieții (Bălțătescu 2020). Reieșind din cele spuse, menționăm că noțiunea de bunăstare subiectivă constă din următoarele elemente: satisfacția deplină de viață, mulțumirea de domenii concrete ale vieții, stări și emoții plăcute și stări și emoții neplăcute.

O analiză amplă a conceptelor de bunăstare subiectivă și fericire este efectuată de autorul român Sergiu Bălțătescu, care utilizează acești termeni ca fiind sinonimi. În descrierea nivelelor fericirii, el afirmă că termenul de bunăstare subiectivă desemnează „gradul în care individul își evaluează calitatea globală a vieții sale în mod favorabil” [Bălțătescu 2020, 12]. El consideră că „bunăstarea subiectivă are două componente: cea afectivă și cea cognitivă” [Bălțătescu 2020, 19]. Analizând fericirea din perspectiva sociologică, Bălțătescu prezintă o schemă teoretică a influențelor pe care le are societatea asupra bunăstării subiective. Modelul evaluării propus de autor încorporează stările de spirit public, care influențează asupra evaluării afective și normele sociale, care influențează asupra evaluării cognitive [Bălțătescu 2020, 22].

cumstances: needs mark in fact the limits of human adaptability. The better these needs are gratified the better we feel and the more satisfied we are with life” (Veenhoven 1991, 18).

In a subjective approach, quality of life often comes down to the study of subjective well-being, which is a general term for how we feel and think about our life. Subjective well-being “is the state transposed into thoughts (cognitively) and feelings (emotionally). The concept therefore has two dimensions. On the one hand, it is a general assessment of the quality of concrete life, which is often called satisfaction with life, and on the other hand, it is a set of pleasant and unpleasant feelings that the person experiences in a certain time frame” (Mărginean, Marian 2015, 31). Also, the term subjective well-being is used to refer to the assessment of satisfaction with various important aspects of life (Bălțătescu 2020). Based on what has been said, the notion subjective well-being consists of the following elements: global life satisfaction, contentment with specific life domains, pleasant moods and emotions and unpleasant moods and emotions.

An extensive analysis of the concepts of subjective well-being and happiness is performed by the Sergiu Bălțătescu, who uses the terms as synonyms. In describing the levels of happiness, he defines the term subjective well-being as “the degree to which the individual assesses his overall quality of life favourably” (Bălțătescu 2020, 12). He considers that “subjective well-being has two components: emotional and cognitive” (Bălțătescu 2020, 19). Analyzing happiness from a sociological perspective, Bălțătescu presents a theoretical scheme of the influences that society has on subjective well-being. The assessment model proposed by the author incorporates the public moods, which influence the affective assessment and the social norms,

Astfel, reieșind din cele menționate mai sus, ajungem la concluzia că bunăstarea subiectivă nu este doar satisfacție de viață, fiind o categorie mai largă, care include stări și emoții plăcute și stări și emoții neplăcute. În ceea ce privește categoria de fericire, în accepțiunea propusă de Ruut Veenhoven, aceasta este sinonimă cu cea de bunăstare subiectivă.

În concluzie, observăm că calitatea vieții este, de fapt, o caracteristică complexă a nivelului de viață și activitate umană, integrând în sine gradul de satisfacere a nevoilor sociale și spirituale, evaluarea subiectivă și motivația percepției lor. Cu alte cuvinte, calitatea vieții este satisfacerea întregului complex de nevoi și interese ale oamenilor. În același timp, cercetătorii disting două nivele de studiu ale conceptului de „calitate a vieții”: unul legat de gradul de satisfacere a nevoilor oamenilor în diferite domenii ale vieții economice, sociale, politice și culturale; și altul atribuit percepției oamenilor privind satisfacerea nevoilor vitale personale.

4. Formarea valorilor ce dau sens vieții ca factor în dezvoltarea potențialului uman. La începutul anilor '90 ai secolului al XX-lea, în spațiul post-sovietic, oamenii de știință, politicienii, economiștii și alți cetățeni au presupus că, pe parcursul a câtorva ani a perioadei de tranziție, se va crea statul de drept, societatea civilă activă și economia de piață. Astăzi, a devenit evident faptul că pentru dezvoltarea unei societăți democratice nu este suficient pur și simplu să se stabilească instituții formale și proceduri democratice, este necesar să se schimbe instituțiile informale. Realizarea progresului societății și îmbunătățirea calității vieții depinde dacă vor avea loc schimbările necesare în sistemul de valori.

Teoria și metodologia dezvoltării umane se referă atât la dezvoltarea economică, socială și politică, cât și la dezvoltarea culturală. În opinia noastră, principalele componente ale procesului de dezvolta-

which influence the cognitive assessment (Bălătescu 2020, 22).

Thus, based on the above, we come to the conclusion that subjective well-being is not just satisfaction with life, being a broader category, which includes pleasant moods and emotions and unpleasant moods and emotions. As for the category of happiness, in the sense proposed by Ruut Veenhoven, it is synonymous with that of subjective well-being.

In conclusion, we note that the quality of life is, in fact, a complex characteristic of the level of people's vital activity, integrating into itself the degree of satisfaction of social and spiritual needs, the subjective assessment and the motivation of their perception. In other words, the quality of life is the satisfaction of the whole complex of needs and interests of people. At the same time, researchers distinguish two levels of studying the concept of "quality of life": one related to the degree of satisfaction of people's needs in various spheres of economic, socio-political and cultural life; and another assigned to the inner feelings of the individual, i.e. the satisfaction of the personal vital needs.

4. Formation of life-meaning values as a factor in the development of human potential. In the early 90s of the 20th century, in the post-Soviet space, scientists, politicians, economists and other citizens believed that during several years of the transition period a political and rule of law state, an active civil society and a market economy will be established. Today, it has become obvious that for the realization of a democratic society it is not enough to simply establish formal institutions and democratic procedures, it is necessary to change informal institutions. Achieving the progress of society and improving the quality of life depends on whether the necessary changes in the value system will occur.

re umană sunt performanța economică și progresul social, democratizarea societății și stabilirea valorilor de auto-exprimare. Dezvoltarea valorilor exprimării de sine este un indicator al orientării umaniste a întregului sistem social și al economiei, deoarece contribuie la progresul societății. Se știe că fiecare sistem economic are propriile sale valori, atât materiale cât și spirituale, și acestea împreună exprimă noi nivele de calitate a vieții. De exemplu, pentru economia preindustrială valoarea principală a fost pământul; pentru perioada economiei industriale - bogăția materială sub formă de capital și bani; pentru economia post-industrială astfel de valori devin: atitudinea față de muncă ca mijloc de auto-realizare, capitalul uman, cunoștințele și accesul la informație.

Explorând transformarea valorilor în societatea modernă, Ronald Inglehard ajunge la concluzia că schimbarea valorilor duce la consecințe socio-politice importante. Orientările și prioritățile personale reflectă acele condiții în care a avut loc socializarea individului. „Orientările valorice stabilesc criterii pentru obiective dezirabile sau nedorite. Această funcție de stabilire a obiectivelor transformă orientările valorice într-un instrument motivațional puternic de reglementare a comportamentului uman” (Inglehard, Welzel 2005, 23).

Schimbarea valorilor este un proces pe parcursul căruia sunt selectate acele valori care sunt cele mai potrivite pentru a face față vieții în condițiile existențiale date și care se dovedesc a fi mai eficiente în contextul respectiv. În societățile pre-industriale domină valorile supraviețuirii; procesul de industrializare provoacă o tranziție la valorile raționale, iar în societatea postindustrială sunt afirmate valorile autonomiei individuale, ale exprimării de sine și ale libertății de alegere. Afirmarea valorilor exprimării de sine transformă modernizarea într-un proces de dezvolta-

Human development theory and methodology refers to both economic, social and political development as well as cultural development. In our opinion, the main components of the human development process are economic performance and social progress, democratization of society and the establishment of values of self-expression. The development of values of self-expression is an indicator of the humanistic orientation of the entire social system and economy, since it contributes to the progress of society. It is known that each economic system has its own values, both material and spiritual, and together they express new quality levels of life. For example, for the pre-industrial economy, the main value was land, for the period of the industrial economy - material wealth in the form of capital and money; for the post-industrial economy, such values become: attitude to work as a means of self-realization, human capital, knowledge and access to information.

Exploring the transformation of values in modern society, Ronald Inglehard comes to the conclusion that the change in values leads to important socio-political consequences. A person's personal orientations and priorities reflect those conditions in which his socialization took place. "Value orientations set standards for desirable and undesirable goals. This goal – setting function – makes value orientations a powerful motivational regulator of human behaviour" (Inglehard, Welzel 2005, 23).

The change of values is a process during which those values are selected that are best suited to cope with life under given existential conditions. Survival values dominate in preindustrial societies; the process of industrialization brings a transition to rational values, and the values of individual autonomy, self-expression and freedom of choice are affirmed in the postindustrial society. The affirma-

re umană, duce la formarea unei societăți umaniste de tip nou.

„Valorile emergente de auto-exprimare transformă modernizarea într-un proces de dezvoltare umană, dând naștere unui nou tip de societate umanistă.” (Inglehart, Welzel 2005, 47).

Dezvoltarea umană este o strategie de dezvoltare care necesită a fi în concordanță cu interesele individului.

„Adăugător la valoarea de supraviețuire darwiniană, s-ar putea să postulăm și „valori de dezvoltare”. Nu numai că este bine să supraviețuiești, dar mai este bine (de preferat, de ales, bine pentru organism) ca persoana să crească către umanitate deplină, spre actualizarea potențialităților sale, către o fericire mai mare, seninătate, experiențe de vârf, către transcendență, către o cunoaștere mai bogată și mai exactă a realității etc.” (Maslow 2009, 178).

Aceste valori sunt capabile să umple existența individului cu sens. Din cele de mai sus rezultă că realizarea nevoilor de bază asociate existenței corporale a unei persoane este doar una dintre componentele calității vieții sale. Doar în corelație cu libertatea față de constrângerea externă în luarea deciziilor personale și posibilitatea creativității se poate realiza o calitate înaltă a vieții.

Această abordare necesită trecerea de la un concept axat doar pe satisfacerea nevoilor general-umane, la altul, care s-ar baza pe îmbunătățirea calităților și abilităților personale. Aceste nevoi umane apar deja într-un stadiu mai superior al dezvoltării societății. Stephen R. Covey expune o abordare holistică a eficienței personale și oferă un instrument de dezvoltare personală. Covey definește abilitățile ca pe o totalitate de cunoștințe, abilități și dorințe. El expune șapte principii ordonate în funcție de un continuum de la dependență la independență, care includ: a fi proactiv, a avea finalitatea în gând

tion of the values of self-expression turns modernization into a process of human development, leads to the formation of a humanistic society of a new type.

“Emerging self-expression values transform modernization into a process of human development, giving rise to a new type of humanistic society.” (Inglehart, Welzel 2005, 47).

Human development is a development strategy that is in line with human interests.

“In addition to Darwinian survival-value, we may now also postulate “growth-values”. Not only is it good to survive, but it is also good (preferred, chosen, good-for-the-organism) for the person to grow toward full humanness, toward actualization of his potentialities, toward greater happiness, serenity, peak experiences, toward transcendence, toward richer and more accurate cognition of reality, etc.” (Maslow 2009, 178).

These values are able to fill the existence of the individual with meaning. It follows from the above that the realization of basic needs associated with the bodily existence of a person is only one of the components of the quality of his life. Only in conjunction with freedom from external coercion, the choice of a person's decisions, the possibility of creativity, means a high quality of life.

This approach requires a transition from a concept focused only on the satisfaction of human needs, to another, which would be based on the improvement of human qualities and abilities. And these human needs appear already at a higher stage in the development of society. Stephen R. Covey sets out a holistic approach to personal effectiveness and offers a personal development tool. Covey defines skills as a collection of knowledge, skills, and desires. He exposes seven habits that arranged according to a continuum of dependence, including: being proactive,

și a pune prioritățile pe primul loc; de la independență la interdependență: a gândi în termeni de câștig/câștig, a asculta activ și a acționa sinergic; mai apoi - dezvoltarea capacității de reînnoire continuă: de a „ascuți ferăstrăul”. (Covey, 2013) Dorința individului de a se asigura că acțiunile sale corespund celor mai înalte valori și principii acceptate în societate contribuie la formarea unui caracter etic. Spiritualitatea este rezultatul eforturilor intenționate ale unei persoane de a se schimba pe sine, a dorinței sale conștiente de a se perfecționa pentru a-și îmbunătăți calitatea vieții.

Evoluția către o societate informațională este însoțită de schimbări în toate domeniile vieții sociale. În noile condiții, crește valoarea comunicării eficiente, a dialogului social, a consensului social și al influenței acestor valori. Considerând etica discursului ca instrument al politicii publice, Jürgen Habermas formulează conceptul de politică deliberativă, construit nu pe forța de constrângere, ci pe dialog. Habermas critică natura rațional-birocratică a statelor actuale, în care se realizează raționalitatea instrumentală, ale cărei criterii sunt eficiența și atingerea obiectivelor și care se afirmă prin informare. Acțiunea instrumentală este orientată spre atingerea propriului scop prin manipularea altor subiecți. Se observă că voința oamenilor nu se transmite reprezentanților pe o lungă durată, ci se formează în procesul de comunicare, în care sunt implicați toți cetățenii, care sunt afectați de deciziile luate. Ideea consensului social înseamnă că înțelegerea corectă a anumitor informații depinde nu numai de experiența individuală, abilitățile și stilul cognitiv al celui care percepe, ci și de modelele acceptate de interpretare a fenomenelor sociale într-o anumită cultură, într-o anumită societate. Pentru ca o persoană să nu devină obiectul manipulării informaționale, este

being with the end in mind and put first things first; independence: think win/win, seek first to understand, then to be understood and synergize; interdependence: sharpen the saw. (Covey 2013) The desire of the individual to ensure that his actions correspond to the highest values and principles accepted in society contribute to the formation of a character ethic. Spirituality is the result of a person's purposeful efforts to change himself, his conscious desire to improve himself in order to improve the quality of his life.

The transition to an information society is accompanied by changes in all spheres of society. In the new conditions, the role of effective communication, social dialogue, social consensus and the influence of values is increasing. Considering the ethics of discourse as an instrument of public policy, Jürgen Habermas formulates the concept of deliberative politics, built not on the force of coercion, but on dialogue. Habermas criticizes the rational-bureaucratic nature of modern states, in which instrumental rationality is realized, whose criteria are efficiency and goal achievement, and which is affirmed through awareness. Instrumental action is focused on achieving its own goal through the manipulation of other subjects. It is noted that the will of the people is not transmitted for a long time to representatives, but it is formed in the process of communication, in which all citizens, who are affected by the decisions, are involved. The idea of social consensus means that the correct understanding of certain information depends not only on the individual experience, abilities and cognitive style of the perceiver, but also on the accepted models of interpreting social phenomena in a particular culture, in a particular society. In order for a person not to become the subject of information manipulation, an orientation

necesară orientarea către anumite norme morale, valori și semnificații ale vieții.

Aplicarea normelor în acțiune prin puterea de coerciție nu este suficientă pentru a le asigura valoarea socială.

„O normă sau alta poate revendica semnificație numai dacă toți cei vizați, în calitate de participanți la discursul practic, ajung (sau ar putea ajunge) la un acord că această normă este valabilă.” (2006 Xa6epmac 2006, 104).

Afirmarea normei este codificată de două ori, deoarece motivele pentru recunoașterea revendicărilor cu semnificație normativă se pot baza atât pe convingeri, cât și pe sancțiuni, sau pe un amestec complex de convingeri interne și constrângeri externe. Legitimarea poate fi obținută pe baza principiului acordului liber, al consensului rațional și al înțelegerii. „Legitimitatea reprezintă o percepție ori o prezumție generală a faptului că acțiunile unei entități sunt dezirabile, adecvate sau oportune în cadrul unor sisteme de norme, valori, convingeri și definiții construite social” (Xa6epmac 2006, 82). Dacă pe parcursul procesului comunicativ se dovedește că o anumită normă, adoptată anterior de majoritate, nu-i mai satisface pe toți participanții la proces, atunci această normă poate fi revizuită și se adoptă în schimb o nouă regulă de comportament social.

Dezvoltarea conștiinței morale este încetinită de „valorile culturale care au evoluat împreună și se întruchipează în formele totale de viață și în istoriile vieții” (Xa6epmac 2006, 268). Aparținând unui anumit grup cultural și social, este imposibil să te distanțezi de sistemul stabilit de norme și valori. Aceste valori pătrund în țesătura practicii comunicative a oamenilor.

Procesul schimbării se bazează pe o orientare politică care vizează cooperarea socială, deschiderea și disponibilitatea de a accepta argumente rezonabile din partea tuturor participanților la procesul de

towards certain moral norms, values and life meanings is necessary.

Enforcement of norms is not enough to ensure their social value.

“This or that norm can only claim significance if everyone to whom it has concern, as participants in practical discourse, reach (or could reach) an agreement that this norm is valid.” (Xa6epmac 2006, 104)

The assertion of the norm is coded twice, since the motives for recognizing claims of normative significance can be based on both beliefs and sanctions, or on a complex mixture of internal belief and external coercion. Legitimation can happen on the basis of the principle of free agreement, rational consensus and understanding. “Legitimacy is a general perception or presumption that an entity’s actions are desirable, appropriate, or timely within socially constructed systems of norms, values, beliefs, and definitions” (Xa6epmac 2006, 82). If in the course of the communicative process it turns out that a certain norm, previously adopted by the majority, no longer satisfies all participants in the process, then this norm can be revised, and a new rule of social behavior is adopted instead.

The development of moral consciousness is slowed down by “cultural values that have grown together and embodied in total life forms and life stories” (Xa6epmac 2006, 268). It is impossible to distance oneself from the established system of norms and values belonging to a certain cultural and social group. These values permeate the fabric of people’s communicative practice.

The process of change is based on a political attitude aimed at social cooperation, openness, and readiness to accept reasonable arguments from all participants in the communication process. According to Habermas, we need to focus on mutual understanding as a mechanism for coor-

comunicare. Potrivit lui Habermas, trebuie să ne orientăm spre înțelegerea reciprocă ca mecanism de coordonare a acțiunilor. În același timp, interacțiunea înseamnă a ajunge la un acord la nivel de cunoștințe, norme, evaluări și sentimente.

„Acțiunea comunicativă presupune astfel de interacțiuni în care participanții sunt de acord și își coordonează planurile de acțiune pentru a-și extinde acordul și a recunoaște importanța pozițiilor ambelor părți.” (Хабермас, 2006, 91).

Înțelegerea la care se ajunge este măsurată prin recunoaștere inter-subiectivă. Deciziile sunt luate atunci când satisfac obiectivele și interesele tuturor participanților la dialog.

De fapt, calitatea vieții este un tip de indice de satisfacție a cetățenilor cu privire la modul în care autoritățile publice își îndeplinesc obligațiile față de cetățeni.

„Într-o democrație funcțională, reprezentanții aleși își dau darea de seamă în fața oamenilor pentru alegerile pe care le fac și dacă ele dau rezultate mai bune, precum prosperitatea, securitatea și calitatea vieții pentru individ, familie, comunitate și societate.” (Quality of Public Administration. A Toolbox for Practitioners 2015, 17).

Starea de instabilitate socială, caracterizată de incapacitatea normelor și valorilor de a orienta acțiunile oamenilor, conduce la o scădere a încrederii cetățenilor. Prin urmare, pentru a realiza o bună guvernare, administrația publică trebuie să se bazeze pe un fundament solid - etic, eficient și responsabil.

Principiile și valorile sunt bazele bunei guvernări, modelând comportamentul în administrația publică. Valorile sunt componente esențiale ale culturii organizaționale și sunt instrumentale în determinarea, îndrumarea și informarea comportamentului. Pentru organizațiile birocratice, aderarea la valorile serviciilor publice de calitate înaltă poate genera încredere pu-

dinată. At the same time, interaction means reaching agreement at the level of knowledge, norms, assessments and feelings.

“Communicative action presupposes such interactions in which their participants agree and coordinate their plans of action in order to expand agreement and recognition of the importance of the positions of both parties.” (Хабермас 2006, 91)

The understanding achieved is measured by inter-subjective recognition. Decisions are made when they meet the goals and interests of all participants in the dialogue.

In fact, the quality of life is a kind of an index of citizens' satisfaction with the way the public authorities fulfil their obligations to citizens.

“In a functioning democracy, elected representatives are held accountable to the people for the choices they make, and whether they result in better outcomes, such as greater prosperity, security, and quality of life, for the individual, family, community and society.” (Quality of Public Administration. A Toolbox for Practitioners 2015, 17).

The state of social instability characterized by the inability of norms and values to guide people's actions, leads to a decrease in citizens' trust. Therefore, in order to achieve good governance, the public administration must be based on a solid foundation – ethical, efficient, effective and responsible.

Principles and values are the foundations of good governance, shaping behaviour in public administration. Values are essential components of organizational culture and instrumental in determining, guiding and informing behaviour. For bureaucracies, adherence to high-level public service values can generate substantial public trust and confidence. Conversely, weak application of values or promotion

blică substanțială. În schimb, aplicarea insuficientă a valorilor sau promovarea valorilor inadecvate poate duce la reduceri ale acestor elemente esențiale ale guvernării democratice, precum și la dileme etice și decizionale. Principiile și valorile oferă o direcție clară, dar numai dacă sunt acceptate, adoptate și aplicate în practică. (Quality of Public Administration. A Toolbox for Practitioners 2015, 17).

Este evident că societatea contemporană este un sistem complex cu mai multe elemente în care fiecare subiect al acțiunii sociale își are propriile interese. Dar multi-direcționalitatea și vectorii multipli ai acestor interese, care apar constant, duc la crearea instabilității întregului sistem, ceea ce, la rândul său, duce la o creștere a conflictelor în societate și reduce semnificativ nivelul de eficiență al dezvoltării și funcționării sale.

Fără îndoială, rolul decisiv ar trebui să îl joace liniile directe fundamentale ale politicii de stat, în special, investițiile reale în dezvoltarea capitalului uman, protecția grupurilor dezavantajate, reducerea ratei șomajului, reducerea decalajului în veniturile populației, sprijinul material și social acordat grupurilor social-vulnerabile și altele. Coordonarea și integrarea intereselor personale ale cetățenilor cu cele ale statului ar trebui să fie, fără exagerare, o sarcină majoră, cea mai importantă și actuală.

5. Concluzii. Noțiunea de calitate a vieții a apărut în contextul politic pentru a reda provocarea privind formularea unor noi scopuri de dezvoltare socială, iar în contextul științifico-metodologic pentru a dezvălui alternativele pentru indicatorul produsului intern brut (PIB) al bunăstării economice. Astfel, problema calității vieții este interpretată dintr-o perspectivă pragmatică.

Dezbaterile actuale cu privire la calitatea vieții generează o multitudine de întrebări cu caracter etic, filosofic și metodologic, la care încă urmează să se găsească un răs-

of inappropriate values can lead to reductions in these essential elements of democratic governance, as well as to ethical and decision-making dilemmas. Principles and values provide a clear direction, but only if they are accepted, adopted and applied in practice. (Quality of Public Administration. A Toolbox for Practitioners 2015, 17).

It is an obvious fact that modern society is a complex multi-element system in which each subject of social action has its own interests. But the constantly emerging multi-directionality and multi-vector of these interests leads to the creation of instability of the entire system, and this, in turn, contributes to an increase in conflict in society and qualitatively reduces the level of efficiency of its development and functioning.

Undoubtedly, the decisive role should be played by the fundamental guidelines of the state policy, in particular, such as real investment in human capital, protection of socially vulnerable segments of the population, reduction of the unemployment rate, bridging the gap in the income of the population, targeted material and social support for socially vulnerable groups, and others. The coordination and integration of citizens' personal interests with the state should be, without exaggeration, a super task, the most important and current.

5. Conclusions. The notion of quality of life appeared in the political context to render the challenge of formulating new goals for social development, and in the scientific-methodological context in order to reveal alternatives for the Gross Domestic Product (GDP) indicator of economic well-being. Thus, the problem of quality of life is interpreted from a pragmatic perspective.

The current debates on the quality of life raise a multitude of ethical, philosophical and methodological questions, which still need to be answered. The central place

puns. Locul central în conceptul de calitate a vieții este ocupat de om și de ideea formării unei societăți umaniste. O calitate înaltă a vieții presupune posibilitatea dezvoltării potențialului uman, bazat pe asemenea resurse precum sunt asumptiile de bază, valorile și abilitățile. Obiectele și fenomenele valoroase, din punctul de vedere al subiectului, reprezintă scopurile și orientările sale în viață și activitate. Valorile sunt componente esențiale ale culturii organizaționale și instrumentale în determinarea, ghidarea și informarea comportamentului.

În procesul de comunicare și interacțiune, se poate ajunge la un acord cu privire la acceptarea socială și credibilitatea acțiunilor unei entități, în condițiile în care acestea sunt dezirabile și adecvate situației în cadrul unui sistem de norme și valori construite social. Valorile stau la baza politicilor, proceselor și practicilor organizaționale și sunt transmise prin intermediul acestora. Astfel, deosebit de actual este procesul de formare a valorilor, care poartă în sine potențialul necesar de dezvoltare personală, organizațională și comunitară/socială necesare pentru a asigura calitatea vieții.

La etapa actuală, cercetătorii au început să ia în considerare categoria calității vieții cât mai larg posibil, și anume, din perspectiva asigurării viabilității societății. Ei interpretează calitatea vieții ca fiind cea mai importantă componentă a idealului futurologic al dezvoltării societății, ideal care urmează să fie atins de umanitate. Să sperăm că acest ideal va fi realizat în procesul de tranziție la o etapă calitativ nouă în dezvoltarea civilizației, în care se așteaptă ca pivotul principal să nu fie banii, ci armonia nevoilor spirituale, culturale și sociale.

in the concept of quality of life is occupied by man and the idea of forming a humanistic society. A high quality of life implies the possibility of developing human potential, based on such resources as basic assumptions, values and abilities. Valuable objects and phenomena, from the subject's point of view, represent his goals and orientations in life and activity. Values are essential components of organizational culture and instrumental in determining, guiding and informing behavior.

In the process of communication and interaction, an agreement can be reached on the social acceptance and credibility of an entity's actions, provided that they are desirable and appropriate to the situation within a system of socially constructed norms and values. Values are transmitted through such mechanisms as policies and organizational processes and practices. Thus, managing by values is particularly current, which carries in itself the necessary potential for personal, organizational and community / social development necessary to ensure the quality of life.

At the present stage, researchers have begun to consider the category of quality of life as broadly as possible, namely, from the angle of ensuring the viability of society and interpret it as the most important component of the futurological ideal of the development of society, which is to be achieved by humanity. Let us make an assumption that this ideal will possibly be realized in the process of transition to a qualitatively new stage in civilizational development, in which it is expected that the main pivot will be not money, but the harmony of the spiritual, cultural and social needs of people.

BIBLIOGRAFIE

1. About Human Development. United Nations Development Programme (UNDP).

BIBLIOGRAPHY

1. About Human Development. United Nations Development Programme (UNDP).

Human Development Reports. <http://hdr.undp.org/en/humandev> (accesat la 20.07.2020).

2. About International Society for Quality-of-Life Studies. <https://isqols.org/about> (accesat la 02.07.2020).

3. About Research Institute for Quality of Life, Romanian Academy. <http://www.iccv.ro/en/iccv-en/> (accesat la 02.07.2020).

4. Bălțătescu, Sergiu (2020). Către o abordare sociologică a bunăstării subiective. <https://sites.google.com/site/sergiubaltatescu/publicatii-si-rezultate-de-cercetare/1-abordarea-teoretica-a-bunastarii-subiective> (accesat la 21.07.2020).

5. Calitatea vieții în România în context european. Raport de cercetare. Institutul de Cercetare a Calității Vieții (2018). <http://www.iccv.ro/wp-content/uploads/2018/03/Raport-Calitatea-Vietii.pdf> (accesat la 14.07.2020).

6. Covey, R. Stephen (2013). *The 7 Habits of Highly Effective People*. London: Simon & Schuster.

7. Mărginean, Ioan; Marian, Vasile (coord.) (2015). *Dicționar de calitatea vieții*. București: Editura Academiei Române, 2015.

8. Flew, Antony (2006). *Dicționar de filozofie și logică*. București: Humanitas.

9. Galtung, Johan (1977). *Essays in Methodology*. Vol. 1. Methodology and Ideology. Copenhagen: Christian Ejlertsen.

10. Haybron, Dan (2011). Happiness. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2011 Edition), Edward N. Zalta (ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/fall2011/entries/happiness/> (accesat la 20.07.2020).

11. Inglehart, Ronald; Welzel Christian (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.

12. ISO 9000:2015. Quality management systems – Fundamentals and vocabulary. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9000:ed-4:v1:en> (accesat la 01.07.2020).

Human Development Reports. <http://hdr.undp.org/en/humandev> (accessed on 20.07.2020).

2. About International Society for Quality-of-Life Studies. <https://isqols.org/about> (accessed on 02.07.2020).

3. About Research Institute for Quality of Life, Romanian Academy. <http://www.iccv.ro/en/iccv-en/> (accessed on 02.07.2020).

4. Bălțătescu, Sergiu (2020). Către o abordare sociologică a bunăstării subiective. <https://sites.google.com/site/sergiubaltatescu/publicatii-si-rezultate-de-cercetare/1-abordarea-teoretica-a-bunastarii-subiective> (accessed on 21.07.2020).

5. Calitatea vieții în România în context european. Raport de cercetare. Institutul de Cercetare a Calității Vieții (2018). <http://www.iccv.ro/wp-content/uploads/2018/03/Raport-Calitatea-Vietii.pdf> (accessed on 14.07.2020).

6. Covey, R. Stephen (2013). *The 7 Habits of Highly Effective People*. London: Simon & Schuster.

7. Mărginean, Ioan; Marian, Vasile (coord.) (2015). *Dicționar de calitatea vieții*. București: Editura Academiei Române, 2015.

8. Flew, Antony (2006). *Dicționar de filozofie și logică*. București: Humanitas.

9. Galtung, Johan (1977). *Essays in Methodology*. Vol. 1. Methodology and Ideology. Copenhagen: Christian Ejlertsen.

10. Haybron, Dan (2011). Happiness. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Fall 2011 Edition), Edward N. Zalta (ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/fall2011/entries/happiness/> (accessed on 20.07.2020).

11. Inglehart, Ronald; Welzel Christian (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge: Cambridge University Press.

12. ISO 9000:2015. Quality management systems – Fundamentals and vocabulary. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9000:ed-4:v1:en> (accessed on 01.07.2020).

13. Magee, Glen Alexander (2010). The Hegel Dictionary. London: Continuum.

14. Maslow, Abraham (2009) Motivație și personalitate. București: Editura Trei.

15. Michaelson, Juliet. et al. (2009). National Accounts of Well-being: bringing real wealth onto the balance sheet. London: the new economics foundation. <http://www.nationalaccountsofwellbeing.org/learn/download-report.html> (accesat la 22.07.2020).

16. Mărginean, Ioan; Precupețu, Iuliana (coord.) (2011). Paradigma calității vieții. București: Editura Academiei Române.

17. Quality of Public Administration. A Toolbox for Practitioners (2015). Luxembourg: Publications Official of the European Union. https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2016/03/eu_publicadmin_toolbox_full_en.pdf (accesat la 27.07.2020).

18. Schein, Edgar H. (2004). Organizational culture and leadership. London: Jossey-Bass.

19. Scott, W. Richard (2004). Instituții și organizații. Iași: Polirom.

20. Veenhoven, Ruut (1991). "Is Happiness Relative?" In: Social Indicators Research. 24 (1991): 1-34. https://www.researchgate.net/publication/227069744Is_Happiness_Relative/link/0deec523b4b538f841000000 (accesat la 20.07.2020).

21. Хабермас Юрген (2006). Моральное сознание и коммуникативное действие. СПб.: Наука.

13. Magee, Glen Alexander (2010). The Hegel dictionary. London: Continuum.

14. Maslow, Abraham (2009) Motivație și personalitate. București: Editura Trei.

15. Michaelson, Juliet. et al. (2009). National Accounts of Well-being: bringing real wealth onto the balance sheet. London: the new economics foundation. <http://www.nationalaccountsofwellbeing.org/learn/download-report.html> (accessed on 22.07.2020).

16. Mărginean, Ioan; Precupețu, Iuliana (coord.) (2011). Paradigma calității vieții. București: Editura Academiei Române.

17. Quality of Public Administration. A Toolbox for Practitioners (2015). Luxembourg: Publications Official of the European Union. https://www.teismai.lt/data/public/uploads/2016/03/eu_publicadmin_toolbox_full_en.pdf (accessed on 27.07.2020).

18. Schein, Edgar H. (2004). Organizational culture and leadership. London: Jossey-Bass.

19. Scott, W. Richard (2004). Instituții și organizații. Iași: Polirom.

20. Veenhoven, Ruut (1991). "Is Happiness Relative?" In: Social Indicators Research. 24 (1991): 1-34. https://www.researchgate.net/publication/227069744Is_Happiness_Relative/link/0deec523b4b538f841000000 (accessed on 20.07.2020).

21. Хабермас Юрген (2006). Моральное сознание и коммуникативное действие. СПб.: Наука.

Prezentat: 15.05.21

E-mail: angela.zelenschi@gmail.com

Presented: 15.05.21

E-mail: angela.zelenschi@gmail.com

CONLUCRAREA INSTITUȚIILOR ÎN STATUL DEMOCRATIC DE DREPT. MODELUL UNIUNII EUROPENE

COOPERATION OF INSTITUTIONS IN THE DEMOCRATIC STATE. EUROPEAN UNION MODEL

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).02](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).02)

CZU: 321:061.1EU

Liudmila ROSCA,
Doctor Habilitat in Philosophy, Associate professor,
Academy of Public Administration

SUMMARY

In this study, the author explains the priority position on the agenda of scientists from various segments of social sciences. In the contemporary western political theory from the end of the 1990s, the theoretical and practical resizing of political institutions becomes a priority both within the states and in the regulation of international relations. The analysis of various approaches of political and social institutions allowed the author to conclude that governance, including coalition governance, can be effective in terms of co-working, cooperation, collaboration and active participation of citizens in the decision-making process. Also, the cultural and moral component of the decision factor is important, regardless of the practiced level: local, national, regional, global. The author places the theses promoted by Moldovan scholars at the basis of the activity of the heads of state institutions and of the civil servants.

Keywords: institution, democratic state, polyarchy, efficiency, political process.

REZUMAT

În acest studiu autorul explică poziția prioritară a instituțiilor pe agenda savanților din diverse domenii ale științelor sociale. În teoria politică contemporană, la finele anilor '90 a secolului trecut, în Occident redimensionarea teoretico-practică a instituțiilor politice devine prioritară, atât în interiorul statelor, cât și în reglementarea relațiilor internaționale. Analiza diverselor abordări a instituțiilor politice/instituțiilor sociale i-a permis autorului să conchidă: guvernarea, inclusiv cea de coaliție, poate fi eficientă în condițiile conlucrării, cooperării, colaborării acestora și a participării active a cetățenilor la procesul decizional. De asemenea, este importantă componenta culturală, morală a factorului de decizie, indiferent de nivelul practicat: local, national, regional, global. La baza activității conducătorilor instituțiilor statului, funcționarilor publici, autorul plasează tezele promovate de cărturarii moldoveni.

Cuvinte-cheie: institut, stat democratic, poliarchie, eficiență, proces politic.

Introducere. În ultimul deceniu al secolului XX, politologii din Occident au readus pe agenda teoriei politice originea și esența instituțiilor. Aceasta se întâm-

Introduction. In the last decade of the XX century, political scientists in the reintroduced the issues of the origin and essence of institutions on the agenda of political

plă din motiv că, pe de o parte, erau pregătite, justificate schimbările pe arena mondială, iar, pe de altă parte, era necesar de oferit un model de guvernământ pe placul tuturor. Astfel, a fost aprobat proiectul de cercetare și elaborare al Manualului de Știință Politică. Oxford, publicat în limba engleză în 1996, în limba română – 2005. În Capitolul Instituțiile politice o perspectivă de ansamblu, găsim explicația precum că organizarea politică a societății are la origini 2 istorii: una pozitivă și alta negativă. Modelul dezvoltat de grupul de oameni care conviețuiau pe același teritoriu, foloseau aceleași resurse, a fost numit „democratic” sau „centrat pe comunitate” și povestea negativă, mod de guvernare impus de un conducător, o forță superioară, care vrea să extragă resurse din spațiul unde trăiește un grup de oameni. În ambele cazuri este nevoie de 4 tipuri de instituții. Așa cum în antichitatea greacă Platon și Aristotel se întrebau: care sunt cele mai bune constituții ale polisurilor grecești, la fel și savanții contemporani se întreabă: care sunt cele mai eficiente instituții în cele două forme (pozitivă și negativă) de guvernământ?

Pentru a răspunde la această întrebare, Rawls a reactualizat abordarea instituțională în teoria politică contemporană, a eliminat utilitarismul din filosofia politică, oferind un discurs preponderent normativ, care descifrează conținutul categoriilor: dreptate, egalitate, drepturi. Rawls își expune în mai multe teze idealul despre organizarea politică a societății. Este vorba despre o societate, în care predomină un consens cuprinzător privind principiile acceptate de către instituțiile politice - un consens care nu este nici într-un caz subminat de faptul că grupuri și indivizi diferiți au viziuni opuse în chestiuni culturale, religioase, ideologice [3, pp.131-172]. O teză a lui Rawls, este importantă și pentru studiul

theory. This is because, on the one hand, the changes in the world arena were prepared and justified, and, on the other hand, it was necessary to offer a model of government to everyone's liking. Thus, the research and the elaboration of the project "A New Handbook of Political Science" was approved. It was published in English in 1996 by Oxford University Press, and translated into Romanian in 2005. In the chapter An Overview of Political Institutions, we find the explanation that the political organization of society has its origins in two histories: one positive and one negative. The model developed by the group of people, who lived on the same territory and used the same resources, was called "democratic" or "community-centered", and the mode of governance imposed by a leader, a superior force, who wants to extract resources from the space, where a group of people live, has been called a negative model. In both cases, four types of institutions are needed. Just as in Greek antiquity: Platon and Aristotle wondered what were the best constitutions of Greek poleis, so do contemporary scientists wonder: What are the most effective institutions in the two forms (positive and negative) of government?

To answer this question, Rawls updated the institutional approach in contemporary political theory and eliminated utilitarianism from political philosophy, offering a mostly predominantly legislative discourse, which deciphers the content of the categories: justice, equality, rights. Rawls expounds in several theses his ideal about the political organization of the society. It is a society, in which a broad consensus on the principles accepted by political institutions prevails - a consensus that is by no means undermined by the fact that different groups and individuals have opposing views on cultural, religious, and ideological issues [4, pp.131-172]. Another thesis of Rawls is also im-

eficienței instituțiilor politice: nu o societate dreaptă generează instituții drepte, ci dimpotrivă – instituțiile drepte pot genera o societate dreaptă. Instituțiile nu sunt doar „regulile jocului”, ele afectează valorile stabilite într-o societate. Aici vorbim despre: dreptate, identitate colectivă, apartenență, încredere și solidaritate. Elster J. a susținut ideea: „o sarcină a politicii este în mod cert modelarea condițiilor și instituțiilor sociale astfel încât oamenii să se comporte onest, pentru că oamenii cred că structura de bază a societății lor este dreaptă” [1, p. 231].

Metodele aplicate: analiza, sinteza, studiul comparat, abordarea sistemică, ne-a permis să apreciem rolul instituțiilor, îndeosebi a celor comunitare, în organizarea și gestiunea proceselor sociale din statele europene contemporane. Analiza de conținut a lucrărilor cărturarilor moldoveni Neagoe Basarab și Nicolae Milescu Spătarul, ne-a permis să atragem atenția cititorilor la virtuțile liderilor instituțiilor de stat, a organizațiilor neguvernamentale. Obiectivul investigației: găsirea mijloacelor de sporire a eficienței guvernării în condițiile statului democratic, de valorificare a potențialului constructiv al instituțiilor politice, poate fi atins doar prin aplicarea principiilor pluralismului metodologic, al interdisciplinarității și complementarismului.

Abordarea teoretică a instituțiilor politice. În DEX, institutul este definit ca: organ sau organizație (de stat) care desfășoară activități cu caracter social, cultural, administrativ etc.; formă de organizare a raporturilor sociale potrivit normelor juridice stabilite pe domenii de activitate [2, p. 496]. Sub aspect social noțiunea institut are două semnificații majore: în sens larg desemnează un set de norme de comportament, prin care raporturile sociale se formalizează, iar, în sens mai restrâns, institutul desem-

portant for the study of the effectiveness of political institutions: not a just society generates just institutions, but on the contrary – just institutions can generate a fair society. Institutions are not just the "rules of the game", they affect the values set in a society. Here we are talking about: justice, collective identity, belonging, trust, and solidarity. Elster J. claimed that: "a one task of politics is certainly shaping to shape the social conditions and institutions so that people behave honestly, because people they believe that the basic structure of their society is right" [1, p. 231].

The methods applied. Analysis, synthesis, comparative study and the systemic approaches have enabled us to appreciate the role of institutions, especially of the Community ones in the organization and management of social processes in the contemporary European States. The content analysis of the works of the Moldovan scholars Neagoe Basarab and Nicolae Milescu Spătarul allowed us to draw the readers' attention to the virtues of the leaders of state institutions, of the non-governmental organizations. The objective of the investigation is to find means to increase the efficiency of governance in a democratic state and to capitalize on the constructive potential of political institutions, which can only be achieved by applying the principles of methodological pluralism, interdisciplinarity, and complementarity.

Theoretical approach to political institutions. In the Explanatory Dictionary of the Romanian Language (DEX) institution is defined as a body or (state) organization that carries out social, cultural, administrative, etc. activities; form of organization of social relations according to the legal rules established by fields of activity [2, p.496]. From a social point of view, the notion of institution has two major meanings: in the broad sense it refers to a set of norms of behavior, through which social relationships are formalized and, in a

nează o practică cunoscută și verificată, fundamentată pe obiceiuri, tradiții, norme de comportament. Descifrarea semnificației noțiunii – institut, aplicarea corectă a fiecărui sens este o preocupare constantă a teoriei politice contemporane.

Lumea contemporană dinamică în exces, nu lasă prea mult timp teoreticienilor să sistematizeze datele despre manifestările politicului, despre capacitatea omului contemporan de a-și însuși rolul de actor important al procesului politic. Statul este cea mai importantă structură de organizare a vieții și activității oamenilor. Omul, în calitatea sa de ființă rațională, înzestrat cu o esență triplă: bio-psiho-socioculturală, și-a dobândit calificativul – ființă politică, amplasându-se în structura ierarhică la un anumit nivel al puterii, fie în calitate de conducător sau condus, guvernator sau guvernat. Deși, fondatorul științei politice – Aristotel, l-a numit Zoon politikon, omul, trecând prin mai multe forme de organizare social-politică, economică, își dezvoltă aptitudinile unui cetățean responsabil de condiția sa în lume.

În teoria politică contemporană deosebim trei modele de abordare a tematicii instituționale: istorică, economică, culturală/sociologică. Instituționalismul istoric valorifică modul în care puterea exercitată asupra procesului politic era structurată de forma de guvernământ și regimul politic. În acest context, Birnbaum, în lucrarea: „Statul și acțiunea colectivă” sublinia că instituțiile politice fac mai mult decât să distribuie puterea și să producă strategii. Instituțiile influențează modul în care diferite grupuri ajung să-și definească interesele politice. Adepții acestui curent teoretic accentuează rolul alegerilor instituționale la momentul apariției diverselor sectoare de politici sau chiar a sistemelor politice. Teza promovată de

narrower sense, the institution designates a known and verified practice based on customs, traditions and norms of behavior. Deciphering the significance of the concept –institution and the correct application of each meaning is a constant concern of contemporary political theory.

The excessively dynamic contemporary world does not allow too much time for theorists to systematize the data on the manifestations of politics, on the capacity of the contemporary man to take on the role of an important actor of the political process. The state is the most important structure for organizing people's lives and activities. The man, in his capacity as a rational being, is endowed with a triple essence: bio-psycho-sociocultural. He has acquired the qualifier –a political being, placing himself in the hierarchical structure at a certain level of power, either as a leader or a led, a governor or governed. Although the founder of political science - Aristotle called man Zoon politikon, he, going through various forms of social-political and economic organization, develops the skills of a citizen responsible for his condition in the world.

In contemporary political theory, we distinguish three models of approaching the institutional theme: historical, economic, and cultural/sociological. Historical institutionalism capitalizes on the way in which the power exercised over the political process was structured by the form of government and political regime. In this context, in the paper "The State and Collective Action", Pierre Birnbaum emphasized that political institutions do more than distribute power and produce strategies. Institutions influence how different groups define their political interests. The supporters of this theoretical current emphasize the role of institutional elections when various policy sectors or even political systems emerge. The thesis pro-

reprezentanții acestui curent este: alegerile inițiale (atât structural, cât și normativ) vor avea un efect general asupra alegerilor ulterioare privind politicile. Aceste teze au fost promovate în contextul evaluării poziției statului în analiza politică, inițiată de Gabriel Almond. Savantul american propunea conceperea diferențiată a statului și a sectorului public în sine, în opoziție cu influențele ce vin din partea grupurilor de interes sau a partidelor politice, cu caracter societal. În acest context, statul nu mai este o entitate, reprezintă o formă de agregare a organizațiilor și instituțiilor, care urmăresc satisfacerea propriilor necesități/interese.

Abordarea economică este realizată în lucrările autorilor „teoriei alegerii raționale” și „teoriei jocului”. Tezele de bază ale acestora sunt: actorii vin în „jocul” instituționalizat cu un set fix de preferințe, pe care le pot ierarhiza într-o manieră rațională. Instituțiile determină schimbările ulterioare dintre actori, dar instituțiile nu influențează preferințele. Preferințele actorilor sunt legate de maximizarea utilității individuale a acțiunilor/politicilor. Avantajul abordării economice rezidă în faptul că oferă fundamente universale modului în care indivizii vor acționa în contexte instituționale diferite.

Ideea centrală a instituționalismului poate fi rezumată la teza: instituțiile au un rol major asupra desfășurării și asupra rezultatelor procesului politic, precum și asupra actorilor implicați. Dacă vechiul instituționalism evidenția semnificația legilor în actul de guvernare, influența structurilor asupra comportamentului; își propunea să definească buna guvernare, apoi noul instituționalism, influențat inițial de behaviorism, de curentele raționaliste, se orientează către construcțiile teoretice; respinge componentele normative; dezvoltă interesul pentru contribuțiile societății aduse în

moted by the representatives of this current is: initial elections (both structural and regulatory) will have an overall effect on subsequent policy choices. These theses were promoted in the context of assessing the role of the state in the political analysis initiated by Gabriel Almond. The American scientist proposed the differentiated conception of the state and of the public sector itself, as opposed to the influences coming from interest groups or political parties of a societal nature. In this context, the State is no longer an entity, is a form of aggregation of organizations and institutions, which seek to meet their own needs/interests.

The economic approach is contained in the works of the authors of "the rational choice theory" and the "game theory". Their basic theses are: actors come into the institutionalized "game" with a fixed set of preferences, which they can rank in a rational manner. Institutions determine subsequent changes between actors, but the institutions do not influence preferences. The preferences of the actors are related to maximizing the individual utility of actions/policies. The advantage of the economic approach lies in the fact that it provides universal foundations for how individuals will act in different institutional contexts.

The central idea of institutionalism can be summarized in the theses: institutions play a major role in the development and outcomes of the political process, as well as in the actors involved. If the old institutionalism highlighted the significance of laws in the act of governing, the influence of structures on the behavior and aimed to define good governance, then the new institutionalism, initially influenced by behaviorism and rational currents, is oriented towards theoretical constructions, rejects the regulatory components and develops interest in the contributions of society to the political systems. Therefore,

sistemele politice. Așadar, în lucrările politologilor, specializați în cercetarea fenomenelor și proceselor politice, inclusiv a instituțiilor politice dinamice este justificată teza: un grup de indivizi, fiecare având preferințe bine definite, interacționează strategic în baza recunoașterii unor interese comune.

Abordarea sociologică/culturală justifică teza în conformitate cu care instituțiile dictează o logică „a potrivirii”, adică le sugerează actorilor ce ar trebui să prefere într-o situație concretă. Fără a nega instituționalizarea acțiunii individuale, autorii ce susțin acest mod de interpretare a instituțiilor, subliniază că indivizii nu dispun de suficiente resurse colective pentru a fi raționali în interacțiunea lor cu alți agenți. Ei pot urma „șabloane”/„scenarii” oferite de instituțiile în cadrul cărora activează. Instituțiile construiesc identități sociale, apartenențele; oferă definiții realității și semnificații împărtășite de către actori. Într-un context instituțional actorii nu calculează care acțiune îi va spori utilitatea. În schimb, cetățenii se întreabă: ce poziție/rol le revine în ambianța socială? Conștientizarea statutului social îi permite persoanei să adopte reguli de comportament. Deseori acestea sunt definite în codurile deontologice [3, p.p. 177-201].

Actualmente, în cadrul abordării sociologice se discută mult asupra relațiilor ce se stabilesc între stat și societate, între sectorul public și privat. Savanții produc modele de interacțiune socială, structurală, organizațională. Astfel de studii sunt semnificative pentru statele ce-și propun să realizeze modelul democrației, să legitimeze activitatea instituțiilor democratice. Relațiile interumane în societățile pluraliste, în sistemele politice pluripartite poartă amprenta opțiunilor, modelelor selectate de partidele politice, mai ales dacă vorbim despre partidele politice de la guvernare.

in the works of political scientists, specialized in researching political phenomena and processes, including dynamic political institutions, the thesis is justified: a group of individuals, each with well-defined preferences, interacts strategically based on the recognition of common interests.

The sociological/cultural approach justifies the thesis according to which the institutions dictate logic of “matching”, i.e. it suggests to the actors that they should prefer a concrete situation. Without denying the institutionalization of an individual action, the authors who support this way of interpreting institutions emphasize that individuals do not have sufficient collective resources to be rational in their interaction with other agents. They can follow “templates”/“scenarios” provided by the institutions in which they activate. Institutions build social identities, affiliations; they provide definitions of reality and meaning shared by actors. In an institutional context, the actors do not calculate which action will increase its usefulness. Instead, citizens ask themselves: What is their position/role in the social environment? Awareness of the social status allows the individual to adopt rules of behavior. These are often defined in codes of ethics [3, p.p. 177-201].

Currently, the sociological approach discusses a lot about the relations that are established between the state and society, between the public and the private sectors. Scientists produce models of social, structural, and organizational interaction. Such studies are significant for the states that aim to implement the model of democracy and to legitimize the activity of democratic institutions. Interpersonal relations in pluralist societies, in multi-party-political systems bear the imprint of options, models selected by political parties, especially when we talk about the political parties in power.

Misiunea statului în asigurarea eficienței guvernării. Cu o frecvență mai mare astăzi se întâlnește guvernarea de coaliție. Din această perspectivă, în teoria politică au existat dezbateri și se mai discută despre corelarea intereselor persoanei, grupului și comunității. Astfel de discuții, în spațiul românesc, inițiază lucrarea lui Neagoe Basarab: *Învățăături către fiul Theodosie*, în care autorul își propune să explice care este datoria unui principe și ce atitudine ar trebui să dezvolte față de misiunea sa. Neagoe Basarab sublinia că un conducător nu poate fi apreciat în tandemul bun-rău, el poate și trebuie să tindă să judece după dreptate. La această categorie a științei politice vom reveni în contextul conlucrării eficiente a instituțiilor politice din statul democratic. Aici, ne propunem doar să actualizăm tezele înaintașilor noștri, care, spre deosebire de noi, erau foarte sânguincioși la carte: studiau, asimilau tezele savanților, scriitorilor umaniști din epoca Renașterii, apoi din cea modernă, sistematizând cunoștințele despre modelele progresiste de organizare politică a societății; de consolidare instituțională a statelor noi (burghez-democratice). În acest context, este valoroasă opera lui Nicolae Miclescu Spătarul, care, printre cele mai importante funcții ale statului evidențiază: asigurarea ordinii, grija față de supuși, menținerea bunăstării generale.

Nicolae Miclescu Spătarul considera că organizarea politică a societății este deasupra claselor și grupurilor sociale. Puterea politică a instituțiilor de stat poate face uz de constrângere, de coerciție numai față de cei care încalcă legile și normele juridice de conviețuire. În rest, abuzul de putere subminează temelia statului și provoacă nemulțumirea poporului. Savantul enciclopedist povățuiește conducătorii

The mission of the state in ensuring the efficiency of government. Coalition governments are more common today. From this perspective, there have been debates in political theory while the correlation of individual, group, and community interests is still being discussed. Such discussions are initiated in the Romanian space. In Neagoe Basarab's work *Teachings for the son Theodosius*, the author aims to explain the duty of a prince and what attitude he should develop toward his mission. Neagoe Basarab underlined that a ruler cannot be appreciated in the tandem of good and evil, he can and must strive to judge by righteousness. We will return to this category of political science in the context of the efficient cooperation of the political institutions in the democratic state. Here, we only intend to update the thesis of our forerunners, who, unlike us, were diligent in their studies: they learned and assimilated the teachings of scientists, of the humanist writers of the Renaissance, then of the modern ones, systematizing the knowledge about progressive models of the political organization of society; of institutional consolidation of the new states (bourgeois-democratic). In this context, the work by Nicolae Miclescu Spataru is valuable. Among the most important functions of the state, he highlights: ensuring order, caring for the subjects, maintaining the general welfare.

Nicolae Miclescu Spătaru considered that the political organization of the society is above classes and social groups. The political power of state institutions can make use of coercion and restrictions only against those who break the laws and legal norms of cohabitation. Otherwise, the abuse of power undermines the foundation of the state and causes dissatisfaction among the people. The encyclopedic scholar instructs the leaders of

instituțiilor statului să fie dreapți, curajoși, să poarte grija poporului, să guverneze cu multă chibzuială și rațiune, în țara sa să fie exemplu pentru popor [6]. Cât de frumos sună aceste sfaturi în zilele când viața socială, politică din țara noastră este o scenă a absurdului!

În lucrarea Vasiliologhion Nicolae Milescu Spătarul analizează cauzele ce provoacă slăbirea statului: viclenia, lăcomia de arginți, semeția, nedreptatea, răutatea omenească. O lucrare actuală, instructivă pentru instituțiile responsabile de pregătirea profesională a funcționarilor publici este Arifmologhionul lui Nicolae Milescu Spătarul, în care sunt definite „însușirile preabunilor șefi”. În opinia autorului, conducătorul, în contextul obiectivelor acestui studiu, instituțiilor de stat: trebuie să aibă grijă de bunurile obștești la fel ca de propria persoană; să apere comorile poporului ca un sfânt; să caute fericire nu în arginți, ci în fapte proslăvite și cinstite; țara trebuie să fie renumită prin faptul că supușii trăiesc slobozi și asupra lor nu se săvârșesc nedreptăți și samavolnicii; să respecte ca un jurământ nu doar tratatele scrise (legile), dar și promisiunile verbale; să se folosească mai mult de neprihănire decât de silnicii. Lectura acestor rânduri trezesc în mintea fiecărui cetățean al Republicii Moldova idei revoltătoare, întrebări etc. [6, p. 83-85].

Așadar, instituțiile politice constituie o componentă importantă a sistemului politic, indicând nivelul de organizare politică a societății. Instituțiile centrale ale sistemului politic sunt: statul, partidul politic, grupul de presiune, grupul de interes. De regulă, instituțiile politice se constituie în cadrul sistemului politic național. Însă în teoria contemporană a relațiilor internaționale sunt întâlnite aprecierile instituționaliștilor, care oferă prioritate instituțiilor și organizațiilor neguvernamentale, corporațiilor multinaționale. Instituțiile politice, atât la nivel național,

state institutions to be just, courageous, to take care of the people, to rule with much thought and reason, to set an example for the people in his country [5]. How beautiful this advice sounds in the days when the social and political life in our country is a theatre of the absurd!

In the work Vasiliologhion, Nicolae Milescu Spătaru analyzes the causes that weaken the state: cunning, greed for money, pride, injustice, human wickedness. A current, instructive work for the institutions responsible for the professional training of civil servants is the Arifmologhion by Nicolae Milescu Spataru, in which the "qualities of the great chiefs" are defined. In the opinion of the author, the ruler, in the context of the objectives of this study, state institutions should: take care of public goods as well as of themselves; defend the treasures of the people as a saint; seek happiness not in money, but in glorious and honest deeds; the country must be renowned for the fact that the subjects live free and there are no injustices and atrocities committed against them; observe as an oath not only the written treaties (laws) but also the verbal promises; use righteousness more than violence. The reading of these lines awakens in the mind of every citizen of the Republic of Moldova revolting ideas, questions, etc. [6, p. 83-85].

Therefore, political institutions are an important component of the political system, indicating the level of the political organization of society. The central institutions of the political system are: the state, the political party, the pressure group, the interest group. As a rule, political institutions are constituted within the national political system. But in the contemporary theory of international relations, the appreciations of institutionalists are encountered, who give priority to non-governmental institutions and organizations, to multinational corporations. Political insti-

cât și la nivel internațional se pot afla în relație de cooperare, interacțiune, alianță sau se pot poziționa în opoziție, conflict. În momentul în care ne propunem să atingem eficiența în procesul de guvernare, stabilitatea dinamică a sistemului politic democratic, este necesar să apreciem capacitatea instituțiilor politice de a colabora, de a-și uni eforturile în procesul de guvernare.

Conlucrarea instituțiilor europene – condiție indispensabilă guvernării eficiente. Modele de integrare regională istoria omenirii cunoaște, dar din mai multe considerente vom alege modelul oferit de statele europene, care au creat instituții comunitare eficiente, responsabile pentru obiectivele declarate. Modelul European de integrare regională și-a demonstrat eficiența și atractivitatea în timp. Conform Tratatului de la Maastricht, Uniunea Europeană dispune de un cadru instituțional unic, care asigură coerența și continuitatea acțiunilor întreprinse în vederea atingerii obiectivelor sale. Instituțiile europene: Parlamentul European, Consiliul European, Consiliul Uniunii Europene, Comisia Europeană, Curtea de Justiție a Comunităților Europene, Curtea de Conturi Europeană ș. a. [8, p.155 - 352].

Din anul 1997, Parlamentul European se transformă într-o instituție legislativă, asemenea parlamentelor statelor-membre ale UE. Parlamentul European este instituția, dezbaterile, deciziile căreia sunt publice, sunt publicate în Jurnalul Oficial al UE. Parlamentul este ales în mod universal de către cetățenii statelor-membre. Alegerile parlamentare se desfășoară o dată la cinci ani și fiecare cetățean cu drept de vot poate să-și aleagă europarlamentarul. Europarlamentarii își exercită mandatul independent, nu pot primi instrucțiuni de la guvernele lor și nici nu pot fi investiți cu un mandat im-

tutions, both at the national and international level, can be in a relation of cooperation, interaction, alliance or they can position themselves in opposition, conflict. When we aim to achieve efficiency in the governing process, the dynamic stability of the democratic political system, we need to appreciate the capacity of political institutions to collaborate and to join efforts in the governing process.

Cooperation of the European institutions - an indispensable condition for efficient governance. The history of mankind knows various models of regional integration, but for several reasons, we will choose the model offered by the European States, which have created efficient Community institutions responsible for the stated objectives. The European model of regional integration has proven its efficiency and attractiveness over time. According to the Treaty of Maastricht, the European Union has a single institutional framework that ensures the coherence and continuity of the actions taken to achieve its objectives. The European institutions include: the European Parliament, the European Council, the Council of the European Union, the European Commission, the Court of Justice of the European Communities, the European Court of Auditors, etc. [7, p. 155 - 352].

Since 1997, the European Parliament has become a legislative institution, like the parliaments of the EU Member States. The European Parliament is the institution, whose debates and decisions are public and published in the Official Journal of the EU. The Parliament is universally elected by the citizens of the Member States. Parliamentary elections take place every five years and every citizen with the right to vote can elect his or her Member of the European Parliament. MEPs exercise their mandate independently, cannot receive instructions from their governments, nor can they be invested with

perativ. Protocolul asupra privilegiilor și imunităților Comunităților Europene, adoptat în anul 1965, oferă privilegii europarlamentarilor, care pot circula liber în statele-membre ale UE, să consulte orice dosar, aflat în posesia Parlamentului European. Numărul europarlamentarilor a evoluat în funcție de numărul statelor-membre ale UE.

Parlamentul European este constituit din grupuri politice, care reunesc ansamblul marilor partide politice ce activează în statele-membre, numărul minim fiind de 19. Un europarlamentar poate aparține doar unui grup politic. Constituirea unui grup trebuie declarată Parlamentului, indicându-se denumirea grupului, numele membrilor grupului și compunerea biroului. Aceste informații sunt publicate în Jurnalul Oficial. Grupurile politice își exercită funcțiile în cadrul activității Uniunii Europene, în conformitate cu prevederile Regulamentului Parlamentului. Ele dispun de un Secretariat în cadrul Secretariatului General, de facilități administrative și de alocări de la bugetul Parlamentului. Deputații care nu aderă la grupuri, de asemenea, dispun de Secretariat. Parlamentul European îndeplinește trei atribuții esențiale: puterea legislativă, controlul democratic și funcția bugetară.

Puterea legislativă este exercitată împreună cu Consiliul Uniunii Europene, care, fiind ales prin vot direct, își asigură automat legitimitatea. În practica decizională a celor două instituții sunt utilizate patru proceduri: procedura codeciziei prin care Parlamentul și Consiliul UE împart puterea legislativă. Comisia prezintă decizia sa celor două instituții, care o lecturează și o discută în două rânduri. Dacă Parlamentul și Consiliul nu cad de acord asupra textului propunerii, textul este transmis pentru dezbateri în Comitetul de conciliere, alcătuit dintr-

an imperative mandate. The Protocol on Privileges and Immunities of the European Communities, adopted in 1965, provides for the privileges of MEPs, who may move freely within the EU Member States, to consult any file in the possession of the European Parliament. The number of MEPs has evolved according to the number of EU Member States.

The European Parliament is made up of political groups, which bring together all the major political parties operating in the Member States, with a minimum number of 19. A Member of the European Parliament can only belong to one political group. The formation of a group must be declared to Parliament, indicating the name of the group, the names of the members of the group, and the composition of the bureau. This information shall be published in the Official Journal. The political groups shall exercise their functions within the framework of the activities of the European Union, in accordance with the provisions of Parliament's Rules of Procedure. They shall have a Secretariat within the General Secretariat, administrative facilities, and allocations from the Parliament's budget. Members, who do not join the groups, also have a Secretariat. The European Parliament has three key tasks: legislative power, democratic control, and budgetary function.

The legislative power is exercised together with the Council of the European Union, which being elected by direct vote automatically ensures its legitimacy. Four procedures are used in the decision-making practice of the two institutions. The co-decision procedure is one whereby the Parliament and the Council of the EU share legislative power. The Commission shall present its decision to the two institutions, which shall read and discuss it twice. If the Parliament and the Council do not agree on the text of the proposal, the text shall be forwarded for debate to the Conciliation Committee, composed of an

un număr egal de reprezentanți ai celor două instituții. La ședințele Comitetului participă și reprezentanții Comisiei Europene. Când Comitetul ajunge la un acord, transmite textul propunerii Parlamentului și Consiliului pentru a treia lectură.

Procedura cooperării, introdusă prin Actul Unic European, în anul 1986, acordă putere de decizie Consiliului UE: în timp ce rolul Parlamentului se limitează la emiterea unui Aviz, după ce i se comunică Propunerea Comisiei. La moment, această procedură se aplică doar în domeniul Uniunii Economice și Monetare.

Procedura consultării, în cadrul căreia Comisia adresează propunerea sa simultan Consiliului și Parlamentului, altor instituții, cum ar fi: Comitetul Economic și Social, Comitetul regiunilor, ale căror avize fac parte integrantă din procesul decizional european. În unele cazuri consultarea este obligatorie, actul adoptat de Consiliu, neavând forță juridică fără Avizul Parlamentului. Parlamentul poate aproba propunerea Comisiei, o poate respinge sau poate solicita noi amendamente.

Procedura Avizului conform, potrivit căreia Consiliul trebuie să primească Avizul conform al Parlamentului înainte de a adopta unele decizii importante. Procedura este similară cu cea a consultării, cu deosebirea că Parlamentul nu poate amenda o propunere, ci poate doar s-o accepta sau s-o respingă în întregime. Acceptarea este aprobată cu majoritatea de voturi.

Controlul democratic este exercitat asupra tuturor instituțiilor europene, îndeosebi asupra Comisiei Europene. Parlamentul este competent să aprobe sau să refuze numirea membrilor Comisiei Europene; să cenzureze activitatea Comisiei în ansamblu. Controlul democratic rezidă în procedurile: ascultă viitorii membri

equal number of representatives of the two institutions. Representatives of the European Commission shall attend the meetings of the Committee. When the Committee reaches an agreement, it shall forward the text of the proposal to the Parliament and the Council for a third reading.

The cooperation procedure, introduced by the Single European Agreement in 1986, gives decision-making power to the Council of the EU. The role of the Parliament is limited to issuing an Opinion, after which the proposal of the Commission is announced. At the moment, this procedure applies only in the field of the Economic and Monetary Union.

The consultation procedure, in which the Commission addresses its proposal simultaneously to the Council and the Parliament, to other institutions such as the Economic and Social Committee, the Committee of the Regions, whose opinions form an integral part of the European decision-making process. In some cases, consultation is mandatory; the act adopted by the Council has no legal force without the Opinion of Parliament. The Parliament may approve the Commission's proposal, reject it, or request new amendments.

The assent procedure is one according to which the Council must receive the assent of Parliament before taking some important decisions. The procedure is similar to that of the consultation, except that the Parliament cannot amend a proposal; it can only approve or reject it as it is. Acceptance is approved by a majority of votes.

Democratic control is exercised over all the European institutions, particularly the European Commission. The Parliament has the power to approve or reject the appointment of members of the European Commission; to censor the work of the Commission as a whole. Democratic scrutiny lies in the procedures: it listens to the future

ai Comisiei și candidatul la funcția de Președinte, aleși de statele-membre, care nu pot intra în funcție fără aprobarea Parlamentului; Comisia este responsabilă politic în fața Parlamentului, împuternicit să aprobe o moțiune de cenzură prin care să ceară demisia Comisiei Europene; Parlamentul examinează rapoartele, care îi sunt transmise de Comisie, europarlamentarii pot adresa întrebări în scris sau oral; Membrii Comisiei participă la sesiunile plenare ale Parlamentului și la reuniunile comisiilor parlamentare, menținându-se astfel dialogul între cele două instituții.

Parlamentul controlează activitatea Consiliului, europarlamentarii au dreptul să adreseze întrebări membrilor Consiliului; Președintele Consiliului participă la sesiunile plenare ale Parlamentului. Președintele Consiliului trebuie să informeze permanent Parlamentul în domenii de interes comun, cum ar fi: politica externă și de securitate comună; cooperarea în materie judiciară; politica azilului și migrației; măsurile privind lupta împotriva toxicomaniei, fraudei și criminalității internaționale. Examinarea petițiilor cetățenilor, acumulate de Comisia petițiilor. Crearea Comisiilor de anchetă.

Consolidat după reuniunea șefilor de state de la Paris, din anul 1974, își modifică activitatea prin planificarea și stabilirea unei periodicități a întâlnirilor, cel puțin de trei ori pe an, apreciate ca Consiliu European. La ședințele Consiliului European participă Președintele Comisiei Europene și membrii acesteia. Statutul Consiliului European a fost aprobat mai târziu, fiind justificat prin Actul Unic European. Consiliul European este o instituție cu caracter interguvernamental, înzestrat cu putere de decizie doar în plan politic general. Pentru a-și aplica deciziile, Consiliul European are nevoie de susținerea Comisiei, Parlamentului, Consiliului Europei.

members of the Commission and the candidate for President, elected by the Member States, who cannot take office without the Parliament's approval; the Commission is politically accountable to Parliament, empowered to approve a motion of censure calling for the resignation of the European Commission; the Parliament examines the reports submitted to it by the Commission, MEPs may ask written or oral questions; the members of the Commission participate in the plenary sessions of the Parliament and the meetings of parliamentary committees, thus maintaining the dialog between the two institutions.

The Parliament controls the work of the Council. MEPs have the right to ask questions to the members of the Council; the President of the Council attends the plenary sessions of the Parliament. The President of the Council must keep Parliament informed in areas of common interest, such as: common foreign and security policy; cooperation in judicial matters; asylum and migration policy; measures to combat international drug addiction, fraud, and crime; examination of citizens' petitions accumulated by the Committee on Petitions; establishment of Commissions of Inquiry.

Consolidated after the 1974 meeting of the Heads of State in Paris, it changes its work by planning and setting a frequency of meetings at least three times a year, as approved by the European Council. The President of the European Commission and its members shall attend the meetings of the European Council. The Statute of the European Council was approved later and was justified by the Single European Act. The European Council is an intergovernmental institution with decision-making power only in general political terms. In order to implement its decisions, the European Council needs the support of the Commission, the Parliament, and the Council of Europe.

Consiliul Uniunii Europene sau Consiliul de Miniștri – instituție comunitară, care reprezintă toate statele-membre ale UE, exprimând legitimitatea statală a UE prin echilibrul pe care îl realizează între interesele statelor naționale și ale Uniunii. Consiliul a avut mai multă putere de decizie până la adoptarea Tratatului de la Maastricht, care i-a oferit acest privilegiu Parlamentului. Consiliul European este constituit din 27 de membri, câte unul din partea fiecărui stat, care sunt membri ai guvernelor naționale, identitatea miniștrilor care participă la reuniuni este determinată de Agenda acestora. La moment, Consiliul Europei este structurat în nouă configurații: Consiliul pentru Afaceri generale și relații externe; Consiliul pentru Afaceri economice și financiare; Consiliul pentru Justiție și afaceri interne; Consiliul pentru Ocuparea forței de muncă, politică socială, sănătate și consumatori; Consiliul pentru Piața internă, industrie și cercetare; Consiliul pentru Transporturi, telecomunicații și energie; Consiliul pentru Agricultură și Pescuit; Consiliul pentru Mediu; Consiliul pentru Educație, tineret și cultură.

Președinția Consiliului Europei este asigurată prin rotație, pentru o perioadă de 6 luni de fiecare stat-membru al UE. Președintele Consiliului, funcție exercitată de ministrul de externe al statului care deține președinția, este un mediator între Consiliu și alte instituții comunitare. Secretarul General asistă Președinția Consiliului, pregătește și asigură buna funcționare a sesiunilor acestuia. Consiliul adoptă legislația UE; coordonează marile orientări ale politicilor economice ale statelor-membre; încheie acorduri internaționale între UE și alte state sau organizații internaționale; împreună cu Parlamentul aprobă bugetul UE; definește politica externă și de securitate comună; coordonează situația judiciară și a politicilor naționale în materie penală.

The Council of the European Union or the Council of Ministers is a Community institution, which represents all EU Member States, expresses the EU's state legitimacy through the balance it strikes between the interests of national states and the Union. The Council had more decision-making power until the adoption of the Treaty of Maastricht, which gave this privilege to the Parliament. The European Council is made up of 27 members, one from each state, who are members of national governments. The identity of the ministers attending the meetings is determined by their agenda. At present, the Council of Europe is structured in nine configurations: the General Affairs and External Relations Council; the Economic and Financial Affairs Council; the Justice and Home Affairs Council; the Council for Employment, Social Policy, Health, and Consumers; the Internal Market, Industry and Research Council; Transport, Telecommunications, and Energy Council; Agriculture and Fisheries Council; Environment Council; Council for Education, Youth and Culture.

The Presidency of the Council of Europe is held on a rotating basis by each EU Member State for a period of 6 months. The President of the Council, acting as Minister of Foreign Affairs of the State holding the Presidency, shall be a mediator between the Council and other Community institutions. The Secretary-General shall assist the Presidency of the Council, prepare and ensure the proper functioning of its sessions. The Council adopts EU law; coordinates the broad guidelines of the economic policies of the Member States; concludes international agreements between the EU and other states or international organizations; approves the EU budget together with the Parliament; defines the common foreign and security policy; coordinates the judicial situation and national policies in criminal matters.

Comisia Europeană a fost înființată prin Tratatul de la Paris, în anul 1951, cu statut de organ executiv al UE, nucleu al sistemului comunitar. Comisia Europeană propune: legislația, politicile și programele de acțiune, pune în aplicare Tratatul și Deciziile, adoptate de Parlament și Consiliul UE. Membrii Comisiei: comisarii, personalități notorii ale statelor-membre, care acționează exclusiv în interesul Uniunii și nu pot primi instrucțiuni de la guvernele naționale.

Curtea Supremă de Justiție a fost înființată în anul 1952. Potrivit prevederilor Tratatului de la Paris, Curtea este preocupată de interpretarea adecvată a prevederilor normelor dreptului comunitar. În componența Curții intră 27 de judecători, câte unul de la fiecare stat-membru și opt avocați generali, numărul acestora putând crește la cererea Curții și prin Decizia unanimă a Consiliului. Președintele curții este ales pentru un mandat de 3 ani, iar judecătorii pe o perioadă de 6 ani. Avocații sunt aleși în aceleași condiții ca judecătorii și ajută Curtea să-și onoreze obligațiunile. Curtea lucrează în sesiune plenară cu un cvorum de 15 judecători. Marea cameră se întrunește la cererea unui stat sau a unei instituții parte la un proces, sau când cauzele sunt complexe și importante. În componența Curții deosebit 2 camere de 5 și 3 judecători. Curtea de Justiție a UE asigură respectarea și interpretarea tratatelor comunitare și a celorlalte dispoziții ale dreptului comunitar, aprobate de instituțiile europene; are multiple competențe jurisdicționale, pe care le exercită în diferite forme de recurs. Curtea este competentă să se pronunțe asupra recursurilor în anulare sau a recursurilor de carență introduse de un stat sau de o instituție; recursurile pentru respectarea dreptului comunitar de state, îndreptate contra

The European Commission was established by the Treaty of Paris in 1951, with the status of an executive body of the EU, the core of the Community system. The European Commission proposes: legislation, policies, and action programs, implements the Treaties and Decisions adopted by the EU Parliament and Council. Members of the Commission are commissioners, well-known personalities of the Member States, who act exclusively in the interests of the Union and cannot receive instructions from national governments.

The Supreme Court of Justice was established in 1952. According to the provisions of the Treaty of Paris, the Court is concerned with the proper interpretation of the provisions of Community law. The Court consists of 27 Judges, one from each Member State and eight Advocates-General, whose number may be increased at the request of the Court and by unanimous decision of the Council. The President of the Court is elected for a term of three years and the judges for a term of six years. Lawyers are elected under the same conditions as judges and help the Court to fulfill its obligations. The Court works in a plenary session with a quorum of 15 Judges. The Grand Chamber meets at the request of a State or of an institution, party to a trial, or when the causes are complex and important. In the composition of the Court, we distinguish two chambers of 5 and 3 judges. The Court of Justice of the EU ensures compliance with and interpretation of Community Treaties and other provisions of Community law approved by the European institutions; it has multiple jurisdictional powers, which it exercises in various forms of appeal. The Court has jurisdiction to rule on actions for annulment or actions for failure to fulfill obligations by a State or an institution; complaints against Community law of States by the Member States against the Member States; appeals on respect of Community States' rights

statelor-membre; recursurile prejudiciale (în interpretare) și recursurile contra deciziilor Tribunalului de Primă Instanță și recursurile în reparație. Curtea are și o competență consultativă, prin avizele pe care le oferă cu ocazia revizuirii tratatelor comunitare.

Analiza mecanismului conlucrării instituțiilor europene ne permite să conchidem că Uniunea Europeană în evoluția sa a elaborat un model democratic de funcționare a instituțiilor sistemului politic, în care deosebit: norme clare, realizabile; competențe coerente, susținute de interacțiunea dintre instituțiile legislative, executive și judiciare. Modelul de partajare a funcțiilor între Consiliu și Parlament, conlucrarea acestora cu Comisia Europeană trebuie cunoscut în detalii, dacă cu adevărat ne dorim integrarea în comunitatea statelor europene, iar, la moment, ne propunem să depășim criza politică din Republica Moldova.

Concluzii. Eficiența guvernării în statul democratic este un fenomen social complex, condiționat de un set de factori interni și externi, obiectivi și subiectivi. Confluențele acestora pot fi gestionate prin măsuri concrete, orientate spre prevenirea confruntărilor, spre soluționarea contradicțiilor dintre diferite grupuri sociale, etno-culturale. Odată ce instituțiile politice își asumă rolul de intermediar/coordonator al intereselor diferitor grupuri sociale, ele se obligă să cunoască nevoile/necesitățile/interesele acestora și într-un mod convingător să le subordoneze interesului național.

Un factor important al guvernării eficiente, chiar și a celei de coaliție, este cultura politică participativă, pentru care este caracteristică implicarea activă a tuturor cetățenilor în procesul politic, procesul decizional, pe de o parte, iar, pe de altă parte, implicarea cetățenilor conduce la responsabilizarea clasei politice, a

against the member states; for damages (in interpretation) and appeals against decisions of the Court of First Instance and appeals for redress. The Court also has consultative power, through the opinions it gives on the occasion of the revision of the Community Treaties.

The analysis of the mechanism of cooperation of the European institutions allows us to conclude that the European Union in its evolution has developed a democratic model for the functioning of the institutions of the political system, in which we distinguish: clear and achievable norms, coherent competences, supported by the interaction between legislative, executive and judicial institutions. The model of sharing functions between the Council and the Parliament, their cooperation with the European Commission, must be known in detail if we really want to integrate into the Community of European States, and, at the moment, we aim to overcome the political crisis in the Republic of Moldova.

Conclusion. The efficiency of governing in the democratic state is a complex social phenomenon, conditioned by a set of internal and external, objective and subjective factors. Their confluences can be managed through concrete measures aimed at preventing confrontations and at resolving conflicts between different social or ethno-cultural groups. Once the political institutions assume the role of intermediary/coordinator of the interests of different social groups, they undertake to know their needs and interests and convincingly to subordinate them to the national interest.

An important factor of effective governance, even of a coalition governance, is the participatory political culture, characterized by the active involvement of all citizens in the political and the decision-making processes, on the one hand, and, on the other hand, the involvement of

conducătorilor instituțiilor statului. Valorile politice, cum ar fi: dreptatea socială, simțul datoriei, responsabilitatea, onestitatea, transparența, toleranța etc. se transformă în cod deontologic pentru politicieni, lideri de partide, funcționari publici etc.

Pentru a susține și spori eficiența guvernării se impune respectarea principiilor interacțiunii și conlucrării instituțiilor statului, după cerințele principiului separării puterii în stat. Unii politicieni, juriști nu citează interpretarea lui Montesquieu până la sfârșit, unde se menționează: cele trei ramuri ale puterii, fiind separate și relativ independente, se pot controla și limita reciproc. În această teză este concentrată semnificația practică a investigației date: necesitatea însușirii teoriei politice despre rolul instituțiilor în organizarea și conducerea societății. Opusul acestui obiectiv îl putem descrie în baza analizei realității sociale, politice din Republica Moldova. Suntem expresivi în dezinformarea populației, în manipularea cetățenilor, în declarații nejustificative, în formalizarea actului de guvernare.

În calitate de recomandare a-și propune factorilor de decizie să revină la valori, la învâțământul politic autentic, deideologizat. Nici o democrație nu poate fi edificată, consolidată în condițiile culturii politice arhaice.

citizens leads to the accountability of the political class and of the leaders of state institutions. Political values, such as social justice, sense of duty, responsibility, honesty, transparency, tolerance, etc. turn into a code of deontology for politicians, party leaders, civil servants, etc.

In order to support and increase the efficiency of governance, it is necessary to observe the principles: interaction and cooperation of state institutions, according to the requirements of the principle of separation of power in the state. Some politicians and jurists do not read Montesquieu's interpretation to the end, where it is mentioned: the three branches of power, being separate and relatively independent, can control each other and limit each other. In this thesis, the practical significance of the given investigation is concentrated: the need to acquire political theory about the role of institutions in the organization and management of society. The opposite of this objective can be described based on the analysis of the social and political reality in the Republic of Moldova. We are expressive in misinforming people, in manipulating citizens, in unjustifiable statements, in formalizing the governing act.

As a recommendation, we would propose to the decision-makers to return to values, to genuine de-ideologized political education. No democracy can be built and consolidated under the conditions of archaic political culture.

BIBLIOGRAFIE

1. Jon Elster, *The Cement of Society*. – New York: Cambridge University Press, 1987.
2. Dicționar Explicativ al Limbii Române. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Ediția a II-a. București: univers enciclopedic, 1996.
3. Robert E. Godin, Hans-Dieter Kluge-mann (coordonatori), *Manual de Știință Politică*. Traducere: Irina Anca Kantor, Il-

BIBLIOGRAPHY

1. Elster Jon. *The Cement of Society*. – New York: Cambridge University Press, 1987.
2. Dicționar Explicativ al Limbii Române. Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Ediția a II. București: Univers enciclopedic, 1996.
3. Robert E. Godin, Hans-Dieter Kluge-mann (coordonatori), *Manual de Știință Politică*. Traducere: Irina Anca Kantor, Il-

eana – Cristina Stănuș, Romana Careja, Mirela Nemeș, Andree-Ioana Cozianu, Olivia Todorean, Cosmin -Gabriel Marian, Iași: Polirom, 2005, 734 p.

4. Leicu C., Leicu I. Instituțiile comunitare, București: Lumina LEX, 1996, 128 p. ISBN 953-9186-86-6.

5. Rawls J. Political Liberalism and Democracy, New York: Columbia University Press, 1993.

6. Roșca L. Știința Politică, Chișinău, UASM, 2005, 310 p. ISBN 9975-9855-2-1

7. Roșca L. Filosofia Integrării Europene. Curs universitar, Chișinău, 2017 (Tipogr. „Print-„Caro”), 312 p. ISBN 978-9975-56-449-6

8. Jean-Luc Sauron, Curs de instituții europene, Iași: Collegium Polirom, 2010, 428 p. ISBN 978-973-46-1216-1

eana – Cristina Stănuș, Romana Careja, Mirela Nemeș, Andree-Ioana Cozianu, Olivia Todorean, Cosmin -Gabriel Marian, Iași: Polirom, 2005, 734 p.

4. Leicu C., Leicu I. Community Institutions, București: Lumina LEX, 1996, 128 p. ISBN 953-9186-86-6.

5. Rawls J. Political Liberalism and Democracy, New York: Columbia University Press, 1993.

6. Roșca L. Political Science, Chișinău, UASM, 2005, 310 p. ISBN 9975-9855-2-1

7. Roșca L. The philosophy of European integration. University course. Chișinău, 2017 (Tipogr. „Print-„Caro”), 312 p. ISBN 978-9975-56-449-6

8. Jean-Luc Sauron. European institutions course, Iași: Collegium Polirom, 2010, 428 p. ISBN 978-973-46-1216-1

Prezentat: 03.03.2021

E-mail: roscaludmila@mail.ru

Presented: 03.03.2021

E-mail: roscaludmila@mail.ru

Societatea civilă și statul de drept

SISTEME ȘI MECANISME INTERNAȚIONALE DE PROTECȚIE A DREPTURILOR OMULUI APLICABILE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

INTERNATIONAL PROTECTION SYSTEMS AND MECHANISMS OF HUMAN RIGHTS APPLICABLE IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).03](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).03)

CZU: 342.7(478)

Natalia CTITOR,
doctor, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

Fundamental human rights and freedoms are respected insofar as they are known to society at large and to each individual in particular, and become known only to the extent that they are acquired.

The formation of the legal culture, in the stated sense, is an essential field of activity of the state authorities, becoming a necessity for each individual to have sufficient knowledge in order to be aware of the content and essence of his rights, freedoms and possibilities, so that later he should show respect and tolerance for the similar rights of other members of society, as well as of society as a whole.

Keywords: *fundamental human rights and freedoms, systems, mechanisms, society, legal culture.*

REZUMAT

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt respectate în măsura în care sunt cunoscute societății în general și fiecărui individ în special și devin cunoscute numai în măsura în care sunt însușite.

Formarea culturii juridice, în sensul declarat, este un domeniu esențial de activitate al autorităților de stat, devenind o necesitate pentru fiecare individ să aibă cunoștințe suficiente pentru a fi conștient de conținutul și esența drepturilor, libertăților și posibilităților sale, pentru ca ulterior să manifeste respect și toleranță față de drepturile similare ale celorlalți membri ai societății, precum și ale întregii societăți.

Cuvinte-cheie: *drepturile și libertățile fundamentale ale omului, sisteme, mecanisme, societate, cultură juridică.*

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt respectate în măsura în care sunt cunoscute de societate, în sens gene-

ral, și de fiecare individ, în particular, și devin cunoscute doar în măsura în care sunt însușite.

Formarea culturii juridice, în sensul enunțat, reprezintă un domeniu esențial de activitate ale autorităților statale, devenind o necesitate ca fiecare individ să posede cunoștințe suficiente pentru a conștientiza conținutul și esența drepturilor, libertăților și posibilităților sale, pentru ca, ulterior, să manifeste respect și toleranță vis a vis de drepturile similare ale celorlalți membri ai societății, precum și ale societății întregi.

Dinamica evoluțiilor în domeniul drepturilor omului, în secolul XX, a fost și este evidențiată atât prin activitatea unor organizații internaționale, precum și de unele ideologii, în timp ce ultimele au descris și analizat temeiul și legitimitatea drepturilor omului, organizațiile internaționale interguvernamentale și nonguvernamentale au jucat rolul esențial în procesul de codificare a normelor de drept internațional, precum și în monitorizarea implementării drepturilor omului de către statele sale membre.

În cadrul sistemului universal de protecție a drepturilor omului, rolul decisiv a revenit Organizației Națiunilor Unite, precum și celor 15 agenții specializate (Organizația Internațională a Muncii, Organizația Mondială a Sănătății, Fondul pentru Copii al Națiunilor Unite, Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură etc.).

ONU este cea mai importantă organizație internațională din lume, creată pe 24 octombrie 1945, odată cu ratificarea Cartei Națiunilor Unite, care statuează principiile de bază ale relațiilor internaționale.

Obiectivele primordiale ale Națiunilor Unite, conform Cartei, sunt de a proclama drepturile fundamentale ale omului, de a garanta respectul pentru dreptul internațional, precum și de a ameliora standardele de viață pe tot cuprinsul globului.

Națiunile Unite reprezintă o structură largă și complexă pentru astfel de preocupări, în sistemul său coexistând organisme cu structuri și competențe variate.

Toate aceste organisme țin cont de con-

vențiile adoptate în domeniul drepturilor omului sub egida ONU și a structurilor sale cu ajutorul cărora se evaluează modul în care statele-părți își îndeplinesc obligațiile.

ONU este singurul forum internațional în cadrul căruia toate statele pot fi reprezentate și pot participa la dezbaterile probleme globale.

În momentul în care statele devin membre ale ONU, acestea acceptă și își asumă obligațiile prevăzute de Carta Națiunilor Unite. În prezent, 193 de țări sunt membre ale ONU.

Republica Moldova a devenit membru al ONU la 2 martie 1992, odată cu adoptarea de către Adunarea Generală a Națiunilor Unite a Rezoluției 46/223.

Funcționarea ONU se realizează prin intermediul a șase organe principale, prevăzute în Carta Națiunilor Unite și anume: Adunarea Generală, Consiliul de Securitate, Consiliul Economic și Social, Consiliul de Tutelă, Curtea Internațională de Justiție și Secretariatul. Alături de acestea funcționează și alte organe subsidiare, care ajută organele principale în îndeplinirea atribuțiilor lor și nu au competență proprie, ci o competență delegată de organul principal.

Adunarea Generală este organul principal al ONU, dispunând de cele mai vaste competențe politice, administrative și financiare, și care se întrunește în sesiuni ordinare sau extraordinare pentru a dezbate cele mai stringente probleme mondiale.

Toate statele-membre ale ONU sunt reprezentate în Adunarea Generală.

Deciziile în probleme-cheie, precum pacea și securitatea internațională, admiterea de noi membri și bugetul ONU, sunt aprobate cu o majoritate de două treimi din voturi.

Alte decizii sunt votate prin majoritate simplă.

Adunarea nu poate forța statele să acționeze, dar recomandările ei sunt indicatorul opiniei internaționale generale și reprezintă autoritatea morală a comunității națiunilor.

Adunarea Generală își exercită mandatul

prin intermediul a șase Comitete Principale – Comitetul I (securitate și dezarmare), Comitetul II (economic și financiar), Comitetul III (social-umanitar), Comitetul IV (politici speciale și decolonizare), Comitetul V (administrativ-bugetar), Comitetul VI (juridic) – și prin intermediul organismelor subsidiare – nenumărate comitete, comisii, consilii, grupuri de lucru ș. a.

După dezbaterile problemelor ce se află pe ordinea de zi, aceste organe subsidiare își înaintază recomandările sub formă de proiecte de rezoluții și decizii pentru discuții în timpul sesiunilor plenare ale Adunării Generale.

Consiliul de Securitate este un organ colegial restrâns, ale cărui atribuții vizează menținerea păcii și securității internaționale.

Consiliul este compus din 15 membri, dintre care cinci permanenți (SUA, Federația Rusă, China, Marea Britanie, Franța) și zece membri nepermanenți aleși de Adunarea Generală pentru o perioadă de doi ani.

În cazul în care Consiliul consideră că există o amenințare la adresa păcii mondiale, acesta pune, mai întâi, în discuție modalitățile de rezolvare pașnică, poate sugera principiile unui acord de pace sau poate media conflictul.

În cazul unor conflicte armate, Consiliul încearcă să asigure încetarea focului, poate trimite o misiune de menținere a păcii pentru a ajuta părțile aflate în conflict să respecte armistițiul și să împiedice reluarea violențelor.

Consiliul poate lua măsuri de implementare a deciziilor sale, poate impune sancțiuni economice sau embargouri asupra armelor.

Consiliul Economic și Social (ECOSOC) coordonează activitatea economică și socială a Națiunilor Unite și a organizațiilor din sistemul ONU.

ECOSOC inițiază studii și analize privind economia mondială, problematica socială, culturală, educația și sănătatea la nivel internațional și face recomandări în legătura

cu aceste probleme Adunării Generale, membrilor ONU și agențiilor specializate.

În calitate de forum central de abordare a subiectelor economice și sociale internaționale și de formulare a recomandărilor de politici, Consiliul joacă un rol-cheie în cooperarea internațională pentru dezvoltare și se poate consulta cu organizațiile neguvernamentale, formând, în așa mod, o legătură între Națiunile Unite și societatea civilă.

Consiliul are 54 de membri, aleși de Adunarea Generală pentru mandate de trei ani.

Consiliul de Tutelă a fost înființat pentru a asigura supravegherea internațională a unor teritorii, aflate sub tutelă și administrate de șapte state-membre ale ONU; de asemenea, s-au asigurat toate măsurile necesare pregătirii teritoriilor respective pentru autoguvernare și independență.

Consiliul de Tutelă și-a desfășurat activitatea până în anul 1994, când ultimul teritoriu (din cele 11 supravegheate de Consiliu) aflat sub tutela ONU și-a dobândit independența.

Consiliul de Tutelă și-a formulat regulile de procedură, astfel încât să se poată întruni doar în caz de nevoie și este alcătuit actualmente din cei cinci membri permanenți ai Consiliului de Securitate.

Curtea Internațională de Justiție este principalul organ judiciar al ONU, compusă din 15 judecători aleși de Adunarea Generală și de Consiliul de Securitate, care iau decizii prin vot independent și simultan.

Curtea dezbate disensiunile dintre state în baza participării voluntare a statelor aflate în litigiu. Dacă un stat alege să participe la procedurile Curții, atunci acesta este obligat să se supună rezoluțiilor acesteia.

În 1993, Adunarea Generală a ONU a consolidat sistemul promovării și implementării drepturilor omului prin crearea funcției de Înalt Comisar al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului, mandatat să coordoneze toate programele Națiunilor Unite în materie de drepturi ale omului și să le îmbunătățească eficiența.

Înaltul Comisar a devenit principalul responsabil pentru promovarea și implementarea unor proiecte de acest gen în sistemul Națiunilor Unite. Acționând sub directa autoritate a Secretarului General, în calitate de reprezentant al acestuia în domeniul drepturilor omului, Înaltul Comisar raportează Adunării Generale, Consiliului Economic și Social și Consiliului pentru Drepturile Omului.

Mandatul Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului are patru componente esențiale: realizarea parteneriatului global pentru drepturile omului, prevenirea încălcărilor drepturilor omului și acțiunea în caz de urgență; promovarea drepturilor omului, a democrației și dezvoltării, a păcii durabile; coordonarea sistemului global al Națiunilor Unite al programelor pentru drepturile omului.

În sistemul Națiunilor Unite există două tipuri de mecanisme de monitorizare a implementării drepturilor omului: mecanisme extraconvenționale, create conform Cartei ONU și mecanisme convenționale, create în baza tratatelor internaționale privind drepturile omului.

Consiliul pentru drepturile omului, creat în 2006 [1], ca mecanism extraconvențional de monitorizare a implementării drepturilor omului, a înlocuit Comisia ONU pentru drepturile omului. Acesta are drept scop promovarea și respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la nivel global.

Consiliul ONU pentru Drepturile Omului vizează, în principal, următoarele probleme: dezbateră cazurilor de violare a drepturilor omului, inclusiv a celor cu caracter major și sistematic; elaborarea de recomandări adresate Adunării Generale ONU cu privire la dezvoltarea dreptului internațional în domeniul Sisteme de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; furnizarea de contribuții în vederea prevenirii violărilor drepturilor omului și a unui răspuns prompt în cazul urgențelor în domeniul drepturilor omului; promovarea aplicării depline a obligațiilor asumate de către state

în domeniul drepturilor omului; coordonarea planului de acțiuni în domeniul drepturilor omului și a chestiunilor relevante pentru acest domeniu în cadrul sistemului ONU.

Consiliul ONU pentru Drepturile Omului este constituit din 47 de state membre ONU. Statele-membre sunt alese de Adunarea Generală și pot avea cel mult două mandate consecutive, cu o durată de trei ani.

Procedurile speciale – denumirea generică a instrumentului de bază al Consiliului pentru Drepturile Omului, prin intermediul căruia este abordată situația particulară a unei țări sau chestiuni tematice în toate regiunile lumii.

Procedurile speciale sunt reprezentate fie de o persoană – un raportor, un reprezentant special sau un expert independent, fie de un grup de lucru format dintr-un corp de experți care îndeplinesc sarcini specifice, încredințate de Consiliu prin rezoluțiile adoptate de membrii săi.

Mandatele procedurilor speciale cer de la experții desemnați să examineze, să monitorizeze și să consilieze cu privire la situația drepturilor omului în anumite țări sau teritorii și să prezinte rapoarte publice asupra mandatului de țară ori asupra fenomenului încălcării drepturilor omului la nivel mondial, în cazul mandatului tematic.

Raportorii speciali prezintă rapoartele cu concluziile respective Consiliului pentru Drepturile Omului, iar la cererea acestuia – și recomandările sale. Uneori procedurile speciale pot fi singurul mecanism capabil să alerteze comunitatea internațională în privința situațiilor specifice referitoare la drepturile omului.

Procedura 1503 – Procedura de comunicare a încălcărilor drepturilor omului – este destinată examinării situațiilor care conduc la încălcări flagrante, sistematice și temeinic dovedite ale drepturilor omului indiferent de țara în care se produc.

Comunicările privind încălcările drepturilor pot proveni de la orice persoană, grup

sau ONG-uri care se consideră victime ale unor violări ale drepturilor omului sau dispun de informații relevante despre aceste încălcări. Procedura 1503 se aplică la analiza situațiilor și nu vizează plângeri individuale.

Alte instrumente de care dispune Consiliul ONU pentru Drepturile Omului sunt: Forumul pentru minorități, Forumul Social și Mecanismul pentru populații autohtone, care se reunesc anual pe parcursul a două-trei zile, lucrările căror permit, în special societății civile, să-și exprime punctele de vedere asupra unei problematice specifice și să facă recomandări membrilor Consiliului ONU pentru Drepturile Omului pentru ameliorarea situației din domeniile respective.

La 13 mai 2010, Adunarea Generală a ONU, cu votul a 175 de țări-membre, a ales Republica Moldova pentru prima dată în calitate de membru al Consiliului pentru Drepturile Omului pentru perioada 2010-2013, fapt ce constituie rezultatul unor eforturi diplomatice realizate de Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene și de reprezentanțele sale permanente de la Geneva și New York.

Republica Moldova și-a prezentat candidatura în Consiliul pentru Drepturile Omului în 2006, serviciul diplomatic al țării angajându-se, astfel, într-un proces susținut de afirmare a obiectivelor Republicii Moldova privind respectarea și promovarea drepturilor omului atât în plan național, cât și în cel internațional.

Luând în considerare că unul dintre vectorii politicii externe moldovenești este reprezentat de promovarea valorilor democratice și a respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, Consiliul ONU pentru Drepturile Omului reprezintă pentru Republica Moldova cea mai importantă platformă de acțiune, la nivel internațional, în vederea ameliorării situației drepturilor omului în statele lumii și stopării încălcării normelor din acest domeniu.

Declarația Universală a Drepturilor Omu-

lui, elaborată sub egida ONU, este documentul care a avut o însemnătate excepțională pentru elaborarea și dezvoltarea conceptului drepturilor omului pe plan internațional, în primul alineat al cărui este afirmată ideea că „recunoașterea demnității inerente tuturor membrilor familiei umane și a drepturilor egale și inalienabile constituie fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume”.

Declarația Universală a Drepturilor Omului, cele două Pacte – Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și cele două protocoale facultative formează „Carta Internațională a Drepturilor Omului”.

Pe parcurs, după Declarația Universală a Drepturilor Omului, Adunarea Generală a ONU a adoptat peste 60 de convenții internaționale, pacte și alte documente privind drepturile omului, printre care trebuie evidențiate tratatele de bază, pentru monitorizarea implementării cărora au fost instituite mecanisme speciale de protecție a drepturilor omului: Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (1965), Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966), Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966), Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (1965) [6], Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei (1979) [7], Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante (1984), Convenția internațională cu privire la drepturile copilului (1989), Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți și a membrilor familiilor acestora (1990), Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități (2006), Convenția internațională pentru protecția tuturor persoanelor contra disparițiilor forțate (2006, neintrată în vigoare).

Prin tratate au fost create nouă comitete

specializate pentru monitorizarea acțiunilor statelor-părți în direcția implementării prevederilor documentelor internaționale menționate mai sus.

Comitetul pentru drepturile omului monitorizează implementarea Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice.

Primul protocol opțional autorizează Comitetul să primească și să examineze plângeri ale persoanelor fizice cu privire la încălcarea drepturilor lor civile și politice. Comitetul este, de asemenea, abilitat să monitorizeze aplicarea celui de-al doilea protocol facultativ asupra abolirii pedepsei cu moartea.

Republica Moldova a ratificat Protocolul opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice în anul 2007, cu următoarele rezerve: „Până la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile protocolului se aplică doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova”; „Comitetul Drepturilor Omului nu va avea competența de a examina cererile individuale care se referă la încălcări ale prevederilor Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice produse până la data intrării în vigoare a prezentului protocol pentru Republica Moldova”; „Comitetul Drepturilor Omului nu va avea competența de a examina cererile individuale care sunt în curs de examinare sau au fost examinate în fond de un alt organ internațional specializat.”

Protocolul facultativ la Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice privind abolirea pedepsei cu moartea a fost ratificat de Republica Moldova în anul 2006, cu următoarea declarație: „Până la restabilirea deplină a integrității teritoriale a Republicii Moldova, prevederile Protocolului se aplică doar pe teritoriul controlat efectiv de autoritățile Republicii Moldova”.

Comitetul pentru drepturile economice, sociale și culturale monitorizează implementarea Pactului cu privire la drepturile

economice, sociale și culturale, ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr. 217 din 28.07.1990. Spre deosebire de alte comitete, ai căror membri sunt aleși de statele-părți pentru respectiva convenție și raportează Adunării Generale, membrii acestui comitet sunt aleși de către Consiliul economic și social.

În 2008 Consiliul pentru drepturile omului a adoptat, Protocolul opțional la Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, care stabilește un mecanism de soluționare a plângerilor individuale în legătură cu încălcarea drepturilor economice, sociale și culturale.

Comitetul pentru eliminarea discriminării rasiale este un organ format din experți independenți, care monitorizează punerea în aplicare a Convenției internaționale privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială.

Articolul 14 din Convenție permite Comitetului pentru eliminarea discriminării rasiale să primească și să examineze plângeri de la persoane sau grupuri de persoane care se consideră victime ale încălcării de către statul-parte a unor drepturi enunțate în Convenție.

Comitetul pentru eliminarea discriminării față de femei monitorizează punerea în aplicare a Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei.

Statele-părți la tratat sunt obligate să prezinte rapoarte periodice către Comitetul respectiv privind modul în care sunt puse în aplicare drepturile din Convenție.

Odată cu adoptarea Protocolului opțional, sunt admise comunicări individuale cu privire la încălcările drepturilor prevăzute de această Convenție.

Republica Moldova a aderat la Protocolul opțional de la Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei prin adoptarea Legii nr. 318 din 15.12.2005, recunoscând astfel competența Comitetului privind eliminarea discriminării

față de femei de a accepta și de a examina comunicările individuale sau ale grupurilor de persoane care susțin că sunt victime ale violării oricăruia dintre drepturile stabilite în Convenție.

Comitetul împotriva torturii monitorizează implementarea Convenției împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante. Toate statele-părți sunt obligate să prezinte rapoarte periodice către Comitet privind modul în care sunt puse în aplicare drepturile prevăzute de Convenție.

Potrivit prevederilor art. 22 din Convenție, orice stat-parte poate să declare că recunoaște competența Comitetului de a accepta și de a examina comunicări prezentate de sau în numele unor persoane particulare care pretind că sunt victime ale unei încălcări, de către statul-parte, a prevederilor Convenției. Comitetul nu acceptă nicio comunicare în care este implicat un stat-parte care nu a făcut o asemenea declarație.

Protocolul Opțional la Convenție, ratificat de Republica Moldova în martie 2006, creează Subcomitetul privind prevenirea torturii (SPT), care are mandat pentru vizitarea locurilor de detenție în statele-părți. În conformitate cu Protocolul opțional, statele-părți instituie mecanisme naționale de prevenire a încălcărilor la nivel intern, având, de asemenea, și mandat pentru a inspecta locurile de detenție.

Până la intrarea în vigoare a Legii cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014 calitatea de Mecanism Național de Prevenire a Torturii în Republica Moldova a fost exercitată de avocații parlamentari în baza legii care reglementa activitatea avocaților parlamentari.

Conform prevederilor Legii nominalizate, în scopul protecției persoanelor împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, pe lângă Oficiul Avocatului Poporului se creează Consiliul pentru prevenirea torturii în

calitate de Mecanism Național de Prevenire a Torturii, în conformitate cu Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante [8].

Comitetul pentru drepturile copilului monitorizează punerea în aplicare a Convenției internaționale cu privire la drepturile copilului.

Acesta monitorizează, de asemenea, punerea în aplicare a două protocoale facultative la Convenție – Protocolul facultativ privind implicarea copiilor în conflictele armate și Protocolul facultativ referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă.

Convenția cu privire la drepturile copilului nu reglementează vre-o procedură specială de comunicare a încălcării drepturilor copilului, însă Comitetul pentru drepturile copilului poate cere, conform prevederilor art. 44, informații relevante referitoare la implementarea Convenției.

Comitetul pentru drepturile persoanelor cu dizabilități monitorizează implementarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități de către statele-părți și a Protocolului opțional care autorizează Comitetul să accepte și să examineze plângeri ale persoanelor fizice care pretind a fi victime ale încălcării de către stat a prevederilor Convenției.

Comitetul pentru lucrătorii migranți analizează modul în care statele-părți respectă Convenția internațională privind protecția drepturilor tuturor lucrătorilor migranți prin revizuirea rapoartelor privind măsurile întreprinse de statele-părți în vederea implementării acesteia.

Comitetul, în anumite circumstanțe, poate să analizeze plîngerile individuale sau comunicări de la persoane fizice care pretind a fi victime ale încălcării drepturilor enunțate în Convenție de către statul-parte care a acceptat această procedură.

Sistemul european de protecție a drepturilor omului a fost stabilit de către Consi-

liul Europei (al cărui statut a fost semnat la Londra la 5 mai 1949, fiind fondat de zece state), având drept scop ca „fiecare membru al Consiliului Europei să accepte principiile statului de drept și principiul în virtutea căruia fiecare persoană aflată sub jurisdicția sa să se bucure de drepturile și libertățile fundamentale ale omului.

Consiliul Europei cuprinde 47 de state și are sediul la Strasbourg, în Palatul Europei.

Drapelul european, un cerc cu douăsprezece stele aurii pe un fond albastru întruچی-pează popoarele Europei, cercul simbolizând unitatea acestora.

Republica Moldova a devenit membru cu drepturi depline al Consiliului Europei pe 13 iulie 1995 [9].

Structura Consiliului Europei: Comitetul de Miniștri, Adunarea Parlamentară, Secretarul General, Congresul Autorităților Locale și Regionale, Comisarul pentru Drepturile Omului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Există, de asemenea, Comisia pentru democrație prin drept, cunoscută sub denumirea de Comisia de la Veneția.

Prin activitatea sa în domeniul drepturilor omului și cu ajutorul convențiilor și celorlalte instrumente legislative, Consiliul Europei urmărește:

- protejarea drepturilor civile și politice, grație procedurilor prevăzute de Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale;

- protejarea drepturilor sociale și economice prin mecanismul Cartei sociale europene;

- protejarea persoanelor private de libertate, prin intermediul vizitelor efectuate de Comitetul european pentru prevenirea torturii și pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante;

- protejarea drepturilor minorităților naționale prin intermediul Convenției-cadru pentru protecția minorităților naționale;

- promovarea egalității între bărbați și femei (Comitetul director pentru egalitate între bărbați și femei);

- combaterea rasismului, xenofobiei, antisemitismului și intoleranței (Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței);

- consolidarea libertății de exprimare și de informare prin mijloacele de comunicare în masă și prin libera circulație a ideilor și informațiilor dincolo de frontiere.

Sistemul drepturilor omului al Consiliului Europei își are izvorul juridic în Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale (Convenția Europeană), care garantează drepturile civile și politice de bază și Carta socială europeană revizuită, care prevede un sistem de drepturi sociale și economice [10].

Fiecare dintre aceste tratate stabilește propriul său cadru instituțional pentru supravegherea respectării obligațiilor asumate de statul – membru prin respectivul tratat.

Republica Moldova a ratificat Convenția Europeană, cu unele rezerve: a declarat că nu va putea asigura respectarea dispozițiilor Convenției în ce privește actele comise de organele autoproclamatei republici nistrene pe teritoriul controlat efectiv de acestea până la soluționarea definitivă a diferendului din această zonă.

De asemenea, de către Republica Moldova au fost ratificate și Protocoalele nr. 1 adițional, nr. 2, 4, 6, 7, 12, 14, 13, 15 (ultimul fiind ratificat doar de 7 state-membre din 47), 16 (semnat, dar neratificat).

Prin Convenția Europeană a fost instituită Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Curtea Europeană).

Mecanismul inițial de control prevăzut de Convenția Europeană a fost modificat de câteva ori: până la 1 noiembrie 1998 (intrarea în vigoare Protocolul nr. 11 la Convenția Europeană) mecanismul de protecție a drepturilor omului presupunea existența a două organe jurisdicționale – Comisia și Curtea Europeană a Drepturilor Omului – și un organ politic – Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei (Comitetul de Miniștri).

Actualmente, există un singur organ ju-

risdicțional împuternicit să judece cazurile de încălcare a drepturilor omului – Curtea Europeană a Drepturilor Omului, iar Comitetul de Miniștri este investit cu atribuții de supraveghere a executării hotărârilor Curții.

Curtea se compune dintr-un număr de judecători egal cu cel al părților contractante, care sunt aleși de Adunarea Parlamentară, dintre candidații propuși de acestea, pe o durată de șase ani, cu posibilitatea realegerii.

Comitetul de Miniștri este alcătuit din miniștrii Afacerilor Externe ai statelor membre sau delegații acestora.

Drepturi și libertăți garantate prin Convenție: dreptul la viață (art. 2); dreptul la libertate și la siguranța persoanei (art. 5); dreptul la un proces echitabil (art. 6); dreptul la respectarea vieții private și de familie, a domiciliului și corespondenței (art. 8), care poate fi conexat cu dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie (art. 12), egalitatea în drepturi și responsabilități a soților pe durata căsătoriei și cu prilejul desfacerii acesteia (art. 5 al Protocolului nr. 7); libertatea de exprimare, inclusiv libertatea presei (art. 10); libertatea de întrunire și de asociere (art. 11); dreptul la un recurs efectiv (art. 13); dreptul la protecția proprietății (art. 1 Protocolul nr. 1); dreptul la instruire (art. 2 Protocolul nr. 1); dreptul la alegeri libere (art. 3 Protocolul nr. 1); libertatea de circulație și dreptul de alegere a reședinței (art. 2 Protocolul nr. 4).

Interdicții statuate prin Convenția Europeană: tortura și pedepsele sau tratamentele inumane sau degradante (art. 3), sclavia, servitutea și munca forțată sau obligatorie (art. 4), discriminarea în exercitarea drepturilor și libertăților garantate de Convenție (art. 14) și interzicerea generală a discriminării (art. 1 Protocolul nr. 12), expulzarea sau refuzarea de către un stat a intrării propriilor cetățeni și expulzarea colectivă a străinilor (art. 3 și 4 Protocolul nr. 4).

Statul are obligația să vegheze ca persoanele aflate sub jurisdicția lui să se bu-

cure de drepturile și libertățile protejate de Convenția Europeană.

Într-una din cauzele sale Curtea a hotărât că responsabilitatea unui stat pe temeiul Convenției poate să fie angajată pentru acțiunile tuturor organelor, agențiilor sau funcționarilor săi, cu motivarea că nu interesează rangul acestora, pentru că actele persoanelor ce acționează în cadrul funcțiilor lor oficiale sunt, în orice caz, imputabile statului căruia acestea aparțin.

Convenția permite, în același timp, indivizilor care se consideră lezați în drepturile lor să depună plângeri la instituțiile europene de la Strasbourg împotriva Guvernului pe care îl consideră răspunzător (CEDH, 28 octombrie 1999, Wille c/Liechtenstien, Recueil 1999-VII).

Convenția nu este abilitată să înlocuiască sistemele naționale de protecție a drepturilor omului, ci să reprezinte o garanție internațională ce se alătură dreptului de recurs în cadrul fiecărui stat.

Totodată, pentru a depune o cerere la CEDO, aceasta trebuie să satisfacă anumite condiții, care sunt stabilite în art. 34 și art. 35 ale Convenției (ex.: epuizarea căilor interne de recurs; respectarea termenului de șase luni, începând cu data deciziei interne definitive; referința la un drept prevăzut de Convenție etc.).

Curtea poate fi sesizată cu o cerere de către orice persoană fizică, orice organizație guvernamentală sau orice grup de particule care se pretinde victimă a unei violări din partea unui stat parte la Convenție sau la Protocoalele sale adiționale.

Curtea nu este competentă să examineze cereri ce vizează situațiile care au avut loc sau au fost finalizate până la intrarea în vigoare a Convenției pentru statul pârât (pentru Republica Moldova, până la 12 septembrie 1997).

Cererea se perfectează în scris în una din limbile oficiale ale statelor membre ale Consiliului Europei și se expediază Curții prin poștă direct de către reclamant sau repre-

zentantul acestuia, care nu trebuie neapărat să fie un avocat autorizat.

Există cerințe stricte în ceea ce privește forma cererii expediate Curții. La cerere se anexează copiile hotărârilor judecătorești și ale altor documente sau probe la care se face referire în cerere și se expediază la adresa: Monsieur le Greffier de la Cour européenne des droits de l'homme Conseil de l'Europe 67075 STRASBOURG CEDEX FRANCE.

Procedura nu poate fi declanșată în fața Curții dacă nu s-au respectat condițiile de admisibilitate expuse mai sus, dacă cererea este anonimă sau dacă este similară unei cereri examinate anterior de către Curte sau este supusă unei alte instanțe internaționale de anchetă. Curtea adoptă decizii și hotărâri. Deciziile se referă la inadmisibilitatea/admisibilitatea totală/parțială și la radierea de pe rol pe diferite temeiuri, în special atunci când părțile au ajuns la o reglementare amiabilă sau Curtea a acceptat o declarație unilaterală de recunoaștere a încălcării din partea Guvernului cu oferirea unei remedieri juste.

Hotărârile se adoptă cu privire la constatarea/lipsa încălcării drepturilor protejate de Convenție, prin care CEDO se poate expune simultan cu privire la inadmisibilitatea parțială sau totală a cererii și satisfacția echitabilă. Formularul de cerere poate fi găsit pe adresa: <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=applicants/rum>

Deciziile și hotărârile se adoptă de formațiuni judiciare (articolul 26 din Convenție), și anume:

- de un judecător-unic, în situațiile în care cererile sunt vădit inadmisibile și nu impun necesitatea de a comunica cererea guvernului respondent;

- de un Comitet din 3 judecători, în situațiile în care cererile nu necesită o abordare judiciară minuțioasă și reprezintă niște cauze cu încălcări repetitive sau fac obiectul unei jurisprudențe deja bine-definite a Curții Europene.

Hotărârile comitetului sunt definitive din momentul adoptării (articolul 28 (2) din Convenție). De regulă, astfel de cauze sunt comunicate Guvernului, iar Agentul guvernamental este invitat să prezinte poziția Guvernului, în special cu privire la posibilitatea soluționării amiabile ori a altei remedieri a drepturilor;

- de o Cameră din 7 judecători în cauze complexe și în situațiile în care cererile nu sunt incluse în niciuna din categoriile de mai sus;

- de Marea Cameră, formată din 17 judecători, în cauze de o complexitate excepțională sau în cauze de o importanță primordială pentru întreaga jurisprudență a CEDO.

Cauzele la Marea Cameră ajung ca urmare a retrimiterii (contestare a hotărârilor de Cameră) ori prin desesizare din partea Camerei.

Hotărârea definitivă a Curții, prin care se constată o violare a Convenției, este obligatorie pentru statul împotriva căruia a fost pronunțată.

Hotărârile Camerei devin definitive în termen de trei luni din data pronunțării sau din ziua respingerii cererii de deferire a cauzei pentru examinare în Marea Cameră.

Hotărârile Marii Camere sunt definitive din ziua pronunțării.

În termen de trei luni din ziua în care hotărârea devine definitivă, statul pârât trebuie să plătească reclamantului compensațiile acordate de Curte.

Guvernul Republicii Moldova este reprezentat în fața Curții Europene de către Agentul guvernamental, care funcționează în cadrul Ministerului Justiției.

Prin prevederile art. 27 din Legea cu privire la Agentul guvernamental, Statul își rezervă dreptul acțiunii în regres împotriva persoanelor a căror activitate, cu intenție sau din culpă gravă, a constituit temei pentru adoptarea hotărârii privind plata obligatorie a sumelor stabilite prin hotărârea

Curții sau prin acord de soluționare pe cale amiabilă a cauzei.

Deși hotărârile Curții sunt opozabile doar părților procesuale, Curtea poate interpreta conținutul drepturilor protejate (autoritate de lucru interpretat) și dobândește valoare de precedent, cu efect chiar asupra dreptului intern.

Se relevă astfel funcția majoră a Curții – de a completa și remedia lacunele dreptului intern, afirmând caracterul subsidiar al mecanismului de control european, prin care nu se substituie dreptului intern, acesta rămânând principalul instrument de protecție a drepturilor și libertăților fundamentale.

După intrarea în vigoare a Protocolului nr. 11, numărul cererilor depuse la Curte a crescut. Această supraîncărcare a determinat necesitatea perfecționării sistemului actual de control al respectării Convenției.

La 13 mai 2004 a fost adoptat Protocolul nr. 14 la Convenție, acesta fiind ratificat de toate statele-părți. Principalele inovații aduse de Protocolul 14 sunt: instituirea unor noi reguli privind formarea completelor Curții, respectiv înființarea formațiunii jurisdicționale a judecătorului unic și modificarea competențelor comitetului de trei judecători; consolidarea procedurii de executare a hotărârilor Curții; instituirea unui nou criteriu de admisibilitate; crearea condițiilor necesare pentru participarea Comisarului pentru Drepturile Omului în procedurile în fața Curții; întărirea procedurilor de anchetă a Curții și cu privire la reglementările amiable; crearea posibilității aderării Uniunii Europene la Convenție.

Suma totală achitată de Republica Moldova în perioada 2001 – 2014, în baza Hotărârilor CEDO constituie 15 830 965,67 milioane de euro (date statistice referitoare la perioada ulterioară nu sunt afișate pe portalul Agentului Guvernamental din Republica Moldova).

Carta socială europeană este un tratat al Consiliului Europei care garantează dreptu-

rile sociale și economice ale omului, fiind adoptată 1961 (în vigoare din 1965) și revizuită în 1996. Carta socială europeană revizuită, deschisă semnării la 3 mai 1996, a extins numărul drepturilor garantate, care se divizează în 2 categorii: condițiile de muncă și coeziune socială.

Republica Moldova a ratificat Carta socială europeană revizuită la 8 noiembrie 2001 și a acceptat 63 din 98 de dispoziții ale Cartei revizuite [11].

Ratificând Carta socială europeană revizuită, Republica Moldova și-a asumat un șir de responsabilități și obligații, ce țin, în principal, de adoptarea unor măsuri necesare în vederea executării reale a prevederilor ratificate, întocmirea rapoartelor naționale referitoare la aplicarea Cartei, precum și participarea la ședințele Comitetului guvernamental.

Statele-părți elaborează rapoarte privind implementarea dispozițiilor Cartei, care au fost acceptate.

Comitetul european pentru drepturi sociale monitorizează conformitatea situației în statele-părți la Carta socială europeană revizuită prin examinarea rapoartelor și deciderea dacă situația din țările în cauză este sau nu în conformitate cu Carta socială europeană.

Deciziile Comitetului european pentru drepturi sociale, cunoscute sub numele de „concluzii”, sunt publicate în fiecare an.

În Raportul pentru Moldova din 2013, Comisia europeană pentru drepturile sociale a deplâns faptul că țara noastră nu a acceptat unele dintre cele mai importante articole ale tratatului internațional: articolul 14 cu privire la protecția socială, articolul 23, care protejează drepturile sociale ale persoanelor vârstnice și articolul 40, care obligă guvernele să ia măsuri pentru prevenirea sărăciei și excluziunii sociale, dar și procedura plângerii colective, în conformitate cu care cetățeanul poate depune o plângere prin intermediul unei organizații neguvernamentale internaționale.

BIBLIOGRAFIE

1. Rezoluția Adunării Generale privind înființarea Consiliului pentru Drepturile Omului, nr. 60/251 din 15 martie 2006.
2. Nota explicativă a Secretarului General „În mai mare libertate: către dezvoltare, securitate și drepturile omului pentru toți” privind măsurile propuse de către acesta ca urmare a Summitului Mileniului - inițial transmisă de Secretarul General președintelui Adunării Generale la 14 aprilie 2005, cu rugămintea de a o aduce în atenția Adunării Generale.
3. Institution-building of the United Nations Human Rights Council, Resolution 5/1, 18 June 2006.
4. General Guidelines for the Universal Periodic Review, Decision 6/102, 27 September 2007.
5. Modalities and practices for the universal periodic review process PRST/8/1, 9 April 2008.
6. Report of SR to the Human Rights Council on torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, Manfred Nowak, 12 February 2009 // A/HRC/10/44/Add.3.
7. Report of SR to the Human Rights Council on violence against women, Yakin Erturk, 8 May 2009 // A/HRC/11/6/Add.4.
8. Lege cu privire la Avocatul Poporului (Ombudsmanul) nr. 52 din 03.04.2014.
9. HP privind ratificarea Statutului Consiliului Europei nr. 522 din 12.07.95 //MO 41-42/474, 28.07.1995.
10. Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950, adoptată la Roma pe 4 noiembrie 1950, în vigoare din 3 septembrie 1953, în vigoare pentru Republica Moldova de pe 12 septembrie 1997.
11. Carta socială europeană revizuită din 03.05.1996, adoptată la Strasbourg pe 3 mai 1996, în vigoare pentru Republica Moldova de pe 1 ianuarie 2002.
12. Lege cu privire la Agentul guvernamental nr. 151 din 30.07.2015.

Prezentat: 02.06.21

E-mail: ctitor999@gmail.com

ЭВОЛЮЦИЯ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О БЕЗОПАСНОСТИ В РАЗЛИЧНЫХ ЭПОХАХ И КУЛЬТУРАХ В КОНТЕКСТЕ ОБЩЕСТВЕННО - ИСТОРИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ

EVOLUTION OF THE CONCEPT OF SECURITY IN DIFFERENT EPOCHS AND CULTURES IN THE CONTEXT OF SOCIAL AND HISTORICAL DEVELOPMENT

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).04](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).04)

CZU: 355.02:94(100)

Василий САКОВИЧ,
доктор хабилитат политических наук, профессор,
Академия публичного управления

SUMMARY

The article examines the concept of "security" and its evolution in different epochs, as well as its impact on national security concepts, the essence of which boils down to the ability of the state to protect national values and state interests in specific historical external and internal conditions.

As a result of the study, the author shows that at different stages of historical social development there were different aspects of understanding security, which significantly influenced the configuration of systems of interstate relations and the perception of the international situation. It is concluded that a comprehensive understanding of the semantic content of the concept of security in different epochs and in different cultures helps to better comprehend the modern system of international and national security.

Keywords: threats, civilizational culture, state of mind, public life, state, law, strengthening, protection, security.

АННОТАЦИЯ

В статье рассматривается понятие «безопасность» и его эволюция в различные эпохи, а также ее влияние на национальные концепции безопасности суть которых сводится к способности государства защитить национальные ценности и государственные интересы в конкретных исторических внешних и внутренних условиях.

В результате проведенного исследования, автор показывает, что на разных этапах исторического общественного развития были различные аспекты понимания безопасности, которые существенно влияли на конфигурацию систем межгосударственных отношениях и на восприятие международной ситуации. Делается вывод, что комплексное понимание смыслового наполнения понятия безопасность в различные эпохи и в различных культурах помогает глубже осмыслить современную систему международной и национальной безопасности.

Ключевые слова: угрозы, цивилизованная культура, состояние духа, общественная жизнь, государство, право, укрепление, защита, безопасность.

Введение. Проблемы обеспечения безопасности стояли перед человечеством всегда. Люди жили напряженной жизнью, беспощадные враждебные силы вторгались в человеческую судьбу, жесточайшая борьба человека с человеком за землю, за скот, за то, кому быть рабом, а кому – господином, заставляли человека постоянно нападать и побеждать, чтобы самому не быть побежденным. Власть имущие желали утвердить свое господство навечно [14, с. 26–27]. Интенсивность и масштабы потребности в безопасности постоянно росли: от безопасности при зарождении цивилизации отдельных индивидуумов, в последующем – всего первобытного общества и его членов, а в дальнейшем – государства с его гражданами.

Особенности эволюции понятия и сущности безопасности в контексте исторического развития. Понятие безопасности на протяжении столетий неоднократно менялось, наполнялось разным содержанием и, соответственно, было связано с разным пониманием его смысла в зависимости от характера эпохи и возникающих опасностей.

Причем, в древних языках не было лексемы, которая напрямую соответствовала бы современному понятию безопасности. Но, несмотря на это, в древних обществах в любой цивилизованной культуре и социальной структуре бытовали определенные представления о безопасности и стабильном существовании. Одни из них лежали в основе ритуалов и обычаев, составляющих неотъемлемую – вряд ли отрефлексированную – часть повседневных практик; другие по степени разработанности и структурной сложности, по сопряженности и целостной картины мироустройства вполне сопоставляемы с «большими» теориями и концепциями [3, с. 15]. Так, для понимания древнеегипетских представлений о безопасности

ключевое значение имеет концепция маат – концепция мирового порядка и вселенской гармонии, включавшая в себя такие понятия, как правда, справедливость, правопорядок, этическая норма, божественное установление, закон и т. п. Маат олицетворял законы, установленные богом-творцом, согласно которым протекала жизнь живых существ, небесных светил, природных явлений. Принципы маат воплощались в обществе и предполагали ответственность каждого человека за свои действия. Отступление от этих универсальных принципов могло привести к разрушению мирового порядка и воцарению хаоса – именно поэтому маат необходимо было поддерживать. На «высшем» уровне главной персоной, отвечающим за поддержание мирового порядка был древнеегипетский царь, который считался посредником между богом и людьми. Царь был обязан лично следовать принципам маат, так как считалось, что его несправедливые действия могут навлечь голод или иные действия на поданных. Кроме того, он должен был осуществлять целый ряд традиционных ритуалов, направленных на поддержание божественных законов и стабильности государства, а также уничтожение врагов, будь то люди или сверхъестественные существа, стремящиеся ввергнуть мир в пучину хаоса. Таким образом, космическая гармония достигалась через правильную общественную и ритуальную жизнь [7, с. 129–134]. Безопасность «высшего» уровня, т.е. безопасность государства и всего мира, зависела от царя. Однако обычные люди сталкивались преимущественно с ординарными опасностями повседневной жизни. Согласно народным представлениям, такие опасности, как болезни, несчастные случаи, бедность или бесплодие, могли быть вызваны злой волей сверхъестественных существ: демонов, духов, мертвецов или колдунов. Чтобы

обезопасить себя, многие жители Египта и Ассирии (любого пола и возраста) носили защитные амулеты, прибегали к ритуалам и другим магическим способам обеспечения благополучия [3, с. 16–17]. Помимо амулетов широко применялись защитные ритуалы, сопровождавшиеся магическими заклинаниями. Для людей III – I тыс. до нашей эры было существенным представлением, что тело обдувается заклинанием подобно тому, как небо обдувается ветром.

Для защиты от разнообразных врагов применялась вредоносная имитационная магия. Например, имена или изображения врагов записывались на керамических сосудах или табличках, глиняных или восковых фигурах либо иных предметах, которые затем разбивали, сжигали или закапывали в землю. Считалось, что эти действия ослабят или уничтожат врага.

Таким образом, древние общества обладали довольно развитой и хорошо разработанной системой представлений и верований, связанных с поддержанием безопасности бытия. Эта система неплохо «работала» на разных уровнях общества – от «высшего» (безопасность государства) до «низшего» (безопасность отдельно взятого индивида) и включала в себя набор понятий и объяснений, необходимых для стабильного и устойчивого функционирования общества. Система фактически обеспечивала психологическую опору личности, убежденность в том, что стабильный мировой порядок – это данность, которая существует со времен творения и гарантирована самими богами. Также она объясняла причины возникновения опасностей, приписывая их, как правило, злой волей животных, людей или сверхестественных существ, и предлагала понятные инструменты для защиты от этих опасностей. Общество, «знавшее врагов в лицо» и владевшее целым арсеналом средств для борьбы с ними,

обладало известной устойчивостью, и, по-видимому, чувствовало себя достаточно защищенным, чтобы не испытать потребности в специальных терминах, которые описывали бы безопасность так целенаправленно и точно, как это делается в современных концепциях безопасности [3, с. 22–23].

В целом, способы обеспечения безопасности родоплеменных структур различных социумов позволяет сделать вывод о стабильных стратегиях, принятых древним человеком для своего выживания. Это, во-первых, способы и границы природопользования, установленные между племенами; во-вторых, различные, исторически выработанные методы предотвращения или урегулирования межплеменных усобиц; в-третьих, комплекс защитных мер, направленных на психофизическое выживание личности в рамках первобытного общества. Так, у эскимосов меры по обеспечению выживаемости социума, судя по исследованиям, принимали крайнюю форму избирательной регуляции рождаемости: чтобы избежать «женского перенаселения» и увеличить долю охотников-добытчиков, некоторый процент девочек при рождении уничтожался [8, с. 76–83]. У степных кочевников, живших охотой на бизонов, практиковался институт племенной полиции. Она строго следила за соблюдением общинных правил охоты и жестко карала индивидуальный произвол в этом отношении. Принятие норм природопользования способствовало не только к безопасности обеспечения питанием членов общины, но и закладывала основы политической и военной безопасности. В основном это выражалось в обретавших силу традициях договоренностей, в соответствии с которыми за конкретными родами закреплялись конкретные угодья, делались пометы границ владений и прав на них (у тихоокеанских племен),

определялся порядок прохождения «чужих» охотников через уголья «своего» племени (фиксированная уплата добычей) [4, с. 33–34].

Устойчивость родоплеменной организации обеспечивало внутреннее единство социума – качество, в полном объеме проявившее себя в плане обеспечения безопасности на всех этапах развития цивилизации. На ранних стадиях этому способствовали различные приемы: сакрализация родной земли, когда посредством мифов социум «привязывался» к местности, мифологизированная идентичность его членов, повышенное внимание к поколенным связям, магия, шаманство, выработка мифологического мировосприятия, самолокализация индивида в системе родового бытия. Все это придавало уверенность личности в ее безопасности.

Стремление к дальнейшему повышению уровня индивидуальной безопасности явилось одной из побудительных причин объединения древних людей в различные более высокие структуры первобытного общества и явилось, по мнению Сократа, высказанному им еще за 400 лет до нашей эры, одним из побудительных мотивов создания государства [14, с. 28]. Действительно, на первоначальном этапе появления прибавочного продукта величина его была недостаточной для равномерного распределения среди всех общинников. В наиболее привилегированном положении оказались вожди и их приближенные. Кроме этого, различные домашние общины (племена) имели разный авторитет и силу. В обществе возникло социальное и экономическое неравенство, что повлекло за собой внутреннюю напряженность. Поэтому необходим был аппарат, который принуждал бы общество принимать установленный социально-экономический порядок, поддерживать внутреннюю стабильность. С

другой стороны, необходимо было организовывать защиту общин и ее членов от постоянных внешних врагов и их угроз. Таким аппаратом стало государство.

О роли государства по защите своих граждан и об основной обязанности граждан, в соблюдении ими установленного порядка в государстве говорили в свое время Конфуций, Сократ, Платон, Аристотель. Конфуций сводил содержание безопасности к уважению к существующим порядкам, по закону «Жень» ниспосланным небом. Человек должен соблюдать этот закон и нормы этикета и стремиться к нравственному совершенствованию: выполнять обряды, почитать предков, сохранять традиционный порядок, свято соблюдать принципы социальной иерархии [12, с. 23]. Сократ также внушал гражданам мысль о том, что «добродетель и мудрость суть главные категории человеческого бытия, ведущие к торжеству добра» [12, с.43]. Платон безопасность видел в укреплении государства: «Мы еще вначале, когда основывали государство, установили, что делать это надо непременно во имя целого» [13]. Аристотель содержание безопасности увязывал с проблемой самосохранения и защиты гражданами государственного строя: «их (граждан – В. С.) задача заключается в спасении составляемого ими общения, а общением этим является государственный строй» [1, с. 466]. Причем, по Аристотелю, важнейшими социальными условиями безопасности является взаимосвязь между природной средой и государственным устройством, между количеством населения и его качествами, площадью территории и силой государства [2, с. 596].

Сам термин безопасность в научно-философском понимании, по данным словаря Роберта, начал употребляться ориентировочно с 1190 года и означал «спокойное состояние духа человека, ко-

торый считал себя защищенным от любой опасности». В Греции термин «безопасность», в переводе с греческого, означал «владение ситуацией». В Греции классического периода безопасность не мыслилась вне государства. Безопасность трактовалась как защита государства и его граждан от разного рода угроз. Одной из задач государства в тот период было «Поддержание власти против неповинующихся внутри государства, так и против внешних врагов, если они попытаются нанести обиду» [1, с. 466].

В эпоху раннего Средневековья и становления мировых религий христианство содействовало укреплению государственной власти и территориального единства, оказывало большое влияние на развитие культуры, чем способствовало укреплению безопасности государств. Но в целом, в этот период безопасность с позиции христианского вероучения трактовалась как функция веры и истолковывалась в контексте предопределенности бытия, атрибута божественного провидения, сводясь к поискам богов-спасителей. Принцип самосохранения личности превратился в принцип спасения и сохранения души. По мнению Блаженного Августина, столь великое благо, как безопасность и мир в земной жизни достичь невозможно. Ни одному народу никогда не была обеспечена безопасность до такой степени, что бы он не страшился вражеских нападений на протяжении своей земной жизни. Место мира и безопасного обитания – небесный Иерусалим, и в благочестивом ожидании такой награды следует проводить жизнь на протяжении своего земного трудного странствования [6, с. 110].

Чтобы защитить себя люди в тот период прибегали к помощи богов – это был первый метод обеспечения собственной безопасности в исторически эволюционирующей системе безопасности.

Следующий этап общественного раз-

вития – Итальянское Возрождение обусловило зарождение нового слоя – интеллигенции, которая коренным образом отличалась от носителей культуры древних времен – пророков и мудрецов. Одним из ее ярких представителей был Н. Макиавелли, впервые применивший слово «государство» для обозначения политической организации общества. В противовес феодально-церковным обычаям он впервые в истории отделил политику от религии и сделал ее светской, самостоятельной наукой. В рамках данной науки он всесторонне разработал актуальную проблему правителя, государя, политического лидерства, государства, приоткрыл понимание роли народа в политической жизни общества, роли государства по защите граждан и ответственности граждан по защите государства. «Мудрый государь должен принять меры, – писал Макиавелли, – чтобы граждане всегда и при любых обстоятельствах имели потребность в государе и государстве...» [17, с. 76]. Причем, по его мнению, «... то государство стоит несокрушимо, которое обладает подданными верными и привязанными к своему властителю...» [17, с. 7]. В «Государе» Макиавелли утверждал, что единственная цель, оправдывающая все средства, «для которой можно использовать любые методы, в том числе недемократические и негуманные» [19, с. 432] и даже отойти от религии и морали, это – укрепление и сохранение государства, его процветание и могущество. А главнейшими основами государства, по его мнению, являются «хорошие законы и хорошо организованные войска».

В период зарождения капитализма научные представления о безопасности развивались в русле идей так называемого естественного права. Представители теории считают, что человеку от рождения принадлежат неотъемлемые права (на жизнь, личную неприкосновенность,

вступление в брак, свободу, собственность, труд, равенство и др.). Эти права являются неотчуждаемыми, никто не может их лишить. Они происходят из самой природы человека как духовного и свободного существа. Человек имеет право на физическое самосохранение. Одним из ярких приверженцев этого направления был английский философ и политический мыслитель Томас Гоббс. Гоббс считал, что государство призвано поддерживать и защищать права каждого гражданина, в том числе и право каждого на личную и общественную безопасность. «Цель государства – главным образом обеспечение безопасности», – писал Томас Гоббс. И далее он говорил, что необходима такая власть, «которая была бы способна защищать людей от вторжения чужеземцев и от несправедливостей, причиняемых друг другу, и, таким образом, доставлять им ту безопасность, при которой они могли бы кормиться от трудов рук своих и от плодов земли и жить в довольстве» [18, с. 319–323]. По Гоббсу, в компетенции государства находится обеспечение мира и безопасности, и оно вправе делать все, чтобы предотвратить внутренние раздоры и угрозы извне. В России эта истина была закреплена как энциклопедическая в словаре Брокгауза и Ефрона: «Необходимость в личной и имущественной безопасности вызывает к жизни государство, в этой необходимости государство находит главнейшее разъяснение своего существования, она же указывает государству основную его цель и назначение» [20, с. 304–305].

Наступившее после Средневековья Новое время было, без сомнения, временем развития естественного права. Именно в этот период естественное право получило наиболее интенсивный импульс в своем развитии. Буржуазные революции провозгласили принципы равенства всех людей, свободы, другие права. Наиболее

наглядно это было закреплено в правовых актах конституционного содержания США и Франции. Так, в Декларации независимости США 1776 г. указывается, что «мы считаем очевидными следующие истины: все люди сотворены равными, и все они одарены своим создателем некоторыми неотчуждаемыми правами, к числу которых принадлежат: жизнь, свобода и стремление к счастью».

Вслед за американцами естественные права были закреплены в знаменитой французской Декларации прав человека и гражданина 1789 г., в преамбуле которой говорилось о том, что представители французского народа решили изложить в Декларации «естественные, неотъемлемые и священные права человека», к числу которых относятся «свобода, собственность, безопасность и сопротивление угнетению» (ст. 2 Декларации).

В числе естественных прав особое место занимает право на жизнь. Это «первейшее право» (Ф.М. Рудинский. Наука прав человека и проблемы конституционного права: тр. разных лет) находится на вершине естественно-правовой пирамиды, что вполне понятно — при лишении жизни все другие права теряют смысл. Наряду с правом на жизнь наиболее значимыми естественными правами являются право на свободу, право на достоинство личности, право на личную неприкосновенность.

Французские мыслители Д. Дидро, К. Гельвеций, П. Гольбах и др. также полагали, что люди объединились в общество, следуя чувству самосохранения, для обеспечения безопасности. При этом речь шла исключительно о безопасности государства как основного инструмента защиты граждан. «Забота о самосохранении есть самая важная из забот государства», утверждал Жан Жак Руссо в своем трактате «Об общественном договоре или принципы политического права» [5].

Экономическое обоснование естественного права безопасности было дано представителями английской классической политической экономии – А. Смитом и Д. Риккардо. Адам Смит подчеркивал, что изобретение огнестрельного оружия дало преимущество «цивилизованным» (развитым) народам перед «варварскими».

О роли государства по защите граждан и об их ответственности перед государством говорили в свое время американский революционер Джордж Вашингтон, господарь Земли Молдавской Штефан Великий, российская царица Екатерина II Великая, английский консерватор Уинстон Черчилль. «В длительном и прославленном своем правлении Штефан Великий проявил себя <...> как последовательный проводник усиления <...> средневекового государства» [16, с. 65]. Это было гарантией независимости страны, сохранения ее территориальной целостности, ее утверждения в европейском контексте и, безусловно, находилось в русле усиления защиты граждан Молдовы. Екатерина Великая в другое время, но в этом же контексте писала: «Нужно способствовать расцвету государства и сделать его изобильным <...> каждый гражданин должен быть воспитан в сознании долга перед Высшим Существом, перед собой, перед обществом...» [12, с. 177].

Таким образом, одной из главных задач всех государственных деятелей во все исторические времена была задача укрепления государства как важнейшего гаранта усиления защиты и повышения безопасности жизни его граждан.

Следует отметить, что в предыдущие исторические периоды представления о безопасности на уровне обыденного сознания были распространены повсеместно. А вот как продукт политического сознания и термин «безопасность», и его концептуальные осмысления впервые возникают в западноевропейской обще-

ственно-политической мысли в революционный период его истории. Важнейшие правовые акты прямо провозглашали безопасность одним из неотъемлемых и естественных прав человека. В Билле о правах 1689 г., принятом в Англии, в американской Декларации независимости 1776 г., во французской Декларации прав человека и гражданина 1789 г. прямо или косвенно безопасность рассматривается в качестве естественного права человека наряду со свободой, собственностью и сопротивлению угнетению.

Восток и Россия научились говорить на политическом языке безопасности, пользоваться его идиомами значительно позже, но вряд ли можно утверждать, что в их исполнении эти идиомы строго аутентичны первоисточнику в западных странах. Даже в рамках западного мира различия в подходах к безопасности не могут трактоваться только как следствие рационального осознания различий в интересах; действуют такие «идеальные факторы, как особенности истории и культуры разных стран, влияющих на политическое сознание. Тем с большей уверенностью можно предположить, что в Восточной Европе и на Балканах, на Ближнем и Дальнем Востоке, в Иране и Индии, в России и Средней Азии наличествуют, как минимум, весьма значимые оттенки в восприятии безопасности. Они улавливаются местным политическим сознанием, отражаются в официальных концепциях безопасности и в политической практике [3, с. 22–23].

Во всех странах того периода с безопасностью государства ассоциировалось его военное превосходство. Чем сильнее было государство в военном отношении, тем меньше было шансов, что оно подвергнется нападению других государств. Поэтому в этот период под «безопасностью» понималась физическая защищенность территории государства от внешнего вооруженного вторжения, а политика

и практика обеспечения безопасности отождествлялась с вопросами предотвращения войн.

Однако уже в XVII - XVIII вв. в передовых странах Европы (прежде всего – в Англии) стало крепнуть понимание, что безопасность государства неотделима от его экономического состояния. Тогда же была установлена прямая зависимость чисто военной безопасности от уровня экономического развития страны. В связи с этим в XVIII вв. во многих странах укоренилось понимание, что главной целью государства кроме безопасности, является и общее благосостояние.

В конце XVIII–начале XIX вв. экономическое измерение международных отношений и безопасности было связано главным образом с дилеммой «протекционизм – свободная торговля». Наплыв дешевых иностранных товаров, подавляющих местную промышленность, стал трактоваться как своего рода экономическая агрессия. Протекционизм,¹ таким образом, превращался в элемент безопасности. Так, в конце XVIII в., сразу после объявления независимости, США поставили заслон на поставку продукции из Великобритании. Такой протекционизм продолжался 150 лет – до середины XX в. Британия, долгое время обладавшая промышленной монополией, была наиболее последовательным защитником принципов фритрейдерства, но и там к концу XIX века наплыв дешевых и качественных товаров из Германии стал восприниматься в качестве одной из угроз благополучию.

В связи с этим термин безопасность получает следующую трактовку: «Состояние и ситуация спокойствия, появляющаяся в результате отсутствия реальной опасности (как физической, так и моральной),

а также материальные, экономические, политические условия, соответствующие органы и организации, способствующие созданию данной ситуации» [14].

Тем не менее, понятие «экономическая безопасность» стало входить в употребление только в годы «великой депрессии». В 1934 г. по указу президента США Ф. Д. Рузвельта был создан Федеральный комитет по экономической безопасности и Консультативный совет при нем. Однако это не означало выделения «экономической безопасности» в особую научную и практическую концепцию. Созданный Рузвельтом комитет занимался «экономической безопасностью» отдельных лиц – в первую очередь борьбой с безработицей.

Войны и революции XX века выдвинули проблему безопасности общества на одно из первых мест в политике, экономике, науке. Одним из основоположников современного взгляда на безопасность общества является В. Парето. В его исследованиях первой четверти XX в. безопасность общества характеризовалась как взаимосвязь трех составляющих: политической стабильности, экономического процветания, обороноспособности государства, зависящих от определенных внутренних и внешних параметров (факторов) [14].

Эволюция проблемы безопасности привела к новому пониманию безопасности – национальной безопасности. Термин национальная безопасность впервые был использован в политическом лексиконе в 1904 г. в Послании президента США Теодора Рузвельта Конгрессу, в котором он обосновывал захват зоны Панамского канала «интересами национальной безопасности США». С тех пор это понятие стало активно применяться в

---

¹ Суть протекционизма состоит в том, чтобы на раннем этапе развития отраслей защитить их от излишней конкуренции со стороны зарубежных корпораций. В экономике эту роль играют различные торговые барьеры и нетарифное регулирование, то есть субсидии местным производителям.

политической науке и практике международных отношений.

В 1947 г. Конгрессом США был принят закон «О национальной безопасности», согласно которому создан существующий и поныне Совет национальной безопасности. Его задачей является консультирование президента по вопросам, касающимся основных аспектов внутренней, внешней и военной политики. В настоящее время советы безопасности (с различными названиями) как элемент государственной власти и управления существуют в большинстве государств мира.

В последующем термин национальная безопасность стал предметом самого серьезного исследования западных политологов. Наибольший теоретический вклад в его разработку внес патриарх американской политологии, основоположник школы «политического реализма» Ганс Моргентау. Если на ранних этапах исследований западных политологов проблема национальной безопасности рассматривалась в основном как проблема обеспечения военной безопасности, то научные исследования и выводы Г. Моргентау позволили включить в содержание национальной безопасности все жизненно важные интересы страны и политику государства, основанную на этих интересах. Таким образом, предложение Г. Моргентау рассматривать проблему безопасности сквозь призму национальных интересов позволило соединить национальную безопасность с большой политикой.

Теоретические разработки обеспечения безопасности позволили советнику президента США по вопросам национальной безопасности Г. Киссинджеру (1969–1975) утверждать, что политика национальной безопасности охватывает все действия, с помощью которых то или иное общество стремится обеспечить свою жизнеспособность, а также реали-

зовать свои задачи на международной арене. Причем, по мнению З. Бжезинского, безопасность зависит не только от военной мощи, но и от могущества в экономической, социальной, политической, идеологической и в других областях.

Таким образом, усилиями западных политологов, ученых и практиков, в первую очередь американских, в понятие национальной безопасности вкладывалось все более широкое содержание, суть которого сводится к способности государства защитить национальные ценности и интересы в конкретных исторических внешних и внутренних условиях.

В этом плане интегрирующим является мнение президента США Дж. Кеннеди, который считал, что у Соединенных Штатов нет отдельно взятой политики ни в обороне, ни в дипломатии, ни в разоружении – все они сведены в единую политику национальной безопасности [14].

Даже краткий анализ воззрений американских политологов – родоначальников использования в политическом обороте термина национальная безопасность – позволяет сделать вывод о ее чрезвычайной важности для судеб страны, формирования политического курса, интеграции усилий нации в различных областях социально-экономической жизни, направленных на развитие и процветание общества.

В Европе основы обеспечения безопасности формируются на таких концептуальных положениях, как неделимость безопасности и ее строительство на базе интеграционных процессов; масштабность и постоянное расширение программ безопасности и сотрудничества; использование национального аспекта в русле решения региональных проблем; верность принятым обязательствам; равенство статуса и принятие решения на основе консенсуса; транспарентность и взаимное доверие во внешней и внутренней политике; сотрудничество и коорди-

нация усилий в сфере общих интересов и отражения угроз; территориальная целостность государств и невмешательство во внутренние дела друг друга; обеспечение стабильности и безопасности на основе развития демократического общества и эффективной экономики, основанной на рыночных принципах; активное содействие диалогу с другими странами и организациями, укрепление климата доверия, партнерства и безопасности на континенте; верховенство права; соблюдение прав человека и уважение национальной принадлежности [11].

Исторический опыт Монголии продемонстрировал устойчивую зависимость ее национальной безопасности от внешних факторов, в первую очередь от политики великих держав в этом регионе: Цинского, а затем республиканского Китая и России, которая оказала поддержку Монголии в обретении независимости. Под влиянием этого опыта в сознании монголов безопасность стала ассоциироваться в первую очередь с национальной независимостью [11, с. 95]. Вместе с тем слабым местом монгольских представлений о национальной безопасности является устаревшее понимание принципов ее обеспечения. В монгольском языке термин «безопасность» дословно означает «неопасное положение» [10] и под безопасностью понимается некое положение, взятое вне временных рамок, а значит, лишенное привязки к конкретно историческим условиям и лишенное динамичного развития.

В понимании японцев безопасность – это отсутствие опасности, откуда бы она не исходила. Исторически важным для японцев является личная безопасность, которая на протяжении веков ассоциируется у них с психологическим комфортом, возможностью сохранить лицо, не быть опозоренным в глазах окружающих. Самым важным для них всегда остается

один непререкаемый императив – прожить жизнь достойно, не запятнать свою честь и моральный облик, остаться в памяти окружающих человеком долга и достоинства. И такая мотивация жизненных устремлений укрепляет в сознании японцев чувство личной безопасности и психологический комфорт [9, с. 94].

В настоящее время под национальной безопасностью понимается защищенность жизненно важных интересов личности, общества и государства в различных сферах жизнедеятельности от внутренних и внешних угроз, обеспечивающая устойчивое поступательное развитие страны [14].

Используемая в настоящее время в национальной безопасности триада «личность–общество–государство» – имеет объективно-исторический характер и широко использовалась в теоретических работах исследователей еще в XIX в. Так, исходя из особенностей угроз, утверждалось, что «опасности, предупреждением которых и создается безопасность в стране, представляют три категории: некоторые из них могут грозить как обществу и государству, другие – непосредственно правительству, третьи – главным образом отдельному гражданину. Некоторые опасности грозят всему государству, но прямо и непосредственно они проявляются по отношению к правительству» [20, с. 304–305].

Заключение. Категория «безопасность» «существует не сама по себе, изолировано, в отрыве от человеческой деятельности, а тесно связана со всеми сторонами жизни человека и общества ... в конкретно-историческом пространстве [15, с. 20]. Понимание безопасности прошло большой исторический путь – от идей и умозаключений древних мыслителей о возможности защищаться и защищать свою жизнь до понимания безопасности как одного из важнейших социальных явлений – как способности

страны сохранять целостность, суверенно решать политические, экономические, социальные и другие вопросы, выступать в качестве самостоятельного субъекта системы международных отношений. Безопасность глубокого исторична. Меняется с течением времени картина мира – меняются представления о безопасности, что неудивительно, ввиду получения за долгие столетия нового научного знания, так и невероятной динамики социального прогресса, кардинально изменившего облик общества. Фактически специальная словесная «оболочка» этих представлений о безопасности всеобщим для человечества термином становится только в XX в. [3, с. 7]. Стала иной не только современная интерпретации безопасности, но и сама постановка вопроса обеспечения безопасности и ее содержание. Способы обеспечения безопасности в традиционных социумах предстают как многогранный и взаимосвязанный комплекс мер стратегического значения с устойчивыми методами их реализации. Исторический анализ этих способов на основе знакомства с рядом родоплеменных структур различных социумов позволяет сделать выводы о стабильных стратегиях, принятых древним человечеством для собственного выживания. Ибо безопасность вызывалась тогда чаще всего выживанием – в сущности, так, должна именоваться она и сейчас [3, с. 31–32].

В самом деле, сопоставление в этом отношении древних эпох с современной выявляет отсутствие существенных перемен;

отличие лишь в том, что сегодня речь должна идти о выживании всего человечества. Естественным бесспорным итогом длительной эволюции человеческого общества оказалась возросшая насущность мер по самосохранению, которые должны предприниматься на международной – всемирной основе. В особенности история XX в. убеждает в том, что проблема какой бы то ни было безопасности – индивидуальной и групповой, национальной, региональной и международной, экологической и экономической, социальной, культурной и т. д. – снова трансформировалась в проблему выживания. И главными источниками угроз выживанию человечества являются современное состояние международных и общественных отношений, отношение человека и природе. Опыт всякого традиционного социума интересен своими приоритетами и императивами жизненно важных проблем выживания и способен, как представляется, помочь в этой области и в современных условиях – ведь всегда на протяжении длительной эволюции социум был «запрограммирован» на длительные сроки выживания [4, с. 7].

Таким образом, сегодня, как и в древние времена, проблема обеспечения безопасности общества остается ключевой – одной из коренных, основных и первейших потребностей человека, общества, государства, мирового сообщества. И это не случайно. Государства и общества, не проявляющие должного внимания и заботы о своей безопасности, как показывает история, оказываются нежизнеспособными.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Аристотель. Политика. цит. по: Лукин В. Н., Мусиенко Т. В., Федорова Т. Н. Политология. Москва – Санкт-Петербург: Издательский дом Герда, 2007. С. 466.
2. Аристотель. Соч. в 4-х тт. Т. 4.
3. Безопасность на Западе, Востоке и в России: представления, концепции, ситуации. Материалы международной конференции. Москва, 15-16 октября 2012 г. Иваново. Издательство «Ивановский государственный университет», 2013.

4. Ващенко А. В. Способы обеспечения безопасности в традиционных культурах родового строя (на примере индейцев Северной Америки). Безопасность на Западе, Востоке и в России: представления, концепции, ситуации. Материалы международной конференции. Москва, 15–16 октября 2012 г. Иваново. Издательство «Ивановский государственный университет», 2013.

5. Жан Жак Руссо «Об общественном договоре или принципы политического права». <http://lib.ru/FILOSOF/RUSSO/prawo.txt> (дата обращения 7.03.2021).

6. Зотов В. Д., Зотова Л. В. История политических учений: учебник, 2-е изд., перераб. и доп. М., Норма: Инфра, 2010.

7. Калаганова Г., Петрова А. Царь как гарант безопасности и стабильности государства (на примере Месопотамии и Древнего Египта). Безопасность как ценность и норма: опыт разных эпох и культур (Материалы международного семинара, г. Суздаль, 15–17 ноября 2011) отв. Ред. Сергей Панарин. СПб, Интерсоцис, 2012.

8. Крупник И. И. Инфантицид в традиционных обществах Арктики: адаптационная стратегия или культурный механизм?. Экология американских индейцев и эскимосов. Проблемы индеанистики. М.; Наука, 1998.

9. Крупянюк М. И. Угрозы личной безопасности в представлении японцев. Безопасность на Западе, Востоке и в России: представления, концепции, ситуации. Материалы международной конференции. Москва, 15–16 октября 2012 г. Иваново. Издательство «Ивановский государственный университет», 2013.

10. Концепция внешней политики Монголии. [http:// www.pmis.gov/mn](http://www.pmis.gov/mn) (дата обращения 27.07 2020).

11. Моисеенко Е. Г. Основы обеспечения экономической безопасности региональных объединений государств: теория, методология. Кишинэу, 2011.

12. Мудрость тысячелетий. Энциклопедия. ЗАО «ОЛМА Медия Групп», 2009, с. 23. Николо Макиавелли. Государь. Москва: Эксмо-пресс, Фолио. Харьков, 2001, с. 76.

13. Платон. Государство. Соч. в 3-х тт, т. 3, М., 1968.

14. Сакович В. А. Национальная безопасность Республики Молдова в контексте современных процессов глобализации и интеграции: теория, методология, прикладной анализ. IRIM. Кишинев, 2016.

15. Сакович В. А. Инновационная безопасность как основа национальной безопасности: формирование, эволюция, трансформация. IRIM. Кишинев, 2017, с. 20.

16. Стати В. История Молдовы. Кишинев, 2003.

17. Николо Макиавелли. Государь. Москва: Эксмо-пресс, Фолио. Харьков, 2001, с. 76.

18. Томас Гоббс. «Левиафан, или Материя, форма и власть государства церковного и гражданского». Цит. по: Антология мировой политической мысли. В 5 тт. М., 1997.

19. Цит. по: Лукин В. Н., Мусиенко Т. В., Федорова Т. Н. Политология. Москва – Санкт-Петербург: Издательский дом Герда, 2007, с. 432.

20. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона, т. 5.

Prezentat: 19.05.21

E-mail: 113vs@mail.ru

Economie și finanțe publice

ROLUL INTELIGENȚEI EMOȚIONALE ÎN ACTIVITATEA MANAGERULUI DE TOP DIN INSTITUȚIILE PUBLICE

THE ROLE OF EMOTIONAL INTELLIGENCE IN THE ACTIVITY OF THE TOP MANAGER IN PUBLIC INSTITUTIONS

[HTTPS://DOI.ORG/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).05](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).05)

CZU: 005.32:159.942

Tatiana TOFAN,

*doctor în economie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică*

SUMMARY

In this article we study the emotional intelligence and its role in the activity of the top manager in public institutions. The levels of emotional intelligence training are also described.

Keywords: *emotional intelligence, emotion management, effective management, relationship difficulties, successful career, empathy, understanding others.*

REZUMAT

În acest articol, studiem inteligența emoțională și rolul acesteia în activitatea managerului de vârf din instituțiile publice. Sunt de asemenea descrise nivelurile de formare a inteligenței emoționale.

Cuvinte-cheie: *inteligență emoțională, gestionarea emoțiilor, management eficient, dificultăți de relaționare, carieră de succes, empatie, înțelegerea altora.*

În literatura de specialitate, liderul este definit ca fiind persoana care, îndeplinind sau nu o funcție de conducere, reușește prin forța personalității sale, prin inteligență, cultură, experiență, empatie, stil de lucru, capacitate persuasivă și motivațională, farmec, energie și siguranță, să mobilizeze energiile celorlalți, să-i angajeze în acțiuni.

Pe de altă parte, inteligența emoțională se referă la mai buna înțelegere a emoțiilor, gestionarea eficientă a propriilor emoții, înțelegerea celor din jur și îmbunătățirea imaginii personale. Emoțiile sunt o sursă utilă de informație care ne ajută să ne descurcăm în mediul social [2, p. 24].

La fel inteligența emoțională este definită ca fiind capacitatea de a înțelege și gestiona atât propriile emoții, cât și ale celor din jurul nostru, fiind esențială în procesele de

autoevaluare, empatizare și motivare [1, p. 34].

Termenul de "Inteligență Emoțională" conține două elemente de bază: "emoție" și "inteligență" și se referă la a înțelege, a accepta și a da inteligență emoțiilor.

Cercetătorii J. D. Mayer și P. Salovey au specificat și au pus în evidență mai multe niveluri ale formării inteligenței emoționale [2, p. 56]:

I. Percepția, evaluarea și exprimarea emoțiilor. Este primul nivel care include identificarea emoțiilor și a conținutului emoțional atât la propria persoană, cât și la ceilalți, recunoașterea emoțiilor în limbaj, comportament, exprimarea și distingerea sentimentelor clare sau confuze, sincere sau false, stabilirea relațiilor binevoitoare, adecvate, pline de încredere;

II. Facilitarea emoțională a gândirii. La acest nivel, emoția influențează pozitiv gân-

direa, dând prioritate direcționării atenției asupra informațiilor importante, asigurând interacțiunea emoțiilor cu procesele cognitive. În același timp are loc și facilitarea rezolvării problemelor, explicarea conținuturilor, luarea în considerație a mai multor puncte de vedere, anticiparea modului în care s-ar simți o persoană în anumite circumstanțe ajutându-l în luarea de decizii.

III. Înțelegerea și analiza emoțiilor.

Utilizarea cunoștințelor emoționale. Nivelul acesta cuprinde cunoașterea emoțiilor, folosirea conținuturilor emoționale, categorisirea lor, stabilirea cauzelor care provoacă diferite stări emoționale, elaborarea soluțiilor alternative pentru rezolvarea situațiilor emoționale variate, interpretarea modalităților prin care emoțiile converg spre relații interpersonale.

IV. Reglarea emoțiilor pentru a promova creșterea emoțională și intelectuală - nivelul acesta include înțelegerea implicațiilor sociale asupra emoțiilor și sentimentelor, controlarea, monitorizarea emoțiilor în raport cu sine și cu ceilalți, precum și determinarea stărilor emoționale, încurajându-le pe cele pozitive și moderându-le pe cele negative.

Responsabilitatea fundamentală a liderilor este aceea de a induce trăiri pozitive celor pe care îi conduc. Aceasta se întâmplă atunci când un lider creează rezonanță - un rezervor de elemente pozitive care eliberează tot ce este mai bun în oameni. Deci, la origine, rolul de bază al conducerii este de natură emoțională.

Modelul conducerii bazată pe inteligența emoțională (IE) este construit pornind de la conexiunile cu neurologia. Descoperiri revoluționare din domeniul cercetărilor asupra creierului arată că stările de spirit și acțiunile liderilor au un impact decisiv asupra celor pe care îi îndrumă și aruncă o lumină nouă asupra puterii pe care o are conducerea bazată pe inteligența emoțională, puterea de a inspira și stimula pasiunea și entuziasmul,

de a susține motivația și devotamentul oamenilor. La polul opus se află conducerea toxică ce poate să învenineze climatul emoțional de la locul de muncă după cum afirma Daniel Goleman, în cartea sa *Inteligență emoțională în Leadership*, „Liderii inspirați vibrează, iar organizațiile lor intră în rezonanță cu ei” [4, p. 68]. Ceea ce transmite un lider prin muncă, gesturi, vorbe, sfaturi, poate deveni un scop comun pentru întreaga sa echipă. Oare este atât de ușor să transmiți ceea ce vrei și ce trebuie celorlalți atunci când scopul este de a avea succes, realizări, vânzări, influență? Este, într-adevăr, o reală calitate cu care unii se nasc, iar pe care alții o dobândesc.

Inteligența emoțională influențează eficiența organizației în mai multe direcții: recrutarea și menținerea angajaților, dezvoltarea talentelor, munca în echipă, implicarea angajaților, simțul moral și sănătatea, inovația, productivitatea, eficiența, veniturile, calitatea serviciilor, loialitatea clientului etc. [3, p. 56].

Inteligența emoțională poate fi dobândită în timp, cu răbdare, procese de introspecție și exerciții conștiente de identificare a emoțiilor proprii și ale celor cu care interacționăm.

Una dintre cele mai mari greșeli pe care le fac managerii, este că se ignoră nevoia angajaților de a-și exprima stările emoționale. Acest lucru generează comportamente negative atât în relațiile interne, cât și în raporturile de afaceri cu clienții. Studiile arată că între 50% și 70% dintre factorii care influențează modul în care angajații percep climatul organizațional sunt relaționați direct cu dispoziția, comportamentul și atitudinea unui singur om: LIDERUL [7].

Ca urmare, abilitatea liderului de a-și controla dispozițiile afective și de a influența dispozițiile afective ale celor din jurul său, nu este doar o problemă privată, ea are un impact dramatic asupra rezultatelor obținute de organizație. Emoțiile și dispozițiile afecti-

ve influențează cantitatea și calitatea muncii oamenilor. Calitatea dispoziției afective dictează calitatea muncii.

De aceea, putem spune că leadership-ul se întâmplă în contextul relațiilor interpersonale. Cu cât un lider este mai priceput în gestionarea relațiilor cu oamenii pe care îi conduce, cu atât este mai eficient. Liderii adevărați entuziasmează, stimulează imaginația și motivează. Ei pot să trezească pasiunea pentru ceea ce realizează angajații și îi stimulează. Liderii adevărați fac apel la emoții. Știu cum să-și gestioneze propriile emoții, la fel cum știu să perceapă și să controleze emoțiile unui grup, descifrând în acestea impactul propriilor acțiuni și manifestări. De aceea, coeficientul de Inteligență Emoțională al unui lider este un element extrem de important atât pentru succesul liderului respectiv, cât și pentru succesul organizației pe care o conduce.

Inteligența emoțională se dovedește a fi crucială mai ales pentru top manageri. Putem spune că un manager top are nevoie de un grad mare de inteligență emoțională, pentru că în activitatea curentă este nevoit să gestioneze situații stresante și să găsească soluții fără a-i învinovăți pe ceilalți de probleme ori eșecuri [6].

Astfel, liderii care au inteligență emoțională pot gestiona un conflict în așa fel încât angajații să fie motivați și, de asemenea, pot stimula crearea unui mediu care îi încurajează pe ceilalți să aibă performanțe ridicate.

Și performanța este uneori legată de empatie, iar liderii cu inteligență emoțională au capacitatea de a vedea ce îi face fericiți pe angajații lor. Încurajarea unui mediu relaxant poate îmbunătăți semnificativ productivitatea.

Unii oameni se nasc cu inteligență emoțională, iar alții o pot dobândi. Capacitatea de a ne autocunoaște și de a înțelege emoțiile poate avea un impact pozitiv asupra relațiilor din viața noastră și ne poate

ajuta să reușim în fiecare domeniu al vieții.

Unii specialiști afirmă că EQ – coeficientul de inteligență emoțională este chiar mai important decât IQ – coeficientul de inteligență generală, mai ales în anumite situații specifice cu care ne confruntăm în viață. Un exemplu ar putea fi interviul de angajare. O persoană cu o inteligență emoțională mai mare își va gestiona mai bine emoțiile, va fi mai auto-motivată, va accepta feedback-ul negativ și se va înțelege mai bine cu colegii sau cu clienții [5].

De asemenea, inteligența emoțională are implicații în toate aspectele vieții, de la familie, până la prieteni sau carieră. Deși părerile specialiștilor sunt împărțite; unele studii au găsit o legătură între inteligența emoțională și performanța la locul de muncă, în timp ce altele nu au găsit nicio corelație, putem spune că un angajat care va da dovadă de inteligență emoțională va avea șanse mai mari să aibă o performanță mai bună la locul de muncă.

În concluzie se poate de menționat, că inteligența emoțională este o componentă a psihicului uman care influențează toate aspectele vieții – de la partea personală la cea profesională și ne ajută să atingem mai ușor obiectivele pe care ni le-am propus, să fim parteneri, prieteni sau angajați mai buni.

Competențele emoționale sunt necesare pentru gestionarea conflictelor interioare, înlăturarea disconfortului psihologic care generează probleme de comunicare socială, stopând autorealizarea.

Dezvoltarea intelectuală, emoțională, socială, morală, spirituală a indivizilor influențează pozitiv, dacă aceștia au parte de afecțiune, în special, de comunicare afectivă. Nivelul inteligenței emoționale a liderilor este cel care determină eficiența cu care ei identifică, gestionează și canalizează sentimentele proprii și ale celor cu care relaționează, ajutând grupul să-și atingă obiectivele.

BIBLIOGRAFIE

1. Bradberry T., Greaves J. Inteligența Emoțională, București 2008, 178 p.
2. Roco M. Creativitate și inteligență emoțională, Editra Poliorm, Iași, 2004, 126 p.
3. Chicoș E. Verificați-vă inteligența, Ed. Niculaescu, București, 1997, 85 p.
4. Goleman D. Inteligența emoțională în leadership, Editura Curtea Veche, București, 2007, 180 p.
5. <https://bookblog.eu/rolul-inteligentei-emotionale-in-afaceri> (accesat la 10.04.21).
6. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/102_104_Impactul%20inteligentei%20emotionale%20asupra%20leadership_ului.pdf (accesat la 10.04.21).
7. https://www.academia.edu/25728688/Contributia_inteligentei_emotionale_in_leadership (accesat la 12.04.21).

Prezentat: 27.04.21

E-mail: tatianatofan@yahoo.com

FINANȚAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR ÎN REPUBLICA MOLDOVA ÎN BAZĂ DE COST STANDARD PER STUDENT ECHIVALENT

FINANCING OF HIGHER EDUCATION IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA ON THE BASIS OF STANDARD COST PER EQUIVALENT STUDENT

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).06](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).06)

CZU: 336.531.2:378(478)

Tatiana MANOLE,
doctor habilitat în științe economice, profesor universitar,

REZUMAT

Autorul tratează în acest articol procesul îndelungat de căutări reformatoare pentru finanțarea învățământului superior în Republica Moldova. Din anii 90 ai sec. al XX-lea, de când Republica Moldova a devenit independentă, și până în anul 2019, învățământul superior a fost finanțat după principiul „egalitarismului” socialist, neluându-se în seamă diferența dintre programele de studii ale instituțiilor superioare. În 2010 a fost publicată monografia „Metodologia finanțării învățământului public”¹ în care se cercetează inclusiv mecanismul de finanțare a învățământului superior, criticându-l și recomandând implementarea practicilor europene și, în special, a României, privind modul de finanțare a învățământului superior, ținându-se cont de complexitatea programelor de studii. Administrația centrală abilitată cu funcția gestionării învățământului superior n-a reacționat la recomandările cercetătorului. În anul 2019 Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) a început studiarea Noii Metodologii privind finanțarea învățământului superior în Republica Moldova în baza costului standard per student echivalent cu suportul Băncii Mondiale și a experților români. Această Nouă Metodologie de finanțare a învățământului superior a fost aprobată în 2020 și intrată în vigoare începând cu anul de studii 2020-2021. Noul mecanism de finanțare ia în considerare complexitatea programelor de studii, cărora le corespunde un anumit coeficient semnificativ de ajustare. Consider că Noua Metodologie a finanțării învățământului superior avantajează aprofundarea performanței și a învățării pe bază de competență.

Cuvinte-cheie: cost standard per student echivalent, complexitatea programelor, coeficient de ajustare, finanțare-standard, finanțare compensatorie, finanțare complementară, autonomie universitară.

SUMMARY

The author of this article deals with the long process of searching for funding higher education reform in Moldova. From the 90s of the century XX, when the Republic of Moldavia

---

¹ Manole, Tatiana Metodologia finanțării învățământului public: teorie și practică: /Tatiana Manole; Universitatea Tehnică a Moldovei. Ch.: „Tehnica-Info” SRL, 2010 (Tipogr. or. Iași), 340 p. ISBN 978-9975-63-309-3.

became independent, and until 2019, higher education in the Republic of Moldova has been funded by the "egalitarianism" socialist, without taking into account the difference between the curricula of higher education institutions. In 2010 he published the monograph "Methods of financing public education"¹ that including it investigates the mechanism of financing of higher education, criticizing it and recommends the implementation of European practices and especially Romania, on the financing of higher education, taking into account the complexity of study programs. The central administration empowered with the function of managing higher education did not react to the researchers' recommendations. In 2019, the Ministry of Education, Culture and Research (MECR) began studying the New Methodology on financing higher education in Moldova based on the standard cost per student equivalent to the support of the World Bank and Romanian experts. This New Methodology for financing higher education was approved in 2020 and entered into force starting with the 2020-2021 years of study. The new funding mechanism takes into account the complexity of study programs, which correspond to a certain significant adjustment coefficient. We believe that the new methodology of higher education financing favors deepening performance and competency-based learning.

Keywords: standard cost per equivalent student, the complexity of the programs, coefficient of adjustment, standard financing, compensatory financing, complementary funding, university autonomy.

Întroducere. Învățarea este un proces foarte îndelungat, proces efectuat în permanență de individ, proces petrecut de-a lungul vieții unui om. Dar acest proces cere costuri pentru întreținerea lui. Aceste costuri sunt plasamente de capital în ființa umană. Plasamentul acesta de resurse financiare este o investiție în capital uman.

Capitalul uman cuprinde capitalul educațional, adică acele abilități dobândite de indivizi ca urmare a instruirii școlare și nu numai, și capitalul biologic, respectiv acele abilități fizice ale indivizilor, ce se reflectă în starea de sănătate a acestora. Ca o categorie economică, capitalul uman poate fi analizat ca o estimare a abilității unei persoane de a produce venituri prin muncă.²

Educația și pregătirea profesională constituie cele mai importante investiții în capitalul uman. În acest sens, G. S.

Becker a realizat o analiză generală a investițiilor în capitalul uman, analiză care vizează următoarele fenomene:³ a) câștigurile sporesc, de obicei, odată cu vârsta, cu o rată descrescătoare. Atât rata de creștere, cât și cea de întârziere tind să fie pozitiv corelate cu nivelul de calificare; b) ratele șomajului tind să fie invers corelate cu nivelul de calificare; c) în relația cu angajații, firmele din țările slab dezvoltate par să fie mai „paternaliste” decât cele din țările dezvoltate; d) persoanele mai tinere schimbă mai des locul de muncă și beneficiază de mai multă pregătire școlară și pregătire la locul de muncă decât persoanele mai vârstnice; e) distribuția câștigurilor este înclinată pozitiv, în special în cazul profesioniștilor și al altor lucrători calificați; f) persoanele mai capabile beneficiază de mai multă educație și alte

¹ Manole Tatiana, Methodology of financing public education: theory and practice: /Tatiana Manole; Technical University of Moldova. Ch.: „Tehnica-Info” Publishing House” SRL, 2010 (Printing Iași), 340 p. ISBN 978-9975-63-309-3.

² După Gary Becker: În cartea “Metodologia finanțării învățământului public: Teorie și Practică” Autor Tatiana Manole. 2010, pag. 32.

³ Gary Stanley Becker. Capitalul uman. O analiză teoretică și empirică cu referire specială la educație. Traducere în l. română, 1997, pag. 32.

tipuri de instruire profesională decât celelalte; g) diviziunea muncii este limitată de dimensiunile pieței; h) investitorul tipic în capital uman este mai impetuos și, astfel, este mai probabil să greșească comparativ cu investitorul tipic în capital tangibil.

Analiza asupra capitalului uman, realizată de Becker, se referă, de fapt, la analiza capitalului educațional, punându-se în evidență costurile asociate investiției în instruire, precum și relația dintre investițiile școlare și post-școlare. Implicit, veniturile indivizilor vor crește în funcție de gradul de educație al acestora.

Astfel, cheltuielile educaționale și cu sănătatea sunt considerate drept investiții în scopul creșterii productivității muncii și, implicit, a creșterii economice. Formarea și dezvoltarea capitalului uman sunt în directă dependență de politici bugetar-fiscale, elaborate și promovate de guverne, deoarece bugetul public este sursa principală de finanțare a învățământului public.

Conținutul de bază. 1. Strategia Guvernului Republicii Moldova privind dezvoltarea sustenabilă a învățământului public. Politica în domeniul educației în Republica Moldova este orientată spre asigurarea calității studiilor, iar sistemul de educație al Republicii Moldova, în conformitate cu Strategia Educației 2020, este accesibil tuturor cetățenilor, oferă educație de calitate, relevantă pentru societate și economie, în condiții de eficiență economică. Viziunea strategică a Republicii Moldova include următoarele componente ale sistemului de educație:⁴ a) beneficiari ai sistemului educațional care demonstrează competențe necesare pentru creștere și dezvoltare personală, socială și profesională pe parcursul întregii vieți; b) proces educațional axat pe necesitățile educaționale ale celor ce învață și un curriculum

relevant, racordat la cererea pieței muncii; c) sistem de evaluare echitabil, axat pe măsurarea competențelor relevante pentru viața individului și pentru piața muncii; d) cadre didactice recompensate în funcție de performanța profesională, capabile să proiecteze activități de învățare axate pe necesitățile educaționale individuale ale beneficiarilor; e) cadre manageriale profesionale, capabile să gestioneze eficient instituțiile educaționale; f) o rețea de instituții educaționale dimensionată eficient, în conformitate cu tendințele demografice și sociale corespunzătoare calitativ standardelor actuale; g) infrastructură și un mediu educațional prietenos celui ce învață; h) un cadru instituțional modern, flexibil și funcțional care contribuie la asigurarea calității educației; i) parteneriate academice și sociale durabile, axate pe beneficii comune pe termen lung.

În societatea modernă, politicile educaționale au drept scop să asigure excelența, sub toate aspectele ei, la toate treptele și nivelurile sistemului de educație, prin promovarea mecanismelor de asigurare a calității programelor de studii și a instituțiilor în care acestea sunt oferite. Mecanismele de asigurare a calității au menirea de a oferi beneficiarilor și publicului larg încrederea în faptul că societatea beneficiază de servicii educaționale de calitate, care aduc progres economic și social pentru toți cetățenii plătitori de taxe.

Realizarea direcțiilor strategice ale Guvernului privind dezvoltarea sustenabilă a învățământului necesită reformarea mecanismului de finanțare în general a învățământului în Republica Moldova și în special a învățământului superior. Dacă din anul 2014 învățământul preuniversitar este finanțat în baza costului standard per elev ponderat, apoi problema finanțării

⁴ Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 "Educația 2020" (Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 345-351 din 11 noiembrie 2014).

învățământului superior a rămas nereformată. Ministerul Educației a parcurs un proces îndelungat de căutare reformatoare pentru finanțarea învățământului superior în Republica Moldova. Din anii 90 ai sec. al XX-lea, de când Republica Moldova a devenit independentă, și până în anul 2019, învățământul superior în Republica Moldova a fost finanțat după principiul „egalitarismului” socialist, neluându-se în seamă diferența dintre programele de studii ale instituțiilor de învățământ superior. În 2010 a fost publicată monografia „Metodologia finanțării învățământului public”⁵ în care inclusiv se cercetează mecanismul de finanțare a învățământului superior, criticându-l și recomandând implementarea practicilor europene și, în special, a României, privind modul de finanțare a învățământului superior, ținându-se cont de complexitatea programelor de studii. Administrația centrală abilitată cu funcția gestionării învățământului superior n-a reacționat la recomandările acestei cercetări. În anul 2019 Ministerul Educației Culturii și Cercetării (MECC) a început studierea Noii Metodologii privind finanțarea învățământului superior în R Moldova în baza costului standard per student echivalent cu suportul Băncii Mondiale și a experților români. Această Nouă Metodologie de finanțare a învățământului superior a fost aprobată în 2020 și intrată în vigoare și pilotată începând cu anul de studii 2020-2021. Noul mecanism de finanțare ia în considerare complexitatea programelor de studii, cărora le corespunde un anumit coeficient semnificativ de ajustare. Consider că Noua Metodologie a finanțării învățământului superior avantajează aprofundarea performanței și a învățării pe bază de competență.

Menționăm, că pregătirea unui specialist în instituțiile superioare necesită costuri.

2. Cheltuielile medii pentru finanțarea unui elev/student. Cheltuielile pentru finanțarea învățământului sunt, de fapt, investiții în capitalul uman. Prin investițiile în capitalul uman țara se asigură că va avea pe viitor o generație calitativă, care se va include în societate, aducând un spor considerabil la dezvoltarea economico-socială a țării.

Sursa principală de finanțare a învățământului public superior este bugetul de stat. Spre exemplu, cheltuielile medii alocate din bugetul de stat al Republicii Moldova pentru anul 2018 pe treptele de studii superioare: licență, masterat, doctorat, a instituțiilor superioare subordonate Ministerului Educației, Culturii și Cercetării (MECC), sunt prezentate astfel în tabelul 1.

Totodată, menționăm că costul mediu anual al unui student (ciclul I), inclusiv cu burse, efectiv, pe perioada de gestiune, constituie 36 862 lei, fiind în creștere cu 2 647 lei sau cu 7,74 puncte procentuale.

În tabelul nr. 1 sunt prezentate alocații bugetare pentru finanțarea studiilor superioare de nivelul I – licență pentru anul bugetar 2018. Observăm că suma costurilor și cheltuielilor pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de licență”, total, inclusiv cu burse efectiv pe perioada de gestiune constituie 441 088,60 mii lei, fiind în creștere față de suma aprobată (413 931,00) anual de la bugetul de stat pe anul 2018. Această creștere în sumă absolută alcătuiește 27 157,6 mii lei, sau cu 106,56 puncte procentuale (6,56%).

În tabelul nr. 2 sunt prezentate alocații bugetare pentru finanțarea studiilor superioare de nivelul II – masterat pentru anul bugetar 2018. Observăm că suma, costuri

⁵ Manole, Tatiana Metodologia finanțării învățământului public: teorie și practică: /Tatiana Manole; Universitatea Tehnică a Moldovei. Ch.: „Tehnica-Info” SRL, 2010 (Tipogr. or. Iași), 340 p. ISBN 978-9975-63-309-3.

Tabelul nr. 1. Alocății bugetare pentru finanțarea învățământului superior, ciclul I (licență) pentru anul bugetar 2018.

Denumirea indicatorilor	Unitatea de măsură	Costurile și cheltuielile din alocațiile transferate de la buget			
		Aprobate anual	Precizate anual	Precizat pe perioada de gestiune	Efectiv pe perioada de gestiune
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – Studii superioare de licență, total. Inclusiv cu burse.	Mii lei	413 931,00	420 950,60	420 950,60	441 088,60
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – Studii superioare de licență, total. Fără burse.	Mii lei	350 624,24	357 641,08	357 651,73	379 752,98
Numărul mediu de studenți (ciclul I)	Pers.	12 098	12 098	11 954	11 966
Costul mediu anual al unui student (ciclul I). Fără burse.	Cost/stud., lei	28 982	29 562	29 919	31 736
Costul mediu al unui student (ciclul I). Inclusiv cu burse.	Cost/stud., lei	34 215	34 795	35 214	36 862

Sursa: Prelucrat, calculat și elaborat de autor în baza informației de la MECC privind finanțarea învățământului superior de la bugetul de stat pe anul 2018. Informație privind cheltuielile instituțiilor de învățământ la autogestiune la 1 ianuarie 2019 (trimestrială, anuală). Raportul nr. 2ag aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.

Notă: Din informația dată în tabelul de mai sus, MECC indică alocațiile bugetare numai pentru instituțiile superioare din componența MECC, cu excluderea instituțiilor de învățământ superior subordonate ramural.

și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Educație superioară de masterat”, total, inclusiv cu burse, efectiv pe perioada de gestiune constituie 97 828,70 mii lei, fiind în creștere față de suma aprobată (96 220,60 mii lei) anual de la bugetul de stat pe anul 2018. Această creștere în

sumă absolută alcătuiește 1 608,1 mii lei sau cu 101,67 puncte procentuale (1,67%).

Totodată, menționăm că costul mediu anual al unui student (ciclul II), inclusiv cu burse, efectiv pe perioada de gestiune constituie 21 167,25 lei, fiind în creștere cu 1 567,6 lei sau cu 107,99 (circa 8%).

Tabelul nr. 2. Alocății bugetare pentru finanțarea învățământului superior, ciclul II (masterat) pentru anul bugetar 2018.

Denumirea indicatorilor	Unitatea de măsură	Costurile și cheltuielile din alocațiile transferate de la buget			
		Aprobate anual	Precizate anual	Precizat pe perioada de gestiune	Efectiv pe perioada de gestiune
Costuri și cheltuieli pentru nivelul învățământului superior, treapta – Educație superioară de masterat, total. Inclusiv cu burse.	Mii lei	96 220,60	99 074,20	99 074,20	97 828,70
Costuri și cheltuieli pentru nivelul învățământului superior, treapta – Educație superioară de masterat, total. Fără burse.	Mii lei	66 398,28	70 194,52	0 194,52	69 783,05
Numărul mediu de studenți (ciclul II)..	Pers.	4 909,30	4 638,20	4 638,20	4 621,70
Costul mediu al unui student (ciclul II). Fără burse.	Cost/ stud., lei	13 525	15 134	15 134	15 099
Costul mediu al unui student (ciclul II). Inclusiv cu burse.	Cost/ stud., lei	19 599,65	21 360,48	21 360,48	21 167,25

Sursa: Prelucrat, calculat și elaborat de autor în baza informației de la MECC privind finanțare învățământului superior de la bugetul de stat pe anul 2018.

Notă: Informație privind cheltuielile instituțiilor de învățământ la autogestiune la 1 ianuarie 2019 (trimestrială, anuală). Raportul nr. 2ag aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.⁶

La fel, e de menționat că, necătând la reducerea numărului de studenți, costurile pentru un student sunt în creștere.

Învățământul superior cuprinde și ciclul III – doctorat „Studiile superioare de doctorat”

la fel sunt finanțate din alocațiile bugetului de stat.

În tabelul nr. 3 prezentăm costurile și cheltuielile bugetare pentru această treaptă de studii.

⁶ Notă: Suma alocațiilor bugetare pentru treptele de studii sunt exprimate în lei moldovenești (MDL). Deș, informația este prezentată pentru anul bugetar 2018, noi prezentăm cursul leului în raport cu Euro și dolar SUA la data de 13 aprilie 2021, astfel: 1 Euro = 21,31 MDL, 1\$ SUA = 17,89 MDL.

Tabelul nr. 3. Alocății bugetare pentru finanțarea învățământului superior, ciclul III (doctorat) pentru anul bugetar 2018.

Denumirea indicatorilor	Unitatea de măsură	Costurile și cheltuielile din alocațiile transferate de la buget			
		Aprobate anual	Precizate anual	Precizat pe perioada de gestiune	Efectiv pe perioada de gestiune
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de doctorat”, total. Inclusiv cu burse	Mii lei	10 025,1	14 206,3	13 985,2	12 493,7
Costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de doctorat”, total. Fără burse.	Mii lei	7 641,61	11 345,62	11 124,47	9 898,79
Numărul mediu de studenți (ciclul III)	Pers.	526,3	650,0	639,4	638,9
Costul mediu al unui student (ciclul III). Fără burse.	Cost/stud., lei	14 519,5	17 454,8	17 398,3	15 493,5
Costul mediu al unui student (ciclul III) Inclusiv cu burse	Cost/stud., lei	19 048,26	21 855,84	21 872,38	19 555,02

Sursa: Prelucrat, calculat și elaborat de autor în baza informației de la MECC privind finanțare învățământului superior de la bugetul de stat pe anul 2018.

Notă: Informație privind cheltuielile instituțiilor de învățământ la autogestiune la 1 ianuarie 2019 (trimestrială, anuală). Raportul nr. 2ag aprobat prin ordinul Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova.

În tabelul nr. 3 sunt prezentate alocații bugetare pentru finanțarea studiilor superioare de nivelul III – doctorat pentru anul bugetar 2018. Observăm că suma - costuri și cheltuieli, pentru nivelul învățământului superior, treapta – „Studii superioare de doctorat”, total, inclusiv cu burse, efectiv pe perioada de gestiune constituie 12

493,7 mii lei, fiind în creștere față de suma aprobată (10 025,1 mii lei) anual de la bugetul de stat pe anul 2018. Această creștere în sumă absolută alcătuiește 2 468,6 mii lei, sau cu 124,62 puncte procentuale (24,6%).

Totodată, menționăm că costul mediu anual al unui student (ciclul III), inclusiv cu burse, efectiv pe perioada de gestiune,

constituie 19 555,02 lei, fiind în creștere cu 506,76 lei sau cu 102,66 puncte procentuale (2,6%).

În rezultatul analizei finanțării învățământului superior, pe cicluri, putem menționa, că alocațiile bugetare pentru finanțarea învățământului superior, ciclul I (licență), ciclul II (masterat) și ciclul III (doctorat) sunt în creștere la finanțarea efectivă față de cea aprobată pentru anul bugetar 2018.

3. Noua formulă de finanțare a învățământului superior în Republica Moldova. Strategia de finanțare a învățământului superior reprezintă, în condițiile autonomiei universitare, unul dintre principalele instrumente de implementare a politicilor guvernamentale privind educația națională. Atât fondurile alocate de la bugetul de stat, cât și cele extrabugetare sau din alte surse sunt, conform Noii Metodologii, venituri proprii ale universităților. Procesul de căutări reformatoare privind finanțarea învățământului superior, ținând cont de complexitatea programelor de studii, a durat. În sfârșit, prin Hotărârea Guvernului din 10.06.2020⁷ a fost aprobată Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior stabilește modul de alocare pentru instituțiile publice de învățământ superior a finanțării-standard, în bază de cost standard per student și coeficienți de ajustare, asociată gradului de complexitate a programelor de studii de la ciclurile de studii superioare de licență și master, a finanțării compensatorii pentru susținerea performanței și a finanțării

complementare pentru modernizarea bazei material și didactice a instituției.⁸

Exemplul expus în tabelul nr. 1 prezintă finanțarea învățământului superior pe perioada de până la introducerea Noii Metodologii, anul 2018. În acest caz unele instituții superioare au fost în pierdere. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării (MECC) a elaborat Planul de acțiuni⁹ care prevede, în special, finanțarea bugetară standard, finanțarea compensatorie și finanțarea complementară; încheierea contractelor cu instituțiile publice de învățământ superior și implementarea/pilotarea acestei Metodologii.

Menționăm că, până în anul 2019, învățământul superior public în Republica Moldova, indiferent de complexitatea specialităților de pregătire a studenților, era bazat pe principiul „egalitarismului”. Abia în anul 2018 Guvernul Republicii Moldova, împreună cu Ministerul Educației, Culturii și Cercetării au pus problema reformării sistemului de finanțare a instituțiilor publice de învățământ superior.

Finanțarea acestor instituții se prevedea să se facă în funcție de complexitatea programelor de studii, având la bază un coeficient semnificativ de ajustare. La baza acestei reforme, la finanțarea instituțiilor superioare, se iau în considerare 3 componente de bază,¹⁰ făcându-se astfel o distincție între nivelele de finanțare:

I. Finanțarea-standard (finanțarea de bază) pentru predare și învățare, care depinde de numărul de studenți finanțați din bugetul de stat. Finanțarea-standard include: a) cheltuieli pentru salarizarea personalului științifico-didactic, științific,

⁷ Hotărârea Guvernului nr. HG343/2020 din 10.06.2020 cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Publicat: 19.06.2020 în MONITORUL OFICIAL nr.149-151 art. 468.

⁸ IBIDEM

⁹ Ordinul MECC Nr. 656 din 13.07.2020 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni în vederea implementării Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Anexă.

¹⁰ Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Aprobata prin HG nr. 343/2020.

didactic și didactic auxiliar, a personalului de cercetare implicat în desfășurarea programelor de studii; contribuțiile pentru asigurări sociale și medicale obligatorii; b) cheltuieli de achiziționare a mărfurilor, serviciilor și lucrărilor necesare pentru asigurarea desfășurării procesului educațional/de cercetare științifică; c) procurări de mijloace fixe în scopuri educaționale și de cercetări științifice universitare. Finanțarea-standard, în bază de cost standard per student echivalent și coeficienți de ajustare, asociată gradului de complexitate a programelor de studii de la ciclurile de studii superioare de licență și master – 75% din alocațiile bugetare pentru finanțarea bugetară a instituțiilor publice de învățământ.

II. Finanțarea compensatorie (de performanță) pentru dezvoltarea și stimularea excelenței în instituțiile de învățământ superior publice. Finanțarea compensatorie (de performanță) presupune formarea bugetului respectiv, care se bazează pe un set de indicatori de performanță, ce se vor referi la patru direcții distincte: procesul de predare-învățare; cercetare științifică; internaționalizare; orientare socială. Finanțarea compensatorie pentru susținerea performanței în instituțiile publice de învățământ superior – 20% din alocațiile bugetare pentru finanțarea bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Atribuirea fondurilor pentru finanțarea de performanță se realizează pe baza criteriilor și a indicatorilor aprobați anual de MECC.

III. Finanțarea complementară (Fondul de rezervă), care reprezintă suma alocată pentru finanțarea situațiilor speciale, care nu pot fi integrate în formula de finanțare. Acest fond rămâne la dispoziția Ministerului Educației, Culturii și Cercetării

și ministerelor de resort. Alocațiile pentru finanțarea-standard și finanțarea compensatorie vor fi considerate venituri proprii și vor fi utilizate de instituții în condițiile autonomiei universitare, în scopul realizării obiectivelor educaționale și de cercetări științifice universitare. Finanțarea complementară pentru modernizarea bazei materiale și didactice constituie - 5 % din alocațiile bugetare pentru finanțarea bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Alocațiile stabilite pentru finanțarea-standard și finanțarea compensatorie, precum și numărul de studenți echivalenți pe cicluri de studii, finanțați de la bugetul de stat, se stipulează în contractul instituțional al instituțiilor publice de învățământ superior. Contractele instituționale pentru alocarea de fonduri bugetare sunt supuse controlului periodic efectuat de MECC și ministerele de resort.

După cum am menționat, finanțarea instituțiilor superioare în bază de cost standard per elev echivalent se efectuează în funcție de coeficientul de ajustare corespunzător complexității programelor. Mai jos prezentăm lista coeficienților de ajustare corespunzători grupurilor programelor de studii, utilizați pentru finanțarea studenților înmatriculați la studii de licență și master.¹¹

Noua metodologie de finanțare a învățământului superior public prevede că alocațiile bugetare se vor face în funcție de complexitatea programelor de studii, cărora le corespunde un coeficient de ajustare. Din punctul nostru de vedere, acest coeficient de ajustare va exprima „costul standard per student echivalent unitar”.

Noua formulă de finanțare a învățământului superior are la bază principiul „costul standard per student echivalent unitar”.

¹¹ Anexă. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Tabelul nr. 4. Lista coeficienților de ajustare corespunzători grupurilor programelor de studii, utilizați pentru finanțarea studenților înmatriculați la studii de licență și master.

Grupurile programelor de studii	Coeficient de ajustare dc_j	
	ciclul I, $d1,j$	ciclul II, $d2,j$
Grupul 1: Științe umaniste, Științe sociale și comportamentale, Filologie (cu excepția specialităților Limbi străine și Traducere și interpretare), Jurnalism și informare (cu excepția specialităților Jurnalism și procese mediatice; Activitatea editorială), Științe administrative, Științe economice, Drept, Servicii publice, Științe ale educației (cu excepția specialităților Limbi străine, Chimie, Biologie, Fizică, Astronomie, Informatică, Muzică, Dans, Arte plastice, Educație tehnologică, Educație fizică).	1,00	$1,25 \times d1,j$
Grupul 2: Inginerie și activități ingineresti, Tehnologii ale informației și comunicațiilor, Tehnologii de fabricare și prelucrare, Științe chimice, Științe biologice, Științe ale mediului, Științe fizice, Matematică și statistică, Științe ale educației (cu specialitățile Chimie, Biologie, Fizică, Astronomie, Informatică, Educație fizică).	1,65	$1,25 \times d1,j$
Grupul 3: Arhitectură și construcții (specialitățile din domeniul de formare profesională, construcții și inginerie civilă), Arhitectură și construcții (cu specialitățile din domeniul de formare profesională, Arhitectură și dezvoltare teritorială); Jurnalism și informare (cu specialitatea Activitatea editorială), Filologie (cu specialitățile Limbi străine, Traducere și interpretare), Științe agricole, Silvicultură, Științe ale sportului, Științe ale educației (cu specialitățile Limbi străine, Muzică, Dans, Arte plastice, Educație tehnologică).	1,75	
Grupul 4: Sănătate (cu excepția specialității Stomatologie), Medicină veterinară.	2,85	
Grupul 5: Arte (cu excepția specialităților Canto academic, Actorie, Regie, Scenografie, Coregrafie, Regie film și TV, Imagine film și TV), Sănătate (cu specialitatea Stomatologie).	4,00	
Grupul 6: Arte (cu specialitățile Canto academic, Actorie, Regie, Scenografie, Coregrafie, Regie film și TV, Imagine film și TV), Jurnalism și informare (cu specialitatea Jurnalism și procese mediatice).	6,00	

Sursa: Anexă. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Alocațiile bugetare pentru finanțarea-standard, atribuită fiecărei instituții publice de învățământ superior pentru studenții înmatriculați în conformitate cu comanda de stat pentru studii superioare de licență și master, se transferă instituției în baza numărului de studenți echivalenți ai acesteia.

Numărul de studenți echivalenți ai universității se determină prin înmulțirea numărului fizic de studenți finanțați din bugetul de stat ai acesteia cu coeficienții de ajustare corespunzători formelor de învățământ și programelor de studii pe cicluri de studii. Numărul fizic de studenți finanțați din bugetul de stat va fi raportat la 1 octombrie a anului bugetar precedent.

Finanțarea învățământului superior, conform „Metodologiei”, se face pe baza formulei „standard per student echivalent”, se calculează numărul de studenți echivalenți, finanțați din bugetul de stat, pentru fiecare instituție publică de învățământ superior și pentru fiecare ciclu de studii. Procedura are două etape:

a) pentru fiecare instituție publică de învățământ superior i și pentru fiecare ciclu de studii c (licență ($c=1$) și master ($c=2$)) se determină numărul $NSE_{c,j}^i$ de studenți echivalenți grupul de finanțare a programelor de studii j de la toate formele de învățământ: $NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i$ unde $NSE_{ft,j}^i$ - numărul de studenți fizici de la ciclul de studii c , grupul programelor de studii j cu forma de învățământ f_t , înmatriculați la instituția publică de învățământ superior i raportat la 1 octombrie a anului bugetar precedent;

f_t - coeficientul de ajustare conform formei de învățământ t (tabelul 1 din anexa la prezenta Metodologie);

T - numărul total de forme de învățământ finanțate din bugetul de stat în învățământul superior din Republica Moldova.

Exemplu condițional: La instituția de învățământ superior „Universitatea X”, la facultatea de economie cu frecvență la zi, ciclul I „licență” sunt 450 de studenți fizici

(data de referință 01.10.2018 și anul planificat pentru finanțare este 01.01.2019).

f_t este coeficientul de ajustare conform formei de învățământ t .

În cazul examinat studiile sunt în limba română/rusă și le corespunde coeficientul de ajustare $f_t=1,00$.

Determinăm numărul $NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i$ de studenți echivalenți din domeniul de finanțare j după formula:

$$NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i (1,00) \times = NSE_{c,j}^i = \sum_{t=1}^T f_t \times NSE_{ft,j}^i (450), 450 \text{ (numărul de studenți echivalenți unitari).}$$

Costul mediu al unui student (ciclul 1), inclusiv cu burse efectiv pe perioada de gestiune constituie conform datelor de la MECC pentru anul 2018 36 862 lei.

Prin urmare, costul mediu per student îl înmulțim cu numărul de studenți echivalenți unitari: 36 862 lei/cost. stud. $\times$ 450 s. ech. = 16587900 lei (Finanțarea de bază (FB)).

Această sumă constituie finanțarea de bază (FB) și alcătuiește o pondere de 75-85% din finanțarea totală.

Iar finanțarea de performanță (FP) are o pondere de 20-13%.

Finanțarea din fondul de rezervă (FR) deține ponderea de 5-2%.

Notă: Mai sus la componenta Finanțarea de bază (FB) vezi repartizarea acestor cheltuieli după conținutul lor economic, adică după destinație.

Mai apoi vor fi calculate alocații bugetare pentru finanțarea de performanță.

Indicatorii pentru finanțarea de performanță se vor referi la următoarele direcții distincte de activitate:

- procesul de predare-învățare;
- cercetarea științifică universitară/ Creația artistică;
- dimensiunea de internaționalizare;
- orientarea socială: burse din fonduri universitare, investiții în cămine, alte obiecte de infrastructură, asigurarea stagiilor de practică.

Fiecare indicator de performanță are o pondere semnificativă de performanță și modul de calcul al acestora indicat în Metodologie.

Alocațiile pentru finanțarea de bază și finanțarea de performanță vor fi considerate venituri proprii și vor fi utilizate de instituții în condițiile autonomiei universitare Fondul de rezervă (FR), care reprezintă suma alocată pentru finanțarea situațiilor speciale, care nu pot fi integrate în formula de finanțare. Acest fond rămâne la dispoziția Ministerului Educației, Culturii și Cercetării și ministerelor de resort.

Concluzii. Prin urmare, strategia de finanțare sustenabilă a învățământului, în special a celui superior, este îndreptată spre dezvoltarea și ridicarea calității studiilor, transformarea învățământului din cel memorabil în învățământ bazat pe competențe.

În rezultatul analizei noii modalități de finanțare a învățământului superior public din bugetul de stat constatăm că este o premieră pentru Republica Moldova. Totodată finanțarea studiilor superioare va avea la bază complexitatea programelor de studii, caracterizate printr-un coeficient distinct de ajustare. Acest coeficient de ajustare va sta la baza calculării costului standard per student echivalent unitar.

Considerăm că Noua Metodologie a finanțării învățământului superior avantează aprofundarea performanței și a învățării pe bază de competență.

Această nouă Metodologie de finanțare a învățământului superior în Republica Moldova a început în anul de studii 2019-2020 și este, deocamdată, pilotată. MECC continuă lucrul de perfecționare a Noii Metodologii.

BIBLIOGRAFIE

1. Gary Stanley Becker. Capitalul uman. O analiză teoretică și empirică cu referire specială la educație./Human Capital. Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education. Third Edition, 1993/Traducere: Felicia Pavel. 1997, București, pag. 15-16.
2. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația 2020”. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 345-351 din 11 noiembrie 2014.
3. Codul Educației al Republicii Moldova: nr. 152 din 17 iulie 2014. Monitorul Oficial al Republicii Moldova. 2014, nr. 319-324, art. 634.
4. Manole, Tatiana Metodologia finanțării învățământului public: teorie și practică:/ Tatiana Manole; Universitatea Tehnică a Moldovei. Ch.: „Tehnica-Info” SRL, 2010 (Tipogr. or. Iași), 340 p. ISBN 978-9975-63-309-3.
5. Hotărârea Guvernului nr. HG 343/2020 din 10.06.2020 cu privire la aprobarea Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Publicat: 19.06.2020 în Monitorul Oficial nr. 149-151 art. 468.
6. Ordinul MECC nr. 656 din 13.07.2020 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni în vederea implementării Metodologiei de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Anexă.
7. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior. Aprobata prin HG nr. 343/2020.
8. Anexă. Metodologia de finanțare bugetară a instituțiilor publice de învățământ superior.

Prezentat: 15.06.2021

E-mail: tatmanole@yahoo.com

Instruirea funcționarilor publici: strategii și tehnologii noi

FORMAREA ȘI DEZVOLTAREA PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DIN ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ: PROVOCĂRI ȘI SOLUȚII

TRAINING AND PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF PUBLIC ADMINISTRATION STAFF: CHALLENGES AND SOLUTIONS

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).07](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).07)

CZU: 35.088.6(478)

Ion DULSCHI,
doctor, conferențiar universitar,
decan Departament studii superioare de master,
Academia de Administrare Publică

Aurelia ȚEPORDEI,
magistru, doctorandă,
director Departament dezvoltare profesională,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

In this article, the authors make a brief presentation of the system of training and professional development of staff within the public administration authorities of the Republic of Moldova. The article reviews the master's programs, the scientific-didactic potential, the forms and methods of working with students, academic mobility, internships, etc. The article also presents the activities regarding the professional development of public administration staff, the most relevant problems, solutions and achievements in this regard.

Keywords: *professional training, professional development, master programs, academic mobility, public administration.*

REZUMAT

În prezentul articol autorii realizează o succintă prezentare a sistemului de formare și dezvoltare profesională a personalului din cadrul autorităților de administrare publică din Republica Moldova. În articol sunt trecute în revistă programele de master, potențialul științifico-didactic, formele și metodele de lucru cu studenții, mobilitatea academică, stațiile de practică etc. De asemenea, în articol sunt prezentate activitățile privind dezvoltarea profesională a personalului din administrația publică, problemele, soluțiile și realizările cele mai relevante la acest capitol.

Cuvinte-cheie: *formare profesională, dezvoltare profesională, programe de master, mobilitate academică, administrație publică.*

O administrație publică poate activa eficient doar cu condiția că personalul acesteia și, în primul rând, funcționarii publici posedă competențe pe potrivă exercitării atribuțiilor funcționale. Formarea și dezvoltarea profesională a funcționarilor publici constituie misiunea de bază a Academiei de Administrație Publică. Deja 28 de ani Academia poartă cu mândrie înaltul titlu de Alma mater a funcționarilor publici.

Azi nu există o autoritate a administrației publice centrale sau locale în care să nu activeze absolvenți ai Academiei de Administrație Publică. Cu toate că Legea 158-XVI din 04.07.2008 „Cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public” stipulează în calitate de criteriu pentru ocuparea funcției publice clauza profesionalismului, nu toți candidații și chiar mulți funcționari care au fost admiși pentru ocuparea funcției publice dispun de studii în domeniul administrației publice. De regulă, aceștia sunt absolvenți ai facultăților de drept, economie, științe politice etc., care nu oferă cunoștințe și competențe speciale privind esența, organizarea și funcționarea sistemului administrativ. Această lacună vine să fie acoperită prin programele de master oferite de Academia de Administrație Publică și alte instituții care realizează programe de studii în domeniul respectiv.

În prezent Academia vine cu o ofertă de programe de master care au ca scop formarea profesională a funcționarilor publici pentru activitatea în cadrul autorităților administrației publice și pentru dezvoltarea abilităților de cercetător științific în domeniul științelor politice, administrative și economice. Programele de master de profesionalizare țin de administrarea publică, managementul public, business și administrare, dreptul public, anticorupție, relații internaționale. Fiecare din programul propus este orientat la formarea și dezvoltarea competențelor la persoanele care își desfășoară activitatea în autoritățile și

instituțiile publice în funcții de execuție sau de conducere.

Spre exemplu, la programul de master **administrație publică** se pune accentul pe abilitățile de autoinstruire, determinându-i pe studenții-masteranzi să-și dezvolte capacitățile de dobândire a cunoștințelor noi privind sistemul administrativ, sisteme și paradigme administrative moderne, dar și abilități practice de studiere a fenomenului administrativ. Foarte utile pentru funcționarii publici sunt cursurile privind politicile publice și gestionarea calității serviciilor publice, managementul programelor și proiectelor în administrația publică, finanțele publice și bugetul, urbanism și amenajarea teritoriului, managementul funcției publice, deontologia funcționarului public ș.a. Cursurile respective sunt predate de profesori de o înaltă calificare și cu experiență de activitate în cadrul autorităților administrative, în funcții de conducere și de execuție. Mult accent se pune pe examinarea problemelor practice ce stau în fața autorităților publice, sunt dezbătute probleme privind reforma administrației publice și aspecte de eficientizare a acesteia.

Programul **management public** este orientat în special pentru formarea și dezvoltarea competențelor manageriale la funcționarii din autoritățile și instituțiile publice care dețin o funcție de conducere sau optează pentru o asemenea funcție. Acest program pune accent pe formarea abilităților economico-manageriale, de planificare și organizare a activității în cadrul organizațiilor publice și private din mai multe perspective, atât pe dimensiunea financiar-economică cât și pe cea a resurselor umane. Ca și discipline menite să asigure formarea competențelor respective, se regăsesc: managementul financiar, managementul proiectelor, managementul organizațional, managementul serviciilor publice, managementul resurselor umane etc.

Realizarea programului **management public** este asigurată prin antrenarea în procesul de instruire a profesorilor din cadrul Academiei și din instituții de profil cu o vastă experiență științifico-didactică și practică.

Programul de **drept public** are drept scop formarea specialiștilor de înaltă calificare în domeniul dreptului prin orientarea spre soluționarea problemelor în domeniul public, aplicarea legislației naționale în corelare cu legislația europeană și soluționarea problemelor prin prisma legislației în vigoare. Programul drept public vine și ca o ofertă educațională orientată spre fortificarea competențelor generale cu o serie de cursuri de specializare, de pregătire complementară, care dezvoltă competențe instrumentale specifice domeniului de formare profesională. Spectrul de discipline studiate în acest scop au un caracter teoretico-aplicativ, aici regăsindu-se unități de curs precum: dimensiuni juridice ale parlamentarismului contemporan, instituția răspunderii juridice în dreptul public, mecanisme de control în administrația publică, metodologia și probleme actuale de cercetare în domeniul dreptului etc.

Programul **anticorupție** este un program de unicat în Republica Moldova și vine să pună în circuit cunoștințele și bunele practici de prevenire și combatere a corupției. Disciplinele studiate sunt centrate pe aspectele aplicative ale normelor de drept ce țin de fenomenul corupției. Important de menționat că aceste discipline sunt predate de profesori cu vastă experiență în domeniul respectiv.

Programul **relații internaționale** vine să formeze funcționari cu abilități de gândire și aptitudini de comunicare la dimensiuni internaționale. Aceștia constituie personalul din autoritățile și instituțiile publice antrenat în elaborarea și realizarea strategiilor de cooperare internațională. Formarea competențelor necesare unui specialist în domeniul relațiilor internaționale este

realizată prin studierea disciplinelor fundamentale și speciale predate de savanți și practicieni notorii – foști ambasadori, miniștri, care abordează fenomenele politice internaționale din perspectiva aplicativă. Vom menționa doar câteva din acestea: Probleme actuale ale politicii externe a republicii Moldova, Geopolitica contemporană, Diplomația economică, Diplomația practică, Servicii diplomatice etc. O particularitate a realizării programului de master Relații internaționale este predarea unei serii de discipline în limba engleză, fapt care contribuie mult la dezvoltarea abilităților de comunicare cu partenerii din afara țării, de participare la foruri științifice internaționale.

Un loc aparte în activitățile de formare profesională îl ocupă schimbul de experiență cu partenerii din afara țării. Cunoașterea preocupărilor colegilor din universitățile din Germania, România, Polonia, Ucraina, Georgia prezintă interes nu doar științific, dar și practic. În special vom menționa deschiderea colegilor din Școala Națională de Științe Politice și Administrative din București cu care Academia are acord de colaborare și realizează programe de mobilitate academică. Mai mulți masteranzi din Academie au făcut uz de această oportunitate, anexând la actele de absolvire și certificatul de mobilitate academică. Pe aceeași dimensiune sunt dezvoltate relațiile cu Universitatea Babeș Bolyai din Cluj Napoca, România, Universitatea Adam Mickiewicz din Poznań, Polonia.

Fără îndoială, nu putem trece cu vederea și stagiile de practică. În special, acestea sunt relevante pentru studenții care își fac studiile cu frecvență. În baza contractelor încheiate cu autoritățile publice din țară și cu partenerii de peste hotare studenții se documentează cu autoritățile publice, organizarea activității acestora, participă la elaborarea documentelor de politici, de implementare a acestora. Relații de colaborare și activități care contribuie la fortificarea calității de formare profesională a funcționarilor publici,

Academia realizează practic cu majoritatea autorităților publice centrale de specialitate. Un sprijin pentru realizarea stagiului de practică în România este oferit de către Agenția Națională a Funcționarilor Publici din țara vecină.

Deja mai bine de un an Academia, ca și alte instituții din țară și din lume, realizează activitățile de instruire și de cercetare utilizând mijloacele tehnice, la distanță. În pofida dificultăților provocate de situația pandemică, procesul de instruire se menține la nivelul standardelor de calitate asumate. De la fondarea Academiei și până în prezent, titularii ai diplomelor de studii postuniversitare și de master sunt circa 6140 de persoane.

Formarea specialiștilor de înaltă calificare pentru serviciul public, capabili să utilizeze în mod corespunzător cunoștințele, abilitățile și atitudinile în folosul cetățenilor, în corespundere cu nevoile și așteptările acestora, în armonie cu propria dezvoltare intelectuală și spirituală este un deziderat al Academiei de Administrație Publică.

Multitudinea schimbărilor survenite în administrația publică în procesul de modernizare a ei solicită funcționarilor publici adaptarea activității lor la exigențele europene. Astfel, un funcționar care se integra corespunzător în sistemul anterior de administrație s-ar putea afla în imposibilitatea de a-și realiza eficient obligațiunile funcționale, fiind depășit profesional. Importanța formării și dezvoltării profesionale a funcționarilor publici a crescut considerabil datorită ritmului în care are loc schimbarea în societatea contemporană. De competența și profesionalismul resurselor umane depinde eficiența și eficacitatea administrației publice, calitatea prestării serviciilor publice, soluționarea problemelor social-economice și politice caracteristice etapei de dezvoltare la care se află actualmente Republica Moldova. În administrația publică activează funcționari cu specialități și nivel de studii variate, cu grade diferite de conștientizare

a rolului deosebit pe care îl are funcționarul public. Diversitatea profesională, intelectuală, culturală, nivelul diferit de pregătire a angajaților în administrația publică impun necesitatea permanentă de perfecționare a lor. Pentru a fi eficienți în îndeplinirea sarcinilor și atribuțiilor ce le revin, ei trebuie să posede competențe necesare, să-și evalueze continuu necesitățile de instruire și să le adapteze mereu la schimbările permanente din administrație. În acest context, un rol deosebit în dezvoltarea profesională a personalului din administrația publică îi revine Academiei de Administrație Publică care are misiunea de formare a specialiștilor de înaltă calificare, de dezvoltare profesională continuă a personalului din serviciul public. Astfel, una din funcțiile principale ale Academiei este de a contribui cât mai substanțial și eficient la promovarea și menținerea valorilor general-umane, valorilor unui stat de drept, printr-o ofertă calitativă de pregătire profesională a personalului din serviciul public, precum și prin servicii de instruire de înaltă calitate, corelate cu standardele promovate la nivel european.

Activitățile de dezvoltare profesională a personalului este realizată de către Departamentul dezvoltare profesională, care organizează și desfășoară activități de dezvoltare profesională:

- a) la comanda de stat, stabilită anual de către Guvern;
- b) la solicitarea autorităților publice și a altor instituții publice/private;
- c) la inițiativa Academiei;
- d) în colaborare cu partenerii de dezvoltare, autoritățile și instituțiile publice, persoanele juridice de drept privat interesate.

Începând cu anul 2018, Academia de Administrație Publică implementează Sistemul de asigurare a calității serviciilor de instruire, conform Standardului Internațional ISO 29990:2010 „Servicii de învățare pentru educația non-formală și formare profesională - Cerințe de bază pentru furnizorii de ser-

vicii". Astfel, toate activitățile de dezvoltare profesională se desfășoară în conformitate cu procedurile documentate de sistem și de proces, aprobate la sfârșitul anului trecut de către Senatul Academiei și Consiliul Calității.

Cursurile de dezvoltare profesională se desfășoară în baza curriculum-urilor elaborate de către formatori cu experiență în domeniu și aprobate de către Comisia de Asigurare a Calității din cadrul Departamentului dezvoltare profesională.

Tematica cursurilor prestate este una variată și rezultă din necesitățile de instruire a fiecărei categorii de funcționari, atribuțiile de serviciu, direcțiile prioritare de activitate ale Guvernului: Administrație publică, Management public, Integrare profesională în funcția publică, Prestarea serviciilor publice, Etică și integritate în serviciul public, Dezvoltarea abilităților manageriale, Dezvoltarea abilităților de exercitare a atribuțiilor de serviciu și altele. Academia elaborează, anual, Catalogul cursurilor prestate de Academie, care conține oferta de instruire, fapt ce asigură informarea autorităților administrației publice despre activitatea privind prestarea serviciilor de dezvoltare profesională și favorizează buna lor desfășurare.

Cursurile de dezvoltare profesională au o durată diferită, de la 8 ore până la 130 de ore, în funcție de necesitățile de instruire identificate, de categoria cursurilor: cursuri de formare inițială, de formare continuă, de dezvoltare managerială, de formare a formatorilor. Participanților la cursuri li se oferă materiale de instruire în format electronic, precum și pe suport de hârtie.

În scopul diversificării modalității de prestare a serviciilor de dezvoltare profesională, Academia a creat Platforma de instruire la distanță LearnIn. Astfel, la etapa actuală, cursurile se desfășoară în format mixt: în sala de instruire, pe Platforma de instruire LearnIn, on-line.

Principalele categorii de funcționari care au participat la cursuri de dezvoltare pro-

fesională conform comenzii de stat sunt: miniștri, vice-miniștri, șefi de subdiviziuni, personal cu funcții de execuție din cadrul autorităților publice centrale; președinți și vicepreședinți de raioane, secretari ai consiliilor raionale, șefi de subdiviziuni, specialiști din cadrul aparatului președintelui raionului, consiliilor raionale, primari, viceprimari ai orașelor, satelor (comunelor), secretari ai consiliilor raionale, consilieri locali.

Participanților la cursurile de dezvoltare profesională, indiferent de durata studiilor, li se eliberează, prin ordinul rectorului, un certificat de participare/absolvire a cursurilor, modelul căruia se aprobă de către Senatul Academiei.

În perioada 1993 - 2020 în cadrul Academiei de Administrare Publică și-au perfecționat calificarea circa 50.000 de funcționari de conducere și de execuție din autoritățile administrației publice centrale și locale.

Activitățile de instruire sunt realizate de către cadre didactice ale AAP, precum și de către funcționari cu experiență relevantă în domeniu din cadrul autorităților publice, înscriși în baza de date a formatorilor DDP. Lecțiile au un caracter practic, aplicativ și se realizează prin utilizarea de către formatori a metodelor andragogice (prezentări, discuții, studii de caz, jocuri de afaceri, jocuri pe roluri, simulări etc.), fapt care conduce la eficientizarea procesului de dezvoltare profesională. În scopul creării unui corp de formatori profesioniști, competenți Academia, periodic, organizează cursuri de formare a formatorilor pe diferite subiecte de instruire. De asemenea, au fost organizate și desfășurate vizite de studiu atât în țară, cât și peste hotare (Germania, România, Ucraina). Pentru o parte din cursuri au fost elaborate și editate manualele formatorilor. În total, în perioada anilor 2005-2020 Academia a instruit circa 300 de formatori, majoritatea din ei participă activ până în prezent la realizarea procesului de dezvoltare profesională.

Anul 2020, pentru Academia de Administrare Publică, la fel ca și pentru toate instituțiile de învățământ, a fost un an destul de complicat. Situația pandemică a impus regulile sale de desfășurare a activităților de instruire, pentru care nu eram suficient de bine pregătiți.

Astfel, începând cu luna martie 2020, activitățile de instruire s-au desfășurat cu respectarea cerințelor generate de condițiile epidemiologice din țară, în contextul pandemiei COVID 2019. Anunțarea, în martie 2020, a situației de urgență a făcut imposibilă realizarea instruirilor în format face-to-face. În conformitate cu deciziile Ministerului Educației, Culturii și Cercetării, a Comisiei pentru Situații Excepționale, Senatul Academiei a decis suspendarea activităților de instruire până la anularea stării de urgență. Ulterior, Senatul Academiei (Hotărârea Senatului nr.1.1 din 25 august 2020) a decis desfășurarea activităților de dezvoltare profesională în format mixt: pe Platforma de instruire a Academiei LearnIn, on-line (pe platforma ZOOM), în sala de instruire (ultima zi a cursului). Pe parcursul semestrului II conducerea Academiei a intervenit cu modificări la modalitatea de realizare a cursurilor, în funcție de situația epidemiologică din țară. Astfel, unele cursuri s-au desfășurat doar la distanță (instruire sincronă, instruire

asincronă), realizarea instruirii în sala de curs fiind interzisă.

Această situație a creat mai multe provocări în realizarea instruirilor și anume:

- lipsa platformelor educaționale care să conțină instrumente de desfășurare a instruirilor în format online, prin utilizarea metodelor andragogice de predare;
- formatori pregătiți insuficient pentru desfășurarea instruirilor online, prin utilizarea metodelor andragogice;
- calculatoare neperformante, care ar putea suporta programe educaționale online;
- participanți insuficient pregătiți pentru a participa la instruirile online (conectare la ZOOM, lipsa calculatoarelor dotate cu camere video, microfon).

Drept răspuns la provocările menționate, precum și în scopul satisfacerii mai calitative a necesităților de instruire ale funcționarilor publici, Academia de Administrare Publică a întreprins un șir de măsuri, și anume: modernizarea Platformei de instruire LearnIn; procurarea Platformei educaționale ZOOM, a aplicațiilor de digitizare a cursurilor de instruire; digitizarea cursurilor de instruire și asigurarea funcționalității Platformei de instruire LearnIn; desfășurarea activităților de instruire cu scopul de dezvoltare a competențelor digitale ale formatorilor.

BIBLIOGRAFIE

1. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 225 din 26.03.2014 cu privire la Academia de Administrare Publică, În: Monitorul Oficial nr. 78-79 din 01.04.2014.
2. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1224 din 09.11.2004. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 208-211 din 19.11.2004 privind aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea și desfășurarea procesului de perfecționare continuă a personalului.
3. Hotărârea Senatului Academiei de Administrare Publică nr. 5/1 din 19.04.2016 privind aprobarea planurilor de învățământ, ciclul II – studii superioare de master științific și de profesionalizare, pentru anii de studii 2020-2023. Academia de Administrare Publică, Chișinău, 2020.
4. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public nr.158-XVI din 23.01.2008. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 840 din 01.01.2009, cu modificări ulterioare.

5. Sîmboteanu A., Formarea și dezvoltarea profesională a cadrelor pentru administrația publică din perspectiva edificării societății bazate pe cunoaștere și valorilor euroconforme, *Administrarea publică*, revistă metodico-științifică, AAP, 2015, nr.4, pag. 11-22

6. Sîmboteanu A., Dulschi I. ș. a. *Academia de Administrare Publică la un sfert de veac*, Editura Elan-Poligraf, Chișinău, 2018, 335 p.

Prezentat: 02.06.21

E-mail: dulschi@mail.ru

Relații internaționale și integrare europeană

COMUNICAREA STRATEGICĂ ȘI NOUA DIPLOMAȚIE PUBLICĂ: CONSUBSTANȚIALITATE ȘI PERCEPȚIE ÎN SPAȚIUL PUBLIC NAȚIONAL

STRATEGIC COMMUNICATION AND THE NEW PUBLIC DIPLOMACY: CONSUBSTANTIALITY AND PERCEPTION IN THE NATIONAL PUBLIC SPACE

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).08](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).08)

CZU: 327+316.77

Aurelia PERU-BALAN,
doctor habilitat, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

Corina CALUGĂRU,
doctorandă, Ambasadoare, reprezentantă permanentă
a Republicii Moldova pe lângă Consiliul Europei,

SUMMARY

In this article we aim to make a synthesis of the concepts "public diplomacy" and "strategic communication". We also try to identify the correlation between these two communication phenomena and their perception at the level of national public opinion. In the context of the confrontation between East and West, of geopolitical confrontations, the concept of "strategic communication" is perceived in the European space mainly as a way to protect European values and secure the European information space.

Keywords: *public diplomacy, strategic communication, country image, public opinion, government, external public.*

REZUMAT

În acest articol ne propunem să facem o sinteză a conceptelor „diplomație publică” și „comunicare strategică”. De asemenea, încercăm să identificăm corelația dintre aceste două fenomene de comunicare și percepția lor la nivelul opiniei publice naționale. În contextul confruntării dintre Est și Vest, al confruntărilor geopolitice, conceptul de „comunicare strategică” este perceput în spațiul european în principal ca o modalitate de a proteja valorile europene și de a asigura spațiul informațional european.

Cuvinte-cheie: *diplomație publică, comunicare strategică, imagine de țară, opinie publică, guvern, public extern.*

Comunicarea strategică – domeniu nou al comunicării. În lumea contemporană se impune tot mai mult ideea că procesele de comunicare strategică sunt esențiale

pentru realizarea obiectivelor de politică externă ale unui stat. Comunicarea strategică se bazează pe cunoașterea profundă a altor culturi și a factorilor care motivează com-

portamentul uman, iar pentru a da credibilitate și impact, aceasta apelează la mesageri cu autoritate.

Administrația Barack Obama, de exemplu, a perceput comunicarea strategică ca fiind sincronizarea cuvintelor și a faptelor într-un anume mod pentru a fi percepute de publicul-țintă, precum și activitățile desfășurate pentru a comunica coerent mesajul prin utilizarea unor instrumente și mijloace specifice afacerilor publice, diplomației publice și PSYOPS (operațiuni psihologice) [1].

În literatura de specialitate găsim mai multe definiții ale conceptului. Christopher Paul definește comunicarea strategică drept o sumă de „acțiuni coordonate, mesageri, imagini și alte forme de semnalizare sau angajare pentru a informa, influența sau convinge publicul selectat în sprijinul obiectivelor naționale” [2]. De asemenea, comunicarea strategică presupune implicarea opiniei publice în alegerile politice; influențarea atitudinilor și comportamentelor prin intermediul strategiilor de comunicare.

Politologul Joseph Nye utilizează termenul comunicare strategică pentru a defini una dintre cele trei dimensiuni ale diplomației publice: „un set de teme simple, asemănător cu ceea ce se întâmplă într-o campanie politică sau publicitară pe parcursul unui an, care marchează temele centrale sau avansează o anumită politică guvernamentală” [3].

Cu toate divergențele privind definirea comunicării strategice, totuși, s-a ajuns la concluzia că aceasta cuprinde patru componente principale: operațiuni de informare, operațiuni psihologice, diplomația publică și afacerile publice.

Abordarea modernă a conceptului comunicare strategică la nivelul Uniunii Europene /StratCom/ prevede asigurarea succesului acțiunilor din cadrul politicilor publice și strategiilor din domeniul de securitate și cel informațional, cultural, social și politic. Componentele-cheie ale StratCom sunt:

angajamentele liderilor; strategia de comunicare (transmiterea mesajelor); acțiuni ale organizațiilor implicate în implementarea strategiei (agenți ai strategiei); diplomația oficială (guvern către guvern); diplomația publică (societatea către societate); diplomația militară; parteneriate internaționale ale serviciilor de securitate; afacerile publice ale Guvernului și ale ministerelor; operațiuni media; comunicări inter-departamentale etc. [4]. Comunicarea Strategică (StratCom) este elementul informațional indispensabil autorităților naționale, astfel aceasta concentrându-se pe eforturile statului de a înțelege și de a angaja publicul-țintă pentru a crea, consolida sau păstra condiții favorabile dezvoltării intereselor, politicilor și obiectivelor naționale prin utilizarea comunicării coordonate (programe, planuri, teme, mesaje și produse) sincronizate cu acțiunile tuturor instrumentelor puterii naționale atât oficiale, cât și sociale [5].

În contextul confruntării între Est și Vest, a ciocnirilor geopolitice, conceptul de „comunicare strategică” este perceput - în spațiul european - preponderent drept o modalitate de protejare a valorilor europene și de securizare a spațiului informațional european. Conceptul de comunicare strategică este mult mai general, acoperă deopotrivă conceptele de operații informaționale, relații publice, diplomație publică, operații psihologice. Definiția, din 2004, a acestui concept, cuprinsă în Report of the Defence Science Board Task Force on Strategic Communication, Department of Defense, Washington, sună astfel: „O varietate de instrumente utilizate de guverne pentru înțelegerea și explicarea unor atitudini și culturi globale, pentru angajarea unui dialog de idei între oameni și instituții, pentru consilierea liderilor politici și militari, a diplomaților, privind efectele unor opțiuni politice asupra opiniei publice, precum și pentru influențarea atitudinilor și comportamentelor prin strategii de comunicare [6].

În 2015, în cadrul Uniunii Europene, a fost prezentat pentru prima dată de către Comisia Europeană Planul de Acțiuni privind Comunicarea Strategică, care își propune trei obiective majore:

- eficientizarea comunicării și promovarea politicilor UE în relație cu Vecinătatea Estică;
- întărirea zonei media în Vecinătatea Estică și în statele-membre, inclusiv sprijin pentru libertatea presei și consolidarea presei independente;
- consolidarea capacității UE de a prevedea, aborda și răspunde la activitățile de dezinformare derulate de actori externi.

Totodată, a fost dezvoltat de către EEAS (Serviciul de Acțiune Externă al UE) „East StratCom Task Force”, care se adresează problemelor specifice venite din est [7].

Comunicarea strategică ar trebui să fie considerată și ca o parte importantă a eforturilor unui guvern de a vorbi, de a asculta, de a se angaja și de a demonstra bună-credință în fața opiniei publice internaționale.

Pornind de la definițiile și obiectivele comunicării strategice, ne-am propus în acest studiu să identificăm raportul de funcționalitate și de interdependență dintre comunicarea strategică și diplomația publică.

Pentru prima dată termenul diplomație publică a fost utilizat de către Edmund Guillion, care în anul 1965 l-a folosit în legătură cu înființarea Centrului Edward R Murow, în cadrul Universității Tuft. În concepția lui Guillion, diplomația publică cuprinde dimensiuni ale relațiilor internaționale, dincolo de diplomația tradițională, inclusiv formarea de către guverne a opiniei publice din alte țări, interacțiunea dintre grupurile de interese private din diferite țări, informarea populației privind afacerile internaționale și influența acestora asupra politicilor interne, comunicarea între cei ce au ca atribuțiune comunicarea, precum diplomații și jurnaliștii străini. În timpul Primului Război

Mondial, cu referire la diplomația publică era utilizat și termenul de „diplomație deschisă”, în special în contextul viziunii expuse de Woodrow Wilson privind sistemul internațional. Inițial, termenul de „diplomație publică” a fost utilizat drept antonim al propagandei. Deși, până în prezent, unii autori atestă o apropiere între propaganda de stat și diplomația publică, alții văd un instrument al puterii „blânde”.

Astfel, politologul Joseph Nye descrie diplomația publică ca o expresie politică a puterii soft, concept pe care l-a introdus la începutul anilor nouăzeci. În contrast cu puterea hard, care include în calitate de tactici intervenția militară, diplomația coercitivă și sancțiunile economice, puterea soft face referire la abilitatea de a convinge un actor să întreprindă anumite acțiuni. Iar combinația dintre cele două reprezintă puterea smart, o abordare care utilizează strategic cele mai potrivite tactici din cele două dimensiuni ale puterii menționate anterior [8].

Statul utilizează diplomația publică pentru formarea opiniei publice în relațiile cu o anumită situație, pentru crearea suportului anumitor idei sau acțiuni, cu scopul promovării unei imagini pozitive a statului. Esența diplomației publice constă în faptul că pentru atingerea mai multor obiective – de la cele economice până la cele militare, guvernul trebuie să obțină sprijin de la oameni obișnuiți (atât populația locală, cât și cea străină). Prin urmare, diplomația publică se prezintă ca fiind instrument de formare a imaginii statului. Astfel, în opinia cercetătorului rus A. Galumov, obiectivele diplomației publice constau în răspândirea informației despre politica oficială a țării sale, despre poporul său, valorile naționale; studierea percepției și opiniei publice ale altor țări cu scopul de a oferi un sprijin informațional actorilor politicii externe și de a spori eficacitatea activității lor [9]. În conformitate cu obiectivele propuse, instrumente

ale diplomației publice pot fi susținerea și crearea organizațiilor în alte țări, aflate în opoziție cu regimul, inclusiv publicarea și difuzarea literaturii, care sprijină ideologia acestor organizații, pregătirea liderilor [10].

O valoare deosebită i-a oferit fenomenului diplomației publice senatorul american Karl E. Mundt, care într-un articol intitulat „Pierdem războiul cuvintelor în Europa” scria: „Până în prezent, majoritatea americanilor s-au mulțumit cu eforturile de a umple stomacurile Europei, în timp ce Rusia și-a concentrat eforturile asupra cuceririi spiritelor. Noi vom putea întotdeauna elimina foametea în Europa și să ajutăm la apariția unei generații de europeni cu un corp sănătos și puternic, dar spiritul lor să fie format împotriva Americii și sedus de Steaua Roșie a rușilor” [11].

Un rol particular în promovarea diplomației publice l-a avut Agenția de Informații a Statelor Unite ale Americii (USIA), creată în 1953 de către administrația Eisenhower, care a activat până în 1999. USIA a coordonat toate activitățile publice oficiale ce țineau de domeniul „propagandă” (chiar dacă în utilizare cuvântul a fost evitat, miza era aceeași): editarea și răspândirea de publicații, difuzarea de filme, organizarea și înființarea de biblioteci și centre culturale în ambasade și în consulate, organizarea de conferințe sponsorizate de guvernele americane, întreținerea și finanțarea de posturi de radio oficiale, programe de schimb etc. [12, p. 74].

O contribuție esențială în consolidarea diplomației publice a avut-o, în timpul președintelui Kennedy (1961-1963), Centrul Murrow. Edward R. Murrow definea astfel diplomația publică: „Ea înglobează dimensiuni ale relațiilor internaționale care depășesc diplomația tradițională, cum sunt cultivarea de către guverne a opiniei publice din alte țări, interacțiunea grupurilor private și de interese dintr-o țară cu cele dintr-o altă țară, raportarea afacerilor externe și impac-

tul lor asupra politicii, comunicarea între aceia a căror ocupație este comunicarea, cum sunt diplomații sau corespondenții din străinătate, precum și procesele comunicării interculturale” [13].

Hans Tuch definește diplomația publică drept „procesul guvernamental de comunicare cu publicul străin, în încercarea de a face înțelese și acceptate ideile și idealurile națiunii proprii, instituțiile, cultura, precum și obiectivele politicilor naționale” [14].

Astăzi, noua diplomație publică a ajuns să însemne: un instrument folosit de state pentru influențarea „hărților mentale” ale opiniei publice dintr-o zonă de interes pentru a i se schimba atitudini și comportamente într-un sens dorit de cel ce utilizează noua diplomație publică [15].

La rândul său, Christopher Ross consideră că noua diplomație publică se sprijină pe șapte piloni:

1. Promovarea politicilor (policy advocacy), care asigură publicului străin o imagine exactă despre țară: guvernul trebuie să se asigure că mesajele sunt coerente și resursele alocate sunt folosite eficient.

2. Credibilitatea și persuasivitatea mesajului difuzat. Ross afirmă: „Trebuie să spunem întotdeauna ceea ce înțelegem și să spunem ceea ce spunem.”

3. Mesajele trebuie să fie nu doar credibile, dar și exacte, fără a crea lacune în informațiile publice; să fie repetate în mod constant prin intermediul canalelor oficiale (e-mailuri, programe educaționale și culturale, reclame).

4. Dialogul, care proiectează capacitatea critică de a auzi nevoile și de a înțelege culturile altora. El conține nu numai vorbire, dar și ascultare.

5. Diplomația culturală și schimbul cultural, deoarece guvernul poate fi promovat în străinătate și influența opinia publică prin promovarea tradițiilor sale și a unor evenimente culturale.

6. Utilizarea mijloacelor electronice, cum

ar fi televiziunea, radioul, internetul. Adică diplomația mass-media [16].

Nicholas J. Cull împarte practicile din diplomația publică în cinci categorii:

- Ascultare – activitatea de culegere de informații despre opinia publicului din străinătate;
- Advocacy – activitatea de promovare a unei politici speciale sau a unei idei prin comunicare internațională;
- Diplomație culturală – activitatea de promovare a propriei culturi în străinătate;
- Diplomația schimburilor academice – activitatea de schimburi de studenți cu alte țări;
- Transmisie internațională – activitatea de interacțiune cu publicul din străinătate prin intermediul televiziunii, radioului și a Internetului [17].

Joseph Nye Jr. menționează că există trei dimensiuni ale diplomației publice. Prima și cea mai importantă dimensiune este reprezentată de comunicarea de zi cu zi, care presupune explicarea contextului deciziilor de politică internă și externă. După luarea deciziilor, oficialii guvernamentali din democrațiile moderne acordă, de obicei, o mare atenție atât mesajului pe care trebuie să îl transmită presei, cât și modalităților prin care se face acest lucru. În general, ei se concentrează asupra presei interne – deși presa străină trebuie să fie cea mai importantă țintă pentru prima dimensiune a diplomației publice. A doua dimensiune a diplomației publice o reprezintă comunicarea strategică, prin care se dezvoltă un set de teme simple, specifice campaniilor politice sau publicitare. În cursul unui an o asemenea campanie planifică și desfășoară activități, evenimente cu mare încărcătură simbolică pentru a promova o anumită politică guvernamentală. Cea de-a treia dimensiune a diplomației publice se referă la dezvoltarea relațiilor durabile cu personalități-cheie dintr-o societate care devine, la un moment dat, țintă a operațiunilor de diplomație publică pe parcursul a mai multor ani, concretizate în acor-

darea de burse, schimburi culturale, participarea la programe educaționale, seminarii, conferințe și acces la canale media [18].

Se consideră că unele ONG-uri care activează în domeniul diplomației publice se bucură de mai multă încredere decât guvernele, ele putând fi canale utile și eficiente de comunicare. Fundațiile americane – cum ar fi, de exemplu, Fundația Ford, Fundația Soros și Fundația Carnegie – și o varietate de ONG-uri au jucat un rol important în consolidarea democrației în Europa de Est, după încheierea Războiului Rece.

Un actor important al diplomației publice este mass-media. Respectiv, vorbim despre diplomația media. Este de observat că în prezent tot mai multe state, mai mari sau mai mici, lansează campanii informaționale menite să contribuie la realizarea priorităților în domeniul politicii externe, dar și să obțină suportul cetățenilor proprii, al societății în acest sens. Această abordare este promovată în contextul democrației participative, aderența opiniei publice față de politica guvernamentală constituind un element indispensabil pentru reușita guvernului.

Așadar, diplomația publică este folosită pentru a atinge cinci obiective strategice și fundamentale:

1. Influențarea, atragerea și încurajarea oamenilor din țara în care acționează pentru a sprijini politicile specifice ale statului din partea căruia se acționează.
2. Crearea unui mediu prin care oamenii, din țara unde se desfășoară activități de diplomație publică, să posede o înțelegere corectă a instituțiilor, a valorilor, să primească informații reale care să conducă la o atracție sporită față de țara pentru care se desfășoară activități de diplomație publică.
3. Crearea de condiții pentru apariția unui climat de înțelegere, respect reciproc și încredere, care să conducă la creșterea posibilității de cooperare dintre statul în care se acționează și cel care utilizează diferite forme și mijloace ale diplomației publice.

4. Câștigarea de suport din partea cetățenilor unui stat pentru valorile care sunt în conformitate cu interesele unui alt stat, cum ar fi protecția mediului, statul de drept, susținerea pieței libere sau prevenirea proliferării armelor de distrugere în masă.

5. Dezvoltarea unor rețele de relații personale între liderii politici actuali și viitori ai unei societăți dintr-un stat anume/comunități, dezvoltarea canalelor de comunicare, care pot reduce conflictele și ambiguitățile.

Totodată, cercetătoarea de la Institutul de Cercetări Internaționale / МГИМО/ C. Borîșpolet face distincție între diplomația publică americană și cea promovată în cadrul Comunității Statelor Independente /CSI/. Autoarea constată că obiectivele diplomației publice în spațiul post-sovietic au ca obiectiv atractivitatea statelor-membre și lansarea de proiecte integraționiste, în special, în domeniul umanitar. Elementele diplomației publice sunt omniprezente în toate cele zece direcții de cooperare pe dimensiunea umanitară în cadrul CSI, dar, în special, acestea sunt determinante în contextul colaborării culturale, politicilor pentru tineret și educaționale. (Conform documentelor oficiale, direcțiile de colaborare în domeniul umanitar în spațiul CSI includ: comunicarea informațională și mass-media, activitatea editorială, educația, domeniul social, sănătatea, cultura, știința, tineretul, sportul și turismul.) De exemplu, elaborarea Strategiei de colaborare internațională a tineretului din CSI până în anul 2020. Aceasta presupune, între altele, organizarea de festivaluri tematice, școli de vară, demonstrarea filmelor istorice. Astfel, începând cu 2014, în spațiul CSI a demarat crearea de arhive video cu amintirile veteranilor participanți la cel de-al Doilea Război Mondial („pentru Apărarea Patriei”). Proiectul fiind implementat până în prezent în Azerbaidjan, Armenia, Belarus, Kazakhstan, Kârgâzstan, Tadjikistan, Uzbekistan, Ucraina și Republica Moldova.

În 2016, în contextul aniversării a 25 de ani de la crearea Organizației Internaționale de Tineret în cadrul CSI, a fost lansat proiectul „100 de idei pentru CSI” [19].

Prin urmare, opinia privind conținutul „propagandistic” al diplomației publice nu poate fi ignorată. Diplomația publică în spațiul SCI și Euroasiatic continuă să promoveze valorile și ideologia Uniunii Sovietice. Prin urmare, deși folosesc aceleași instrumente, putem face deosebire între diplomația publică americană, cea a UE și cea CSI (euro-asiatică) – prin scopul pe care îl urmăresc și valorile pe care le promovează.

Referindu-ne la percepția fenomenului diplomației publice în context politic authton, acesta este perceput diferit, în special pe dimensiunea care vizează activitatea sectorului non-guvernamental, care, în opinia unor experți și analiști, s-ar implica în favorizarea unor actori politici în contextul campaniilor electorale. În Republica Moldova printre cele mai active ONG, actualmente, sunt: Fundația „Soros” în Moldova; National Endowment for Democracy (NED); International Republican Institute (IRI), NDI; Konrad Adenauer-Stiftung (KAS) ș. a. [20].

Dacă analizăm abordările Ministerului Afacerilor Externe și Integrării Europene și misiunilor diplomatice ale Republicii Moldova, atunci putem constata tentative în trasarea unei diplomații publice. Cert este că aceste eforturi sunt dependente de agenda evoluțiilor politicii interne, dar și de provocările interne și externe la care este expusă țara. Dacă crearea imaginii pozitive de țară presupune agendă clară, creativitate, atitudine, determinare, investiții, relații și suport, atunci nu putem omite impactul ad-hoc al unui scandal care periclitează imediat obiectivul inițial, în special peste hotarele țării. Totodată, o țară și diplomația publică nu poate fi doar „victimă” unor provocări.

Un rol bine definit în promovarea imaginii de țară, valorilor naționale și l-a asumat Reprezentanța permanentă a Republicii

Moldova pe lângă Consiliul Europei - prin organizarea diferitor evenimente, expoziții de artă, cultură, industrie alimentară, industrie ușoară, precum și interacționarea cu diaspora. Obiectivul principal în toate acțiunile desfășurate de diplomația publică și culturală este că Republica Moldova nu are doar probleme, dar și un vast potențial cultural și bagaj de valori seculare care trebuie să fie promovate și cunoscute.

În tabelul de mai jos am inclus cele mai relevante evenimente, organizate de Reprezentanța Republicii Moldova pe lângă CoE atât în cadrul organizației, cât și la Strasbourg:

1. Premiera filmului „Afacerea Est”, regia și scenariul aparținând scenaristului Igor Cobileanski; cinematograful Odysee	19 februarie 2017
2. Lansarea, la Palatul Europei, a expoziției de pictură de Nelly Vrânceanu și Eugen Gorean intitulată "Interferențe"	11 aprilie 2017
3. Organizarea degustării de vinuri autohtone în cooperare cu companiile Château Vartely și Theatre du Vin din Strasbourg	9 iunie 2017
4. Lansarea expoziției dedicate Patrimoniului Cultural Național și Portului Popular	26 iunie 2017
5. Organizarea și lansarea expoziției de covoare și costume tradiționale „Poeme țesute” la Grande Salle de l'Aubette, Strasbourg	aprilie 2018
6. Participarea Republicii Moldova în calitate de țară invitată la evenimentul Strasbourg Fashion Week (SFW)/designerii naționali au prezentat colecțiile în Grande Salle de l'Aubette (Vivi Art Boutique Fashion, Creme Brulee, Georgette, KATEA GRI, Lavielace, Lia Fia, Ionel și Kasandruta)	mai-decembrie 2018
7. Lansarea expoziției pictorului Andrei Mudrea „Metamorfozele luminii”	5 martie 2018
8. Lansarea expoziției de covoare și costume tradiționale din Republica Moldova – „Poeme țesute”, la Grande Salle de l'Aubette	23 aprilie 2018
9. Organizarea expoziției de desene „Valorile CoE în culorile artiștilor din RM”; Centrul de Tineret al CoE	2019, 2-10 decembrie
10. Prezentarea în incinta CoE a filmului documentar de producție RM Teatrul Mare din Soroca, distins cu premiul ADAMI	2019
11. Expoziția cu lucrările pictorului Gheorghe Țărnă în incinta clădirii Agora a Consiliului Europei (CoE) la Strasbourg.	Iunie 2019

Concluzii. Diplomația publică se inspire din concepția de politică externă și strategia de securitate a statului. Actualmente, importanța și așteptările de la diplomația publică și comunicarea strategică sunt în creștere, iar sectorul non-guvernamental este cel care contribuie efectiv la proliferarea diplomației publice și a rezultatelor ei.

Diplomația publică își are rădăcinile în industriile de persuasiune ale PR-ului, dar are

similitudini și cu elemente de propagandă. Diplomația publică, ca și comunicarea strategică, reprezintă importante instrumente de promovare a intereselor unui stat în politica internațională.

Comunicarea strategică ar trebui să fie considerată drept parte importantă a eforturilor unui guvern de a vorbi, de a asculta, de a se angaja și de a demonstra bună-credință în fața opiniei publice internaționale. Pentru

îndeplinirea acestor obiective, instituțiile care utilizează comunicarea strategică trebuie să își elaboreze instrumentele necesare, dar și modalitățile potrivite. Cel mai des utilizat este planul de comunicare strategică, care presupune patru pași: definirea problemei (analiza situației, formularea problemei/temei); planificarea și programarea (obiective, publicul țintă); acțiune/Comunicare (strategia, tactica, implementarea (timp/când, personal, buget) și evaluare.

Diplomația publică are un câmp larg de acțiune și implică mai multe domenii, vorbindu-se astfel despre diplomația publică standard, diplomația culturală, diplomația economică și cea tehnico-științifică și se concentrează asupra metodelor prin care statul comunică opiniei publice și societății, influențând atitudinile și percepțiile publi-

cului larg, intern sau extern, cu privire la decidera, executarea și explicarea acțiunilor de politică externă.

Noua diplomație publică, spre deosebire de predecesora sa, încearcă să câștige inimile și mințile oamenilor printr-un alt tip de dialog, evitând discursurile propagandistice, dar și utilizând la maxim rețelele sociale unde a fost transferată o parte de realitate.

O diplomație publică eficientă ajută în procesul de promovare a țării și a națiunii.

Recomandări:

- Instituționalizarea comunicării strategice în cadrul Guvernului – prin stabilirea unei structuri în cadrul Cancelariei de Stat sau pe lângă Președintele Republicii Moldova.

- Elaborarea temelor-cheie ale statului pentru publicul extern și opinia publică internațională.

BIBLIOGRAFIE

1. The White House, National Framework for Strategic Communication, Washington, DC: The White House, Mar. 16, 2010.
2. Christopher Paul, Getting Better at Strategic Communication, RAND Corporation, 2011.
3. Nye Joseph S., Puterea blândă, trad. Daniela Oana Ioan, Institutul European, Iași, 2009.
4. Elena Mârzac. Comunicarea Strategică în sectorul de securitate și apărare. Notă analitică, nr. 4, 2019.
5. Kenneth E. Kim, „Framing as a Strategic Persuasive Message Tactic,” in The Routledge Handbook of Strategic Communication, 285.
6. Report of the Defence Science Board Task Force on Strategic Communication, Department of Defense, Washington D.C., september 2004.
7. Peru-Balan A, Bahneanu V. Război informațional, propagandă, fake news: percepția publică. MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică) nr.1(LXXX) , Chișinău, 2018, pp.128-150.
8. Nye Joseph S. Noua diplomație publică. În Dilema veche nr 315, 25 februarie- 3 martie 2010.
9. Ejov A., Ejov C., Diplomația publică ca instrument de formare a imaginii statului. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/177-180_13.pdf
10. Galumov A. Современная публичная дипломатия Европейского Союза в Российской Федерации. <http://www.intelros.ru/readroom/mir-i-politika/m7-2012/15549-sovremennaya-publichnaya-diplomatiya-evropeyskogosoyuza-v-rossiyskoy-federacii.html>
11. Michael Waller, The Public Diplomacy Reader, The Institute of World Politics Press, Washington, 2007, p. 23, citat de Eugen-Constantin Predatu, Rolul diplomației publice în securitatea națională și regională, teză de doctorat susținută la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, 2011, p. 53.
12. Hlihor E., Diplomația publică în politica internațională. Eitura Universității Naționale de Apărare, București, „Carol I”, 2017, p. 74.

13. Hans Tuch, *Communicating With the World: US Public Diplomacy Overseas*, St Martin's Press, New York, 1990, p. 3.
14. Tuch Hans, *Communicating, With the World: US Public Diplomacy Overseas*, New York: St Martin's Press, 1990.
15. Nye Joseph S. Noua diplomație publică. Dilema veche nr 315, 25 februarie - 3 martie 2010.
16. Ross Christopher, *Pillars of Public Diplomacy: Grappling with International Public Opinion*. <http://ics.leeds.ac.uk/papers/vp01.cfm?outfit=pmt&requesttimeout=500&folder=7&paper=1649>, accesat la 21 martie 2017.
17. Cull Nicholas J. *Public Diplomacy before Gullion. The Evolution of a Phrase*, US Center of Public Diplomacy. <http://uscpublicdiplomacyorg/pdfs/gullion.Pdf>
18. Nye Joseph S., *Puterea blândă*, trad. Daniela Oana Ioan, Institutul European, Iași, 2009.
19. Borișpoleț C. /Боришполец К./ Публичная дипломатия: прагматичный взгляд на разнообразие реального опыта. *Международная аналитика*. 2018; (1):22. <https://doi.org/10.46272/2587-8476-2018-0-1-20>. <https://sputnik.md/opinie/20201105/32340762/Ca-racatita-ONG-Moldova.html>

Prezentat: 13.06.21

E-mail: angela.zelenschi@gmail.com

ACTIVITATEA ORGANIZAȚIILOR INTERNAȚIONALE ÎN GESTIONAREA CRIZEI COVID-19

THE ACTIVITY OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN COVID-19 CRISIS MANAGEMENT

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).09](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).09)

CZU: 341.1:614.4

Svetlana CEBOTARI,
doctor habilitat, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

One of the most discussed issues in academia, but also in the discourse of polemologists, political scientists, economists and specialists in other fields is the issue regarding the impact of the COVID-19 virus on international security. Although all the attention of the international community has been focused on the emergence of the COVID-19 virus and its impact on the individual, societal, human and interpersonal relationships, it is worth paying attention to the involvement of international organizations in managing the COVID-19 crisis.

This article aims to highlight the role and involvement of international organizations in managing the COVID-19 crisis. The involvement of the United Nations, specifically of the UN Security Council, in the management of issues related to the COVID-19 crisis will be examined. The activity of the World Health Organization, the European Union, the North Atlantic Alliance in the management of the COVID-19 pandemic will also be examined.

Keywords: United Nations, UN Security Council, World Health Organization, European Union, North Atlantic Alliance, COVID-19 crisis.

REZUMAT

Una dintre cele mai discutate probleme în mediul academic, dar și în discursul polemologilor, politologilor, economiștilor și al specialiștilor din alte domenii este problema cu referire la impactul virozei COVID-19 asupra securității internaționale. Deși toată atenția comunității internaționale a fost axată asupra emergenței virozei COVID-19 și a impactului acesteea asupra individului, societății, relațiilor interumane și interpersonale, merită să fie acordată atenție implicării organizațiilor internaționale în gestionarea crizei COVID-19.

Prezentul articol are drept scop de a reliefa rolul și implicarea organizațiilor internaționale în gestionarea crizei COVID-19. Vor fi supuse examinării implicarea Organizației Națiunilor Unite, mai exact al Consiliului de Securitate al ONU în gestionarea problemelor cu referire la criza COVID-19. De asemenea, este examinată și activitatea Organizației Mondiale a Sănătății, a Uniunii Europene, a Alianței Nord Atlantice în gestionarea pandemiei COVID-19.

Cuvinte-cheie: Organizația Națiunilor Unite, Consiliul de Securitate al ONU, Organizația Mondială a Sănătății, Uniunea Europeană, Alianța Nord Atlantică, criza COVID-19.

Una dintre cele mai discutate probleme în mediul academic, dar și în discursul polemologilor, politologilor, economiștilor și al specialiștilor din alte domenii este problema cu referire la impactul virozei COVID-19 asupra securității internaționale. Deși toată atenția comunității internaționale a fost axată asupra urgenței virozei COVID-19 și a impactului acesteia asupra individului, societății, relațiilor interumane și interpersonale, merită să fie acordată atenție implicării organizațiilor internaționale în gestionarea crizei COVID-19.

Astfel, principala instituție cu asemenea atribuții în domeniul securității este Organizația Națiunilor Unite (ONU), în special Consiliu de Securitate-for decisiv. Pe fundalul urgenței virozei, atenția comunității internaționale pentru activitatea Consiliului de Securitate este una atentă. În condițiile urgenței virozei, merită să fie acordată o atenție specială activității Consiliului de Securitate al ONU.

Pentru o mai bună comprehensiune a activității Consiliului de Securitate al ONU, apare necesitatea de a face o analiză atentă a activității acestei instituții. Astfel, la un interval de aproximativ trei luni de la urgența virozei COVID-19, Secretarul general al Organizației Națiunilor Unite a avertizat că organismul mondial se confruntă cu „cel mai grav test” de la fondarea sa de acum 75 de ani, întrucât pacea și securitatea mondială sunt amenințate de pandemia coronavirusului. Este prima dată în istoria activității ONU, când cei 15 ambascadori ai săi au avut o sesiune pe tema pandemiei [10]. De asemenea, în cadrul discursului său, Secretarul general António Guterres a avertizat Consiliul de Securitate al ONU că pandemia coronavirusului amenință pacea și securitatea internațională, deoarece aceasta ar putea duce la o creștere a tulburărilor sociale și a violenței care ar submina în mod semnificativ capacitatea comunității internaționale de a combate boala [11], iar

în viitor, „angajamentul Consiliului de Securitate va fi esențial pentru asigurarea păcii și pentru diminuarea securității internaționale condiționată de urgența pandemiei Covid-19”. Consiliul de Securitate, care are cincisprezece membri, dintre care cinci sunt permanenți, Franța, Regatul Unit, Statele Unite, China și Rusia, este principalul organ pentru menținerea păcii și securității internaționale. Deciziile sale sunt de natură coercitivă, aceasta din urmă are o gamă largă de puteri dacă găsește o amenințare sau un atac la pace și securitate internațională [12]. „Pentru a depăși pandemia, conform poziției Secretarului general, este necesar de unit toate eforturile [13]. Convocarea ședinței Consiliului de Securitate a fost făcută la inițiativa Germaniei. Astfel, cea mai puternică instituție a Organizației Națiunilor Unite a emis primul său comunicat de presă. Conform Documentului, din data de 23 martie 2020, a fost exprimat sprijinul pentru toate eforturile legate de consecințele posibile ale pandemiei COVID-19 în țările afectate de conflict și a reamintit nevoia de unitate și solidaritate cu toți cei afectați. Deși comunitatea internațională se află la o fază incipientă a crizei COVID-19, există speranțe că, cu eforturi colective, la nivel mondial, în următoarele 6 luni avansarea violentă a virozei să înceteze [17].

La nivel internațional, multe instituții acționează zilnic pentru a lupta împotriva pandemiei Covid-19 și / sau a consecințelor acesteia, în conformitate cu principiul de specialitate al organizațiilor internaționale. În fruntea acestor organizații se află OMS, o organizație specializată a sistemului Națiunilor Unite care acționează prin identificarea, de exemplu, a producătorilor de truse de diagnostic, organizarea cercetărilor în jurul vaccinului, strângerea de fonduri, monitorizarea răspândirii globale a virusului etc.. Alte organizații, cum ar fi OMC au de asemenea un rol în gestionare - economică și financiară a pandemiei.

Organizația Mondială a Sănătății are o istorie de 72 de ani și funcționează ca o agenție specială în cadrul Națiunilor Unite. A fost fondată la data de 7 aprilie 1948 [20]. Astăzi organizația reunește 192 de state membre, pe care le sprijină în dezvoltarea sănătății și în consolidarea serviciilor de sănătate. De asemenea, stabilește norme și standarde internaționale, conduce instruirea personalului, promovează cercetării și supraveghează epidemiile. În acest din urmă domeniu, statele membre ale OMS au adoptat în anul 1951 Regulamentul Internațional de Sănătate (RIS). Prin acest Regulament, statele s-au angajat să „prevină răspândirea internațională a bolilor [...] și să le răspundă cu acțiuni proporționale de sănătate publică [...], evitând crearea de bariere inutile pentru traficul și comerțul internațional”.

Conform prevederilor Regulamentului, organizația are dreptul de a declara o urgență internațională în domeniul sănătății publice (stare care a fost declarată la data de 30 ianuarie 2020, solicitându-se statelor să ia măsuri pentru combaterea coronavirusul). Pentru prima dată Regulamentul a fost revizuit în anul 1969, însă, ținând cont de evoluția bolilor infecțioase și a crizelor epidemice care s-au înmulțit de la sfârșitul secolului XX, acesta s-a dovedit a fi inadecvat activității OMS. După zece ani de reflecții influențate de crize și epidemii (în special epidemia SARS), textul Regulamentului a fost supus revizuirii în 2005. Conform noilor modificări introduse în textul Regulamentului, Direcția Generală a OMS poate declara o urgență internațională în domeniul sănătății, care îi permite să facă recomandări și să solicite mobilizarea comunității internaționale în ansamblu. De asemenea, Direcția Generală a OMS poate convoca Comitetul de urgență compus din experți, al cărui aviz este doar consultativ. În 2009, în timpul pandemiei H1N1, decizia de a păstra identitatea celor 16 membri ai Comitetului secret, pentru a-i proteja de influențe externe, a contribuit de

fapt la suspiciunile de coliziune între OMS și industria farmaceutică. De asemenea, RSI solicită statelor să elaboreze mijloace pentru a asigura controlul „evenimentelor de sănătate publică” pe teritoriul lor. Situația epidemică din toamna anului din 2019, a demonstrat că doar 57 % dintre state au dezvoltat capacitățile minime necesare de a face față unei stări excepționale. Epidemia de Ebola din Africa de Vest din anul 2014 a reamintit necesitatea de a sprijini în prealabil statele fragile în vederea consolidării sistemelor lor de sănătate și de a interveni rapid atunci când o epidemie apare pe teritoriul lor. Din acest motiv, în 2016, OMS a pus în aplicare un program de urgență în domeniul sănătății, cu propriul buget, și care dezvoltă capacitățile operaționale de intervenție mai rapid, în special în statele fragile (OMS a trimis, de exemplu, pachete de testare pe continentul african).

Cu toate că Regulamentul este un document legal, nu există mecanisme speciale de aplicare pentru o țară pe care să le poată exercita OMS. Activitatea sa este susținută de către statele membre, inclusiv SUA. Această legislație impune ca țările să alerteze la comunitatea internațională prin intermediul organismului, atunci când au probleme ce vizează prezența anumitor boli. Prima probă pentru acest regulament a fost pandemia de gripa H1N1 din anul 2009. În cazul dat, OMS a fost acuzată de acțiuni rapide și exagerate într-un moment de criză economică. Câțiva ani mai târziu, în 2014, poziția criticilor cu referire la activitatea OMS a fost contrară: se consideră că OMS a reconfirmat tardiv declanșarea bolii Ebola în Africa occidentală (boala a răpus mai mult de 11.300 de vieți) [20].

Drept urmare, statele ar trebui să stabilească mecanisme de supraveghere la nivel național și să raporteze „evenimente de sănătate publică” (precum detectarea cazurilor de boli infecțioase, cum ar fi Covid-19) către OMS. Epidemia de Ebola din 2014 în

Africa de Vest a subliniat că aceasta necesită sisteme de sănătate bine organizate și bine finanțate. OMS este apoi responsabilă de diseminarea informațiilor către alte state membre și de coordonarea răspunsului internațional [19].

Organizația Mondială a Sănătății a devenit cea mai populară instituție în perioada crizei COVID-19. Activitatea OMS în timpul epidemiei de COVID-19 este tot mai mult contestată, printre motivele principale numărându-se: subestimarea inițială (de ex. în ceea ce privește contagiozitatea); intervențiile intempestive (de ex. declararea unei urgențe la nivel internațional în domeniul sănătății publice – PHEIC – și, ulterior, a unei pandemii); orientările contradictorii (de ex. privind utilizarea echipamentelor personale de protecție – PPE); concesiile făcute guvernului chinez, în pofida responsabilității sale în propagarea contagionii, chiar și când acesta a încercat să transfere răspunderea pe umerii altor state, îndeosebi a unui stat membru al UE- Italia.

Nu mai puțină atenție în gestionarea crizei Covid-19 o merită activitatea Uniunii Europene. Deși tardiv, Uniunea Europeană (UE) a reușit să elaboreze măsuri regulatorii și financiare pentru a contracara efectele crizei sanitare și a stimula pe cale normativă solidaritatea între statele europene. UE a reacționat anevoios la primele semnale ale răspândirii virusului COVID-19. Au lipsit mecanisme dedicate protecției sanitare a europenilor și contracarării rapide, coordonate și unificate, a pericolelor epidemiologice de această anvergură. Solidaritatea europeană între UE și statele membre, dar, în primul rând, între statele membre, a fost pusă la încercare de ascensiunea interesului național. Unele guverne europene au fost debordate de rezeșiciunea transiterii virusului, iar altele au recurs la acțiuni necoordonate, precum restricționarea comercializării cu echipament medical sau a circulației interstatale.

Inexistența unor instrumente imediat

disponibile a generat un val de creativitate din partea instituțiilor europene. Dar măsurile excepționale au fost lansate doar acolo unde UE are atribuții exprese, neîngrădite de competențele autorităților naționale (ajutorul de stat, piața comună internă, achizițiile publice, circulația internă a bunurilor etc.). Cele 27 de țări membre (plus Marea Britanie, care este în proces de tranziție până la 31 decembrie 2020) și șase țări non-UE, participante la Mecanismul European de Protecție Civilă, activat de Italia, nu au reacționat. Deși UE a fost criticată aspru pentru neasigurarea solidarității europene, în realitate, tratatele europene nu îi permit să acționeze diferit [4].

În general, în conformitate cu articolul 6 litera a) din Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene (TFUE), Uniunea are în competența sa acordarea sprijinului și protecției în scopul îmbunătățirii sănătății umane. Uniunea nu poate susține, coordona sau completa acțiunea țărilor UE în acest domeniu. Actele obligatorii din punct de vedere juridic ale Uniunii adoptate pe baza competențelor de susținere nu pot atrage armonizarea legislațiilor sau a reglementărilor statelor membre. De o importanță deosebită este clarificarea faptului că există o regulă specifică, și anume articolul 168 TFUE, care, pe lângă faptul că reprezintă baza legală substanțială pentru intervențiile de urgență, stabilește un principiu general de importanță deosebită în această problemă, cu condiția ca „în definiție și în punerea în aplicare a tuturor politicilor și activităților Uniunii trebuie să asigure un nivel ridicat de protecție a sănătății” [2]: prin urmare, protecția sănătății este o condiție prealabilă și un rol principal în acțiunea Uniunii Europene, sub auspiciile principiului precauției. Se menționează că, prin derogare de la competența generală de sprijin și în conformitate cu articolul 4 alineatul (2) litera (k) al TFUE, Uniunea împărtășește competențele sale cu cele ale statelor membre în ceea ce

privește problemele comune de securitate în domeniul de sănătate publică. Deși principiul subsidiarității în acest domeniu este înțeles într-un sens deosebit de restrictiv de către miniștrii sănătății și de către statele membre, reticenți în a vedea influența Uniunii Europene asupra sistemelor lor de sănătate încă mai există [16].

Astfel, Tratatul de la Lisabona a introdus o competență complementară Uniunii Europene în adoptarea acțiunilor menite să sprijine, să coordoneze și să integreze acțiunile statelor membre, printre altele în domeniul protecției civile. În acest sens, articolul 6, litera f) reprezintă norma primară prevăzută pe bază legală pentru dezvoltarea ulterioară a unui corp real de legislație care poate fi atribuit categoriei așa-numitelor Legea UE privind reacțiile în caz de catastrofe [18] vizează abordarea dezastrelor sau a catastrofelor, adică „orice situație care are sau poate avea consecințe grave asupra oamenilor, mediului sau proprietății, inclusiv a patrimoniului cultural” [14]. Legea privind reacțiile în caz de catastrofe constă în principal din trei instrumente [3].

În primul rând, la nivel preventiv, „mecanismul european de protecție civilă” introdus prin Decizia 1313/2013 / UE, adoptat în baza articolului 196 TFUE, stabilește, printre altele, o competență comună a Uniunii Europene pentru: (i) să sprijine și să completeze acțiunile statelor membre nu numai la nivel național, ci și la nivel regional și local, în ceea ce privește prevenirea riscurilor, pregătirea actorilor de protecție civilă din statele membre și intervenția în caz de dezastre naturale; (ii) să promoveze o cooperare operațională rapidă și eficientă în cadrul Uniunii între serviciile naționale de protecție civilă; (iii) și să favorizeze consecvența acțiunilor întreprinse la nivel internațional în domeniul protecției civile [12]. Această dispoziție este în măsură să reprezinte temeiul legal pentru o intervenție legislativă în conformitate cu procedura le-

gislativă obișnuită de către Parlamentul European și Consiliu, depășind astfel legislația anterioară în temeiul căreia orice intervenție în materie de către Uniunea Europeană trebuia adoptată în unanimitate de către Consiliu, cu simpla consultare a Parlamentului. În plus, această regulă introduce un mijloc de a solicita ajutor statelor membre, cu intervenția altor state în mod voluntar. Pe baza acestui mecanism, Comisia Europeană a decis, la 19 martie 2020, crearea unei escorte strategice („rescEU”), adică o rezervă europeană comună, de echipamente medicale de urgență precum ventilatoare, măști de protecție și consumabile de laborator pentru țările din UE care au nevoie [29].

Mecanismul european de protecție civilă, și-a găsit o aplicare în asistența și repatrierea cetățenilor UE din întreaga lume. În al doilea rând, vizează o intervenție activă în combaterea crizei în curs. Astfel, articolul 222 alineatul (1) al TFUE prevede clauza de solidaritate conform căreia Uniunea Europeană este obligată legal să sprijine orice stat membru care este victima unui atac terorist sau a unui dezastru natural, dacă statul membru solicită acest lucru. De asemenea, regula prevede, că „Uniunea mobilizează toate instrumentele de care dispune, inclusiv mijloacele militare puse la dispoziția sa de către statele membre, pentru a oferi asistență unui stat membru pe teritoriul său, la cererea autorităților politice, în caz de dezastru natural [...]”. Prin urmare, pe baza acestei reguli, statele membre sunt obligate să intervină în sprijinul statului membru care o solicită prin adoptarea celor mai adecvate măsuri. Până în prezent, regula nu a fost invocată niciodată de către statele membre. Cu toate acestea, în ciuda lipsei unei obligații legale în acest sens, au existat numeroase gesturi de solidaritate în cadrul Uniunii Europene: Franța a donat Italiei un milion de măști, iar Germania a trimis 7 tone de materiale medicale (inclusiv bani și măști anestezice) în Italia și 100 de

pacienți italieni au fost acceptați spre tratament în terapie intensivă [9].

Prin Decizia 1082/2013 / UE se introduce o prevedere privind amenințările grave la adresa sănătății, supravegherea epidemiologică, monitorizare, avertizare timpurie și lupta împotriva amenințărilor transfrontaliere grave la adresa sănătății, inclusiv planificarea pregătirea și răspunsul în legătură cu aceste activități, în vederea coordonării și integrării politicilor naționale. În acest context, pe lângă măsura de urgență, merită atenție lansarea de către Comisia Europeană a unei proceduri de achiziții efectuate în comun, într-o manieră accelerată și partajată la nivelul a 26 de state membre, pentru a permite achiziționarea rechizite medicale necesare din partea Uniunii Europene [29].

În contextul pandemiei Covid-19, UE a luat măsuri de politică în domeniul concurenței. Din perspectivă microeconomică, politica de concurență pe piața internă este supusă prevederilor art. 107 și 110 a TFUE și a acordurilor de concurență restrictive. Astfel, conform prevederilor, ajutorul de stat reprezintă un instrument important de intervenție a Direcției Generale pentru concurență a Comisiei Europene și are ca scop împiedicarea statelor să intervină în operațiune prin ajutor economic. În acest scop, ori de câte ori o resursă atribuită apariției unui avantaj (financiar sau economic) în favoarea unei societăți care nu ar putea să o primească în condiții normale de piață, cu prejudicii în consecință a concurenței și a comerțului între Statele membre, Comisia Europeană poate interveni. Un astfel de ajutor este interzis, cu excepția mai multor clauze de salvagardare. În special, există două instrumente de flexibilitate furnizate statelor membre. În primul rând, paragraful 2 litera b) al articolului 107 din TFUE prevede compatibilitatea juris et de jure cu piața internă a ajutorului destinat remedierii daunelor cauzate de dezastre naturale sau alte evenimente excepționale.

În acest sens, regula permite statelor membre să compenseze companiile pentru daunele cauzate de evenimente extraordinare, luând măsuri în sectoarele transportului aerian și turism. În plus, paragraful 3 litera e) din articolul 107 din TFUE introduce o clauză de flexibilitate care prevede că „alte categorii de ajutoare, determinate prin decizia Consiliului, la propunerea Comisiei Europene”, pot fi considerate compatibile cu piața internă. În aplicarea acestei dispoziții, Comisia Europeană a adoptat câteva dispoziții urgente și provizorii pentru a permite statelor membre să utilizeze pe deplin această flexibilitate în scopul sprijinului economiei. Această clauză de flexibilitate în vederea adoptării unui cadru temporar a fost invocată până astăzi doar în timpul crizei financiare din 2008 [7]. În mod specific, în cadrul cadrului temporar adoptat la 20 martie [9], statele membre pot acorda cinci tipuri de ajutor: (i) subvenții directe, scutiri fiscale selective și plăți în avans - cu un plafon de 800.000 EUR pentru fiecare companie - pentru companiile care se confruntă cu necesități urgente de lichiditate; (ii) garanții de stat pentru împrumuturile bancare contractate de companii pentru a permite băncilor să continue acordarea de împrumuturi clienților comerciali care au nevoie de acestea; (iii) împrumuturi publice subvenționate către companii cu dobândă favorabilă pentru a acoperi nevoia imediată de capital de lucru și pentru investiții; (iv) garanții pentru bănci care canalizează ajutoarele de stat către economia reală, prin exploatarea capacităților de creditare existente ale băncilor și folosirea lor ca canal de sprijin pentru întreprinderile mici și mijlocii („IMM-uri”); și (v) asigurarea de credit la export pe termen scurt.

Acest cadru temporar are ca scop urmărirea unui dublu obiectiv. Pe de o parte, permite statelor membre să acționeze rapid și eficient pentru a sprijini cetățenii și întreprinderile, în special IMM-urile, care

se confruntă cu dificultăți economice din cauza epidemiei COVID-19. Pe de altă parte, identificarea unui studiu de caz concret privind ajutorul care se încadrează în cadrul temporar pentru a analiza orice măsură de sprijin adoptată de statele membre în vederea unui cadru general care să țină cont de o perspectivă de viitor [1]. Astfel, principala preocupare, așa cum a reieșit din declarația Margrethe Vestager, vicepreședinte executiv, responsabil pentru politica în domeniul concurenței [15] este de a evita că „acest sprijin acordat companiilor unui stat membru, să nu dăuneze unității europene”. În acest sens, vicepreședintele executiv Vestager spune că „trebuie să ne putem baza pe piața unică europeană pentru a ajuta economia noastră să depășească epidemia și să se recupereze puternic după aceea”. Mai multe state membre au prezentat până în prezent diverse notificări și au fost aprobate de Comisia Europeană [21]. Cel de-al doilea aspect se referă la acordurile restrictive de concurență menționate în articolul 101 al TFUE, care sunt incompatibile cu piața internă și, prin urmare, interzise, dacă pot afecta comerțul dintre statele membre și dacă au ca obiect sau efectul prevenirii, restricționării sau denaturării concurenței pe piața internă. În acest context, conform comunicării Rețelei europene de concurență care este un grup informal ce reunește diferitele autorități naționale ale Uniunii Europene și ale Comisiei Europene) [8].

În scopul depășirii crizei COVID-19 Uniunea Europeană trebuie depună eforturi de solidaritate în scopul depășirii problemelor în domeniul sănătății și economiei. Uniunea Europeană a luat deja măsuri și continuă eforturile atât la nivel european, cât și pentru fiecare stat membru în parte. Astfel, Franța a fost prima țară care a încurajat Uniunea Europeană să evalueze amploarea crizei, solicitând reunirea extraordinară a Consiliului European (CE) la data de 10 martie 2020, cerând să se ia măsuri coordonate la frontiere

pentru a evita situațiile dificile. În contextul dezbaterilor privind adoptarea unor strategii de combatere a crizei Covid -19, șefii de stat și de guvern au adoptat șapte măsuri pentru a coordona eforturile de sănătate publică, pentru a proteja cetățenii europeni și pentru a atenua consecințele socio-economice ale epidemiei:

1. Să se împartă materialul medical (echipamente de protecție, respiratoare și echipamente de laborator) odată cu crearea primului stoc comun de materiale medicale și acordarea de contracte publice comune pentru achiziționarea de echipamente personale de protecție. Aceasta implică, de asemenea, un efort coordonat pentru creșterea capacităților de producție. În același timp, a fost impusă o autorizație privind exportul echipamentelor individuale de protecție în afara Europei.

2. Sprijinirea investigărilor privind crearea unui vaccin împotriva COVID-19 cu mobilizarea unui buget de 140 de milioane de euro.

3. Unificarea eforturilor pentru a permite reîntoarcerea în statele lor a cetățenilor europeni blocați în afara Uniunii.

4. Facilitarea circulației în spațiul Uniunii Europene a mărfurilor prin coridoarele prioritare la frontierele interne pentru furnizarea medicamentelor și materialelor de protecție în spitale, magazine și fabrici, în principal, dar și persoanelor atunci când este necesar, în special a lucrătorilor de frontieră și cetățenilor europeni care se întorc în țările lor.

5. Răspunderea la criză prin realocarea a 37 miliarde EUR din bugetul UE către politica de coeziune.

6. Sprijinirea companiilor și a lucrătorilor prin flexibilitatea reglementărilor privind ajutoarele de stat.

7. Suspendarea Pactului de stabilitate pentru a permite statelor membre să retragă normele bugetare în fața pandemiei [22].

„Acord”, a anunțat președintele Consiliului European Charles Michel pe Twitter

la ora locală 5:31 (3:31 GMT) la data de 21 iulie, 2020. În rezultatul Summit-ului care a durat .... (a început la data de 17 iulie dimineață). Fondul se ridică la 750.000 de milioane de euro (în jur de 860.000 de milioane de dolari SUA) și constă în 445.000 de milioane de dolari în subvenții și 410.000 de milioane de dolari în împrumuturi cu dobândă scăzută. Fondul încearcă să sprijine membrii blocului pentru atenuarea declinului economic cauzat de pandemia covid-19 [23]. Documentul reprezintă analiza acțiunilor întreprinse de către Uniunea Europeană în pe parcursul epidemiei de coronavirus și efectele acesteia asupra economiei. De asemenea, în Document sunt reflectate strategiile suplimentare de a face față unor provocări la adresa proiectului European [24].

În această perioadă de criză, UE și statele sale membre colaborează și se susțin reciproc, mobilizând resurse, asigurând livrarea de echipamente de protecție, stimulând cercetarea și sprijinind partenerii noștri din întreaga lume aflați la nevoie.

1. Încetinirea răspândirii virusului. Pentru a contribui la limitarea transmiterii virusului în Europa și dincolo de granițele acesteia, UE și-a închis frontierele externe pentru călătorii neesențiale, asigurând totuși în continuare circulația bunurilor esențiale pe teritoriul UE prin introducerea de culoare verzi. De asemenea, este descurajată deplasarea cetățenilor europeni în afara UE. Țările UE au convenit să înceapă eliminarea restricțiilor de călătorie pentru rezidenții anumitor țări terțe începând cu 1 iulie 2020. Centrul European de Prevenire și Control al Bolilor furnizează evaluări rapide ale riscurilor și actualizări epidemiologice pentru europeni.

2. Furnizarea de echipamente medicale, Țările UE au acces rapid la prima rezervă de echipamente medicale constituită vreodată, rescEU, cum ar fi ventilatoare mecanice și măști de protecție. În plus, UE a lansat patru licitații internaționale ample, care permit

statelor membre să achiziționeze în comun echipamente și seturi de testare.

3. Promovarea cercetării în vederea unui vaccin. Programul de cercetare Orizont 2020 al UE finanțează 18 proiecte de cercetare și 140 de echipe din întreaga Europă pentru a contribui la obținerea rapidă a unui vaccin împotriva COVID-19. Scopul este de a îmbunătăți diagnosticarea, pregătirea, managementul clinic și tratamentul. Programul asigură, totodată, finanțare pentru IMM-uri și startupuri în vederea unor soluții inovatoare de combatere a pandemiei, prin intermediul programului Accelerator al Consiliului European pentru Inovare.

UE a organizat un maraton online al donatorilor în vederea strângerii de fonduri pentru un vaccin. Inițiativa privind răspunsul global la coronavirus a permis atingerea unei sume promise de 15,9 miliarde EUR. Guvernele s-au angajat să asigure accesul universal la medicamentele pentru tratarea COVID-19. Totodată, acestea și-au luat angajamentul de a contribui la redresarea comunităților care au fost grav afectate de pandemie, într-un mod echitabil și just.

4. Repatrierea cetățenilor UE. Statele membre ale UE au acționat împreună pentru a le oferi cetățenilor UE din țări terțe sprijin consular și posibilitatea repatrierii. Peste 625 000 de europeni aflați în străinătate au beneficiat de efortul de repatriere coordonat cu sprijinul UE și aproximativ 600 000 de cetățeni au fost aduși acasă. Peste 85 000 de cetățeni blocați în întreaga lume din cauza pandemiei au fost aduși acasă datorită zborurilor comune de repatriere cofinanțate de la bugetul UE în proporție de până la 75%.

5. Stimularea solidarității europene. UE facilitează trimiterea de echipe medicale prin intermediul Corpului medical al UE, astfel încât echipele din diferite state membre să poată veni în sprijinul sistemelor de sănătate cele mai afectate de criză.

În spiritul solidarității, statele membre s-au ajutat unele pe altele. De exemplu:

Austria, Germania și Luxemburgul și-au pus unitățile de terapie intensivă la dispoziția pacienților olandezi, francezi și italieni aflați în stare critică. Polonia, România și Germania au trimis echipe de medici pentru a ajuta la tratarea pacienților din spitalele din Italia. Danemarca trimite Italiei ventilatoare mecanice și echipamente pentru spitale de campanie. De asemenea, UE a aprobat noi norme care permit statelor membre să solicite asistență financiară din Fondul de solidaritate al UE pentru a acoperi urgențele în materie de sănătate. Prin extinderea recentă a domeniului de aplicare al fondului, o sumă de până la 800 de milioane EUR va fi pusă la dispoziția statelor membre în acest an pentru combaterea pandemiei provocate de coronavirus.

6. Sprijinirea economiei. UE a avansat un pachet de sprijin în valoare de 540 de miliarde EUR pentru a face față crizei și pentru a sprijini lucrătorii, întreprinderile și statele membre. În plus, Banca Centrală Europeană furnizează 1 350 de miliarde EUR pentru reducerea datoriei publice pe durata crizei, precum și 120 de miliarde EUR sub formă de măsuri de relaxare cantitativă și 20 de miliarde EUR sub forma achizițiilor de titluri de stat. UE aplică flexibilitatea deplină a normelor fiscale ale UE pentru a ajuta autoritățile să sprijine sistemele de sănătate și întreprinderile și pentru a menține ocuparea forței de muncă în rândul populației în timpul crizei. Normele UE privind ajutoarele de stat au fost, de asemenea, relaxate, astfel încât guvernele să poată oferi lichidități economiei pentru a sprijini cetățenii și întreprinderile, salvând astfel locuri de muncă.

7. Protejarea locurilor de muncă. UE pune la dispoziția statelor sale membre 37 de miliarde EUR din fondurile structurale existente ale UE în 2020 pentru a combate criza provocată de coronavirus și pentru a sprijini asistența medicală, întreprinderile și lucrătorii. Pentru a se asigura că angajații își pot păstra locul de muncă atunci când

întreprinderile își întrerup activitatea ca urmare a crizei provocate de coronavirus, UE introduce un instrument de sprijin temporar (SURE) în valoare de până la 100 de miliarde EUR pentru a sprijini programele naționale în materie de șomaj tehnic.

8. Contribuția la redresarea UE. Pentru a ajuta UE să se redreseze în urma impactului economic și social al pandemiei, UE lucrează la un buget 2021-2027 revizuit, completat de un fond de redresare care va asigura o investiție masivă în creșterea economică și va sprijini cetățenii, întreprinderile și economiile noastre în următorii ani.

9. Sprijinirea partenerilor din întreaga lume. Criza provocată de COVID-19 reprezintă o provocare globală care necesită soluții globale. UE sprijină eforturile țărilor partenere în combaterea virusului, oferind sprijin financiar în valoare de aproape 36 de miliarde EUR pentru a răspunde crizei sanitare imediate și nevoilor umanitare generate de aceasta. În plus, UE a activat un pod aerian umanitar al UE pentru a furniza asistență umanitară prin utilizarea zborurilor de plecare fără încărcătură efectuate în timpul operațiunilor de repatriere. UE a sprijinit, de asemenea, înghețarea datoriei pentru țările în curs de dezvoltare, eliberând resurse extrem de necesare care să poată fi folosite pentru îmbunătățirea sistemelor de sănătate și pentru combaterea pandemiei.

10. Combaterea dezinformării legate de COVID-19. Toate statele membre și UE în ansamblu sunt amenințate de răspândirea deliberată a știrilor false în contextul pandemiei de COVID-19. UE contribuie la detectarea, denunțarea și combaterea dezinformării prin furnizarea de informații corecte și actualizate. De asemenea, UE colaborează cu platforme online pentru a promova sursele de informații fiabile, a deviraliza știrile false și a elimina conținutul ilegal.

UE a propus totodată acțiuni concrete care pot fi puse în practică rapid pentru a contracara valul masiv de informații false

sau care induc în eroare, inclusiv tentativele actorilor străini de a influența cetățenii și dezbaterile din UE. În același timp, UE va continua să asigure libertatea de exprimare și să sprijine mass-media, relațiile independente ale acestora fiind esențiale în timpul pandemiei provocate de coronavirus [31].

Un rol important în gestionarea crizei Covid-19 l-a avut și activitatea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO). De la crearea sa în 1949, sarcina principală a Alianței, conform prevederilor articolului 5 din Tratatul de la Washington se axa pe operațiunile de apărare colectivă. Acest lucru a fost până la începutul anilor 1990, în ciuda schimbărilor strategice care au avut loc pe arena internațională. Deși emergența crizei Covid-19 a adus critici la adresa activității NATO, ca și alte organizații internaționale, Alianța a monitorizat îndeaproape evoluția epidemiei COVID-19 și toate țările membre ale acesteia au luat măsuri preventive. În contextul internațional actual, NATO, are drept obiectiv principal prevenirea conflictelor politice și dispune de capacități militare pentru operațiunile de gestionare a crizelor. Această organizație implică o strânsă cooperare între cele 30 de țări membre și cele 20 de țări partenere [25]. NATO în această problemă și cum a reacționat? Pentru o mai bună comprehensiune a implicării NATO în gestionarea crizei Covid-19, apare necesitatea de a face o scurtă analiză a prevederilor stipulate în textul tratatului de constituire a Alianței. Astfel, în conformitate cu articolul 5 din Tratatul Atlanticului de Nord este prevăzut dreptul la autoapărarea colectivă, clarificând responsabilitatea colectivă a alianței de a da răspuns unificat la un atac asupra oricăreia dintre părțile sale. Articolul 3 este, de asemenea, destul de semnificativ, precizând: „Pentru a atinge mai eficient obiectivele prezentului tratat, părțile, separat și în comun, prin intermediul unui ajutor de sine continuu și eficient și de ajutor reciproc, vor menține și

își vor dezvolta capacitatea individuală și colectivă de a rezista atacului armat”.

Din prevederile stipulate în articolele 5 și 3 reiese că țările membre individuale au obligația în timp de pace de a menține un nivel de receptivitate și pregătire care le permite să abordeze „vulnerabilitățile” în îndeplinirea misiunilor de apărare colectivă. Conform acestei interpretări, articolul 3 completează clauza de apărare colectivă din articolul 5 și arată că menținerea și consolidarea rezistenței statelor membre este, de asemenea, o obligație. Aceasta presupune că „vulnerabilitățile” care pot afecta răspunsul statelor membre în timpul situațiilor de urgență ar trebui eliminate în prealabil pe timp de pace, ca parte a procesului de pregătire a unui sistem rezistent. În acest context merită atenție reuniunea miniștrilor de externe a statelor membre a Alianței din 2 aprilie 2020. În cadrul acestei reuniuni secretarul general Jens Stoltenberg, a sugerat ca răspândirea bolilor infecțioase, cum ar fi Covid-19, să fie inclusă în categoria vulnerabilităților pentru NATO, împreună cu cele referitoare la amenințările transfrontaliere, amenințările precum terorismul internațional și atacurile asupra sistemelor spațiale cibernetice și externe. Se poate presupune, așadar, că NATO va purta discuții la scară largă privind dezvoltarea rezilienței împotriva epidemiilor la scară largă [26]. Printre misiunile de bază ale NATO de „apărare colectivă”, „gestionarea crizelor” și „securitate cooperativă”, aceste acțiuni pot fi incluse în categoria „gestionarea crizelor”, dar, în viitor, va fi conceput pentru răspunsuri la pandemii precum Covid-19 va fi derulat ca parte a unei misiuni de „apărare colectivă”. Acest lucru a fost sugerat în cadrul lucrărilor Summit-ului NATO de la Varșovia din 2016 că rezistența alianței militare ar fi sporită împotriva unei game diversificate de amenințări.

De asemenea, a existat o cooperare europeană între statele NATO prin intermediul

transportului aerian militar. Astfel, merită atenție cooperarea franco-germană în timpul crizei. „Armata franceză a transportat pacienți cu coronavirus în Germania, în timp ce avioanele de transport militar germane au transportat pacienți din Franța, semnalând strânse legături bilaterale.

Pentru prima dată, miniștrii de externe ai statelor membre NATO au organizat o reuniune online. Aceștia au asigurat că pandemia COVID-19 nu a slăbit capacitatea alianței și a acceptat un pachet de ajutor pentru Ucraina și Georgia. Datorită pandemiei COVID-19, miniștrii de externe din 30 de țări membre NATO au organizat o întâlnire prin videoconferință pentru prima dată în istoria alianței. Macedonia de Nord a participat la ea pentru prima dată ca nou membru NATO. Tema principală a videoconferinței a fost impactul răspândirii rapide a coronavirusului SARS-CoV-2 „asupra disponibilității alianței de a se apăra”. „Este extrem de important ca NATO să poată continua să funcționeze în timpul crizei cauzate de COVID-19. La urma urmei, amenințările și provocările cu care ne confruntăm nu au dispărut”, a declarat secretarul general al NATO, Jens Stoltenberg.

Potrivit secretarului general al NATO, răspândirea coronavirusului nu va submina disponibilitatea de luptă a alianței. Rolul NATO în sprijinirea membrilor săi pe fondul luptei împotriva coronavirusului, din punctul de vedere al secretarului general al organizației, Jens Stoltenberg, este limitat. Prin urmare, alianța poate prelua o funcție de coordonare, de exemplu, în domeniul logisticii atunci când organizează zboruri de transport, a spus el miercuri, 1 aprilie, la Bruxelles. Reprezentanții NATO au remarcat anterior că alianța în sine nu are mijloacele de protecție necesare pentru a lupta împotriva virusului, acestea sunt disponibile pentru țările membre ale organizației. Sarcina principală a NATO, potrivit lui Stoltenberg, rămâne descurajarea și apărarea. „Prima

noastră prioritate este să ne asigurăm că actuala criză de sănătate nu va deveni o criză de securitate”, a subliniat el, subliniind că amenințările existente până acum, precum terorismul internațional, nu au dispărut, astfel încât NATO trebuie să rămână operațională în ciuda pe pandemia SARS-CoV-2 [32].

NATO nu are mijloace proprii, dar fiecare dintre aliați și-a mobilizat mijloacele militare în sprijinul luptei împotriva pandemiei. Forțele armate și serviciile lor de sănătate au înființat spitale de teren și evacuează pacienții în alte țări unde sunt îngrijiți. De asemenea, sunt angajați pentru supravegherea frontierei, scrie AFP. „NATO contribuie la efortul colectiv. Aliații se ajută reciproc - inclusiv prin furnizarea de profesioniști din domeniul sănătății, paturi de spital și echipamente medicale esențiale, precum și prin schimbul de bune practici și idei despre cum să combată această boală ucigașă. Transportăm materiale medicale esențiale pe calea aerului din diverse părți ale lumii, oferim personal medical, materiale și echipamente esențiale din surse civile și militare și punem cunoștințele și resursele noastre medicale, științifice și tehnologice în slujba unor răspunsuri inovatoare”, se spune într-o declarație adoptată de miniștrii de externe și publicată pe site-ul NATO.

În plus, potrivit textului, aliații colaborează pentru a asigura accesul publicului la informații transparente și precise în timp util, ceea ce este crucial pentru a depăși această pandemie și a combate dezinformarea. De asemenea, întrucât este necesară o abordare coordonată și cuprinzătoare, NATO lucrează îndeaproape cu alte organizații internaționale, inclusiv Organizația Națiunilor Unite, Organizația Mondială a Sănătății și Uniunea Europeană.

La reuniune au fost luate și noi decizii pentru consolidarea rolului organizației în îndeplinirea provocărilor actuale și viitoare de securitate. În declarația adoptată, miniș-

trii de externe dau asigurări că "NATO rămâne pregătită să îndeplinească sarcinile sale fundamentale, și anume apărarea colectivă, gestionarea crizelor și securitatea comună". [9]. NATO la rândul său, Organizația Nord Atlantică, a fost prinsă parțial pe nepregătite. NATO și-a redus principalul exercițiu militar din acest an, „Defender-Europe 20”, la care urmau să participe 37.000 de militari, în șase țări europene, fiind reduse în special trupele americane, din pricina epidemiei de coronavirus [28].

Alianța a reacționat rapid și eficient pentru a atenua impactul coronavirusului răspândit la începutul anului 2020. Continuă să contribuie la lupta care va duce la înfrângerea sa finală. Până în prezent, NATO a coordonat bine peste 350 de misiuni pentru transportul de personal medical și consumabile, construirea spitalelor de teren și furnizarea a zeci de mii de paturi de tratament. Demonstrând rolul lor esențial în răs-

punsul la crize, forțele militare aliate ajută la salvarea de vieți

Concluzii. Pandemia de COVID-19 prezintă o provocare mondială și necesită un răspuns la nivel mondial. În timpul acestei crize, organizațiile internaționale precum ONU, OMS, UE, NATO și-au intensificat eforturile privind gestionarea crizei Covid-19. În contextul luptei împotriva crizei Covid-19, important este prezența principiului solidarității consacrat în tratate, potrivit căruia, în situație de șoc exogen și simetric, care nu este cauzat de managementul economic (care nu poate invoca cu adevărat niciun risc de pericol moral), dar are efecte asimetrice mari, având în vedere vulnerabilitățile diferite ale statelor. Astfel, supunând analizei activitatea organizațiilor internaționale în condițiile prezenței pandemiei Covid-19, putem evidenția că acestea au avut o implicare directă în gestionarea crizei COVID-19.

BIBLIOGRAFIE

1. Arbia E., Biz C. L'Unione europea contro la pandemia di COVID-19: tra solidarietà per gestire l'emergenza sanitaria e adattamento degli strumenti esistenti, alla ricerca di un piano comune di rilancio. <https://www.giustiziainsieme.it/it/diritto-dell-emergenza-covid-19/1012-l-unione-europea-contro-la-pandemia-di-covid-19-tra-solidarieta-per-gestire-l-emergenza-sanitaria-e-adattamento-degli-strumenti-esistenti-alla-ricerca-di-un-piano-comune-di-rilancio>
2. Bruxelles: un plan pentru vindecarea UE. Finalul foiletonului european. <https://moldova.europalibera.org/a/bruxelles-un-plan-pentru-vindecarea-ue-finalul-foiletonului-european/30738841.html?fbclid=IwAR0p0Ueji2l0tXjTBcrjs0HPkVAcUMqAf5NWvDqChJwb2wG1jJCz4wkgObY>
3. Casolari F, Prime considerazioni sull'azione dell'Unione ai tempi del Coronavirus, Rivista Eurojust, Fascicolo n. 1 – 2020. <http://rivista.eurojus.it/>
4. Cenușă D. Efectele pandemiei - între solidaritatea UE și reziliența vecinilor estici, Op-Ed. https://www.ipn.md/ro/revista-ipn-a-evenimentelor-si-tendintelor-politice-16-22-7978_1072368.html
5. Cine finanțează Organizația Mondială a Sănătății, cea mai populară instituție a crizei COVID-19: OMS are mai mulți bani decât Crucea Roșie și Medici Fără Frontiere la un loc. <https://www.zf.ro/business-international/cine-finanteaza-organizatia-mondiala-a-sa-natatii-cea-mai-populara-19241013>
6. Charte des Nations Unies de 1945. <https://www.un.org/fr/charter-united-nations/>
7. Comunicazione della Commissione — Quadro temporaneo per le misure di aiuto di

Stato a sostegno dell'economia nell'attuale emergenza del COVID-19 (2020/C 91 I/01), GU C 91/I 1, 20.3.2020.

8. Comunicazione congiunta del European Competition Network (ECN) su l'applicazione del diritto della concorrenza durante la crisi del Corona virus, 23 marzo 2020. https://ec.europa.eu/competition/ecn/202003_joint-statement_ecn_corona-crisis.pdf

9. "Coronavirus: solidarietà europea in azione". https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/coronavirus-european-solidarity-action_it

10. Coronavirus, uno de los mayores retos de la ONU desde su creación. <https://www.voanoticias.com/a/coronavirus-uno-de-m%C3%A1s-grandes-retos-de-onu-desde-su-creaci%C3%B3n/5366900.html>

11. COVID-19 amenaza la paz internacional, dice jefe de ONU. <https://www.20minutos.com/noticia/273161/0/aseguradoras-podran-recibir-dinero-por-perdidas-en-obamacare/>

12. Charte des Nations Unies de 1945. <https://www.un.org/fr/charter-united-nations/>

13. Covid-19: le Conseil de sécurité de l'ONU exhorté à s'unir, sa "raison d'être". <https://www.lesoleil.com/actualite/covid-19/covid-19-le-conseil-de-securite-de-lonu-exhorte-a-sunir-sa-raison-detre-a8407ed02e3a0d32225b70398b4cc9e4>

14. Decisione del Parlamento europeo e del Consiglio del 17 dicembre 2013 su un meccanismo unionale di protezione civile, decisione 1313/2013/UE GU L 347/924, 17 dicembre 2013.

15. Discorso del Vice presidente esecutivo Margrethe Vestager del riguardo aiuti di stato e misure tese ad affrontare l'impatto economico sullo Stato del COVID-19, del 13 marzo 2020, Bruxelles. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_467

16. Discorso della Presidente von der Leyen al Parlamento europeo riunito in sessione plenaria sulla risposta europea coordinata all'epidemia di COVID-19, 26 marzo 2020, Bruxelles. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/it/SPEECH_20_532

17. EL POTENCIAL IMPACTO DEL CORONAVIRUS COVID-19 EN LA SEGURIDAD. <https://www.ventasdeseguridad.com/2020033111968/noticias/empresas/el-potencial-impacto-del-covid-19-en-la-seguridad.html>

18. Gestri M. EU Disaster Response Law: Principles and Instruments, in AA. VV. A. Guttry, M. Gestri, G. Venturini, International Disaster Response Law, edizione 2012, T. M. C. Asser Press, The Hague, The Netherlands.

19. Guilbaud A. Que peuvent les organisations internationales face au coronavirus ? <https://www.latribune.fr/opinions/tribunes/que-peuvent-les-organisations-internationales-face-au-coronavirus-841890.html>

20. Gutiérrez I. La OMS, un órgano sin poder ejecutivo atrapado en el fuego cruzado entre EEUU y China en plena pandemia. https://www.eldiario.es/internacional/OMS-ejecutivo-EEUU-China-coronavirus_0_1016999259.html

21. La Commissione europea ha approvato un regime italiano di aiuti pari a 50 milioni di EUR per sostenere la produzione e la fornitura di dispositivi medici, come i ventilatori, e di dispositivi di protezione individuale, come mascherine, occhiali, camici e tute di sicurezza. https://ec.europa.eu/italy/news/20200322_Covid19_commissione_Ue_approva_regime_italiano_da_50milioni_per_produurre_dispositivi_medici_it

22. La solidaridad europea frente al COVID-19. <https://soundcloud.com/imatiasromero/el-impacto-del-covid-19-en-la-union-europea>

23. La Unión Europea llega a un acuerdo para crear un multimillonario fondo de re-

cuperación económica por la pandemia del coronavirus. <https://www.bbc.com/mundo/noticias-internacional-53481813>

24. La reacción de la Unión Europea ante el COVID-19. <https://www.abogacia.es/publicaciones/lecturas-recomendadas/covid19/la-reaccion-de-la-union-europea-ante-el-covid-19/>

25. L'OTAN, UN ACTEUR DE LA GESTION DU SPECTRE EN EUROPE. <https://www.anfr.fr/toutes-les-actualites/actualites/lotan-un-acteur-de-la-gestion-du-spectre-en-europe/>

26. OTAN evaluarán la respuesta de la alianza al coronavirus. <https://www.aa.com.tr/es/mundo/ministros-de-defensa-de-la-otan-evaluar%C3%A1n-la-respuesta-de-la-alianza-al-coronavirus/1805128>

27. NATO's Response to the Coronavirus Pandemic: Security Implication for Japan. https://www.spf.org/iina/en/articles/nagashima_01.html

28. NATO și UE pe fundal de coronavirus. <https://moldova.europalibera.org/a/nato-%C8%99i-ue-pe-fundal-de-coronavirus/30608266.html>

29. Public health. <https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/public-health>

30. Regolamento (UE) 2020/459 del Parlamento europeo e del Consiglio, del 30 marzo 2020, che modifica il regolamento (CEE) n. 95/93 del Consiglio, relativo a norme comuni per l'assegnazione di bande orarie negli aeroporti della Comunità, GU L 99, 31.3.2020, p. 1.

31. Strîmbovschi S. Măsurile adoptate de Uniunea Europeană pentru sprijinirea comunității de afaceri în contextul răspândirii pandemiei de COVID-19. <https://ccir.ro/2020/03/31/masurile-adoptate-de-uniunea-europeana-pentru-sprrijinirea-comunitatii-de-afaceri-contextul-raspandirii-pandemiei-de-covid-19/>

32. Столтенберг заявил о дееспособности НАТО, несмотря на коронавирус. <https://www.dw.com/ru/%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B3-%D0%B7%D0%B0%D1%8F%D0%B2%D0%B8%D0%BB-%D0%BE-%D0%B4%D0%B5%D0%B5%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B5%D1%81%D0%BC%D0%BE%D1%82%D1%80%D1%8F-%D0%BD%D0%B0-%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%80%D1%83%D1%81/a-52982555>

Prezentat: 07.06.21

E-mail: svetlana.cebotari@mail.ru

PACEA DEMOCRATICĂ ÎN TEORIA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

THE DEMOCRATIC PEACE IN THE THEORY OF INTERNATIONAL RELATIONS

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).10](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).10)
CZU: 327.5

Petru FURTUNĂ,
doctor în istorie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică

SUMMARY

The article focuses on the analysis of the theory of democratic peace - one of the most popular and influential ideas in international relations. The theory argues that democracies do not go to war against other democracies, but resolve existing contradictions peacefully. A world, in which there are as many as possible democratic states, is a peaceful world. Thus, the theory encourages and supports democratization in the world, a policy pursued by both the great Western powers and international organizations. Meanwhile, some researchers are critical of the theory of democratic peace and talk about its crisis.

Keywords: democratic peace, democracy, liberalism.

REZUMAT

Articolul se axează pe analiza teoriei păcii democratice - una din cele mai populare și influente idei din relațiile internaționale. Teoria susține că democrațiile nu intră în război împotriva altor democrații, ci rezolvă contradicțiile existente pe cale pașnică. O lume în care există cât mai multe state democratice este o lume mai pacifică. Astfel, teoria încurajează și susține democratizarea în lume, politică purtată atât de marile puteri occidentale, cât și de organizațiile internaționale. În același timp, o parte din cercetători se expun critic asupra teoriei păcii democratice și vorbesc despre criza acesteia.

Cuvinte-cheie: pace democratică, democrație, liberalism.

Printre cercetători domeniului relațiilor internaționale, începând cu a doua jumătate a anilor 90, a devenit destul de populară teoria păcii democratice. Pe scurt, teoria păcii democratice susține că democrațiile nu poartă război între ele, ci rezolvă contradicțiile existente exclusiv pe cale pașnică. Respectiv, o lume în care cât mai multe state au un sistem politic democratic este o lume mai pacifică. În Occident acest postulat a generat un noian de literatură și s-a în-

rădăcinat adânc în mediul mișcării liberale.

În opoziție cu teoria realistă, în care ordinea politică internă a statelor este considerată irelevantă pentru securitatea internațională, teoria păcii democratice asociază stabilitatea și securitatea internațională nu atât cu acordurile geostrategice, cât mai ales cu prezența normelor și instituțiilor liberal-democratice [1].

Precursorul ideii democrației ca și catalizator al păcii universale este considerat filo-

soful german Immanuel Kant, care în eseu său *Zum ewige Frieden* (Despre pacea eternă) apărut în 1795, a pus bazele teoriei păcii între ceea ce filosoful numește „republici” [2]. Potrivit concepției lui Kant, societățile democratice nu lupta între ele.

Politologul român Ionel Nicu Sava identifica principalele teze ale gândirii kantiene care aplicate la mediul internațional ar crea premisele obținerii a ceea ce filozoful german numea pacea perpetuă: [3] nici un stat independent, mare sau mic, nu trebuie să se afle sub dominația altui stat; armatele permanente trebuie să fie abolite cu timpul; nici un stat nu trebuie să intervină prin forță în constituția sau guvernul altor state; constituția civilă a tuturor statelor trebuie să fie republicană; legea națiunilor trebuie să se bazeze pe o federație a statelor libere.

Instrumentele prin care s-ar realiza un asemenea ideal în comunitatea internațională erau identificate cu „libertatea în interiorul statului și arbitrajul (dreptul) în relația dintre state” [4]. Cu alte cuvinte, Kant credea că evoluția societății în conformitate cu supremația legii ar crea premisele pentru o stare de moralitate și echitate în relațiile dintre oameni. Nici un guvern aflat sub controlul poporului nu va intra în război dacă nu va fi obligat să o facă. Experiența politică din sistemul relațiilor internaționale zdruncina aceasta concepție.

De remarcat faptul că și Immanuel Kant a fost suficient de realist atunci când observa că societatea secolului al XVIII-lea nu era pregătită și nici nu putea să realizeze o astfel de pace, dar a crezut că timpurile ulterioare vor fi mai potrivite pentru un asemenea sistem de securitate. [5]. Ilustrul gânditor german a avut dreptate din acest punct de vedere deoarece ulterior concepția sa a stat la baza mai multor scoli de gândire care s-au încadrat în curentul liberal. Filozofia sa a înrăuit gândirea și practica relațiilor internaționale în perioada următoare.

Adeptii acestui curent au evitat să vadă

războiul ca modalitate de a reglementa problemele dintre state cu regimuri de democrație liberală. Ei consideră războiul o boală. “O boală gravă, un cancer al politicii. El este un produs al instinctelor agresive al unor elite nereprezentative” [6]. Acest fapt nu a însemnat că în mod automat reprezentanții acestui curent au negat posibilitatea apariției unui asemenea fenomen chiar în reglementarea unor raporturi dintre state democratice. Însă, în credința lor acesta trebuia să fie un fenomen care să se manifeste extrem de rar [7].

Eliminarea războiului din viața internațională, în opinia adeptilor curentului liberal, se poate realiza prin construirea de regimuri politice democratice, prin promovarea avantajelor comerțului internațional și prin crearea unor mecanisme instituționale cu caracter internațional care să gestioneze pacea și prosperitatea. Securitatea nu trebuie lăsată la discreția unor negocieri bilaterale secrete și a credinței în echilibrul de putere. Oamenii politici și diplomații sunt înzestrați cu rațiune și acționează rațional în practica diplomatică. Acest fapt îi determină să fie uniți de interesul fundamental de a crea o comunitate mondială, bazată pe un sistem al păcii, care poate fi realizat în anumite condiții.

Esențiale sunt evidențierea acestui adevăr fundamental și înființarea instituțiilor, care vor face ordine în anarhia internațională. Educația va înlătura ignoranța și prejudecățile, democrația va împiedica izbucnirea războaielor, iar instituțiile care previn manifestările de violență la nivel național pot fi extinse și la nivel global pentru a soluționa pașnic disputele. Creșterea interdependențelor economice și avantajele comerțului internațional vor face ca războiul să amenințe prosperitatea ambelor părți angajate într-un conflict/război [8].

Această viziune inspirată din paradigma liberală și adoptată de cercetători și mari oameni politici a marcat o cotitură în re-

lațiile internaționale. Viziunea optimistă a liberalismului asupra politicii internaționale se bazează pe trei credințe fundamentale care sunt comune aproape tuturor teoriilor din această paradigmă. În primul rând, liberalii consideră că nu statele ar trebui să fie principalii actori ai scenei internaționale, ci instituțiile și organizațiile cu vocația păcii și securității. În al doilea rând, susțin că în comportamentul statelor în relațiile cu alți actori un rol important îl are organizarea politică internă. Din acest punct de vedere sunt state "bune" și democratice, care vor avea un comportament dictat de respectarea legii și a principiilor morale și state "rele", care sunt de factură autoritară sau dictatoriale și vor promova în raporturile cu alți actori forța și politica de forță. Și, în ultimul rând, aceștia afirmă că pacea și securitatea se pot obține dacă lumea va fi populată cu state "bune".

Această idee a fost promovată, printre alții, de Woodrow Wilson, dar a fost împărțită de o întreagă pleiadă de oameni de știință. Reputația sa de promotor al viziunii liberale s-a construit pe modelul pe care la propus Conferinței de pace de la Paris, care a pus capăt Primului Război Mondial. Acesta a fost creionat încă înainte de sfârșitul conflagrației în nu mai puțin celebrele Fourteen Points [9].

Instrumentul menit a realiza și a menține securitatea colectivă a fost Societatea Națiunilor. Acesta a funcționat pe baza unui Pact negociat de Puterile Aliate și Asociate la Paris și adoptat de Conferința de Pace, la 28 aprilie 1919.

Prin acest document se definea scopul Societății Națiunilor care în esență era dezvoltarea cooperării între națiuni, garantarea păcii și siguranței, precum și eliminarea războiului din relațiile interstatuale. Susținătorii Ligii credeau că aceasta poate să mențină securitatea prin promovarea unor mecanisme politice de tipul conferințelor consacrate dezarmării sau medierii conflictelor dintre state. Edificarea unui sistem de instituții

care să elaboreze norme și reguli de comportament pentru toți actorii din mediul internațional, dar și instrumente de control pentru a obliga la respectarea normelor și regulilor [10].

Aceste reglementări au fost utile în rezolvarea pe cale pașnică a unor diferenduri minore dintre state, cum au fost litigiile de frontieră, dar ele au fost minore în raport cu marile primejdii ce se arătau la orizont [11].

Ideile promovate de adepții liberalismului s-au împotmolit, însă, în practica diplomatică în perioada dintre cele două războaie mondiale, iar Liga Națiunilor nu a trecut testul realității. Mircea Malita crede că începutul sfârșitului acestei instituții a fost marcat de eșecul conferinței de dezarmare din 1932 [12].

După cel de-al Doilea Război Mondial adepții păcii realizată prin instituție cu vocație universală considerau că trebuiau urgent corectate viciile de construcție pe care le-a avut Liga Națiunilor. Așa a apărut pe scena internațională ONU, instituție care a încorporat toate speranțele și toate iluziile școlii liberale. Încă o dată s-a confirmat faptul că în construcția unei arhitecturi mondiale de securitate actorii chemați să o edifice nu sunt preocupați, în primul rând, de cerințele teoretice ale unui anume model sau ideologie ci de interesele de stat pe care le au pe termen scurt sau lung și de experiența istorică prin care un actor sau altul a avut câștig de cauză în a-și promova aceste interese.

Henry Kissinger surprinde cu acuitate acest lucru când analizează pozițiile marilor puteri învingătoare în ceea ce privește viitoarea ordine a lumii și, prin urmare, și mecanismele pe care aceștia le consideră viabile în a o susține. Acesta ajunge la concluzia că "Fiecare dintre învingători vorbea în termenii experiențelor istorice ale țării sale. Churchill voia să reconstruiască tradiționala balanță de putere în Europa. Asta însemna reconstrucția Marii Britanii, a Franței și chiar

a Germaniei învinse astfel încât, împreună cu Statele Unite, aceste state să poată contrabalansa colosul sovietic, de la est. Roosevelt avea în vedere o ordine postbelică în care trei învingători, împreună cu China, să acționeze ca un Consiliu de directori ai lumii pentru a impune pacea împotriva oricărui răufăcător potențial, cel mai probabil fiind după el Germania - o viziune care avea să fie cunoscută drept "Cei Patru Polițiști". Modul lui Stalin de a vedea lucrurile reflecta atât ideologia sa comunistă, cât și politica externă rusă tradițională. El s-a străduit să speculeze victoria țării sale prin extinderea influenței rusești în Europa Centrală și a încercat să transforme țările cucerite de armatele sovietice în zone tampon pentru protejarea Rusiei împotriva oricărei agresiuni germane viitoare" [13].

În perioada contemporană, două dintre cele mai importante nume de care se leagă teza pacifismului democratic sunt Rudolf Joseph Rummel și Michael Doyle, ale căror abordări corespund celor două variante majore ale pacifismului democratic: versiunea monadică (ce susține ideea păcii absolute între democrații) și versiunea diadică (susține ideea unei păci separate între democrații, menținând însă caracterul belicos al democrațiilor în relația cu non-democrațiile).

Rudolf Rummel, profesor de Științe Politice la Universitatea din Hawaii, abordează în lucrarea *Power Kills: Democracy as a Method of Nonviolence* teza păcii democratice. În viziunea acestuia, există două versiuni ale păcii liberale: versiunea războiului, conform căreia democrațiile nu inițiază războaie între ele aproape niciodată și versiunea generală, conform căreia democrația este o metodă de soluționare nonviolentă a conflictelor de interese.

Michael Doyle, profesor de Afaceri Internaționale, Drept și Științe Politice la Universitatea Columbia, tratează în două dintre cele mai importante articole ale sale - *Kant, Liberal Legacies and Foreign Affairs* (1983)

și *Liberalism and World Politics* (1986) - teza pacifismului democratic. Acesta afirmă că statele care adoptă și respectă principiile liberale - egalitatea juridică a cetățenilor, libertatea religiei și presei, guvernarea prin legislaturi reprezentative, proprietatea privată, economia de piață bazată pe principiul cererii și ofertei - se bucură de beneficiile unei păci separate în relație cu alte state democratice, însă sunt dispuse să declanșeze război împotriva statelor non-liberale. Doyle susține că pe plan internațional, democrațiile liberale vor evita să declanșeze război unele împotriva altora datorită faptului că opinia publică nu va accepta acest lucru, dat fiind respectul pentru dreptul altora la independență politică. Deși acesta nu neagă faptul că între democrații pot izbucni, însă le consideră mai degrabă improbabile, date fiind multiplele modalități de rezolvare pe cale pașnică a diferendelor dintre democrațiile liberale [14].

Democrațiile nu luptă între ele; este adevărat, dar ele luptă permanent cu statele nedemocratice. Dar atunci, statele democratice nu pot fi numite pașnice. Unde sunt garanțiile că în viitor ele nu vor lupta între ele?

În privința aceasta există câteva puncte de vedere:

1. liderii statelor democratice sunt responsabili în fața alegătorilor pentru declanșare războaielor, de aceea ei sunt stimulați de a găsi alternative;

2. liderii democrați soluționează problemele interne pe calea negocierilor, dar nu cu armele, procedând în același fel și în politica externă;

3. statele democratice apreciază statele nedemocratice ca o amenințare și luptă cu ele din cauza acelor probleme care, în relațiile dintre democrații ar fi rezolvate prin mijloace pașnice;

4. statele democratice sunt mai prospere decât cele nedemocratice și, de aceea, ele au ce pierde [15].

Toate aceste explicații sunt superficiale,

ele nu descoperă esența fenomenului nou pentru știința politică. Punându-și întrebarea, „de ce regimurile democratice își limitează pretențiile militare doar la adversarii nedemocratici, iar între ele nu luptă?” – politologul Joshua Goldstein constata cu amărăciune: „De fapt, acest lucru nu-l cunoaște nimeni” [16].

Oricum, în urma eforturilor sporite pentru popularizarea acestei idei, teoria păcii democratice a devenit una din cele mai importante postulate ale doctrinei intervenționismului liberal ale SUA.

Modelul ordinii mondiale care să corespundă așteptărilor democrațiilor occidentale după încheierea Războiului Rece, a fost bine exprimat de către președintele SUA, încă din 1990: „Avem viziunea unui nou parteneriat al națiunilor, care transcede Războiul Rece. Un parteneriat bazat pe consultare, cooperare și acțiune colectivă, în special prin intermediul unor organizații mondiale și regionale. George Bush considera că obiectivele parteneriatului constituit în urma încetării Războiului Rece sunt: 1. sporirea democrației; 2. sporirea prosperității; 3. sporirea păcii, 4. reducerea armamentului [17].

În 1993, președintele de atunci al SUA, Bill Clinton, exprima următoarea opțiune: „...Într-o eră a pericolului și oportunității (...) obiectivul nostru prioritar trebuie să fie lărgirea și întărirea comunității internaționale a democrațiilor bazate pe economia de piață [18].

Analizând cele două poziții ale foștilor președinți americani, se poate constata că puterile occidentale au privit noua ordine internațională post-Război Rece ca întemeindu-se pe valorile lor, în special democrație. Ceea ce nu s-a luat în vedere au fost diferențele axiologice între democrațiile occidentale și alte zone ale lumii. Spre exemplu, dacă în raport cu sistemul de valori occidentale, un regim cum este cel din Iran este considerat injust, discreționar și, în consecință - imoral, „...pentru musulmani această organizare este una democratică și

ea ar realiza în cel mai înalt grad idealul de justiție și echitate socială” [19].

Atâta timp cât statul respectiv nu poate fi încadrat în categoria democrațiilor liberale, intervenția este nu doar justificată, ci și necesară. Kant este valabil doar în interiorul comunității statelor democratice. O parte din agenda teoriei păcii democratice a fost transferată pe agenda politică a democrațiilor occidentale și acceptată oficial în politica externă americană. Conceptul lui Doyle privind zona păcii și a democrației și necesitatea de a lărgi această zonă au devenit un obiectiv important în politica externă a SUA. Departamentul de stat îl numește cel de-al treilea pilon al politicii externe americane. Intervențiile din Afganistan și Irak au fost posibile, printre altele, și datorită acestor politici [20].

Referitor la lărgirea ariei democrațiilor pe plan internațional, credem că are dreptate Giovanni Sartori, care menționează: „Din punct de vedere geografic, victoria democrației este circumscrisă lumii modernizate (...) Dar, la începutul anilor 90, starea de fapt este că victoria democrației se oprește, în mare, la granițele Africii, exclude o mare parte a continentului asiatic (China este foarte mare) și se lovește de refuzul țărilor islamice, unde politică și religie, spiritual și temporal sunt totuna. (...) Mai extinsă și mai importantă este victoria democrației ca principiu de legitimitate. Pe acest front nu mai rezistă decât islamul și societățile în care în care tradiționalismul nu s-a corodat încă” [21].

Astfel, speranțele că democrația să devină o valoare universal acceptată au fost zadarnice. Iar intervenția armată în state totalitare pentru a extinde forțat valorile democratice contravine atât ideilor kantiene, cât și tradiției liberale. Mai mult decât atât, istoria recentă a Orientului Mijlociu în special, ne-a evidențiat riscurile semnificative pe care le provoacă eșuarea democrațiilor imature sau pericolul instabilității procesului de democratizare.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandra Gheciu, Relațiile internaționale între istorie, teorie și politici publice. Lecția americană în Politica de Securitate Națională, Concepte, instituții, procese, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 67.
2. Benjamin Solomon, Kant's Perpetual Peace: A New Look at this Centuries-Old Quest, in "The Online Journal of Peace and Conflict Resolution".
3. Ionel Nicu Sava, Studii de Securitate, Centrul Roman de Studii Regionale, București, 2005, p. 90.
4. Ibidem.
5. A. Franceschet, Popular Sovereignty or Cosmopolitan Democracy? Liberalism, Kant and International Reform. "European Journal of International Relations" no. 6, 2000, p. 277-302.
6. Mircea Malita, Între război și pace, Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 291.
7. Bruce Russett, Counterfactuals About War and Its Absence, in vol. Philip Tetlock, Aaron Belkin (ed.), Counterfactual Thought Experiments in World Politics: Logical, Methodological, and Psychological Perspectives, Princeton: Princeton University Press, 1996, p. 169-178.
8. Stephen M. Walt, International relations: One world, many theories in Foreign Policy, Issue 110, Spring 1998, p. 29.
9. Constantin Hlihor, Istoria secolului XX, Editura Comunicare.ro, București, 2003, p. 37-39.
10. Martin Griffiths, Scoli, curente, gânditori, Editura Ziua, București, 2003, p. 178.
11. Mircea Malita, op., cit., p. 198.
12. Mircea Malita, op., cit., p. 200.
13. <http://ru.scribd.com/doc/239403623/Diploma%C5%A3ia-Henry-Kissinger#scribd>
14. www.unisanet.unisa.edu.au/.../Homepage.asp?
15. Democratic peace theory. http://en.Wikipedia.org/wiki/Democratic_peace_theory
16. Д. Голдстайн. Миф универсал. <http://esquire.ru/war-myths>
17. Dumitru Mazilu, Diplomația. Drept diplomatic și consular, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 24.
18. Dumitru Mazilu, Diplomația. Drept diplomatic și consular, Editura Lumina Lex, București, 2003, p. 24.
19. Nadia Anghelescu, Introducere în islam, Editura Enciclopedică, București, 1993, p. 79.
20. Ionel Nicu Sava, op.cit., pp. 116-118.
21. Giovanni Sartori, Teoria democrației reînterpretată, editura Polirom, Iași, 1999, p. 444.

Prezentat: 04.05.21

E-mail: furtunap@mail.ru

Tribuna tânărului cercetător

EFICIENȚA ȘI EFICACITATEA INSTITUȚIILOR PUBLICE - INSTRUMENT DE BUNĂ GUVERNARE A COMUNITĂȚILOR LOCALE

EFFICIENCY AND EFFECTIVENESS OF PUBLIC INSTITUTIONS - INSTRUMENT FOR GOOD GOVERNANCE OF LOCAL COMMUNITIES

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).11](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).11)

CZU:352:005

Oleg BAXAN,
doctorand, Academia de Administrare Publică

SUMMARY

This article examines the concept of efficiency in the public sector to create stable and predictable institutions, but also flexible enough to respond to the many social challenges, able to introduce new solutions and provide better services. Investments in human capital and public sector tools aim at more efficient organizational processes, modern management, motivated and qualified civil servants and of course the capacity building of institutions.

Keywords: human resources, capacity building, public administration, motivation.

REZUMAT

În acest articol se analizează conceptul de eficiență în sectorul public pentru a crea instituții stabile și previzibile, dar și suficient de flexibile pentru a răspunde la numeroasele provocări sociale, capabile să introducă noi soluții și să ofere servicii mai bune. Investițiile în capital uman și instrumente din sectorul public vizează procese organizaționale mai eficiente, management modern, funcționari publici motivați și calificați și, desigur, consolidarea capacităților instituțiilor.

Cuvinte-cheie: resurse umane, consolidarea capacităților, administrație publică, motivare.

Pentru a putea aborda activitatea în sectorul public din perspectiva conceptului de eficiență este necesar ca eficiența să fie înțeleasă și considerată atât ca urmare a influenței factorilor economici, cât și ca o consecință a influenței factorilor politici, culturali, juridici și în special a factorului uman, căci „resursele umane sunt cele care stau la baza reușitei sau eșecului” [1, p. 47].

Acest concept a fost folosit pentru prima dată în administrația publică în abordarea

rațională propusă de L. Gulick și L. Urwick. Managerii publici trebuie să aibă în vedere faptul că, dacă eforturile pot fi dimensionate în mod strict, efectele, în special cele sociale, sunt dificil de determinat și nu pot fi prevăzute în totalitate. Aceasta deoarece administrația publică își desfășoară activitatea într-un cadru social supus unor influențe multiple. Cel mai adesea aceste efecte sociale indirecte, neprevizibile au implicații majore în sectorul public [1, p. 68].

Din punct de vedere al formelor de exprimare se poate spune că eficiența poate fi estimabilă privind efectele economice și inestimabilă vizavi de efectele sociale.

Managerii publici ar trebui să țină seama de ambele forme, dar și de faptul că ele pot avea, pe lângă dimensiunea prezentă, și o dimensiune de perspectivă, deoarece o parte apreciabilă din rezultate se obțin pe parcursul unei perioade de timp. Din păcate, adesea eficiența de perspectivă propagată este ignorată. O analiză asupra sistemului decizional arată o pondere foarte ridicată a deciziilor pe termen scurt, ceea ce conduce la decizii cu efecte imediate, de cele mai multe ori în detrimentul deciziilor pe termene medii și lungi care sunt total neglijate. De altfel, o astfel de abordare determină efecte negative pe termen lung, majorând coeficientul de risc.

Un alt segment, resursele umane, reprezintă cea mai importantă resursă a unei instituții publice, indiferent de domeniul și aria de activitate, deoarece fără prezența efectivă a oamenilor, care știu ce, când și cum trebuie făcut, este imposibil ca organizația să își atingă obiectivele. Analiza literaturii de specialitate, precum și rezultatele investigațiilor noastre demonstrează că dificultățile sau succesele instituțiilor, inclusiv ale autorităților publice locale, au la bază resursele umane și calitatea managementului aplicat asupra acestora. Motivarea resurselor umane reprezintă setul de strategii și tehnici aplicate de către instituție și manageri, în vederea menținerii și sporirii nivelului de performanță al angajaților. De aici rezultă că pentru a avea eficiență maximă de la angajați e nevoie de a implementa motivarea.

Una dintre cele mai cunoscute tipologii ale motivației a fost elaborată de către practicienii Leonard, Beauvais și Scholl în 1999.

Modelul respectiv distinge 4 tipuri de motivații, după cum urmează:

- egocentrică – dominată de necesitatea de a primi plăcere din munca efectuată;

- instrumentală – dominată de necesitatea de a primi recompense pentru munca depusă;

- socială – dominată de necesitatea de recunoaștere a muncii;

- internalistă – dominată de necesitatea de a avea provocări la locul de muncă [2].

În efortul de asigurare a motivației înalte a colaboratorilor, întotdeauna s-a pus problema banilor ca motivator, pornindu-se de la întrebarea dacă oamenii muncesc mai bine în situația în care sunt plătiți mai bine. Frederick Taylor a folosit plata ca element esențial la începuturile managementului științific. Cercetările au arătat însă că există factori mai importanți – oamenii muncesc mai bine în condițiile în care li se oferă mai multă autonomie, o mai mare abilitate de a influența condițiile de muncă sau o muncă mai satisfăcătoare. Instrumentele de motivare financiară sunt considerate, în instituțiile publice, în general, și în administrația publică locală, în particular, ca fiind cele mai importante modalități de creare a motivației dorite printre angajați. Pe de altă parte, banii pot fi folosiți ca motivator în anumite condiții: dacă se poate demonstra existența unei legături între performanțe și plată; dacă plata este cu adevărat importantă pentru oameni și dacă performanțele sunt cu adevărat recunoscute și recompensate.

În acest context este importantă necesitatea unei „autonomii financiare” a angajatului, unde remunerarea pentru munca depusă trebuie să fie suficientă pentru a-i asigura un trai decent. În caz contrar, aplicarea tehnicilor de motivare nefinanciară poate fi inutilă. Conducătorii APL, dar și responsabilii de resurse umane, vor ține cont de faptul că motivarea angajaților ține atât de aspectul financiar, cât și de cel nefinanciar. Motivarea financiară are drept scop crearea sentimentului de echitate privind remunerarea primită în raport cu munca depusă, iar motivarea nefinanciară este orientată, preponderent, spre satisfacerea

necesităților de apreciere, apartenen   la grup, recunoa tere a muncii, realizare profesională etc. Fiecare conducător în activitatea sa aplică un anumit stil de conducere care poate fi eficient sau ineficient atât din perspectiva managerială, c t  i din perspectiva motiva ional .

 n literatura de specialitate există mai multe teorii privind stilurile de conducere, dar cel mai practic în context organizațional este modelul conducerii situa ionale. Modelul situa ional presupune că un manager eficient  i motivant este acela care cunoa te să- i adapteze stilul de conducere în funcție de situația creată. Un manager eficient aplică diferite stiluri de conducere. Distingem următoarele 4 stiluri de conducere: stilul directiv, stilul de facilitare, stilul de susținere, stilul de delegare [3].

Factorul uman reprezintă elementul-cheie al performanțelor din sectorul public. Mai mult, constituie coordonata esen ial  a dimensiunii  i calității activității în sectorul public. Or, eficiența unei instituții publice, pe lângă factorii economici  i activitățile cuantificabile în mod direct, depinde  i de o serie de aspecte necuantificabile direct, dar care au multiple consecințe asupra performanțelor în sectorul public. Printre acestea un loc important îl ocupă eficiența muncii funcționarilor publici. De eficiența muncii lor depinde  ns  i calitatea  i eficiența activității administrației publice.

Altfel spus, eficiența activității autorit  ii administrației publice este determinată de:

- calitatea actului administrativ;
- competențele, capacitatea de lucru  i de execu ie adecvate a sarcinilor;
- capacitatea autorităților locale de a executa sarcinile în timp util [4, p. 72].

Problema resurselor umane din sectorul public reprezintă multiple aspecte de ordin social-uman, politic, juridic  i tehnic. Este vorba de pregătirea profesională a personalului instituțiilor publice, recrutarea  i repartizarea acestuia, aprecierea  i promovarea

 n diferite func ii etc. Dar  i de comportamentul funcționarilor publici în raport cu cetățenii, raporturile interumane în cadrul instituțiilor publice  . a.

Toate aceste probleme nu trebuie abordate numai din punct de vedere juridic, dar  i de aspectele ce nu au reglementare juridică. Se consideră că nu se poate vorbi de eficiență fără eficacitate, pentru că "este mult mai important să realizezi bine ceea ce  i-ai propus – eficacitatea, decât să realizezi bine altceva – eficiență" [5, p. 79].

Totodată, se afirmă că relația dintre eficacitate  i eficiență este una de parte-întreg, eficacitatea influen  nd în mod direct eficiență, în special pe cea a personalului, fiind un element esențial al eficacității. Eficacitatea, precum  i eficiență activității personalului, constituie elementul-cheie al eficien  ei per ansamblu a sectorului public.

Lipsită de aceste caracteristici, munca fiecărui func ionar public în cadrul autorităților administrației publice la nivel local sau național ar influența negativ activitatea pe ansamblu a instituției și/sau autorit  ii. Mai mult, ar pune în pericol  ns  i atingerea obiectivului fundamental al instituției publice - satisfacerea interesului public.

Ca urmare, este necesară concentrarea aten iei managerilor publici asupra performanțelor resurselor umane, creștere care va influența în mod direct eficiență utilizării resurselor materiale  i financiare  i eficiență pe ansamblu a instituțiilor  i autorităților publice.

Prin urmare, valoarea instituțiilor  i autorităților din sectorul public nu constă doar în mijloacele materiale sau financiare de care dispune, dar, mai ales, în poten ialul lor uman. Prin urmare, în procesul de reformă a administrației publice este necesar să se acorde o mai mare atenție factorului uman, singurul care poate face un sistem mai eficient  i mai viabil din punctul de vedere al

viabilității economico-financiare și manageriale [4, p. 54].

În domeniul consolidării instituționale, trebuie să avem ca scop consolidarea capacităților instituționale și a resurselor umane ale instituțiilor APL. Modificarea normelor nu este suficientă pentru a transforma instituțiile și a îmbunătăți calitatea serviciilor publice. Este esențial să schimbi convingerile și valorile pentru a promova atitudini și comportamente care sunt aliniate cu principiile bunei guvernări.

În această ordine de idei, dezvoltarea învățământului și științei administrative impulsionează desfășurarea reformelor. Consolidarea capacității sectorului public este o componentă importantă bunei guvernări și dezvoltării durabile a comunităților locale, dar și a companiilor private.

Cu referire la situația actuală din Republica Moldova la capitolul dezvoltarea sistemului administrației publice locale, se impune necesitatea stringentă de a elabora o viziune strategică privind consolidarea capacităților autorităților executive și deliberative ale administrației publice locale de nivelul I și II.

Mulți specialiști în domeniul admini-

nistrației publice consideră că pentru reforma administrației publice ar fi suficientă doar reglementarea juridică a activității acesteia, a principalelor aspecte, fără să se înțeleagă că un cadru juridic valorează foarte puțin dacă nu sunt suficienți funcționari publici care să-l valorifice.

Pentru modernizarea sistemului administrativ nu este suficientă doar completarea și perfecționarea cadrului normativ, crearea unui cadru instituțional corespunzător și nici chiar elaborarea unor programe referitoare la recrutare, planul carierei, formarea specializată, standardele și controlul asupra performanțelor funcționarilor publici. Este nevoie de o nouă concepție despre funcționarii publici și rolul acestora în sistemul administrației publice locale, o nouă abordare a activității lor prin prisma eficienței și eficacității.

În concluzie, pe lângă toate acestea, managerii publici la nivel local ar trebui să acorde o atenție deosebită gândirii strategice - acea componentă a profilului managerului public - a „gândi în perspectivă”.

Nu pe ultimul loc este și motivarea resurselor umane, care constituie una dintre funcțiile esențiale ale managerilor publici.

BIBLIOGRAFIE

1. Chirleşan, D., Prodan, A., Brăileanu, T. Management în administrație, Ed. Sedcom Libris, Iași, 2001, p. 47, 68.
2. Leonard N. H., Beauvais L. L., & Scholl R. W. (1999). Work Motivation: The incorporation of self concept-based processes. Human Relations, 52, 969-998.
3. Hersey, P. and Blanchard, K. H. (1977). Management of Organizational Behavior 3rd Edition – Utilizing Human Resources. New Jersey/Prentice Hall.
4. Munteanu, V. Management public local. Ed.: Tipo Moldova, Iași, 2003, p. 72, p. 54.
5. Matei, L. Roman. Public Management Reform, Vol.1. Ed.: Econom., București, 2009, p. 79.

Prezentat: 19.05.21

E-mail: an.eg.1@mail.ru

CONSIDERA II ALE SISTEMULUI SERVICIILOR PUBLICE DIN MUNICIPIUL BOTO ANI PRIN PRISMA REFORMĂRII ADMINISTRA IEI PUBLICE

CONSIDERATIONS OF THE PUBLIC SERVICES SYSTEM IN THE BOTOSAN MUNICIPIY THROUGH THE PRISM OF PUBLIC ADMINISTRATION REFORM

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).12](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).12)

CZU: 351(498)

Sorin BRADU,
doctorand, Academia de Administrare Public 

SUMMARY

The local public administration is the one that plays the most important role in the organization and management of public services, given the fact that it knows the needs of the citizens most closely. The important scientific problem consists in the scientific substantiation of the responsibilities of the public administration in the organization and modernization of the public services. This fact may lead to the clarification of the role of public administration provider in the conditions of more and more intense involvement of the private sector in the management of public services. This clarification is necessary in order to identify ways to apply modern methods of development and efficiency of public services in Botosani.

Keywords: public administration, public service management, public administrative reform, private sector, modern methods.

REZUMAT

Administrația publică locală este cea care joacă rolul cel mai important în organizarea  i gestionarea serviciilor publice, dat fiind faptul că anume ea cunoa te cel mai îndeaproape necesitățile cetățenilor. Problema  tiin ific  importantă constă în fundamentarea științifică a responsabilit  ilor administrației publice în organizarea  i modernizarea serviciilor publice. Acest fapt poate conduce la clarificarea rolului de prestator al administrației publice în condițiile implicării tot mai intense a sectorului privat în gestiunea de servicii publice, clarificare necesară în vederea identificării căilor de aplicare a metodelor moderne de dezvoltare  i eficientizare a serviciilor publice din Municipiul Botoșani.

Cuvinte-cheie: administrație publică, gestionarea serviciilor publice, reforma administrației publice, sectorul privat, metode moderne.

Elemente introductive. Serviciile publice trebuie să satisfacă nevoi sociale variate ale membrilor comunității sau ale comunităților private per ansamblu, una dintre cele mai importante categorii sunt serviciile comunitare de utilit  i publice prin intermediul

cărora se asigură un anumit grad de confort necesar cetățenilor atât la nivelul comunit   ilor urbane c t  i al celor rurale. Serviciile de utilitate publică, având în vedere specificul furnizării  i prestării lor printr-o infrastructură tehnico-edilitară care apar ine unit   ilor

administrativ-teritoriale, cunosc o reglementare care este proprie pieței de monopol, prestarea/furnizarea acestora fiind permisă doar în baza acordului autorităților publice locale exprimate prin hotărâri emise de către structurile deliberative ale acestora.

Administrația publică a Municipiului Botoșani nu reprezintă încă un etalon de organizare și gestionare a serviciilor publice, cu anumite excepții. Totuși, evolutiv putem observa tendințe pozitive, cu o dezvoltare fără precedent în ultimii ani.

În mod deosebit, m-am axat pe perioada 2019-2020, legislația actuală ce reglementează activitatea serviciilor publice locale.

În primul rând, autoritățile administrației publice locale se confruntau cu serioase probleme de ordin financiar pentru renovarea infrastructurii locale, deoarece în bugetele locale nu erau prevăzute cheltuieli pentru investiții.

În al doilea rând, autoritățile administrației publice locale aveau capacități reduse de a atrage investiții de pe piața de capital internă sau externă.

În al treilea rând, infrastructura serviciilor publice locale de primă necesitate avea un grad avansat de uzură care condiționa cheltuieli enorme pentru întreținere, pierderi mari în rețelele de distribuție precum și calitatea proastă a serviciilor.

Reprezentarea, analiza și interpretarea datelor. Sondajul era reprezentativ pentru Municipiul Botoșani și aborda cu precădere următoarele servicii publice: salubritatea, distribuirea și asigurare cu apă și canalizare, parțial referindu-se și la serviciile de electronice și informatice.

Referitor la serviciul de salubritate și serviciul de distribuire și asigurare apă-canal, studiul a scos în evidență faptul că nivelul de serviciilor prestate era destul de nesatisfăcător.

Pentru a verifica cum este perceput rolul administrației publice locale referitor la organizarea și gestionarea serviciilor, din punct de vedere a cetățenilor-utilizatori, în perioada 2019-2020 am realizat un sondaj între utiliza-

torii serviciilor publice. Sondajul a fost axat în principal pe Municipiul Botoșani. Rezultatele acestui sondaj sunt cât se poate de sugestive și demonstrează cu prisosință că viziunea cetățeanului referitor la problematica serviciilor publice se deosebește de modul cum percepe problema cercetătorii în domeniu sau autoritățile administrației publice. În acest sens, a fost elaborat un chestionar din 10 întrebări, conținând atât întrebări deschise, cât și întrebări închise:

1. Care din următoarele servicii publice există în municipiul Botoșani?

2.A. Administrația publică nu depune suficiente eforturi pentru a asigura servicii publice de calitate cetățenilor?

2.B. Populația nu are alternative în alegerea unui sau altui prestator de servicii publice?

2.C. Serviciile publice care există nu satisfac pe deplin necesitățile cetățenilor

3. Cum apreciați la moment calitatea prestării serviciilor publice în Municipiul Botoșani?

4. Considerați că privatizarea anumitor servicii publice poate mări calitatea acestora și gradul de satisfacție a populației?

5. În condițiile lipsei de mijloace financiare, ce ar trebui să facă consiliul local la înființarea unor servicii publice?

6. Problema de bază cu care se confruntă serviciile publice.

7. Dumneavoastră personal, în calitate de utilizator, ați adresat vreodată o plângere autorităților în legătură cu calitatea nesatisfăcătoare a unor servicii publice? Dacă da, vă rugăm să indicați care servicii anume.

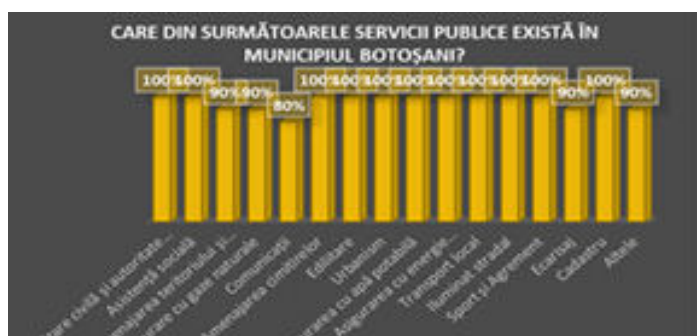
8. Considerați că modificarea tarifelor la serviciile comunale (în sensul majorării) este justificată?

9. Considerați că organizațiile neguvernamentale (ONG) pot fi implicate în gestiunea serviciilor publice?

10. Ce recomandați în vederea îmbunătățirii calității serviciilor publice din Municipiul Botoșani?

Răspunsurile au fost sistematizate după cum urmează:

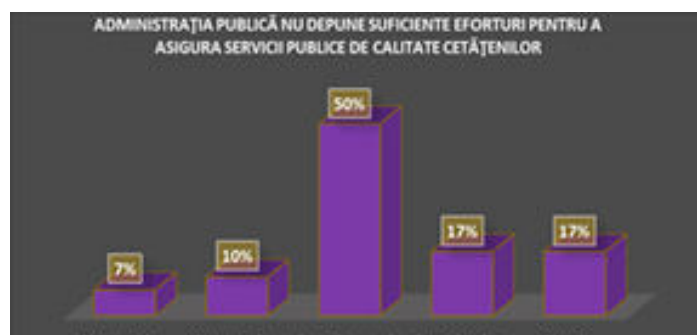
Figura 1. Disponibilitatea serviciilor publice reprezentate de utilizatorii chestionați.

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

2.A. *Administrația publică nu depune suficiente eforturi pentru a asigura servicii publice de calitate cetățenilor?*

Figura 2. Aprecierea de către utilizatori a eforturilor depuse pentru asigurarea serviciilor publice de calitate.

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

2.B. *Populația nu are alternative în alegerea unui sau altui prestator de servicii publice?*

Figura 3. Aprecierea de către utilizatori a alternativelor pentru asigurarea serviciilor publice de calitate.

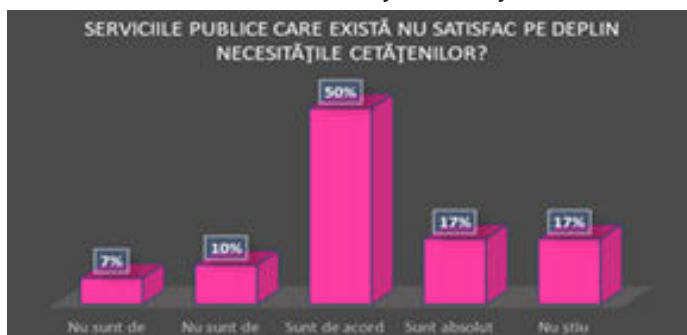

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

2.C Serviciile publice care există nu satisfac pe deplin necesitățile cetățenilor.

Figura 4. Gradul de satisfacere a necesităților cetățenilor.

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

Cum apreciați la moment calitatea prestării serviciilor publice în Municipiul Botoșani?

Figura 5. Calitatea prestării serviciilor publice în Municipiul Botoșani.

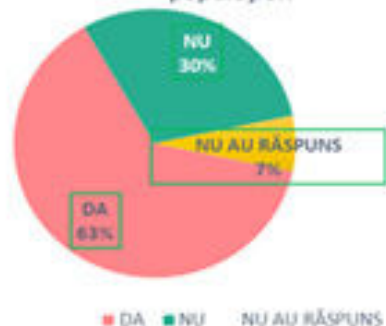

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

Considerați că privatizarea anumitor servicii publice poate mări calitatea acestora și gradul de satisfacție a populației?

Figura nr. 6. Calitatea prestării serviciilor publice în Municipiul Botoșani.

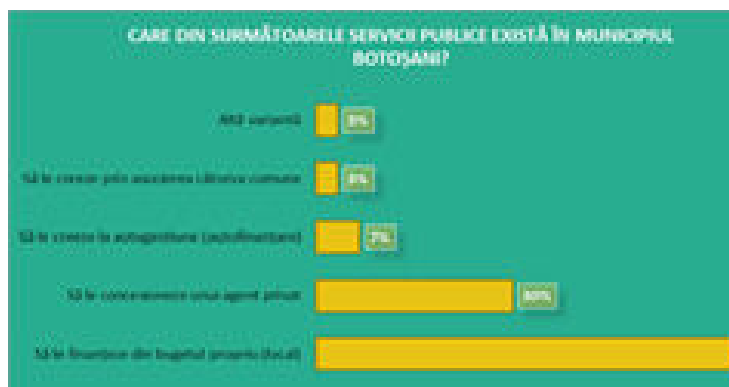
Considerați că privatizarea anumitor servicii publice poate mări calitatea acestora și gradul de satisfacție a populației?

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

În condițiile lipsei de mijloace financiare, ce ar trebui să facă consiliul local la înființarea unor servicii publice?

Figura 7. Opțiuni de finanțare propuse de respondenți.

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

Problemele de bază cu care se confruntă serviciile publice astăzi?

Problema de bază cu care se confruntă serviciile publice		
Nr.crt.	DENUMIRE SERVICIU	PROCENT
1	calitatea proastă	33%
2	tarifele mari	17%
3	personal incompetent	13%
4	legislație imperfectă	7%
5	necunoașterea de către utilizatori a propriilor drepturi	13%
6	resursele financiare insuficiente	10%
7	infrastructura slab dezvoltată	7%

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

Dumneavoastră personal, în calitate de utilizator, ați adresat vreodată o plângere autorităților în legătură cu calitatea nesatisfăcătoare a unor servicii publice? Dacă da, vă rugăm să indicați care servicii anume.

Frecvența depunerii reclamațiilor referitor la calitatea serviciilor		
Nr.crt.	DENUMIRE SERVICIU	PROCENT
1	Servicii de salubritate	53%
2	Servicii alimentare apă canal	30%
3	Nu au depus reclamații	17%

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

Considerați că modificarea tarifelor la serviciile comunale (în sensul majorării) este justificată?

Tabel 3. Justificarea modificării tarifelor serviciilor publice locale.

Justificarea modificării tarifelor serviciilor publice locale		
Nr.crt.	DENUMIRE SERVICIU	PROCENT
1	DA	73%
2	NU	17%
3	NU AU RĂSPUNS	10%

Sursa: Elaborarea de către autor în baza sondajului efectuat pe perioada 2019-2020.

Considerați că organizațiile neguvernamentale (ONG) pot fi implicate în gestiunea serviciilor publice?

Deși majoritatea absolută a respondenților a răspuns pozitiv la această întrebare, trebuie să menționăm totuși următoarele - unii respondenți au idei destul de vagi despre ce ar trebui să facă ONG-urile, percependu-le în primul rând ca surse de finanțare, lucru evident greșit. Doar câțiva respondenți le percep ca pe un instrument de monitorizare și asigurare a transparenței în activitatea serviciilor publice.

Ce recomandați în vederea îmbunătățirii calității serviciilor publice din Municipiul Botoșani?

Răspunsurile au fost cât se poate de variate, și anume: gestionarea mai eficientă a resurselor publice, demonopolizarea unor servicii publice, asigurarea transparenței în stabilirea tarifelor, informarea utilizatorilor despre drepturile lor, stabilirea unui coraport optim cost-calitate, combaterea corupției, concesiunea unor servicii publice, preluarea practicii internaționale în domeniu, introducerea serviciilor electronice, implementarea mai largă a tehnologiilor

informaționale, parteneriatul public-privat, operativitate în soluționarea problemelor, instruirea și motivarea personalului, exercitarea controlului, dar și privatizarea.

3. Concluzii. Majoritatea utilizatorilor consideră că administrația publică nu depune suficiente eforturi pentru a-i asigura cu servicii de calitate. Pe de altă parte, și cetățenii devin din ce în ce mai activi, dat fiind faptul că aproape jumătate din cei chestionați au adresat cel puțin o plângere autorităților referitoare la calitatea serviciilor publice.

În aceste condiții, tot mai mulți respondenți se arată deschiși spre ideea privatizării unor servicii publice. Pe de altă parte, majoritatea absolută a respondenților sunt contra majorării tarifelor, deși, atât practica națională, cât și cea internațională demonstrează că majorarea tarifelor este o consecință aproape imediată a privatizării.

Utilizatorii au venit cu idei valoroase în domeniul perfecționării serviciilor publice. Acest lucru ne demonstrează că ei pot servi ca o valoroasă sursă de informație, dacă administrația publică dorește să schimbe ceva în sistemul existent al serviciilor publice.

BIBLIOGRAFIE

1. Alexandru, I. Administrația publică. București: Lumina LEX, 2002, p. 427.
2. Alexandru, I., Matei, L. Serviciile publice. Abordare juridico-administrativă. București: Editura Economică, 2000, p. 379.

3. Cicea C. Eficienta serviciilor publice. O abordare în viziune clasică a sistemului de învățământ. În: Administrație și management public, revistă metodico-științifică, 2006, nr. 7.
4. Chong A., Hentschel J. Bundling of Basic Public Services and Household Welfar in Developing Countries/Oxford Development Studies, vol. 35, no. 3, September 2007.
5. Gîrneț Gh., „Problemele actuale ale reformei administrației publice”, Revista „Administrarea publică”, nr.2/1999.
6. Parlăgi A. Iftimoaie C. Serviciile publice locale. București: Economica, 2001, p. 398.

Prezentat: 05.05.21

E-mail: sorin_bradu@yahoo.com

ANALIZA CONCEPTULUI DE LICENȚĂ ÎN ACTIVITATEA DE ÎNTREPRINZĂTOR

ANALYSIS OF THE CONCEPT OF LICENSE IN ENTREPRENEURSHIP

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).13](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).13)

CZU: 347.71:334

Nicolae PASCARU,
doctorand, Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

In the sense of the Republic of Moldova's pursuit of the European path, of the democratization process, but also in the sense of the increasingly visible development of capitalist relations, the entrepreneurial activity acquires special importance. More and more businesses are being opened in the Republic of Moldova, but one thing that unites all these businesses is the fact that regardless of the type of activity, entrepreneurs must strictly comply with the legal framework for carrying out entrepreneurial activities, especially if these activities involve obtaining certain permissive documents (authorizations / activity licenses).

Since the declaration of the Republic of Moldova as an independent state and up to now, the legislator of the Republic of Moldova has made considerable and important progress in adjusting the legal framework regarding licensing in the entrepreneurial activity, the procedure for issuing, suspending and / or withdrawing the permissive acts in the entrepreneurial activity, etc.

Keywords: license, public authority, permissive act, authorization, entrepreneurial activity.

REZUMAT

În sensul urmăririi de către R.Moldova a parcursului european, a procesului de democratizare, dar și în sensul dezvoltării tot mai vizibile a relațiilor capitaliste, o importanță deosebită capătă activitatea de antreprenoriat.

Tot mai multe afaceri sunt deschise în RM, dar un lucru ce unește toate aceste afaceri, îl reprezintă faptul că indiferent de genul de activitate, antreprenorii trebuie cu strictețe să respecte cadrul legal privind desfășurarea activităților de antreprenoriat, mai cu seamă, dacă aceste activități presupun obținerea anumitor acte permissive (autorizații/licențe de activitate).

Începând cu declararea RM ca stat independent și până în prezent, legiuitorul din RM a făcut progrese considerabile și importante în ajustarea cadrului legal privind licența în activitatea de întreprinzător, procedura de eliberare, suspendare și/sau retragere a actelor permissive în activitatea de întreprinzător, etc.

Cuvinte-cheie: licență, autoritatea publică, act permisiv, autorizație, activitate de antreprenoriat.

Unul dintre elementele constitutive importante în crearea unei economii puternice ale unui stat, îl reprezintă activitatea întreprinzătorilor, care pe deoparte prin prestarea anumitor servicii sau producerea anumitor bunuri, satisfac necesitățile sociale ale populației, iar pe cealaltă parte, necesitățile antreprenorilor de a ob ine profit .

Activitatea antreprenorială poate fi din cea mai diversă, iar unele activități antreprenoriale necesită a fi supravegheate de către stat, datorită interesului deosebit de important ale acestor activități pentru întreaga comunitate. Această supraveghere se exercită de stat prin diferite p rghii legale, iar una dintre aceste p rghii reprezentând licențierea genurilor date de activitate.

 n Republica Moldova dreptul persoanei de a desf  ura o anumită activitate de întreprinzător (inclusiv prin licență), este consacrat în legea supremă (Constitu ie).

Astfel, statul declar nd libertatea de a desf  ura o anumită activitate de întreprinzător, asigură totodată  i reglementarea juridică a acestei activități, impun nd antreprenorilor o serie de cerințe printre care se enumeră  i necesitatea de a ob ine licențe pentru a desf  ura un anumit gen de activitate de interes public.

Practicarea anumitor genuri de activități de importanță publică majoră, fără licență, ar aduce societatea la apari ia riscurilor ca fiecare agent economic  i nu numai, ar încălca respectarea ordinii publice  i bunelor moravuri.

 n acest sens, studierea subiectului legat de licen  a în activitatea de întreprinzător, reprezintă un interes deosebit de important atât din punct de vedere doctrinar, c t  i din punct de vedere practic.

Potrivit DEX-ului [1] , licen  a este definită ca fiind: „o autorizație dată de stat unei persoane pentru exercitarea unui nego  special, pentru opera ii de import  i de export etc.” sau „ autorizație dată de stat unui

particular pentru exercitarea unui anumit comer , a unei anumite industrii sau pentru a importa  i exporta mărfuri”.

Din definiția prenotată, putem deduce anumite caracteristici ale licenței  i anume faptul că acesta reprezintă un act prin intermediul căruia statul   i exprimă acordul fa   de un particular de a practica o anumită activitate de întreprinzător.

La nivel de doctrină, noțiunea de licență este definită de mai mul i autori, atât din RM, c t  i de al i autori de peste hotare. Astfel, o primă definiție a licenței în activitatea de întreprinzător o identificăm la autorii N. Roșca  i S. Baieș [2] , care definesc licen  a în sens dublu,  i anume, în primul sens autorii menționează că licen  a reprezintă o manifestare de voin   din partea statului de a autoriza, un anumit subiect pentru desfășurarea unui anumit gen de activitate, prin acest fel lărgindu-se  i capacitatea civilă a subiectului dat, care dob nde te anumite drepturi  i obligații specifice potrivit licenței  i în cel de-al doilea sens, autorii nominaliza i, afirmă că licen  a reprezintă un bun care se află în patrimonial  ntreprinz torului.

Altă definiție doctrinară a licenței, o identificăm în manualul de Dreptul afacerilor, autorii Vlad Vlaicu, Alexandru Cuznețov  . a [3], care definesc licen  a drept un act administrativ care permite titularului de licență dreptul de a desf  ura o anumită activitate prevăzută de acea licență, pe o anumită perioadă de timp cu respectarea tuturor condițiilor legii ce  ine de activitatea dată.

 n doctrina rusă, autorul rus E Popov [4], descrie mai multe aspecte legate de activitatea de transportare de pasageri, inclusiv prin oferirea unei defini ii a ceea ce înseamnă licen  a în sensul în care la fel ca  i în legislația din RM, în legislația din Federația Rusă activitatea antreprenorială de transportare a pasagerilor, este o activitate autorizată/licențiată.  n acest sens, în viziunea

autorului prenotat, licența în activitatea de întreprinzător, este tratată ca fiind „o prerogativa pe care o dețin autoritățile publice în scopul de a proteja interesele statului împotriva unor eventuale consecințe negative cu caracter comercial ce pot lua naștere din partea întreprinzătorilor.”

O altă definiție a licențierii în activitatea de întreprinzător, o identificăm și la autoarea A.Pozdneakova. În opinia autoarei, licența în activitatea de întreprinzător, este privită ca „fiind mijlocul de atingere a echilibrului dintre interesele publice și private, fiind condiția de bază pentru realizarea dreptului la desfășurarea activității de întreprinzător” [5].

Un alt doctrinar rus, și anume autorul Leontev, definește licența în ca fiind „un document al unei forme stabilite de stat care permite antreprenorilor să se angajeze într-unul sau alt tip specific de activitate antreprenorială, care necesită un control suplimentar din partea statului, sau cu alte cuvinte dreptul antreprenorului de a efectua anumite activități, care pot fi certificate (confirmate) printr-un document cu același nume” [6].

Trecând de la definițiile licenței din literatura de specialitate la cadrul legal, putem menționa faptul că o primă definiție a licenței o regăsim în Legea nr. 332 privind acordarea de licențe pentru unele genuri de activitate [7](în prezent abrogată), care definea licența ca fiind un act administrativ eliberat de o autoritate împuternicită cu dreptul de acordare a licențelor, prin care se atestă dreptul titularului de licență de a desfășura un anumit gen de activitate cu condiția ca să respecte toate rigorile legale vizavi de calitatea mărfurilor și serviciilor prestate.

Reieșind din cele prenotate, deducem faptul că definiția redată de legiuitor, păstrează logica ideii de licență ca fiind un act administrativ, ceea ce ne permite să identificăm ușor și din definiția legală elemen-

tele constitutive ale licenței care practic nu diferă de definiția care se regăsește în DEX. Diferența dintre noțiunile licenței în cele două surse, reprezintă faptul că legiuitorul a redat mai amănunțit ce reprezintă licența, adăugând pe lângă faptul că aceasta reprezintă un act administrativ, și faptul că titularul licenței are anumite drepturi și obligații identificate în prevederile imperative ale legii, și pe care acesta trebuie să le respecte cu strictețe.

Astfel, putem menționa faptul că licența în activitatea de întreprinzător, este un act administrativ care generează anumite drepturi titularului acesteia, dar și o serie de obligații prevăzute de lege. Cu alte cuvinte, licența reprezintă un act care conferă titularului acesteia un anumit statut special.

După abrogarea sa, legea nr. 332 a fost înlocuită prin legea nr. 451 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător [8], care la moment de asemenea este abrogată, dar care de asemenea oferea o definiție a ceea ce înseamnă licență.

În acest sens, potrivit prevederilor legii prenotate, prin licență se înțelegea un act administrativ, care are caracter permisiv, adică care oferă titularului dreptul de a desfășura o anumită activitate în baza licenței, eliberat de o autoritate de licențiere împuternicită prin prisma legii de a reglementa și supraveghea un anumit domeniu supus licențierii pe o anumită perioadă de timp să desfășoare o anumită activitate licențiată cu respectarea tuturor condițiilor de licențiere. Deducem faptul că în legea nr. 451 legiuitorul din RM oferea o definiție mai complexă a ceea ce subînțelege prin licență, astfel lăsând loc puțin de interpretări extensive.

Odată cu abrogarea legii nr. 451, locul acesteia a fost preluat de către legea nr. 160 privind reglementare prin autorizare a activității de întreprinzător. În prevederile legii nr. 160, noțiunea de licență în activitatea de întreprinzător, este definită

prin prisma prevederilor art. 12¹, care definește licența ca fiind un act permisiv, eliberat de către o autoritate de licențiere în procesul de reglementare a activității de întreprinzător, care atestă faptul că titularul de licență poate desfășura activitatea licențiată prevăzută în aceasta pentru o anumită perioadă de timp, cu respectarea tuturor prevederilor legale cerute pentru genul dat de activitate.

În acest sens, observăm că noțiunea de licență în prevederile legii nr. 451 și legii nr. 160 practic nu diferă, ba chiar mai mult deducem aceleași elemente caracteristice în ambele legi, unica diferență constă în faptul că în legea nr. 451 licența este definită ca un act administrativ, iar în legea nr. 160 licența deja este definită ca un act permisiv, diferența cărora va fi explicată în acest paragraf mai jos.

De asemenea, din prevederile legale care definesc noțiunea de licență, mai putem să identificăm și faptul că licența în general, dar și în special în activitatea de antreprenoriat, se eliberează doar de anumite autorități, ceea ce denotă faptul că aceste autorități pot fi numiți niște subiecți speciali împuterniciți de legiuitor pentru a acorda licențe. În acest sens, mai putem adăuga și faptul că existența unor autorități speciale, împuternicite să elibereze licențe este binevenită prin prisma caracterului mai specializat al acestor instituții, ceea ce ar deduce și un grad mai înalt de specializare ale acestor autorități, dar și un grad înalt de profesionalism ale funcționarilor care datorită specializării să poată asigura o activitate menită să apere interesele generale ale societății, cât și să asigure la necesitate respectarea cerințelor legale de către titularii de licență.

Totodată mai deducem și o altă concluzie, și anume aceea că legiuitorul, optează pentru necesitatea licențierii doar în anumite domenii prevăzute expres și care reprezintă un interes major pentru stat, dar și

pentru comunitate în general.

De menționat, că la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, licența este privită ca un bun în sensul prevederilor art. 1 din Protocolul 1, iar așa cum reiese din jurisprudența CEDO, încetarea valabilității licențelor pentru dreptul de desfășura o afacere, constituie o ingerință asupra dreptului la respectarea bunurilor garantat de Convenție [9].

În concluzie, putem menționa faptul că noțiunea de licență în activitatea de întreprinzător, în cadrul legal al RM, este reglementată pe deplin, ceea ce permite evitarea de interpretări extensive defavorabile a ceea ce reprezintă această noțiune.

Mai mult ca atât legiuitorul din RM, a avut grijă ca domeniului de licențiere a activității de întreprinzător să dedice o lege special și anume în prezent legea nr. 160 privind reglementare prin autorizare a activității de întreprinzător, în care sunt descrise pe deplin toate etapele necesare, lista autorităților, dar și alte momente necesare procedurii de obținere a licențelor în activitatea de întreprinzător.

De asemenea, mai putem deduce faptul că licența în activitatea de întreprinzător, reprezintă un mecanism de monitorizare și control a acestei activități din partea organelor abilitate ale statului delegate cu atribuții speciale în acest sens.

Totodată această monitorizare, nu trebuie percepută de către antreprenori ca o tendință a statului de a stopa progresul economic, ci din contra, această monitorizare trebuie interpretată ca rolul de „arbitru”, a statului în supravegherea respectării „regulilor de joc”, de către antreprenori în practicarea activităților licențiate de către aceștia.

În cele din urmă, prin control statul, doar se asigură că anumite activități de importanță socială majoră practicate de antreprenori, sunt conforme întru totul cerințelor legale imperative.

De la obținerea independenței și până în prezent, economia Republicii Moldova a trecut prin mai multe etape, fiind și în prezent în proces de tranziție. În acest sens, legiuitorul moldav, a căutat să asigure cadrul legal necesar pentru a fi cât mai previzibil în ceea ce ține de procedura de obținere a licențelor/autorizațiilor pentru un anumit gen de activitate.

Cadrul legal adoptat vizavi de activitatea de licențiere, are ca scop de a oferi o claritate în ceea ce ține de procedura de obținerea a actelor permissive, dar totodată mai are și scopul de a monitoriza cât mai eficient activitatea agenților economici care practică o anumită activitate în baza licenței sau autorizației.

BIBLIOGRAFIE

1. <https://dexonline.ro/> (accesat la 12.04.2021).
2. Nicolae Roșca și Sergiu Baieș, Dreptul Afacerilor Volumul I, Chișinău 2004, FEP - Tipografia Centrală, p. 66.
3. Cuznețov Alexandru, Mihalache Iurie, Lungu Marcel, Bacalu Natalia, ș.a, Dreptul afacerilor, Curs: Ediția II-a , revăzută și adăugită;, Chișinău, 2012, p. 126-127.
4. Попов Е.Ю. Лицензирование и сертификация на автомобильном транспорте: Учебное пособие: Сыктывкар: СЛИ, 2013, с. 55.
5. Позднякова А. С. Срок действия лицензии на осуществление перевозок пассажиров автомобильным транспортом. В: Закон и право (Federația Rusă), 2008, №5, с.112-113.
6. Леонтьев Б. Б., Мамаджанов Х. А. Лицензирование научно-технических разработок и передача технологий. М., Офсер-Принт, 2013, с.136.
7. Legea nr. 332 privind acordarea de licențe pentru unele genuri de activitate din 26.03.1999, publicată la 17.06.1999 în Monitorul Oficial Nr. 62-64, abrogată prin Legea 451 din 30.07.01 intrată în vigoare la 06.03.2003.
8. Legea nr. 451 privind reglementarea prin licențiere a activității de întreprinzător, adoptată la 30.07.2001, publicată la 18.02.2005 în Monitorul Oficial nr. 26-28, abrogată prin Legea nr.185 din 21.09.2017 Monitorul Oficial nr. 371-382/632 din 27.10.2017.
9. Cauza Bimer S.A. contra Moldovei, hotărâre din 10.07.2007 în baza cererii nr. 15084/03.

Prezentat: 28.04.2021

E-mail: pascarunicolae95@gmail.com

TURISMUL MEDICAL: TENDINȚE MONDIALE ȘI PRIORITĂȚI DE DEZVOLTARE INTERNĂ

MEDICAL TOURISM: WORLD TRENDS AND DOMESTIC DEVELOPMENT PRIORITIES

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2\(110\).14](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2021.2(110).14)

CZU: 338.48:61(477)

Olha PSAROVA,
*PhD student Project Management Department ORIPA
NAPA under the President of Ukraine*

SUMMARY

Medical tourism is a rapidly growing industry on a global scale. There is a growing tendency for citizens of more developed countries to seek medical services in developing countries. This is connected not only with the pricing policy, which is more loyal, but also with the insurance system, with the presence of waiting lists, with the legislative framework, and religion. The high level of service delivery and the competitiveness of the state is the result of an effective state policy. The article gives the definition of the concept, the terminology of medical tourism, considers the types and directions of medical tourism development, the legislative framework of Ukraine for the provision of certain types of medical services. Risks and negative sides, problems faced by tourists, global challenges of the industry and prospects for overcoming them are considered.

Keywords: medical tourism, health and wellness tourism, government regulation, quality of services.

REZUMAT

Turismul medical este o industrie în creștere rapidă la scară globală. Există o tendință tot mai mare pentru cetățenii țărilor mai dezvoltate de a solicita servicii medicale în țările în curs de dezvoltare. Acest lucru este legat nu numai de politica de prețuri, care este mai loială, ci și de sistemul de asigurări, de prezența listelor de așteptare, de cadrul legislativ și de religie. Nivelul înalt de acordare a serviciilor și competitivitatea statului este rezultatul unei politici de stat eficiente. Articolul oferă definiția conceptului, terminologia turismului medical, ia în considerare tipurile și direcțiile de dezvoltare a turismului medical, cadrul legislativ al Ucrainei pentru furnizarea anumitor tipuri de servicii medicale. Sunt luate în considerare riscurile și laturile negative, problemele cu care se confruntă turiștii, provocările globale ale industriei și perspectivele de depășire a acestora.

Cuvinte-cheie: turism medical, turism de sănătate și bunăstare, reglementări guvernamentale, calitate a serviciilor.

În era globalizării, milioane de oameni călătoresc în jurul lumii, în scopuri medicale și recreative, părăsind țara sau locul lor de reședință permanentă pentru o perioadă relativ scurtă de timp. Turism medical

In the era of globalization millions of people travel around the world, for medical and recreational purposes, leaving their country or their permanent place of residence for a relatively short period of

se numește călătoria, având un diagnostic, cu scopul unei intervenții medicale specializate, a recuperării, a reabilitării stării fizice și psiho-emoționale a unui individ cu utilizarea surselor naturale de vindecare, a echipamentelor medicale și diagnostice moderne, a nanotehnologiei. Nu există încă o definiție exactă a conceptului, acesta fiind perfecționat, schimbat și îmbunătățit în permanență. Terminologia diferă atât în Ucraina, cât și în străinătate. Se folosesc termenii „turism medical”, „îngrijire a sănătății”, „turism de sănătate și bunăstare”, „turism de bunăstare” etc. Turismul de sănătate poate fi privit ca o cooperare intersectorială, întrucât călătoriile îmbină destul de des mai multe obiective, inclusiv turismul de sănătate și bunăstare [3].

Turismul medical include intervenții chirurgicale, îngrijire dentară, oftalmologie, chirurgie cardiacă, transplantologie, diverse tipuri de asistență și tratament în oncologie, tratamentul infertilității etc. Acest tip de turism include și turismul de diagnosticare, când intervențiile chirurgicale sunt imposibile fără proceduri pre-diagnostice. Turismul de diagnosticare poate fi, de asemenea, de sine stătător, atunci când pacienții vin exclusiv pentru diagnosticarea sănătății lor, fără intervenție medicală suplimentară.

Turismul de reabilitare se poate referi și la turismul medical, ca una dintre etapele sale, datorită faptului că, după o intervenție chirurgicală, pacientul are nevoie de timp pentru a-și reveni și pentru a fi supus anumitor proceduri. Reabilitarea poate fi considerată drept serviciu medical special pentru diferite tipuri de patologii și boli.

Chirurgia plastică (îmbunătățirea aspectului: față, corp) este de asemenea inclusă în turismul medical, urmând tendințele mondiale ale modei, care, din păcate, nu sunt întotdeauna menite să îmbunătățească sănătatea.

Există, de asemenea, turism de realocare a sexului. Guvernul Thai-landei dezvoltă

time. Travel with a diagnostic with the purpose of specialized medical intervention, recuperation, rehabilitation of the physical and psycho-emotional condition of the human being with the use of natural healing sources, modern medical and diagnostic equipment, Nano-technology is called medical tourism. There is no exact definition of this concept yet, it is being refined and changed, constantly being improved. The terminology is different both in Ukraine and abroad. The terms "medical tourism", "health care", "health and wellness tourism", "wellness tourism" and others are used. Health tourism can be viewed as cross-sectorial cooperation, as trips quite often combine several goals, including health and wellness tourism [3].

Medical tourism includes surgical interventions, dental care, ophthalmology, cardiac surgery, transplantology, various types of assistance and treatment in oncology, infertility treatment, etc. This type of tourism also includes diagnostic tourism, where surgical interventions are impossible without pre-diagnostic procedures. Diagnostic tourism can also be isolated, when patients come exclusively for diagnosis of their health, without additional medical intervention.

Rehabilitation tourism can also refer to medical tourism as one of its stages, due to the fact that after a surgical intervention, the patient needs time to recover and undergo certain procedures, without that medical care is leveled. Rehabilitation can be considered as a separate service of medical nature for various types of pathologies and diseases.

Also plastic surgery (improving the appearance: face, body) is included in the medical tourism, following the world fashion trends, which, unfortunately, are not always aimed at improving health.

There is also sex reassignment tourism. The government of Thailand develops this

acest tip de turism, care aduce un profit uriaș, având în vedere costul relativ scăzut al operației (în clinicile din SUA și Europa acest tip de intervenție medicală este mult mai scump). Legea ucraineană „Fundamentele legislației în domeniul sănătății”, articolul 51 prevede drepturile pacientului pentru această procedură în conformitate cu indicațiile medicale, biologice și socio-psihologice [1].

Turismul reproductiv include tratamentul infertilității. Partea 7, Articolul 281 din Codul Civil ucrainean menționează: „O femeie sau un bărbat adult are dreptul la indicații medicale pentru a urma programe terapeutice utilizând tehnologii de reproducere asistată în conformitate cu procedura și condițiile stabilite de legislație” [11]. Baza legislativă a Ucrainei, care reglementează utilizarea metodelor tehnologice de reproducere asistată include: Codul familiei din Ucraina - definește originea nașterii copilului ca urmare a aplicării metodelor de tehnologii de reproducere extracorporale, reglementează drepturile părintești etc., Codul Civil ucrainean precizează persoanele care pot participa la aceste programe, Legea ucraineană „Fundamentele legislației ucrainene în domeniul sănătății” - definește condițiile inseminării artificiale, Ordinul Ministerului Sănătății din Ucraina nr. 787 din 09.09.2013 „Cu privire la aprobarea procedurii tehnologiilor de reproducere asistată” - reglementează procedura de aplicare a metodelor tehnologice de reproducere asistată (cerințe medicale și statutul donatorilor de gameți etc.) [6]. Ordinul Ministerului Justiției din Ucraina nr. 52/5 din 18.10.2000. „Cu privire la aprobarea Regulilor de înregistrare a actelor de stare civilă din Ucraina reglementează procedura de obținere a certificatelor de naștere pentru copii, inclusiv concepuți prin utilizarea metodelor tehnologice de reproducere asistată [7].

Surogatul este ilegal în multe țări (Franța,

type of tourism, which brings a huge profit, considering the relatively low cost of surgery (in the clinics of the USA and Europe this type of medical intervention is much more expensive). The Ukrainian Law "Fundamentals of Health Care Legislation", article 51 stipulates the rights of the patient for this procedure according to medical, biological and socio-psychological indications [1].

The reproductive tourism includes infertility treatment. Part 7 Law Article 281 of the Civil Code of Ukraine: "An adult woman or man has the right for medical indications to carry out therapeutic programs of assisted reproductive technologies according to the procedure and conditions established by the legislation" [11]. The legislative base of Ukraine, which regulates the use of extra reproductive technological methods includes: Family Code of Ukraine - defines the origin of the child birth as a result of applying the methods of extra reproductive technologies, regulates the parental rights etc., the Civil Code of Ukraine defines the people who can participate in these programs, the Law of Ukraine "Fundamentals of Ukrainian Health Care Legislation" - defines the conditions of artificial insemination, the Order of the Health Ministry of Ukraine No. 787 of 09.09.2013 "On Approval of the Procedure of Assisted Reproductive Technologies" - regulates the procedure of application of Assisted Reproductive Technological methods (medical requirements and the status of gamete donors, etc.) [6]. The Order of the Ministry of Justice of Ukraine No. 52 / 5 of 18.10.2000. "On Approval of the Rules for Registration of Acts of Civil Status in Ukraine regulates the procedure for obtaining birth certificates for children, including conceived through the use of Assisted Reproductive Technological methods [7].

Surrogacy is illegal in many countries

Germania, Norvegia, Suedia, Austria) și în țările musulmane. Este restricționat în Australia, Marea Britanie, Danemarca, Israel, Canada, Spania, Olanda, în timp ce în Republica Cehă, Belgia, Irlanda, Finlanda nu este reglementat. În Ucraina, Rusia, Georgia, Thailanda și Kazahstan surrogatul este admis. Iată caracteristicile reglementării surrogatelor în Ucraina:

- nu există o lege anume,
- nu sunt interzise străinilor,
- permise ca metodă de tratament pentru infertilitate,
- permise numai cuplurilor tradiționale care se află într-o căsătorie înregistrată,
- posibilitatea programelor surogat pentru persoane necăsătorite nu este reglementată;
- nu este permis pentru cuplurile de același sex,
- reproducerea post-mortem (nașterea unui copil după moartea părintelui) nu este reglementată;
- este posibil doar surrogatul gestațional (mama surogat nu are nici o legătură biologică cu copilul embrion),
- relațiile juridice dintre participanții la programul surogat sunt reglementate prin contracte,
- cerințele legale pentru mamele surogate și donatorii de material reproductiv sunt stabilite prin lege,
- partea medicală este asigurată de instituții medicale care trebuie să respecte cerințele stabilite de Ministerul Sănătății din Ucraina;
- selecția sexuală a embrionilor este permisă în Ucraina în scopul selectării sexului copilului.

„Sarcina amânată” sau „paternitate amânată”, „înghețarea socială” sunt cauzate de motive sociale sau medicale, de riscuri profesionale. Acestea au devenit posibile datorită înghețării (crioconservării) și depozitării pe termen lung a materialului reproductiv uman sau a embrionilor în

(France, Germany, Norway, Sweden, Austria) and in Muslim countries. It is restricted in Australia, Great Britain, Denmark, Israel, Canada, Spain, the Netherlands, while in the Czech Republic, Belgium, Ireland, Finland is not regulated. In Ukraine, Russia, Georgia, Thailand, and Kazakhstan surrogacy is allowed. Here are the features of surrogacy regulation in Ukraine:

- there is no special law,
- not forbidden for foreigners,
- allowed as a method of infertility treatment,
- allowed only for traditional couples who are in a registered marriage,
- the possibility of surrogate programs for single people is not regulated,
- not allowed for same-sex couples,
- post-mortem reproduction (the birth of a child after the death of the parent) is not regulated,
- only gestational surrogacy is possible (the surrogate mother has no biological connection to the embryo child),
- legal relations between surrogate program participants are regulated by contracts,
- legal requirements to surrogate mothers and donors of reproductive material are established by law,
- the medical part is provided by medical institutions which must follow the requirements established by the Ministry of Health of Ukraine,
- sexual selection of embryos is allowed in Ukraine for the purpose of selecting the sex of the child.

"Delayed pregnancy" or "delayed parenthood", "social freezing" are caused by social or medical reasons, professional risks. They have become possible due to freezing (cryopreservation) and long-term storage of human reproductive material or embryos for the purpose of conducting future reproductive programs. "Delayed parenthood" refers to the assisted repro-

scopul desfășurării viitoarelor programe reproductive. „Paternitate amânată” se referă la metodele tehnologice de reproducere asistată. În era globalizării, marile companii multinaționale se oferă să plătească pentru înghețarea materialului reproductiv pentru angajații lor, care sunt de acord să amâne nașterea și să-și continue cariera în companie. Dar, din păcate, există mai multe probleme juridice:

- lipsa mecanismelor legale de reglementarea acestei metode;
- probleme de reglementare juridică a raporturilor legale, statutul juridic al participanților, condițiile raporturilor juridice;
- incertitudinea statutului legal al relațiilor juridice ale participanților, precum și a materialului reproductiv (gameți) și a embrionilor;
- probleme de informare și înregistrare legală a consimțământului informat pentru utilizarea acestor tipuri de proceduri, luând în considerare riscurile pentru sănătate;
- probleme de depozitare (condiții, termeni, siguranță) și transportul de gameți și embrioni congelați, proceduri de distrugere a acestora și altele.

Problemele etice includ:

- adevăratele motive ale angajatorului (maximizarea potențialului de muncă);
- lipsa unor garanții fiabile în a avea un copil în viitor și probleme posibile legate de sarcină și naștere;
- consecințe sociale negative (diferență mare de vârstă între părinți și copii);
- utilizarea materialului reproductiv al unei persoane decedate în programele de reproducere asistată.

„Turismul pentru a da naștere” este atunci când o femeie însărcinată călătorește într-o altă țară în scopul dobândirii cetățeniei respectivei țări pentru nou-născutul ei (de exemplu, în Statele Unite).

Turismul pentru avort - în multe țări acest tip de intervenție este interzis prin lege sau pe baze religioase și pacienții

ductive technological methods. In the era of globalization, large multinational companies offer to pay for egg freezing for their employees, who agree to postpone childbirth and continue their career with the company. But unfortunately, there are several legal problems:

- lack of legal regulation mechanisms for this method;
- problems of legal regulation of legal relations, participants' legal status, conditions of legal relations;
- uncertainty of the legal status of the participants' legal relations, as well as reproductive material (gametes) and embryos;
- information problems and legal registration of informed consent for the use of these kinds of procedures, the risks to health being taken into account;
- problems of storage (conditions, terms, safety) and transportation of frozen gametes and embryos, procedures for their destruction, and others.

Ethical issues include:

- employer's true motives (maximizing labor potential);
- lack of reliable guarantees in having a child in the future and possible problems with pregnancy and childbirth;
- negative social consequences (large age difference between parents and children);
- the use of a dead person's reproductive material in assisted reproductive programs.

«Birth tourism» is when a pregnant woman travels to another country for the purpose of acquiring the citizenship of that country for her newborn child (e.g. United States).

Abortion tourism – in many countries this type of intervention is prohibited by law or on a religious basis, and patients are forced to cross the border of their country. In order to help women have access to

sunt obligați să traverseze hotarele țării lor. Pentru a ajuta femeile să aibă acces la acest serviciu, există medici și organizații independente, precum „Women on Waves”, care folosesc o clinică mobilă la bordul unei nave pentru a oferi avorturi medicale în apele internaționale, unde legislația țării, al cărui standard îl poartă nava nu se aplică. Legea ucraineană „Fundamentele legislației în domeniul sănătății din Ucraina”, articolul 50 reglementează dreptul la această procedură [1].

Turismul medical și de sănătate include: termale (izvoare minerale și termale), balneologice (ape minerale, proceduri de sănătate), climatice, sanatoriu-stațiune, reabilitare medicală, recuperare, spa și turism de wellness. În prezent turismul medical și de sănătate este unul dintre cele mai dezvoltate tipuri de turism. Scopul său este de a menține și îmbunătăți sănătatea fizică a omului, starea psiho-emoțională, restabilirea forței, echilibrului mental [3].

Conform Ordinului Cabinetului de Miniștri al Ucrainei din 16.03.2017 nr. 168-p „Cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a turismului și stațiunilor balneare pentru perioada până în 2026” turismul este una dintre modalitățile de implementare a politicii externe a țării, una dintre principalele priorități ale statului [9]. Strategia definește o abordare integrată a formării și implementării politicii de stat în domeniul turismului și stațiunilor balneare, care include o componentă medicală sectorială și turismul de sănătate (crearea unui sistem de planificare strategică a tipurilor de turism bazate pe clasificarea și prioritizarea lor la nivel guvernamental și regional). Legea ucraineană „Cu privire la turism” nu definește turismul medical. În articolul 4 din lege, se distinge un tip de turism care îmbunătățește sănătatea [2]. Printre mecanismele și instrumentele de punere în aplicare a strategiei există mecanisme juridice, organizaționale, economice și financiare.

this service, there are independent doctors and organizations, such as “Women on Waves”, which use a mobile clinic on board a ship to provide medical abortions in international waters, where the law of the country, whose flag the ship bears, does not apply. The Law of Ukraine “Fundamentals of Health Legislation of Ukraine”, Article 50 regulates the right to the procedure [1].

Medical and health tourism includes: thermal (mineral and thermal springs), balneological (mineral waters, health procedures), climatic, sanatorium-resort, medical rehabilitation, recuperation, spa, and wellness tourism. Today, medical and health tourism is one of the most developing types of tourism. Its purpose is to maintain and improve human physical health, psycho-emotional state, restoration of strength, mental equilibrium [3].

According to the Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 16.03.2017 no. 168-p “On approval of the Strategy of development of tourism and resorts for the period up to 2026” tourism is one of the ways to implement the foreign policy of the country, one of the main priorities of the state [9]. The strategy defines an integrated approach to the formation and implementation of state policy in the field of tourism and resorts, which includes a sectorial medical component and health tourism (creating a system of strategic planning of types of tourism based on their clear classification and prioritization on the governmental and regional level). The Law of Ukraine “On Tourism” does not define medical tourism. In Article 4 of the Law, a health-improving type of tourism is distinguished [2]. Among the mechanisms and tools to implement the Strategy there are legal, organizational, economic and financial mechanisms.

Unfortunately, the fast growing of the entire tourism industry has been corrected

Din p cate, cre terea rapid  a întregii industrie turistice a fost corectat   i sl bit  de situa ia sanitar   i epidemiologic  nefavorabil  la scar  global  legat  de r sp ndirea virusului COVID-19, care a provocat declinul economic al popula iei  n multe   ri. Conform acestei provoc ri globale, nevoia  i tendin a de crioconservare a materialului de reproducere a persoanelor care nu au suferit de COVID-19 a crescut. De asemenea, ar trebui evidențiată dezvoltarea turismului legat de vaccinare. Cet  enii   rilor în care ratele de vaccinare nu sunt înalte, călătoresc pentru a primi vaccinul în alte   ri, în care cantitatea de vaccinuri este suficientă pentru a- i vaccina cetățenii  i pentru a oferi acest serviciu străinilor.

Situa ia politică instabilă din lume, de asemenea, contribuie la o schimbare.  nchiderea legăturilor aeriene cu Republica Belarus plasează turi tii medicali, care primesc tratament în această țară, într-o situație dificilă.

Turismul medical poate avea o serie de alte riscuri. Nu este vorba doar de călătorii în scopuri de sănătate  i recreere.   rile tropicale au situa ii epidemiologice diferite legate de bolile infec ioase. Oamenii care locuiesc acolo au imunitate  i nu sunt expu i acestor boli, spre deosebire de turi ti. Nivelul asistenței medicale  i standardele din serviciile medicale pot varia semnificativ. Este posibil să nu existe deloc norme legale care să reglementeze relațiile juridice între pacient  i medicul curant sau clinică. Vorbim despre țările în curs de dezvoltare, unde îmbunătățirea sănătății la fel ca  i recreerea sunt mult mai ieftine decât în țările dezvoltate, ceea ce atrage turi tii.

Ministerul Sănătății din Ucraina, coordonat de Cabinetul de Miniștri, este organul central al puterii executive. Ministerul Sănătății este principalul organism din sistemul autorităților executive centrale, care asigură formarea  i punerea în aplicare a politicii de stat în domeniul asisten ei me-

and weakened by the unfavorable sanitary and epidemiological situation on the global scale related to the spread of COVID-19 virus, which caused the economic decline of the population in many countries. According to this global challenge, the need and trend for cryopreservation of reproductive material of people who have not had COVID-19 has increased. The development of vaccination-related tourism should also be highlighted. Citizens of countries, where vaccination rates are not high, travel to get the vaccine in other countries, where the amount of vaccines is sufficient to vaccinate their citizens and to provide this service to foreigners.

The unstable political situation in the world is also making a difference. The closure of air links with the Republic of Belarus places medical tourists, who receive treatment in this country, in a difficult situation.

Medical tourism can have a number of other risks. It is not about just travelling for health purposes and recreation. Different tropical countries have different epidemiological situation related to infectious diseases, people living there have immunity and are not exposed to these diseases, unlike tourists. The level of medical care and the standards in medical services can vary significantly. There may be no legal norms regulating legal relations between a patient and a treating doctor or clinic at all. We are talking about developing countries, where health improvement along with recreation is much cheaper than in developed countries, which attracts tourists.

The Ministry of Health of Ukraine is the central body of executive power, coordinated by the Cabinet of Ministers of Ukraine. The Ministry of Health is the main body in the system of central executive authorities, which ensures the formation and implementation of state policy in the field of health care. Sectorial standards in health care are developed and approved

dicale. Standardele sectoriale în domeniul sănătății sunt elaborate și aprobate de organul executiv central, care asigură formarea politicii de stat în domeniul sănătății (paragraful 1 din Regulamentul privind Ministerul Sănătății din 25 martie 2015) [8].

Ordinul Ministerului Sănătății din Ucraina nr. 751 din 28.09.12 „Cu privire la crearea și implementarea documentelor medicale și tehnologice privind standardizarea asistenței medicale în sistemul Ministerului Sănătății din Ucraina” este un act normativ general de reglementare în domeniul creării și implementării documentelor standardizate de îngrijire medicală [5].

Controlul calității îngrijirilor medicale se efectuează prin: metodele utile de control extern și intern al calității în îngrijirea medicală, autoevaluarea lucrătorilor medicali, evaluarea de către experți, audit clinic, monitorizarea sistemului de indicatori de calitate, certificare / licențiere în conformitate cu cerințele legislației actuale din Ucraina și legislației Uniunii Europene.

Domeniile de turism medical care atrag pacienții străini în Ucraina sunt: stomatologie, oftalmologie, chirurgie plastică, medicină estetică, cosmetologie, inginerie celulară, tratament cu celule stem, sanatorii și stațiuni balneare de recuperare și reabilitare [10].

Ucraina are un mare potențial de ofrire a serviciilor medicale și recreative, iar avantajul constă în costul redus al serviciilor. Amplasarea geografică face posibilă utilizarea potențialului recreativ și a resurselor naturale ale teritoriului. Guvernul ar trebui să asigure dezvoltarea durabilă a turismului medical prin mecanismele administrației publice la nivel național, regional și local.

Concluzii. Actualmente, există câțiva factori globali care amenință dezvoltarea valoroasă a turismului medical în lume. Închiderea frontierelor de stat, legată de situația epidemiologică din lume, are consecințe negative asupra economiei

by the central executive body, which ensures the formation of state policy in health care (paragraph 1 of the Regulation on the Ministry of Health of March 25, 2015) [8].

The Order of the Ministry of Health of Ukraine no. 751 of 28.09.12 "On the creation and implementation of medical and technological documents on standardization of medical care in the system of the Ministry of Health of Ukraine" is a generalizing by-law regulatory act in the field of creation and implementation of standardized documents of medical care [5].

Quality control of medical care is carried out through: the useful methods of external and internal control of the quality in medical care, self-assessment of medical workers, expert evaluation, clinical audit, monitoring of the system of quality indicators, certification / licensing in accordance with the requirements of the current legislation of Ukraine and the legislation of the European Union.

Areas of medical tourism that attract foreign patients to Ukraine are: dentistry, ophthalmology, plastic surgery, aesthetic medicine, cosmetology, cell engineering, stem cell treatment, sanatorium and spa recovery and rehabilitation [10].

Ukraine has a great potential of health, medical and recreational resources and the advantage is in the low cost of services. The geographical location makes it possible to use the recreational potential and the natural resources of the territory. The government should ensure the sustainable development of medical tourism through the mechanisms of public administration at the national, regional and local levels.

Conclusions. Nowadays, there are a few global factors that threaten the valuable development of medical tourism in the world. The closing of state borders, related to the epidemiology situation in the world, has negative consequences for the economy of the country. A positive mo-

țării. Un moment pozitiv, în acest sens, este inhibarea răspândirii bolilor și controlul asupra situației epidemiologice. Turismul intern din Ucraina a început să se dezvolte de la închiderea frontierelor, modul de carantină și imposibilitatea de a călători în alte țări fără a avea o inoculare împotriva COVID - 19. De asemenea, instabilitatea politică mondială, operațiunile militare care au loc pe teritoriul țării împiedică dezvoltarea turismului medical. A apărut necesitatea stringentă ca statul să soluționeze aceste probleme. Extinderea cooperării internaționale, consolidarea pozițiilor Ucrainei, sprijinul de stat al afacerilor medicale și a stațiunilor balneare de stat trebuie să minimizeze riscurile și să dezvolte punctele forte.

BIBLIOGRAFIE

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
2. Закон України «Про туризм». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>
3. Іжа М. М., Бабов К. Д., Безверхнюк Т. М., Регіональний туристичний продукт: проектний підхід до забезпечення конкурентоспроможності: монографія, Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016, 626 с.
4. Курс з медичного права, 2020. <https://www.donets.partners>
5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.09.2012 № 751 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2001-12#Text>
6. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 787 від 09.09.2013 р. «Про затвердження Порядку засто-

ment, in this connection, is the inhibition or spread of diseases and control on the epidemiological situation. Internal tourism in Ukraine began to develop since the closing of borders, the quarantine mode, and the impossibility to travel to other countries without having an inoculation against COVID - 19. Also, the world political instability, the military operations taking place on the territory of the country, prevents the development of medical tourism. There appeared the severe necessity of state settlement of these issues and problems. The expansion of international cooperation, the strengthening of the positions of Ukraine, the state support of medical business, and the state resorts must minimize the risks and develop the strengths.

BIBLIOGRAPHY

1. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>
2. Закон України «Про туризм». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр#Text>
3. Іжа М. М., Бабов К. Д., Безверхнюк Т. М., Регіональний туристичний продукт: проектний підхід до забезпечення конкурентоспроможності: монографія, Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016, 626 с.
4. Курс з медичного права, 2020. <https://www.donets.partners>
5. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.09.2012 № 751 «Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2001-12#Text>
6. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 787 від 09.09.2013 р. «Про затвердження Порядку засто-

сування допоміжних репродуктивних технологій». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>

7. Наказ Міністерства юстиції України № 52/5 від 18.10.2000 «Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 р. № 267 «Про затвердження Положення про Міністерство охорони України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-p#Text>

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. № 168-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Te>

10. Центр медичного та репродуктивного права. www.medlawcenter.com.ua/ua/99/648.html

11. Цивільний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1538>

сування допоміжних репродуктивних технологій». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>

7. Наказ Міністерства юстиції України № 52/5 від 18.10.2000 «Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 р. № 267 «Про затвердження Положення про Міністерство охорони України». <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-p#Text>

9. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2017 р. № 168-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-p#Text>

10. Центр медичного та репродуктивного права. www.medlawcenter.com.ua/ua/99/648.html

11. Цивільний кодекс України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1538>

Prezentat: 11.06.2021

E-mail: Helgabeautys@gmail.com

Prezentat: 11.06.2021

E-mail: Helgabeautys@gmail.com

AVIZ

Stimați cititori,

Este în toi campania de abonare la presa scrisă pentru anul 2021.

Sperăm să rămâneți fideli publicațiilor noastre – ziarul „Funcționarul Public” și revista „Administrarea Publică”.

Adresăm îndemnul pentru abonare, în special, autorităților publice și funcționarilor publici, cărora le sunt destinate aceste publicații ale Academiei de Administrare Publică, unicele ediții periodice în domeniu din republica noastră.

Vă reamintim că:

Revista

**„Administrarea Publică”
apare trimestrial.**

Costul unui abonament:

3 luni - 42 lei;

6 luni - 84 lei;

Indice poștal - 76957.

Ziarul

**„Funcționarul Public”
apare de 2 ori pe lună.**

Costul unui abonament:

3 luni - 39 lei;

6 luni - 78 lei;

Indice poștal - 67919.

Revista
trimestrială - științifică
trimestrială

ISSN 1813-6489
Categorie B

ADMINISTRAREA PUBLICĂ

NR. 22 (271) noiembrie 2020

TRIMESTRIAL

FUNCȚIONARUL PUBLIC

„Aici vă dăruim plantă în primăvară să roadeți bine de un sfert de veac!”

LA ÎNDRUMĂRIA ȘTIINȚIFICĂ A ACADEMIEI DE ADMINISTRARE PUBLICĂ

Sedința Senatului Academiei de Administrare Publică

Pe 19 noiembrie 2020, a avut loc sesiunea în regim online a Senatului Academiei de Administrare Publică, care s-a desfășurat în format online, pe platforma Zoom. Președintele Senatului, Oleg BALAN, doctor în drept, profesor universitar, a deschis sesiunea și a prezentat activitatea desfășurată în cadrul Academiei de Administrare Publică în perioada 1 octombrie - 31 octombrie 2020. În cadrul sesiunii, au fost discutate și aprobate următoarele puncte de ordin de zi:

- 1. Raportul de activitate al Academiei de Administrare Publică pentru perioada 1 octombrie - 31 octombrie 2020.
- 2. Raportul de activitate al Senatului Academiei de Administrare Publică pentru perioada 1 octombrie - 31 octombrie 2020.
- 3. Raportul de activitate al Consiliului de Administrație al Academiei de Administrare Publică pentru perioada 1 octombrie - 31 octombrie 2020.
- 4. Raportul de activitate al Comisiei de Cercetare Științifică al Academiei de Administrare Publică pentru perioada 1 octombrie - 31 octombrie 2020.
- 5. Raportul de activitate al Comisiei de Cercetare Științifică al Academiei de Administrare Publică pentru perioada 1 octombrie - 31 octombrie 2020.

La sfârșitul sesiunii, Oleg BALAN a mulțumit membrilor Senatului pentru contribuția lor la desfășurarea sesiunii și a anunțat următoarea sesiune, care va avea loc pe data 19 decembrie 2020.

Sergiu VLADICA

Abonarea 2021

Stimați cititori,
Este în toi campania de abonare la presa scrisă pentru anul 2021.
Sperăm să rămâneți fideli publicațiilor noastre – ziarul „Funcționarul Public” și revista „Administrarea Publică” și pe parcursul anului viitor. Adresăm îndemnul pentru abonare, în special, autorităților publice și funcționarilor publici, cărora le sunt destinate aceste publicații ale Academiei de Administrare Publică, unicele ediții periodice în domeniu din republica noastră.
Vă reamintim că:

Ziarul „Funcționarul Public”
apare de 2 ori pe lună.
Costul unui abonament:
3 luni - 39 lei;
6 luni - 78 lei;
1 an - 156 lei.
Indice poștal - 67919.

Revista „Administrarea Publică”
apare trimestrial.
Costul unui abonament:
3 luni - 42 lei;
6 luni - 84 lei;
1 an - 168 lei.
Indice poștal - 76957.

Abonarea poate fi perfectată la oficiile poștale ale Întreprinderii de Stat „Poșta Moldovei”.

**Materialele publicate în revista „Administrarea Publică”
nu reflectă neapărat punctul de vedere al redacției.**

**Responsabilitatea asupra conținutului articolelor
revine în exclusivitate autorilor.**

Drepturile de autor asupra articolelor publicate aparțin autorilor.

Periodicitatea – trimestrial

Versiunea online: <http://aap.gov.md/ro/article/revista-%E2%80%9EAdministrarea-public%C4%83%E2%80%9D>

Indice poștal: 76957

Adresa redacției:

MD-2070, mun. Chișinău, str. Ialoveni, 100

Tel.: (0-22) 28-40-78, fax: (0-22) 28-48-71

E-mail: aap.editura@yahoo.com

Bun de tipar: 25.06.2021

Tipar executat la Universitatea de Stat din Moldova

Tiraj: 235 exemplare. Hârtie offset.

Preț contractual.

ISSN 1813-8489